

ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

นายสรารุท ใจแจ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

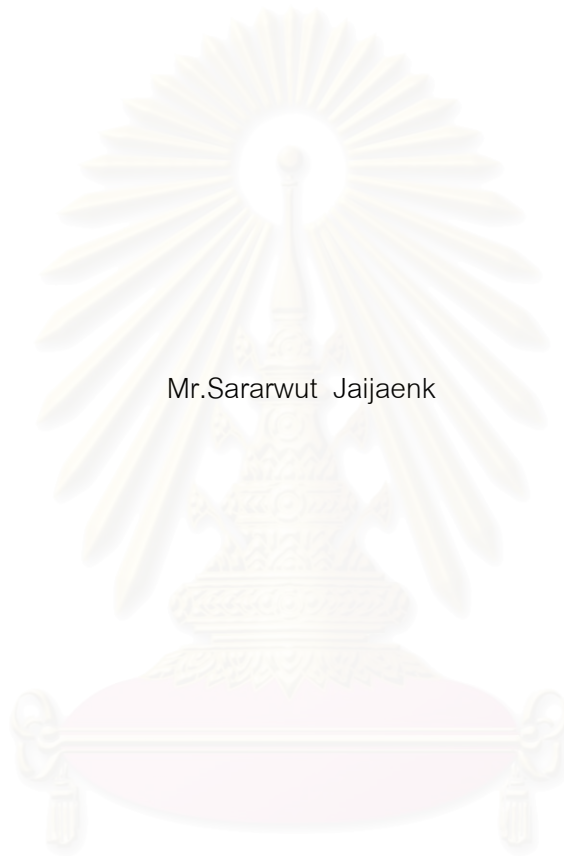
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

OPINIONS TOWARDS THE VALUE OF ART IN VISUAL ART SUBJECT PERCEIVING BY UPPER SECONDARY
SCHOOL STUDENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION, UDONTHANI

Mr.Sararwut Jaijaenk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

โดย

นายสรารุท ใจแจ้ง

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ติรณสาร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ศรีบุรี)

นายสรารุท ใจแจ้ง: ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้
ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี. (OPINIONS TOWARDS THE
VALUE OF ART IN VISUAL ART SUBJECT PERCEIVING BY UPPER SECONDARY
SCHOOL STUDENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION, UDONTHANI) อ. ที่ปรึกษา: รศ. ปิยะชาติ แสงอรุณ, 190
หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของ
นักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในจังหวัดอุดรธานี ในด้านคุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา คุณค่าศิลปะ ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ คุณค่าศิลปะต่อ
การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าศิลปะต่อการเสริมสร้างคุณธรรม คุณค่าศิลปะต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึก
สาธารณะ กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 420 คน จาก 14 โรงเรียน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์
โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และในแต่ละด้านมีระดับความคิดเห็นคือ 1. คุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา อยู่ใน
ระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทำให้คนมีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่
ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์ อย่างมีความสุข 2. คุณค่าศิลปะต่อการพัฒนาด้านจิตใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ยอมรับในความสามารรถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี 3. คุณค่าศิลปะ ต่อการส่งเสริม
ความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่าง
แปลกใหม่ของตนเอง 4. คุณค่าศิลปะต่อการเสริมสร้างคุณธรรม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ความสุนทรีย์ นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมี
ความสุข 5. คุณค่าศิลปะต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชา
ทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาทัศนศิลป์ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก
ส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้เรียน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีกำลังใจในการทำงาน ช่วยให้จิตใจเยือกเย็น
สามารถพัฒนาความคิดในด้านต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและยังช่วยเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม
ให้เป็นมรดกของท้องถิ่นได้

ภาควิชาศิลปะ คนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4883768927 : MAJOR ART EDUCATION

KEY WORD: THE VALUE OF ART / VISUAL ART SUBJECT / SECONDARY SCHOOL STUDENT

SARARWUT JAIJAENK: OPINIONS TOWARDS THE VALUE OF ART IN VISUAL ART SUBJECT PERCEIVING BY UPPER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION, UDONTHANI
THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. PIYACHARTI SANGAROON, 190 pp.

The objective of this research was to study opinions towards the value of art in visual art subject perceiving by upper secondary school students in secondary schools under the office of the Basic Education Commission, Udonthani. The study focused on the value of art in art curriculum, the value of art to the mind development, the value of art to the creativity encouraging, the value of art to the aesthetic reinforcement and the value of art to the public consciousness and participation. The sample of the population included 420 secondary school students in 14 secondary schools. The research instrument was a questionnaire developed by the researcher.

The study that overall students' opinions concerning on the value of art in the visual art subject were at high level of agreement. The detail of the finding were a follows. 1. The students' opinions concerning on the value of art in art curriculum were at high level of agreement and the one with highest level of means was make the completion rich increasingly, especially, the way of life change students will be the kind of delicate and aesthetic happiness. 2. The students' opinions concerning on the value of art to the mind development were at high level of agreement and the one with highest level of means was accept friends' abilities, be pleased and understanding in their success. 3. The students' opinions concerning on the value of art to the creativity encouraging were at high level of agreement and the one with highest level of means was students can develop their idea to be strange and it is free by oneself. 4. The students' opinions concerning on the value of art to the aesthetic reinforcement were at high level of agreement and the one with highest level of means was aesthetic bring to the delicate temper, beautiful and understanding. These can make people live together in the society happily. 5. The students' opinions concerning on the value of art to the public consciousness and participation were at high level of agreement and the one with highest level of means was visual art subject encourages the value of art learning related to ways of human life in social.

In addition, students had given some suggestion about the value of art in visual art subject. The value of art in the visual art subject facilitates students to be confident in expression and have good experiences, support the learners have self-esteem, morale in working, helps them to be composed, can developing the several of ideas , relaxing and happiness and encourages the art and culture to be the cultural heritage of locality.

Department: Art, Music and Dance Education

Field of study: Art Education

Academic year: 2007

Student's signature :

Advisor's signature :

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆของการวิจัย รวมทั้งกำลังใจในการทำงานด้วยดียิ่งมาตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตรีณสาร ประธานกรรมการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี กรรมการ ซึ่งทั้งสองท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆในการวิจัย และ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย เกียรติณินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นนทภัทร ทินานนท์ ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ นายอสุณี ณ อรุษา และอาจารย์อัครพล เดชะพุด ซึ่งทุกท่านได้สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำในการวิจัยด้วยดีเยี่ยม และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านในภาควิชาศิลปศึกษา และเพื่อนๆทุกคน ตลอดจนคุณครูที่โรงเรียนอุดรธานีพิทยาคมทุกท่านที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจด้วยดีมาตลอด และทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ขอภัยถ้าไม่ได้เอ่ยนาม

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างและให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอดจนสำเร็จ ตลอดจนคุณครูเอมอร ใจแจ้ง และบุตรชายทั้ง 2 คน ที่เป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 คุณค่าศิลปะ.....	10
2.2 วิชาทัศนศิลป์.....	28
2.3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	59
2.4 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี	69
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	86
2.6 บทสรุป	107
3 วิธีดำเนินการวิจัย	113
3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	114
3.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัย	114
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	115
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	117
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	118
3.6 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ	119

บทที่		
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	120
	4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	121
	4.2 ความคิดเห็นด้านต่างๆของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	128
	4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	138
5	สรุปผลงานวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	140
	5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	140
	5.2 วิธีดำเนินการวิจัย	140
	5.3 สรุปผลการวิจัย	141
	5.4 อภิปรายผลการวิจัย	144
	5.5 ข้อเสนอแนะ	169
	รายการอ้างอิง	170
	ภาคผนวก	177
	ภาคผนวก ก	178
	ภาคผนวก ข	189
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	190

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1	การพัฒนากรอบแนวความคิดการวิจัย.....	108
2	จำนวนและคำร้อยละของเพศ ของกลุ่มตัวอย่าง.....	121
3	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านวาดภาพ.....	121
4	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานทัศนศิลป์ด้านการปั้น.....	122
5	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานทัศนศิลป์ด้านการแกะสลัก.....	122
6	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานทัศนศิลป์ด้านภาพพิมพ์.....	123
7	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานทัศนศิลป์ด้านศิลปะประดิษฐ์.....	123
8	จำนวนและคำร้อยละของความถนัดงานทัศนศิลป์ด้านอื่นๆ.....	124
9	จำนวนและคำร้อยละของการไปทัศนศึกษาเพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงาน ทัศนศิลป์.....	124
10	จำนวนและคำร้อยละของการไปชมนิทรรศการการแสดงผลงานทัศนศิลป์.....	125
11	จำนวนและคำร้อยละของการมีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยชุมชน หน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน.....	125
12	จำนวนและคำร้อยละของการมีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยโรงเรียน.....	126
13	จำนวนและคำร้อยละของการเป็นตัวแทน โรงเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานด้าน ทัศนศิลป์.....	127
14	จำนวนและคำร้อยละของการเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระ ทัศนศิลป์.....	127
15	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะใน วิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา.....	128
16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ.....	130
17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์.....	132
18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างทัศนคติ.....	134
19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ.....	136

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เมื่อก้าวถึงศิลปะกับมนุษย์ ทุกคนต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะทั้งสิ้น จะสังเกตเห็นได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่ามนุษย์จะไปสถานที่แห่งใดหรือในโอกาสใด มนุษย์จะได้สัมผัสกับศิลปะตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะในด้าน ทักษะศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม การที่มนุษย์มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับศิลปะนั้นบางครั้งมนุษย์ลืม ละเลย ไม่เห็นความสำคัญของศิลปะเท่าใดนัก หรือบางครั้งคิดไปว่านั่นไม่ใช่ศิลปะ หรือถ้าจะสนใจก็เกิดความวิตกว่า ตนเองไม่มีพรสวรรค์ ไม่มีหัวศิลป์ และศิลปะเป็นสิ่งที่ยากเกินไปสำหรับตน เป็นต้น ศิลปะจึงกลายเป็นกิจกรรมของกลุ่มคนจำนวนน้อย และอยู่ในแวดวงจำกัด ดังนั้น ครู อาจารย์ และผู้มีประสบการณ์ในด้านศิลปะ ต้องให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่บุคคลทั่วไป ให้เกิดทัศนคติที่ดีและสนใจต่อวิชาศิลปะนี้ให้มากยิ่งขึ้น (สุชาติ เกาทอง, 2532 : 1) และศิลปศึกษา มีส่วนช่วยโน้มน้าวจิตใจให้มีความรักในความงามของธรรมชาติและความงามทางศิลปะ ถ้าเยาวชนของชาติมีค่านิยม รู้คุณค่าของงานศิลปะแขนงต่าง ๆ และมีความซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ จิตใจมีความสะอาด เพราะความสุขอันแท้จริงนั้นมิได้อยู่แต่เพียง การกิน การนอน ความมั่งมีเงินทอง มีรถหรู วิทยุ โทรทัศน์ หรือมีตำแหน่งเป็นเจ้าขุนมูลนาย หากต้องอิงอาศัยใกล้ชิดกับงานศิลปะอันแสดงถึงความก้าวหน้าทางพุทธิปัญญา และสุนทรียภาพด้วย (สงวน รอดบุญ, 2533: 33)

จากการสืบค้นความเป็นมาเกี่ยวกับศิลปะได้พบหลักฐานที่บ่งบอกถึงความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์ นับเป็นเวลากว่า 20,000 ปี หลักฐานที่เก่าแก่คือ ภาพวาดในผนังถ้ำอิตาลี (Aytamira) ในประเทศสเปนและในถ้ำลาสโก (Lascaux) ในประเทศฝรั่งเศสเป็นรูปเขียนสีภาพสัตว์ต่าง ๆ อาทิ กวาง ม้า วัว ไบซัน เป็นต้น ภาพวาดเหล่านี้แสดงลักษณะท่าทาง อารมณ์ ความรู้สึก บางภาพมีคุณค่าทางศิลปะอย่างเยี่ยมยอด แสดงว่ามนุษย์มีความสามารถในการสร้างสรรค์ศิลปะ มาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล(สุชาติ สุทธิ, 2544: 64)นอกจากนั้นหลักฐานทางทัศนศิลป์เหล่านี้ทำให้เรามองเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็ลวดลาย ขูดขีดหรือเขียนสีหรือทั้งสองอย่างอยู่ด้วยกันก็ตาม สิ่งเหล่านี้มนุษย์มิได้ทำขึ้นเพื่อความสวยงามแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นสัญลักษณ์ที่นับเนื่องในระบบความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีฉะนั้นก็จะต้องเกี่ยวข้องกับการแสดงฐานะทางสังคมของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ หรือเพื่อแสดงความกตัญญูต่อธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อพวกเขาในการดำรงชีพ เช่น ให้ผลผลิต ให้น้ำ ให้แสงแดด แต่เมื่อเกิดเหตุน้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุ อันเป็นเหตุให้เกิดความวิบัติขึ้นพวกเขาจะพยายามทำให้เทพที่

สิ่งสถิตในสิ่งเหล่านั้นคล้ายความพิโรธจึงได้มีการสร้างรูปเคารพเพื่อเช่นสรวงบูชา ซึ่งอาจแกะสลักจากไม้หรือปั้นด้วยดินจึงทำให้เกิดเป็นงานประติมากรรมขึ้น(สุชาติ เกาทอง, 2547: 68)

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะนั้น ไม่ใช่เรื่องยากเกินกำลังสติปัญญาของคนทั่วไป เชื่อว่าทุกคนสามารถรับรู้และชื่นชมศิลปะได้หากมีความสนใจ ไม่ว่าจะเป็ศิลปะประจำชาติไทยหรือศิลปะสมัยใหม่ก็ตาม โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยนั้นดูเหมือนประชาชนทั่วไปมักปฏิเสธเสียตั้งแต่ยังมีทันได้รู้ ได้ฟัง ได้ชม ความคิดเช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง ทั้งที่แท้จริงแล้วศิลปะมิใช่สิ่งสูงส่งเกินความสามารถของประชาชนที่จะรับรู้ได้เพราะศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยกัน จึงควรเข้าใจและรับรู้ได้ แต่การรับรู้นั้นมีหลายระดับ ตั้งแต่การรับรู้เพื่อการชื่นชมทั่วไปหรือการชื่นชมระดับชาวบ้าน การชื่นชมระดับศึกษาวิเคราะห์อย่างมีความรู้และมีความเข้าใจถึงขั้นประเมินคุณค่าได้นั้น เป็นระดับที่ต้องมีการศึกษาหาความรู้อย่างจริงจัง(วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2539: 11)

คุณค่าของผลงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็ผลงานศิลปกรรมของชนชาติใด เผ่าใด หรือบุคคลใดย่อมมีจุดมุ่งหมาย สะท้อนผลแห่งความจริงและความดิ้งามต่อจิตใจ อบรมชักจูงจิตใจให้ซาบซึ้งในสุนทรียภาพ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความมีพุทธปัญญา เป็นผลส่งโดยตรงและทางอ้อม กระตุ้นเตือนจิตใจให้บังเกิดความสำนึกได้ คัดละทิ้งความรู้สึกอันป่าเถื่อน ให้พ้นไปจากส่วนลึกของจิตใจและวิญญาณ ดังนั้น คุณค่าที่แท้จริงของศิลปกรรมจึงมิได้จำกัดหรือแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติภาษา “ศิลปะจึงเป็นสากลอันเป็นของมวลชนทุกชาติ” ซึ่งเป็นสื่อทางใจและวิญญาณของมวลมนุษยชาติที่ไม่อยู่ในหนทางที่มุ่งไปสู่ความดิ้งามด้วยกัน ให้เกิดความนิยม ศรัทธา รักใคร่ซึ่งกันและกัน เสมือนญาติมิตร(พิชัย นิรันต์, 2507)ศิลปะจึงต้องมีคุณค่าเพื่อพัฒนาจิตใจของมนุษย์แม้ว่าผลงานทางศิลปะจะมีชื่อเสียงเป็นเสมอไปสำหรับการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เพราะอาจใช้ศิลปะ เป็นสิ่งคลี่คลายอารมณ์พักผ่อนหย่อนใจกับศิลปะ ตลอดจนช่วยสะท้อนให้เห็นความเป็นไปต่างๆ ของสังคม ความยุติธรรม การถูกรังแก ความยากจนในกลุ่มคน บางกลุ่มความมั่งมีศรีสุข ความอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนถ่ายทอดมาสู่ศิลปะทั้งสิ้นเพราะเป็นสิ่งที่บันดาลใจอย่างหนึ่งซึ่งศิลปินใช้เป็นวัตถุดิบ (วิทย์ พิณคันเงิน, 2547)

การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ๒๐ ปี มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” และสร้างค่านิยมร่วม ให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็นและปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทัศนคติ และกระบวนการทำงาน โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ และก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทันคนไทยส่วนใหญ่มีการศึกษาและรู้จักเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นคนดี มีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้สามารถรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่ไปกับการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าทางสังคมไทยที่มี

ความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน อันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล มีคุณธรรม และยั่งยืน(สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ยึดทางสายกลางบน พื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการ ดำรงชีวิตเพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ยึด “คน” เป็นศูนย์กลาง การพัฒนาเพื่อให้คนไทยมีความสุข พึ่งตนเอง และก้าวทันโลกโดยยังรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า เหมาะสม มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตเป็นแผนบูรณาการ แบบองค์รวม กระบวนการในการบูรณาการของชีวิตเป็นองค์รวมของการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ อย่างมีสมดุล พึ่งพาอาศัย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีความสำคัญที่สุดพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมมี จริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและมี คุณภาพได้แก่ 1) สังคมคุณภาพ ที่มีความเที่ยงธรรม มั่นคงโปร่งใส ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพสมบูรณ์ 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่ทุกคนและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ อยู่เสมอ และ 3) สังคมแห่งความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสังคมที่มุ่งฟื้นฟูสืบสาน และธำรงไว้ ซึ่งเอกลักษณ์ ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

แนวการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 23 (1) กำหนดว่า การจัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้น ความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการ ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

ตามลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้ เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล เสริมสร้างให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีจิตใจที่งดงาม สมานที่แน่นแนบ สุขภาพกาย และสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต ของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม

มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นได้กำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน สร้าง นำเสนอหรือแสดงผลงานศิลปะ โดยเลือกใช้การผสมผสานของทัศนธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ และทักษะทางเทคนิคให้ได้ผลตามที่ต้องการประเมินผลงานของตนเอง และอธิบายให้ผู้อื่นรับรู้ได้

วิเคราะห์เทคนิคการจัดทัศนธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ ที่มีอิทธิพลต่อการสื่อความคิดความรู้สึก และผลกระทบต่องานศิลปะสาขาต่าง ๆ และอธิบายหลักและความงามของศิลปะจากกาลเวลา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อธิบายเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่องานศิลปะได้

นำความรู้ทางศิลปะที่ตนถนัดและความสนใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้กลุ่มสาระนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ รับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในการทำงานศิลปะร่วมกับผู้อื่น

เห็นคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัก หวงแหน ภูมิใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล การสืบทอดงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นกลุ่มของวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ เด็กต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ของผู้ใหญ่ และเนื่องจากเด็กยังไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะทำเช่นนั้นได้ประการหนึ่ง และการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การดำเนินชีวิตแบบใหม่ก็เป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยอีกประการหนึ่ง จึงทำให้เด็กวัยรุ่นมีปัญหาทางกาย อารมณ์ และทางสังคมอย่างไรก็ดีปัญหาต่าง ๆ ของเด็กวัยรุ่นตอนต้นก็จะค่อยลดน้อยลงในวัยรุ่นตอนกลางหรือตอนปลาย เพราะเด็กสามารถปรับปรุงตัวได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ พัฒนาการทางปัญญาของเด็กวัยรุ่น เกิดจากการลงมือทำด้วยตนเอง การสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ และเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก หรือศึกษาค้นคว้าจากการอ่านและการได้พบเห็นจากที่ต่าง ๆ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้พื้นฐาน สาระทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 – ม.6

1. เข้าใจวิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจด้วยวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค วิธีการทางศิลปะ และสื่อความหมายได้
2. ทดริเริ่ม คัดแปลง ยืดหยุ่น ใช้ทัศนธาตุและหลักองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เทคนิควิธีการรูปแบบใหม่ ๆ ในการพัฒนางานตามความถนัด และความสนใจ
3. ใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ และประยุกต์ใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบ
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความงามจากประสบการณ์ จินตนาการ โดยใช้หลักและความงามของศิลปะตามความถนัดและความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็นต่อผลงานทัศนศิลป์โดยวิเคราะห์ทัศนธาตุและความงามของศิลปะ
6. นำความรู้เทคนิคและวิธีการทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 – ม.6

1. เข้าใจรูปแบบยุคสมัยและวิวัฒนาการทางศิลปะวัฒนธรรมของไทยและสากล
2. เห็นคุณค่ารักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยเข้าใจการสืบทอด การทำงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ

การจัดการเรียนรู้วิชาทัศนศิลป์ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจัดอยู่ในกลุ่มวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กระบวนการของการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการเน้นอยู่ที่การสร้างความคิดเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ ให้ความสำคัญกับความสมดุลในระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลง ลักษณะเช่นนี้มีส่วนก่อให้เกิดวิกฤตในสังคมไทย เกิดความเหลื่อมล้ำ ระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคม นอกจากนั้นยังเกิดจากปัญหาอื่นที่ซ้ำเติมสภาพที่ขาดความสมดุลดังกล่าวนี้มากขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด อบายมุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ล้วนมีส่วนต่อการล่มสลายของระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวไทย กระทั่งการผลิตภาคเกษตรกรรมและนำไป

ผู้ครอบครัวยุคแตกแยกชุมชนล่มสลาย มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และการอพยพย้ายถิ่นฐานมากขึ้น ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยถูกละเลยไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการพึ่งพิงจากภายนอกสูง ชุมชนจึงตกอยู่ในสภาพขาดรากฐานของวัฒนธรรมและการพัฒนาตนเอง รวมทั้งการขาดแคลนบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม อาทิ การขาดแคลนผู้สืบสานงานด้านวัฒนธรรม ด้านทัศนศิลป์ ด้านศิลปะการแสดงและวรรณศิลป์ ในขณะที่เดียวกันผู้ทรงภูมิปัญญาไทยยังไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมให้อยู่อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีศิลปะและวัฒนธรรม สารสนเทศทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมมีจำนวนค่อนข้างน้อย การศึกษาค้นคว้าวิจัยไม่ทั่วถึงทำให้ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่เห็นคุณค่าของมรดกศิลปะและวัฒนธรรมมาตรการการปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการของสถาบันส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมให้ทันสมัย ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถาน การพิพิธภัณฑน์ และมาตรการณรงค์ให้ภาครัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและสนับสนุนกองทุนศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้รับการตอบสนองค่อนข้างน้อยและยังไม่เคยมีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง การมีระบบเฟีาระวังมิให้มีการนำภูมิปัญญา ศิลปะ และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไปแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบ รวมทั้งเรื่อง การสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมไทยยังไม่ได้รับการพัฒนาและประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559))

จังหวัดอุดรธานีเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจนับแต่นักโบราณคดีค้นคว้าพบหลักฐานที่ชุมชนบ้านเชียงตำบลบ้านเชียง อำเภอนองหานว่าเคยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ เป็นลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรมอายุราว 1,800-5,600 ปีมาแล้วจนเวลาต่อมาได้รับการยกย่องเป็น “มรดกโลก” ลำดับที่ 359 และยังมี การค้นพบหลักฐานร่องรอยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งโดยเฉพาะหลักฐานภาพเขียนสีที่ผนังเพิงหินทรายอายุราว 2,500-3,000 ปีมาแล้ว ที่ “อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท” จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีพบว่า บริเวณพื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบัน เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 5,000-7,000 ปี จากหลักฐานการค้นพบที่บ้านเชียง อำเภอนองหาน และภาพเขียนสีบนผนังถ้ำ ที่อำเภอบ้านผือ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นอย่างดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาระบาดิศาสตร์และโบราณคดีระหว่างประเทศ ว่าชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดอุดรธานี มีอารยธรรมความเจริญในระดับสูง และอาจถ่ายทอดความเจริญนี้ไปสู่ประเทศจีนก็อาจเป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่บ้านเชียงนั้น สันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่เก่าที่สุดของโลก (เสรี อุ่ณขวง, 2543)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีจึงเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม การเห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยเข้าใจการสืบทอด การทำงาน ทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 23 (1) คือ การจัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม

อัยยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

จากสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน(รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) ด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้าน ศิลปะ ดนตรี และกีฬา พบว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ ได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 75.78 แต่จากการสังเกตพบว่าเป็นด้านศิลปะ นักเรียนส่วนมากไม่นำความรู้ทางด้านทัศนศิลป์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เท่าที่ควร นิยมการลอกเลียนแบบ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการไม่เห็นคุณค่าทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง

การรับรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของผู้เรียน ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้เยาวชนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่เกิดสำนึกในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม มีเจตคติที่ดี และตระหนักถึงคุณค่าในงานศิลปะ ทั้งที่เป็นงานศิลปกรรมสากลและที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง เกิดความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและของชาติ และจะเป็นแนวทางที่จะนำไปพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของเยาวชนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความสำคัญต่อสังคม และชุมชนที่เกี่ยวข้อง กล่าวคืองานศิลปกรรม ทั้งที่เป็นของท้องถิ่นและสากล ที่ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์และการสืบทอดของมนุษยชาติ แฝงไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ ความเชื่อของกลุ่มชน การสร้างสรรค์เชิงศิลปะ และการแสดงออกเชิงภูมิปัญญา การรับรู้คุณค่าทางศิลปะของผู้เรียน ในวิชาทัศนศิลป์ จะเป็นคุณูปการต่อการส่งเสริมผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ แสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึง การรับรู้คุณค่าทางศิลปะของผู้เรียน อันจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของงานศิลปกรรม เป็นจุดกำเนิดของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมอย่างมีคุณค่า รวมถึงการสร้างจิตสำนึกในการพิทักษ์รักษาศิลปกรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชนในชาติ และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ เป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในแต่ละโรงเรียนที่เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการ พัฒนาผู้เรียนให้มีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และ

แสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การศึกษาค้นคว้าคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ จากสาระและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถประมวลขอบเขตของคุณค่าศิลปะได้ 5 ด้าน คือ

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

โดยการศึกษาค้นคว้าคิดเห็นจากนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นแหล่งที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาระดับชาติและโบราณคดีระหว่างประเทศว่าชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่ บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีอารยธรรมความเจริญในระดับสูง ได้รับการยกย่องเป็น “มรดกโลก” รวมถึงศิลปกรรมในท้องถิ่น อีกมากมาย เพื่อเป็นการประมวลผลการรับรู้ ที่จะนำไปใช้สำหรับพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และค้นคว้าวิจัยเพื่อขยายองค์ความรู้ที่กว้างออกไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาค้นคว้าคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาคุดรธานี เขต 1 จำนวน 26 โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาคุดรธานี เขต 2 จำนวน 19 โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาคุดรธานี เขต 3 จำนวน 16

โรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 11 โรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 72 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 15,832 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (อ้างอิงใน อุทุมพร(ทองอุไทย) จามรมาน, 2537: 30) ได้ขนาดตัวอย่าง 390 คน ดังนี้

1. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 150 คน
 2. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 120 คน
 3. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 90 คน
 4. สุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 2 โรงเรียน และสุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 60 คน
- ใช้แบบสอบถามจำนวน 420 ฉบับ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ผู้วิจัยถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนด้วยความจริงใจไม่มีสิ่งใดแอบแฝง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อส่งเสริมการรับคุณค่าทางศิลปะ
2. เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมพิเศษและยังสามารถขยายผลต่องานศิลปกรรมอื่น ๆ ตลอดจนศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติต่อไป
3. ความคิดเห็นตามการรับรู้ของนักเรียนที่ปรากฏออกมาจากผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในการจัดสร้างหลักสูตร
4. สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของงานศิลปะ
5. เป็นแนวทางและเป็นพื้นฐานให้ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าขยายผล และเสริมองค์ความรู้ในงานศิลปกรรมด้านอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ตามการรับรู้ของผู้เรียน ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารจากบทความ หนังสือ วารสาร งานวิจัย และได้นำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จำแนกไว้ดังนี้

1. คุณค่าศิลปะ
2. วิชาทัศนศิลป์
3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเทศและต่างประเทศ
6. บทสรุป

1. คุณค่าศิลปะ

ความหมาย

ศิลปะมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างนานัปการต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อันเห็นได้จากภาพจิตรกรรมที่นำเสนอแนวคิดความเชื่อต่างๆของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏตามผนังถ้ำ ภาพเขียนสี รวมถึงผลงานด้านประติมากรรม สถาปัตยกรรม ผลิตภัณฑ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ล้วนแล้วเกิดจากการพัฒนาแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการใช้สอยความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งผลงานที่สร้างสรรค์ตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์นั้น หากวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งแล้วเป็นการนำเอาองค์ความรู้ทางด้านศิลปะมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ อันมีแนวคิดตามความเชื่อในแต่ละยุคสมัย

หากเราย้อนอดีตในยุคกรุงสุโขทัย จะเห็นได้ว่ามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนา มีการสร้างสรรค์งานประติมากรรม และงานสถาปัตยกรรมอันส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพระพุทธศาสนา ดังที่ปรากฏว่าพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัยเป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงามสมบูรณ์จนแทบหาที่ติมิได้ อันแสดงถึงภูมิปัญญา ความรู้

ความสามารถ การเห็นคุณค่าและความสำคัญของงานศิลปะจนสามารถที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างงดงามมีความลงตัว ตามแนวคิด และความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ทางด้านทัศนศิลป์ อันประกอบด้วย เนื้อหา และกิจกรรมฝึกปฏิบัติในด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ประยุกต์ศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และการวิจารณ์งานศิลปะ ล้วนแล้วแต่มีคุณค่าและความสำคัญอยู่ในตัวของมันเอง เนื้อหาวิชาเกี่ยวกับทัศนศิลป์ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ช่วงชั้นที่ 4 (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) ก็มีคุณค่าและความสำคัญ มากเช่นเดียวกัน ดังนั้นการที่จะทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ เรา จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคุณค่าศิลปะก่อน

ได้มีผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายของคำว่า คุณค่า หลายท่าน ดังนี้

คุณค่า (Value) คือ ระดับการประเมินค่าข้อเท็จจริงในแง่ต่างๆโดย ยกกฎเกณฑ์ หรือ เงื่อนไขที่จำเป็น ทั้งกฎเกณฑ์เฉพาะตัวหรือข้อตกลงร่วมกันมาใช้ประกอบในการประเมิน (เจริญ โชติพันธ์, 2538: 134)

กิริติ บุญเจือ (2522) ให้ความหมายว่า คุณค่าหมายถึงระดับของการประเมินข้อเท็จจริงในแง่ ต่างๆ

ปฤฉัต แสงสว่าง (2541: 29) สรุปความหมายของคุณค่าไว้ว่าคุณค่า หมายถึง ข้อดี ส่วนที่ ดี และคุณประโยชน์ของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีลักษณะเป็นนามธรรม สามารถประเมินออกมาให้รับรู้ได้

ศักดิ์ บุญยัค (2546) สรุปไว้ว่า คำว่า คุณค่าที่มีความหมายที่สัมพันธ์กับศิลปะ หมายถึง ส่วนดี ข้อดี รวมถึงประโยชน์ที่มีอยู่ในศิลปะนั้นๆ

การแบ่งคุณค่าของศิลปะประเภทต่างๆ โดยมีลักษณะกลางๆ ได้มีผู้เชี่ยวชาญแบ่งไว้ ดังนี้

กิริติ บุญเจือ (2522: 47-49) ได้แบ่งคุณค่าของศิลปะไว้ตามเงื่อนไขการพิจารณา ดังนี้

1. แบ่งตามแง่พิจารณา

1.1 คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economical Value) เป็นระดับการประเมินที่มองค่าวัตถุที่ จำเป็นต้องได้เป็นหลัก โดยมองที่ประโยชน์และราคา

1.2 คุณค่าทางจริยะ (Ethical Value) ระดับการประเมินความประพฤติที่สัมพันธ์กับจุดหมายของชีวิตว่าดี เลว หรือ หรือไม่ เป็นต้น

1.3 คุณค่าทางตรรกะ (Logical Value) เป็นระดับการประเมินค่าของความคิด ด้วยกฎเกณฑ์หรือเหตุผล หรือไม่สมเหตุสมผลหรือไม่

1.4 คุณค่าทางญาณะ (Epistemological Value) ได้แก่ระดับการประเมินคุณค่าความคิดกับความจริง มีความสอดคล้องในระดับใด เป็นจริงหรือเท็จ

1.5 คุณค่าทางอภิปรัชญา (Metaphysical Value) เป็นระดับการประเมินคุณค่าของสิ่งต่างๆตามความรู้สึกของเราว่าสิ่งใดดีค่าเป็นจริง หรือมายา

1.6 คุณค่าทางสุนทรียะ (Aesthetical Value) คือระดับการประเมินคุณค่า วัตถุ ความประพฤติ และความคิดตามอารมณ์ รู้สึกว่าสวยงาม น่าเกลียด แปลกอย่างไร

2. แบ่งตามมาตรฐาน

2.1 คุณค่าปฏิฐาน (Positive Value) เป็นการมองและประเมินคุณค่าลบบอกว่าสวย งาม น่าฟัง หรือแปลก

2.2 คุณค่าปฏิเสธ (Negative Value) คือคุณค่าทางลบที่ประเมินไว้ว่า น่าเกลียด น่ากลัว

3. แบ่งตามขอบเขต

3.1 คุณค่าทั่วไป (General Value) ได้แก่ คุณค่าที่ประเมินให้คุณค่าส่วนรวมของศิลปกรรมหน่วยใดหน่วยหนึ่ง

3.2 คุณค่าเฉพาะ (Specific Value)

4. แบ่งตามเวลาของการมีคุณค่า

4.1 คุณค่ากรตุภาวะ (Actual Value) คือ คุณค่าที่ปรากฏแล้ว

4.2 คุณค่าสมรรถภาวะ (Potential Value) คือ คุณค่าที่ยังไม่ปรากฏ แต่อาจจะปรากฏในภายหลัง หรือรอโอกาสที่จะแสดงคุณค่าออกมา

5. แบ่งตามความสำคัญ

5.1 คุณค่าภายใน (Intrinsic Value) มีลักษณะคุณค่าเพื่อตัวเอง คือคุณค่าที่มีประจำตัว และเพื่อตัวเอง

5.2 คุณค่าภายนอก (Extrinsic Value) เป็นคุณค่าที่ไม่มีอยู่ประจำตัวแต่มีอยู่เพื่อให้สิ่งอื่นมีคุณค่า

6. แบ่งตามความเชื่อถือ

- 6.1 คุณค่าอัตนัย (Subjective Value) เป็นคุณค่าที่เชื่อว่ามียู่ภายในของผู้ประเมินเท่านั้น
- 6.2 คุณค่าปรนัย (Objective Value) ได้แก่ คุณค่าที่มีอยู่แล้วจริงในสิ่งที่เราจะประเมิน
- 6.3 คุณค่าสัมพันธ์ (Relation Value) เป็นความเชื่อเรื่องคุณค่า ว่าขึ้นอยู่กับทั้งผู้ประเมินและสิ่งที่จะประเมิน

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

จากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะ พบว่าผู้ว่ากล่าวถึงคุณค่าของศิลปะนั้นเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางศิลปะ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 สาขา คือ 1) บุคคลที่เป็นนักวิชาการด้านศิลปศึกษา 2) บุคคลที่สร้างสรรค์งานศิลปะหรือศิลปิน

ก่อน สวัสดิพาณิชย์ (2513) มีความเชื่อว่า ศิลปศึกษาในโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ 5 ประการ คือ

1. ศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติ ทำให้เกิดลักษณะประจำชาติ ซึ่งคนในชาตินั้นควรจะภาคภูมิใจ
2. เมื่อศิลปศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ วัฒนธรรมที่เรารักษาไว้นี้จะช่วยทำให้ความมั่นคงของมนุษย์มีขึ้นได้ เพราะคนในชาตินั้นระรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน และอยู่ร่วมกันโดยอาศัยวัฒนธรรมชนิดเดียวกัน
3. ศิลปศึกษาจะช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติมีความคิดริเริ่ม อันจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. ศิลปศึกษาจะช่วยทำให้คนจำนวนหนึ่งมีอาชีพโดยอาศัยศิลปะที่ตนเล่าเรียนมา
5. ศิลปศึกษามีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรงหลายด้าน เช่น การออกแบบและการโฆษณา เป็นต้น

วิทย์ พินคันเงิน (2547) เป็นนักวิชาการทางด้านศิลปศึกษาและเป็นภาคีสมาชิก สำนักศิลปกรรม สาขาจิตรกรรม ราชบัณฑิตยสถาน ได้นำเสนอเกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะ คือ ศิลปะต้องมีคุณค่าเพื่อพัฒนาจิตใจมนุษย์ แม้ว่าผลงานศิลปะจะมีใช้สิ่งจำเป็นเสมอไปสำหรับการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์ เพราะอาจใช้ศิลปะเป็นสื่อที่คลายอารมณ์พักผ่อนหย่อนใจกับศิลปะ ตลอดจนช่วยสะท้อนให้เห็นความเป็นไปต่างๆของสังคม ความ

ยุติธรรม การถูกรังแก ความยากจนในกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ความมั่งมีศรีสุข ความอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนถ่ายทอดมาสู่ศิลปะทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งบันดาลใจอย่างหนึ่งซึ่งศิลปินใช้เป็นวัตถุดิบ และได้จำแนกคุณค่าทางศิลปะ ดังนี้ คือ คุณค่าศิลปะทางความรู้สึก คุณค่าทางศิลปะทางอำนาจประโยชน์ ใช้สอยคุณค่าศิลปะทางการสร้างสรรค์ คุณค่าศิลปะทางด้านเนื้อหา และคุณค่าศิลปะทางด้านรูปทรง

คุณค่าศิลปะทางความรู้สึก

คือความรู้สึกที่ตอบรับสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบใจเรา ใครเคยรู้สึกเสียใจ ดีใจ หรือนึกถึงเวทเกลียด รัก หรือปลื้มใจจนน้ำตาไหลบ้าง นั่นแหละคือความรู้สึกที่มากระทบใจเราเพราะเรามีหู มีตา มีการสัมผัสทางจิตใจ ทางร่างกาย ซึ่งเป็นไปตามความเป็นจริงตามธรรมชาติของมนุษย์นั่นเองอาจแยกออกได้ดังนี้

ความรู้สึกทางการรับรู้ เป็นความรู้สึกแห่งสามัญสำนึกของเราที่ได้รับจากอารมณ์ สะเทือนใจ โดยมีสิ่งต่าง ๆ มาสะกิดให้บังเกิดขึ้นดังเช่นที่กล่าวแล้ว คือ ความรัก ความพอใจชอบใจ เสียใจ ชิงชัง ยินดี สังเวช สงสาร ถ้าสามารถสร้างสรรค์ศิลปะให้บังเกิดขึ้นเช่นนี้ก็ทำให้ความรู้สึกทางการรับรู้เชื่อมโยงกว้างออกไป เช่น มองเห็น ความงามอันน่าเลื่อมใสศรัทธาของพระพุทธรูป ทำให้เกิดความอึ้งเอิบใจ ปิติยินดีจนต้องแสดงความนอบน้อม หรือถ้ามองเห็นภาพ ที่แสดงถึงความทารุณโหดร้าย ทำให้เกิดความรู้สึกในทางต่อต้านว่า มันทำอย่างนั้นได้อย่างไร...หรือการดูละครตอนนางเอก ถูกกลั่นแกล้งทำให้ ยิ่งชิงชังหรือ เกลียดตัวผู้ร้ายมากขึ้น พร้อมกันนั้นก็ยิ่งรักและสงสารนางเอกมากขึ้น เพราะได้รับความกอดตันจากความเกลียดความชิงชัง บางทีน้ำตาอาจซึมหรือ ไหลพราก แกรมสะอื้นไปด้วย เพราะไปสะกิดมโนธรรมในใจ...ก็ทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจของผู้ดูผู้ชม

ความรู้สึกทางความเชื่อถือ ได้แก่ การที่เรามีความเชื่อตาม ๆ กันว่าสิ่งใดเรียกว่าอะไร เช่น ตัวกระหนก หน้ายักษ์ หน้าลิง หน้าพระ หน้านาง กระจังบัว สิ่งเหล่านี้เขียนขึ้นตามแบบที่เคยเขียนกันมา เชื่อกันมา ลักษณะของพระพุทธรูปที่สวยงามอึ้งเอิบด้วยพุทธลักษณะ ถ้าเราสามารถปฏิบัติตามความเชื่อนั้นได้ก็นับว่าได้สร้างคุณค่าทางความเชื่อถือให้บังเกิดขึ้นในศิลปะแล้ว ซึ่งจะมีคุณค่าสูงมากน้อยเพียงไรก็ต้องพิจารณากันอีก ยังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือความเชื่อในตัวของเราเอง เป็นความเชื่อที่พิจารณาเสียก่อนว่ามีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ พอที่จะให้คนพบเห็นผลงานแล้วมีความเชื่อคล้อยตามหรือไม่ ถ้ามีคุณค่าจริง ๆ ก็จะกลายเป็นผลงานที่ดีเด่นได้

ความรู้สึกทางความงาม เรื่องของความงามเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ ใครมาว่าเราว่าไม่งามเลย น่าเกลียด เรามักจะไม่ค่อยพอใจ ทั้งๆ ที่พยายามแต่งตัวเท่าที่พอจะแต่งได้อยู่แล้วก็ตามใครๆ ก็อยากมีผลงานทางศิลปะที่มีคนชมว่า งาม เราเองก็อยากเห็นสิ่งงาม ๆ หรือบางทีเราเองเห็นว่างามเพราะพอใจ แต่ใครจะว่าไม่งามก็ตามที่...ศิลปะที่งามๆ โดยรูปแบบที่แสดงออกให้เห็นนั้น เป็นสิ่งมองเห็นได้ง่าย เช่น ความงามของดอกไม้ ใบหน้าผู้หญิง หรือลวดลายที่ซับซ้อนสวยงามน่าทึ่ง แต่ศิลปะที่ซ่อน

ความงามไว้ภาพเป็นสิ่งมองเห็นได้ยาก เช่น ภาพใบหน้าหญิงชราที่เหี่ยวแห้งแต่มีแสงเงา และฝีแปรงที่เด็ดเดี่ยวงามอย่างยิ่ง ก็เป็นความรู้สึกทางความงามเช่นกัน และเป็นความงามที่ลึกซึ้งกว่าภาพที่งามด้วยสีสันเสียอีก

คุณค่าศิลปะทางอำนาจประโยชน์ใช้สอย

คุณค่าศิลปะทางอำนาจประโยชน์ใช้สอย คือสิ่งใช้สอยและเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ ใ้ว่าสักแต่ว่าสร้างขึ้นอย่างเดียว ยังจะต้องมีรูปแบบ ลักษณะในทางศิลปะอีกด้วย เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องเรือน เครื่องครัว รถยนต์ หากไม่มีการออกแบบให้ดูสวยงาม น่าใช้ ทันสมัย ก็จะขาดคุณค่าอย่างยิ่ง

คุณค่าของที่อยู่อาศัย การอยู่อาศัยของมนุษย์นั้น ใ้ว่าจะไปง่าย ๆ ตามธรรมชาติอย่างสัตว์ทั่วไป หรืออย่างที่เราเรียกกันว่า “เอาแต่ที่ซุกหัวนอนเท่านั้น” แต่มนุษย์กลับจะต้องสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัยของตนให้พัฒนาขึ้นทุกยุคทุกสมัย เดิมทีเคยอยู่ตามถ้ำตามเพิงผา ก็ต้องขยับขยายออกมาอยู่ในที่กลางแจ้ง การสร้างสรรค์ที่อยู่อาศัยจึงต้องมีการออกแบบให้ถูกต้องตามหลักทางสุขภาพอนามัย และความมั่นคงแข็งแรงทนทาน ตลอดจนอำนาจประโยชน์ให้สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นคุณค่าในทางอำนาจความสุขของที่อยู่อาศัยจึงต้องประกอบด้วยความสะดวกต่าง ๆ ต้องกว้างพอที่จะใช้ประโยชน์ มีทิศทางลมที่ดีพอควร มีแสงสว่างที่ดี แต่ละห้องมีสัดส่วนที่เหมาะสม มีที่งามตาทั้งภายนอก ภายใน บริเวณบ้านก็มีพอควร แม้จะไม่มากนัก หรือถ้ามีมากก็สามารถจัดแต่งให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็บ้านหลังเล็ก หลังใหญ่ แม้กระทั่งสถานที่ก่อสร้างอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน จะต้องอำนาจประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ พร้อมกับมีศิลปะอยู่ในตัวอีกด้วย

คุณค่าในสิ่งของเครื่องใช้ สิ่งของต่าง ๆ ที่ใ้ช้ในชีวิตประจำวันนั้น ก็ต้องมีคุณค่าพอแก่การใช้สอยด้วย ความจริงการดื่มน้ำนั้น เราอาจใ้มีอ้วนน้ำดื่มได้ แต่ถ้าเราใ้แก้วที่สะอาดและตักน้ำที่สะอาดเช็ดถือได้ว่าปลอดภัย เย็นชื่นใจ ก็จะยิ่งชวนดื่มมากขึ้น หรือแม้แต่จะมีกะลาสักใบ ครอบสักใบ ก็ยังไม่ดีเท่าการใ้แก้ว เพราะเรารู้กันมาแล้วว่าแก้วนั้นใ้ดื่มน้ำ จนเรียกกันว่า “แก้วน้ำ” แต่แก้วน้ำจะต้องมีขนาดที่พอดีกับมือ ถ้าใหญ่เกินไปหรือเล็กเกินไป จำนวนน้ำที่อยู่ในแก้วก็จะทำให้ไม่ชวนดื่มอีก ก็มีคุณค่าน้อยลง เพราะฉะนั้นสิ่งของแต่ละอย่างก็จะมีลักษณะรูปแบบที่ทรงคุณค่าอยู่ในตัวของมันเองแม้แต่ โต๊ะ เก้าอี้ ก็จะต้องมีสัดส่วนพอเหมาะที่จะใ้ใช้นั่ง ไม่แคบเกินไป ไม่ใหญ่หรือเตี้ยเกินไป สูงเกินไป ดังนั้นการออกแบบจึงมักใ้สัดส่วนของคน ทำให้มีความสำคัญในการสร้างคุณค่าแก่สิ่งต่าง ๆ นี้มาก เพราะการออกแบบนั้นจะครอบคลุมไปถึงการผลิตและการใ้สอยด้วย

คุณค่าทางการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ เป็นคำที่ใ้คู่กันกับศิลปะ ความหมายของการสร้างสรรค์คือ การสร้างสิ่งที่ไม่ใ้ให้เกิดมีขึ้น โดยศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์มีจินตนาการขึ้นจากสิ่งคลใจคิด เรื่องของความคิดจึงนำหน้า

ก่อนฝีมือ การสร้างสรรค์นั้นมืออยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เด็กๆ เช่น รู้จักการคลี่คลาย แก้ปัญหาต่าง ๆ พยายามสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามความเข้าใจของเด็กเอง การเอาสิ่งหนึ่งสวมลงอีกสิ่งหนึ่ง การเรียงสิ่งต่าง ๆ หรือการเลือกเอาสิ่งที่เป็นพวกเดียวกันไว้ด้วยกันเหล่านี้เป็นที่มาของการสร้างสรรค์ทั้งสิ้น แต่อยู่ในขั้นตอนของเด็กๆ

การสร้างสรรค์นั้นเป็นดุจกิจกรรมพิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งจะบังเกิดขึ้นได้จากความสนใจเป็นลำดับแรก ดังนั้น การสร้างความสนใจให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์จึงนับว่าสำคัญมาก ยกตัวอย่างเช่น การมีกระดาษหนึ่งแผ่น เราอาจแก้ปัญหาเรื่องความว่างเปล่าบนแผ่นกระดาษโดยขีดเส้นในทิศทางต่าง ๆ หรือบรรจุรูปเรขาคณิต มีรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม ลงในกรอบเส้นดินสอซึ่งต่างคนต่างก็สามารถวาดได้และมีความคิดเห็นของตนเองทุกคนเช่นเดียวกับศิลปินผู้สร้างสรรค์ การตัดสินใจเขียนครั้งแรกก็เพื่อแก้ปัญหาความว่างเปล่า แล้วความคิดในการต่อเติมเสริมแต่งให้เป็นภาพที่ดี มีการแรงเอาอ่อนแก่ สลับกันก็จะเกิดขึ้นเอง ลักษณะของผลงานศิลปะที่เกิดจากความคิดในการสร้างสรรค์นั้น อาจพิจารณาได้จากขีดขั้นของผลงานดังนี้

1. เป็นขั้นต้นในการแสดงออกอย่างอิสระ แม้จะเป็นเพียงเส้นขยุกขยิก สีที่ระบายเปรอะหรือภาพที่ยังไม่เข้าท่า แต่เมื่อมีการแสดงออกอย่างอิสระแล้วก็ถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ เช่น งานศิลปะของเด็ก
2. เป็นขั้นที่แสดงออกอิสระมีเรื่องราวขึ้น หรือเป็นผลผลิตที่อิสระแต่มีคุณภาพขึ้นกว่าขั้นที่ 1 เพราะสามารถอ่านความหมายออกว่าเป็นอย่างไร ถือว่าเป็นผลผลิตที่มีเรื่องราวขึ้น
3. เป็นขั้นที่แสดงออกอย่าง อิสระและเป็นแนวใหม่แปลกออกไปจากงานเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นงานรูปธรรมที่ได้สัดส่วนกลมกลืน เหมาะสม
4. เป็นงานที่แสดงออกอย่างอิสระและไม่ซ้ำแบบใคร ทั้งดีกว่า และน่าสนใจกว่า เป็นงานรูปธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยนามธรรมมากขึ้น เป็นผลผลิตที่ทำให้เกิดการกล้าคิดและสร้างสรรค์ อารมณ์สะเทือนใจมากขึ้น
5. เป็นงานที่แสดงออกอย่างอิสระที่มีลักษณะรูปแบบทางนามธรรมสูง หลุดพ้นออกไปจากความเชื่อในทฤษฎีเดิมเป็นการตั้งทฤษฎีใหม่ดีกว่าได้ มีปรัชญาเฉพาะตัวที่ชัดเจน

คุณค่าทางด้านเนื้อหา

เป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะ แม้คนธรรมดาทั่วไปก็เข้าใจได้ง่าย เช่นนี้การเดินดูภาพเรื่องราว งามเกียรติ ภาพการ์ตูน ภาพประวัติศาสตร์บางตอน โดยในภาพนั้นปรากฏสิ่งที่เป็นไปตามเรื่องราวอย่างกลมกลืนไปตลอด แสดงว่าผู้สร้างสรรค์มีความประสงค์จะให้ผู้ดูเข้าใจเรื่องราว เนื้อหา เป็นจุดหนึ่งที่ช่วยให้สามารถวิจารณ์งานศิลปะนั้นๆ ได้ว่า มีความชัดเจนในเรื่องเรื่องเพียงไร เพราะเนื้อเรื่องเป็นสื่อก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกในจิตใจของผู้ดูอยู่แล้วแต่หากผลงานนั้นไม่สามารถเน้นเนื้อเรื่องได้ชัดเจน การก่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตามก็ลดลง คุณค่าทางศิลปะนั้นๆ ก็ไม่เกิด

คุณค่าทางเนื้อหาทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสนองตอบได้หลายทางและหลายแบบด้วยกัน เช่น เนื้อหาทางด้านสังคมศาสตร์ การรวมกลุ่มของชนเผ่าต่าง ๆ มีผลงานเป็นอันมาก ที่ให้การศึกษาทางด้านวัฒนธรรม การแสดงต่าง ๆ การบรรเลงดนตรี วงดนตรีของชนชาติต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมทางด้านศาสนาด้วย

เนื้อหาหรือเรื่องราว สาระ ในงานศิลปะไม่จำกัดว่าจะมาจากวรรณคดี นวนิยาย ประวัติ ซึ่งมีผู้แต่งขึ้นเท่านั้น แต่จะเป็นเนื้อหาใด ๆ ก็ได้ ที่ผู้สร้างสรรค์ศิลปะปรารถนาจะแสดงออกมาให้ปรากฏ แม้กระทั่ง เนื้อหาที่ไม่มีเนื้อหา ในแบบศิลปะนามธรรม จึงขึ้นอยู่กับความตั้งใจและจุดประสงค์ของศิลปินที่จะถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกที่มีพลังอย่างแรงกล้า จนสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ดูให้คล้อยตามไปด้วยได้ แม้ว่าเรื่องนั้นๆ จะไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปได้หรือไม่มีจริงในโลก เช่น เทพนิยาย เรื่องสวรรค์นรก จึงทำให้เกิดศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศิลปะที่มีลักษณะเป็นจริงอย่างธรรมชาติ (Realistic art) ศิลปะที่ทิ้งรูปธรรมกึ่งนามธรรม (Semi-abstract art) และศิลปะนามธรรม (Abstract art)

คุณค่าทางด้านรูปทรง

การสร้างสรรค์ศิลปะนั้น จะต้องเอาเส้น สี รูปร่าง (Shape) รูปทรง (Form) ในลักษณะต่าง ๆ มาประกอบกันเข้าอย่างกลมกลืน มีหลักเกณฑ์ที่ดี ถ้างานศิลปะนั้นเป็นไปในลักษณะศิลปะที่เป็นจริง (Realistic art) ก็อาจจะปรากฏรูปทรงให้เห็นชัดกว่าศิลปะในแบบอื่นๆ การเน้นในเรื่องของรูปทรง ก็แสดงให้เห็นว่าศิลปินนั้นมีความสามารถในการสร้างสรรค์รูปทรงอย่างเด่นชัดในทางประติมากรรม จะปรากฏรูปทรงที่ชัดเจนกว่าจิตรกรรม เพราะตัวผลงานเองก็เป็นรูปทรงอยู่แล้ว การเน้นคุณค่าทางรูปทรงจึงมีความสำคัญมิใช่น้อย รูปประติมากรรมที่ทรงคุณค่าจะมีลักษณะเป็นเอกภาพเด่น พลังที่ผู้สร้างสรรค์ถ่ายทอดมาจะทำให้บรรยากาศรอบๆ ตัวประติมากรรมนั้นบังเกิดอารมณ์สะเทือนใจร่วมไปด้วย เช่น ประติมากรรมอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญของชาติ เป็นต้น

ส่วนทางด้านสถาปัตยกรรมนั้น ถือว่ารูปทรงคือโครงสร้างนั่นเอง สถาปนิกผู้สร้างสรรค์จะต้องพิจารณาถึง พื้นที่ แพนผัง เพื่อประกอบเป็นโครงสร้างรูปทรงที่เด่น สง่างาม และเหมาะสมกับการใช้งาน เช่น อาคารสาธารณะ อาคารพาณิชย์ หรือที่อยู่อาศัย เป็นต้นคุณค่าทางรูปทรงของสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจนในปัจจุบันถือว่าโครงสร้างอย่างเรียบ ๆ เป็นสิ่งแสดงคุณค่าที่สมบูรณ์ที่สุดของ งานสถาปัตยกรรม คุณค่าทางรูปทรงจึงเด่นชัดมาก

จากหนังสือ “ศิลปะกับมนุษย์” ที่เขียนโดย สุชาติ เถาทอง (2532) นักวิชาการด้านศิลปะ และเป็นศิลปินผู้สร้างผลงานศิลปะระดับแนวหน้า กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีการค้นคว้าทดลองอยู่เสมอ เป็นผลให้มนุษย์ได้พยายามวิเคราะห์และจัดระเบียบผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมแต่ละชนิดให้เป็นหมวดหมู่ โดยพยายามคำนึงถึงคุณค่าทางศิลปะเป็นหลัก ซึ่งแยกออกได้

3 ประการ คือ คุณค่าทางความงาม (Aesthetical) คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย (Useful) และคุณค่าในทางจรรยา (Ethical)

ในบทความทางวิชาการเรื่อง “คุณค่าของศิลปะ” จากทัศนะของบุคคลต่างๆ ซึ่งเขียนโดย สุลักษณ์ ศิริบุรี (2536) นำเสนอทัศนะของนาย จอห์น เอฟ. เคนเนดี อดีตประธานาธิบดี แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประธานาธิบดีเคนเนดี ตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะ โดยยอมรับว่าความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ต้องควบคู่ไปกับการเข้าใจในความเป็นมนุษย์ และเคนเนดี ยอมรับว่า นักวิชาการได้แสดงให้เห็นว่า ศิลปะมีสาระสำคัญที่ศาสตร์ทางด้านนี้เท่านั้นจะหยิบยื่นความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงให้กับผู้เรียน

บุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งที่น่าเสนอในบทความคือ นายร็อกกี เฟลเลอร์ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิร็อกกี เฟลเลอร์ กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่มีต่อมนุษยชาติไว้ในคำปราศรัยที่มลรัฐเซิน หลุยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1969 ร็อกกี เฟลเลอร์ เชื่อว่าศักยภาพของบุคคลในอันที่จะพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์แบบนั้น ต้องจัดงานศิลปะสอดใส่ในชีวิตจิตใจของเขา เพราะศิลปะจะทำให้เราเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตชีวา มีจิตวิญญาณ ที่จะควบคุมตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งในที่สุดแล้วจะเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับสังคมให้สูงขึ้น

สุลักษณ์ ศิริบุรี (2536) ได้นำเสนอข้อเขียนจากหนังสือ “Basic principles of Curriculum and Instruction” ที่เขียนโดย Ralph W. Tyler (1971) ซึ่งเป็นนักพัฒนาหลักสูตรที่มีชื่อเสียง ไทเลอร์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการบรรจุวิชาศิลปศึกษาไว้ในหลักสูตรโรงเรียนว่า วิชาศิลปศึกษามีความสำคัญ 5 ประการ คือ

1) ศิลปศึกษาช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ของผู้เรียนทางการใช้ประสาทสัมผัส โดยศิลปศึกษาช่วยให้คนเราสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเป็นการมองด้วยการสังเกต พังพิจารณาเปรียบเสมือนศิลปินมองเห็น และเก็บรายละเอียดจากสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอดด้วยงานศิลปะ

2) ศิลปศึกษาสามารถทำให้ความคิดและความรู้สึกกระจำแจ่มชัดออกมา โดยอาศัยสื่ออย่างอื่นเพิ่มเติมเหนือจากคำพูด จะเห็นได้ว่ามีนักเรียนเป็นจำนวนไม่น้อยที่สามารถแสดงออกทางศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเขียน หรือการพูด

3) ศิลปศึกษาช่วยทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น กล่าวคือ ศิลปะช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายความเครียดต่างๆ ทางอารมณ์ที่สะสมอยู่ในตัว โดยอาศัยการแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ เช่น การสร้างงานศิลปะในสตูดิโอ การทำงานศิลปะแล้วนำไปใช้ในวิถีประจำวันให้เกิดประโยชน์ใช้สอย เช่น การตกแต่ง หรือแม้แต่การแสดงออกทางการร้องเพลง

เต้นรำ เล่นดนตรี สิ่งต่างๆเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเราได้แสดงออก ทำให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และผ่อนคลายความเครียดเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาความสนใจ และค่านิยมต่างๆของเด็กและเยาวชน การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ ถือว่าเป็นพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและช่วยพัฒนาความเข้าใจในศิลปะต่างๆได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5) ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความสามารถทางเทคนิคได้ ตัวอย่างเช่น กระบวนการที่จะทำให้เกิดทักษะในการระบายสี การวาดภาพคน การเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เป็นต้น

ไทเลอร์ เชื่อว่าประเด็นทั้งห้าที่กล่าวมา แสดงถึงบทบาทสำคัญของวิชาศิลปศึกษาที่มีคุณค่าต่อนักเรียนในระบบการศึกษาในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ได้นำเสนอ ข้อเขียนในหนังสือเรื่อง “Art as Experience” ซึ่งเขียนโดย John Dewey (1979) นักปราชญ์ และนักการศึกษาคนสำคัญที่เคยมีประสบการณ์ทางศิลปะในฐานะที่เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษาของมูลนิธิเบิร์น (Educational Director of the Burner Foundation) ซึ่งในข้อเขียนของดิวี่ เขาชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาศูนตรียภาพโดยผ่านประสบการณ์ทางศิลปะว่า ศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นที่เสริมสร้างสติปัญญาให้แก่ชีวิต สติปัญญาไม่ได้มาจากการเรียนอะไรจากสิ่งภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่มาจากการเข้าถึงศิลปะของแต่ละบุคคลด้วย นอกจากนี้ดิวี่ยังเชื่อว่าศิลปะบอกให้เราทราบถึงสภาวะของชีวิต และอารยธรรมของคนในชาติต่างๆที่มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาในรูปแบบต่างๆศิลปะจึงเป็นแกนกลางหรือเป็นสื่อสำคัญในการประสานให้เกิดความงามความกลมกลืนในสังคม ดังนั้นประเพณีและพฤติกรรมของคนในสังคมจึงมุ่งไปสู่การพัฒนาสุนทรีย์ภาพ

ดิวี่ ให้ข้อสังเกตว่า การที่เราไม่สามารถจะวิเคราะห์ธาตุแท้ของสุนทรีย์ธาตุในศิลปะได้ เป็นเพราะเราขาดการสัมผัส หรือขาดประสบการณ์ที่มีต่อสิ่งต่างๆอย่างแท้จริง โดยเฉพาะภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมของเรา ดังนั้นเราจึงต้องตื่นตัวให้ทันกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราเสมอ โดยสรุปแล้ว ดิวี่เชื่อว่า ศิลปะคือประสบการณ์ ที่ส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านสุนทรีย์ภาพของมนุษย์ และศิลปะไม่สามารถแยกออกไปจากประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ได้

ทัศนะของปรมาจารย์ทางศิลปะ ที่ผู้เขียนบทความนี้ ได้นำเสนอ คือ อาจารย์สงวน รอดบุญ อดีตครูศิลปะที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญในทฤษฎีหลักการ และความรู้ทางศิลปะอย่างกว้างขวาง ซึ่งปัจจุบันนี้ท่านได้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่ง อาจารย์สงวน รอดบุญ เชื่อว่าศิลปศึกษามีคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างเสริมคุณประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กในการศึกษาวิชาต่างๆ
- 2) ช่วยกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถ
- 3) ช่วยสร้างความเพลิดเพลินสนุกสนาน และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้
- 4) ช่วยให้เด็กมีจิตสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติและในงานศิลปะ
- 5) ช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์
- 6) ช่วยปลูกฝังความรู้สึกทางสุนทรียภาพ และมีรสนิยมที่ดี
- 7) ช่วยให้รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ขึ้น

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้สรุปทัศนะต่างๆเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะจากบุคคลที่นำเสนอในข้างต้น โดยนำเสนอในบทความไว้ว่า ท่านเหล่านั้น ล้วนแต่มองเห็นคุณค่าของศิลปะในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน คือ

- 1) ศิลปะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง
- 2) ศิลปะเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม
- 3) ศิลปะส่งเสริมให้มนุษย์ชาติมีความเจริญ และมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ
- 4) ศิลปะที่จัดเข้าไว้ในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ ค่านิยม รสนิยม และสุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดีในแต่ละสังคมต่อไปในอนาคต

ในบทความทางวิชาการเรื่อง “ศิลปะเป็นมูลฐานที่สำคัญ” ที่เขียนโดยวิรัตน์ พิชญไพบุลย์ (2536) ซึ่งเป็นอาจารย์และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาในยุคเริ่มต้นของประเทศไทย ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สรุปในตอนท้ายของบทความไว้ว่า เพราะศิลปะเป็นมูลฐานสำคัญ สามารถใช้สนับสนุนการดำรงชีวิตให้เป็นสุข ศิลปะยังส่งเสริมการแสดงออกถึงอารมณ์ความคิดและประสบการณ์ เช่น ความรัก การเกิด การตาย และการขัดแย้งของสังคม ศิลปะอาจจะแสดงออกถึงคุณค่าของชีวิตในสังคม หรือปัญหาของสถานภาพต่างๆของสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว จนถึงความขัดแย้งในโลก ตลอดจนการก่อสงครามหรือ ศิลปะอาจจะสะท้อนหรือตอบสนองความต้องการของสังคม เช่น ความต้องการที่อยู่อาศัยภายในเมือง จึงมีการสร้างตึกระฟ้าขึ้น ศิลปะจึงมีความหมายมากกว่าการแสดงออกถึงความงาม ตามปกติศิลปะเป็นสื่อหรือสร้างเสริมความรู้ได้โดยตรง ศิลปะจึงสนองตอบการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อสังคม รวมทั้งความหมายต่อการศึกษาด้วย ศิลปะศึกษาจึงมีความหมายต่อการเรียนรู้และพัฒนาในตัวเด็ก ช่วยสนับสนุนการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีงามแก่ผู้ศึกษา กิจกรรมศิลปศึกษาช่วยส่งเสริม พัฒนา อารมณ์ สติปัญญา ร่างกายและสังคม โดยเฉพาะการ

ปฏิบัติงานศิลปศึกษาตั้งแต่เด็กจะช่วยสานสัมพันธ์ระหว่างความคิด สายตา และการใช้มือให้ประสานสัมพันธ์กันได้อย่างคล่องแคล่ว และพัฒนายิ่งขึ้นเมื่อเติบโตขึ้น การได้มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ การตัดสินใจและการแก้ปัญหา รวมทั้งมีความนิยมและเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ การปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามต่างๆ เหล่านี้มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้บุคคลปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการสร้างเสริมบุคคลให้สามารถสร้างสรรคงานที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมต่อไป

ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542: 236-256) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะกับการพัฒนามนุษย์ โดยจำแนกได้ดังนี้

1. คุณค่าของศิลปะในทางนิมิต (Positive Value) เห็นคุณค่าของศิลปะในแง่ที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจ และความเจริญงอกงามและการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ

1.1 พัฒนาและสร้างสรรค์ทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปะสามารถส่งผลให้เกิดคุณค่าแก่บุคคล ทั้งทางตรงและทางอ้อม คือในทางตรงจะช่วยพัฒนาการทางการเคลื่อนไหว การเติบโต การออกกำลังกาย การฝึกหัดใช้มือ แขน ขา กล้ามเนื้อ ตลอดจนช่วยพัฒนาความสัมพันธ์การใช้มือกับประสาทตา ความคิด การรับรู้ และระบบการสั่งงานของสมองขณะถ่ายทอดสร้างสรรค์กิจกรรมแก่ผู้ปฏิบัติการทางศิลปะ

ส่วนผลทางอ้อม ก็ทำให้เกิดอิทธิพลแก่มนุษย์ผู้รับรู้ ได้นำความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการเกี่ยวกับความงามเหล่านั้น มาเป็นแนวทางเลือกในการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขให้เกิดคุณค่าทางความงามแก่ร่างกายตน โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและการประดับตกแต่ง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เช่น การตัดแต่งผม แต่งหน้า การจัดระเบียบท่าทางของร่างกายในการนั่ง ยืน เดิน ฯลฯ ให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคม และการประดับตกแต่งร่างกายด้วยสิ่งต่างๆ เช่น เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องประดับ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบุคลิกภาพและสังคมตามยุคสมัยล้วนเป็นอิทธิพลมาจากการออกแบบสร้างสรรค์ ทางศิลปะในรูปแบบที่เรียกว่าแฟชั่น ทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงสร้างสรรค์คุณค่าแก่ร่างกายทั้งสิ้น

1.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์จะเป็นแรงบันดาลใจกระตุ้นเร้าความรู้สึกสนใจ ตั้งใจ พอใจ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น โกรธ เสียใจ สะเทือนใจ ฯลฯ ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม กิจกรรมและสิ่งที่เป็นศิลปะก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าหนึ่งที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์หรือพฤติกรรมการขานรับทางความงาม และเกิดพัฒนาการทางอารมณ์ได้เช่นเดียวกับสิ่งเร้าอื่นๆ การควบคุมอารมณ์หรือพยายามสะกดกั้นมิให้ตนแสดงอารมณ์ออกมาให้ผู้อื่นเห็นบางครั้งก็มีผลร้ายมากกว่าผลดี ผู้ที่แสดงอารมณ์ออกมาในลักษณะที่เหมาะสมไม่ได้ การแสดงอารมณ์ให้ออกมาในลักษณะที่เหมาะสม อาจใช้กลวิธีการเบี่ยงเบนความรู้สึกให้ลดกระแสความ

รุนแรงหรือแสดงออกด้วยวิธีการทางศิลปะ การสร้างสรรค์ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ได้แสดงออกอย่างเสรี ย่อมกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจแก่ผู้ที่ได้กระทำงานศิลปะ ขณะเดียวกันก็จะช่วยพัฒนาอารมณ์ให้เกิดความมั่นใจในตนเองพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน หรือซาบซึ้งในความงามที่ไม่ได้คิดหรือรู้สึกมาก่อน ขณะเดียวกันผู้รับรู้หรืองานรับงานศิลปะก็สามารถมองเห็นความงามเหล่านี้ได้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการสังเกต เรียนรู้และเกิดอารมณ์ชื่นชม เป็นสุข รู้คุณค่า ทำให้โลกสดใสมีชีวิตชีวา ไม่แห้งแล้ง น่าอยู่ น่าชื่นชม

1.3 พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งช่วยสร้างเสริมความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ทั้งระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้รับรู้ ระหว่างผู้สร้างผลงานกับผู้สร้างผลงาน และระหว่างผู้ชมผลงานที่มีรสนิยมชมชอบในสิ่งสวยงามให้เกิดความเข้าใจดีระหว่างกัน นอกจากพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์กับมนุษย์แล้ว ด้านวัฒนธรรมศิลปะมีส่วนในการสร้างสรรค์พัฒนารูปแบบที่เอื้อต่อการดำรงชีพของมนุษย์ทั้งที่ตอบสนองความต้องการทางร่างกาย เช่น เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น และที่ตอบสนองต่อความต้องการของจิตใจ เช่น งานศิลปะในรูปแบบลักษณะต่างๆ ในรูปแบบสังคมของมนุษย์กับวัตถุอีกด้วย

1.4 พัฒนาการทางสติปัญญา ศิลปะในแต่ละยุคสมัยในช่วงเวลาแตกต่างกัน ตลอดจนศิลปะในแต่ละบุคคลที่ต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางสติปัญญาที่อาจจะปรากฏในแง่รายละเอียด รูปทรง สี การออกแบบความคิดหรือจินตนาการ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผลของการสำรวจทดลองสร้างสรรค์ของแต่ละคน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความคิดริเริ่มมีเหตุผล มีรสนิยมอันดี มีความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้มีสติปัญญากว้างขวางขึ้น ส่วนผลของการรับรู้ในศิลปะที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยสติปัญญาที่ต่างกันของบุคคลผู้สร้างย่อมเป็นผู้รับรู้ที่เปิดโลกทัศน์ของผู้ดูให้มีสติปัญญาความรู้กว้างขวางเช่นกัน

1.5 พัฒนาการทางด้านความรู้ การรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะในงานศิลปะเป็นกระบวนการในการรับรู้ โดยต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ครบวงจร คือ มีสุนทรียวัตถุ มีมนุษย์ผู้รับรู้ และมีความรู้สึกที่เกิดขึ้น คือ สุนทรียรส ซึ่งการรับรู้จำเป็นต้องอาศัยประสาทสัมผัสที่ได้รับการฝึกปรือมา มีความตั้งใจ พอใจ โดยไม่ประสงค์สิ่งใด ทำให้กิจกรรมในชีวิตจริงหยุดพักชั่วคราว ทำให้เกิดอารมณ์ร่วมและความคิดล่องลอย ขณะเดียวกันการรับรู้ในลักษณะประสบการณ์ทางสุนทรียะนั้นยังก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการรับรู้คุณค่าควบคู่กันไปด้วย การปรากฏขึ้นเห็นคุณค่านี้ ได้แก่ ค่าของความงามที่ให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของการรับรู้แก่นมนุษย์โดยตรง และช่วยพัฒนาการทางด้านความรู้ ซึ่งพอแบ่งออกให้เห็น 2 ทาง คือ

1.5.1 การรับรู้ทางด้านวัตถุ จากการได้รับรู้ สุนทรียวัตถุตามธรรมชาติรอบๆตัวมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง รูปทรง สี สัน แสงเงา พื้นผิว ขนาดสัดส่วน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยสื่อด้วยวัสดุและเทคนิควิธีการต่างๆที่เกิดจากประสบการณ์ในการฝึกฝน เรียนรู้วัตถุ ส่วนรูปแบบก็ถ่ายทอดด้วยรูปร่าง รูปทรง สี สัน แสงเงา

พื้นผิว ขนาดสัดส่วน ฯลฯ ที่สะสมประสบการณ์การรับรู้มาจากวัตถุธรรมชาตรอบๆตัว ทำให้ประสาทสัมผัสที่เกิดจากการเรียนรู้ทางศิลปะจะทำให้เกิดความฉับไวในการรับรู้และนำไปสู่การคิดจินตนาการสร้างสรรค์และการวิเคราะห์

1.5.2 การรับรู้ทางด้านความคิดคำนึงและจินตนาการ เป็นผลที่เกิดจากประสบการณ์ที่รับรู้ในสิ่งต่างๆ แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะในลักษณะจินตนาการผลิตซ้ำ การระลึกถึงประสบการณ์เดิมแล้วถ่ายทอด โดยจินตนาการที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเหมือนของเก่าทุกอย่างไป หรืออาจจินตนาการในสิ่งที่มีใช้ประสบการณ์เดิมที่เคยรับรู้ แต่จินตนาการระลึกถึงภาพสิ่งต่างๆ ขึ้นมาจากคำบอกเล่าของผู้อื่น แล้วถ่ายทอดสร้างสรรค์ออกมาเป็นงานศิลปะ ซึ่งจินตนาการลักษณะนี้คือ จินตนาการโครงสร้าง ส่วนการคิดคำนึงจินตนาการสิ่งต่างๆ ขึ้นใหม่ตามความต้องการของศิลปินเองที่คิดคำนึงขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา และทำให้เกิดผลสำเร็จใหม่ๆในทางศิลปะนั้น เป็นการจินตนาการสร้างสรรค์ การรับรู้ทางความคิดคำนึง และจินตนาการนี้ช่วยทำให้ความรู้สึกหรืออารมณ์ของมนุษย์ที่สับสนคลุมเครือแจ่มกระจ่างขึ้น โดยการดึงเอาอารมณ์หรือความรู้สึกเหล่านั้นมาจากส่วนลึกของจิตได้สำนึกให้ขึ้นมาสู่ระดับที่รู้สึกนึกคิดได้ด้วยจิตในสำนึกธรรมดา

1.6 พัฒนาการทางด้านสุนทรียศาสตร์ การรับรู้สภาวะธรรมชาติเป็นสื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์ และค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์จากธรรมชาติ ก็ให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์และก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้ถ่ายทอดความรู้สึกทางความงามออกมาในรูปแบบการสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะ ความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับ การรับรู้จากประสาทสัมผัส ความคิด ความรู้สึกที่บูรณาการประสบการณ์และการแสดงออกจนเกิดค่าของความงามในลักษณะใหม่ ผู้ที่บกพร่องทางด้านความงดงามทางสุนทรียภาพ จะขาดความรู้สึกในคุณค่าของความงาม ความคิดและการแสดงออกทางการสร้างสรรค์จะสับสน การศึกษาทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะชื่นชมผลงาน ตลอดจนการชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทั่งสามารถนึกคิดจินตนาการและสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้

1.7 พัฒนาการทางด้านสร้างสรรค์ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่สามารถคิดโยงสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่างๆที่แปลกใหม่ได้มากกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าผู้ที่คิดในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาทางด้านสร้างสรรค์ จะมีความสามารถในการคิดสร้างผลผลิต สิ่งแปลกใหม่ ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน ผลผลิตนั้นอาจจะเกิดจากการรวบรวมเอาความรู้ต่างๆที่ได้จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ใหม่ เกิดการกระทำที่ให้ผลผลิตใหม่ วิธีการศิลปะจึงเป็นทางที่จะพัฒนาการแสดงออก พัฒนาความคิด อันเป็นหนทางไปสู่การพัฒนาบุคคลให้สมบูรณ์ต่อไป

2. คุณค่าของศิลปะในทางนิเสธ (Negative Value) ศิลปะนอกจากช่วยพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามและพัฒนาทางด้านต่างๆแล้ว ศิลปะยังช่วยทำหน้าที่บำบัดรักษาอาการทางด้านจิตใจของมนุษย์

ที่เกิดจากสาเหตุผิดปกติทางกายหรือทางจิต ให้สามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในสังคมชีวิตประจำวันได้ การสร้างคุณค่าของศิลปะในลักษณะบำบัดให้ คือ

2.1 ช่วยระบายอารมณ์ มนุษย์นอกจากจะมีความรู้สึกในทางที่ดี ซึ่งได้แก่ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ร่าเริง แจ่มใส เคลิบเคลิ้มดีมีค่า ฯลฯ แล้ว อีกด้านหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามมนุษย์ยังมีความรู้สึกแค้นเคียด เกลียด กลัว กังวล และทุกข์ใจ ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกในทางลบเหล่านี้ทำให้เกิดความตึงเครียด ทางอารมณ์ได้ทั้งสิ้น และเมื่อเกิดอารมณ์เหล่านี้ขึ้นในจิตใจ ทุกคนย่อมต้องการหาทางออก โดยการแสดงพฤติกรรมใดๆเพื่อระบายอารมณ์ที่แค้นเคียดเหล่านี้ออกไปจากความรู้โดยเร็ว พฤติกรรมการระบายความรู้สึกทางลบของมนุษย์อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ทางตรงและทางอ้อม ทางตรงเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งเร้าที่เป็นสาเหตุของอารมณ์ตึงเครียด โดยการขจัดหรือทำลายล้างให้สิ่งเร้านั้นเบาบางหรือสูญหายไป หรือแสวงหาวิธีการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนปรารถนา โดยไม่คำนึงถึงความผิดชอบชั่วดี การระบายอารมณ์ด้วยพฤติกรรมเหล่านี้ แม้ผลที่ตามมาจะสร้างความพึงพอใจ สะใจ สบายใจ แต่มักทำให้เกิดความวุ่นวายและเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่สังคมไม่ยอมรับว่าดีหรือมีคุณค่า ส่วนการระบายอารมณ์ที่ตึงเครียดในทางอ้อม เป็นการหลีกเลี่ยงที่จะแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ โดยการสะกด ข่มกลั่นความต้องการของตนโดยตรงนั้น แล้วเบี่ยงเบนไปใช้สิ่งเร้าอื่นๆมาเป็นตัวผ่อนคลายความรู้สึกด้านลบนั้น ให้เกิดผลเป็นคุณค่าทางความรู้สึกเป็นทางบวก ศิลปะก็ยังเป็นสิ่งเร้าหนึ่งที่สามารถนำมา กระตุ้นเร้าความรู้สึกที่ตึงเครียด ให้เบี่ยงเบนผ่อนคลายหรือระบายออก กระทั่งเกิดความสงบนิ่งและเพลิดเพลินเป็นสุขได้ ทั้งการขานรับหรือการสร้างสรรค์ก็ตาม

2.2 ช่วยจัดปมด้อย กิจกรรมทางศิลปะจะเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยบรรเทาความทุกข์จากปัญหาปมด้อยได้ โดยเบี่ยงเบนความรู้สึกที่จดจ่อต่อปัญหา ให้หันมาสนใจสร้างสรรค์สิ่งจรรโลงใจ ไม่หมกมุ่นฝักใฝ่อยู่กับปัญหานั้นเป็นขั้นต้น คือ การระบายอารมณ์ที่ตึงเครียดและกล้าแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด หรือความต้องการด้วยสื่อทางศิลปะ เช่น การวาดภาพ การปั้น หรือทำงานศิลปะอื่นๆ เป็นการสร้างปมเด่นให้สังคมยอมรับในความสามารถทางศิลปะนิสัยและผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเมื่อได้รับคำยกย่องชมเชยและให้ความสำคัญแก่ตนมากขึ้น ความกล้าในการแสดงออกในทางที่สังคมยอมรับก็จะตามมา ความรู้สึกในปัญหาปมด้อยแม้จะยังคงมีอยู่ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่บั่นทอนความปรารถนาจะอยู่ร่วมกับสังคมอีกต่อไป เพราะสังคมให้การยอมรับต่อพฤติกรรมแสดงออกและผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นทางศิลปะ ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะกระทำสิ่งใดๆโดยไม่กระทบกระเทือนต่อผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งต่างไปจากทางออกในทางลบ

2.3 ศิลปะในทางบำบัด กิจกรรมทางศิลปะเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถแสดงออกให้ทราบถึงความปรารถนา ความต้องการ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการและปัญหาต่างๆของมนุษย์ที่มีความผิดปกติ เช่น การแสดงออกให้เห็นถึงปัญหาและความคิดจากงานจิตรกรรมผ่านสื่อสี และรูปแบบ ทำให้ผู้รับรู้ทั่วไปสามารถทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดเรื่องราวต่างๆในจิตใจของผู้

สร้างสรรค์ถ่ายทอดความเป็นอย่างไร เพราะงานศิลปะที่ถูกบันทึกถ่ายทอดจะบอกถึงความรู้สึกภายในให้สามารถรับรู้ได้ ศิลปะในทางบำบัดจึงมีคุณค่าในฐานะเป็นวิถีทางของการผ่อนคลายอารมณ์ แสดงความรู้สึกนึกคิดให้ปรากฏออกมาและในทำนองเดียวกัน จิตแพทย์ใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือตรวจสอบความรู้สึกนึกคิด จินตนาการเรื่องราวต่างๆ จากจิตใจของคนไข้ ด้วยการให้ดูรูปลักษณะนามธรรมแล้วให้อธิบายภาพว่ารู้สึกอย่างไร เห็นเป็นภาพอะไร ฯลฯ จากการบรรยายความรู้สึกเกี่ยวกับภาพที่เห็นผู้รับรู้อาจจะนำเอาพื้นฐานความรู้สึกของตนขณะนั้นมาตีความ ทำให้จิตแพทย์วินิจฉัยปัญหาเบื้องต้นจากความรู้สึกเหล่านั้นได้ว่า คนไข้มีจิตหมกมุ่นอยู่ในเรื่องราวอะไรจากการแสดงความรู้สึกนึกคิดให้ปรากฏ ด้วยการกระตุ้นเร้าจากภาพศิลปะ นอกจากนี้ศิลปะยังช่วยกระตุ้นความพึงพอใจในผู้ที่มีการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ซ้ำ ให้แสดงออกโดยการทำงานศิลปะเพื่อช่วยพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากสติปัญญาที่มีปัญหาได้เช่นกัน

ประเสริฐ ศิลรตนา (2542) ได้สรุปไว้ว่า ศิลปะเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชีวิต ที่สามารถช่วยพัฒนาสร้างสรรค์ค่าให้แก่มนุษย์ทางด้านต่างๆ ทั้งแก่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้ชมรับ การที่มนุษย์ได้พบเห็นสัมผัสรับรู้สิ่งที่สวยงามทั้งจากธรรมชาติหรือจากผลงานทางศิลปะ ย่อมมีอิทธิพลทำให้ความรู้สึกนึกคิดโน้มเอียงไปในทางที่ดี และเกิดจิตสำนึกที่ดี ซึ่งส่งผลไปถึงพฤติกรรมการแสดงออกย่อมดีงามไปด้วย พฤติกรรมการแสดงออกที่ดีงามย่อมส่งผลถึงการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมเกิดความสงบสุข ความสงบสุขของสังคมทำให้มนุษย์มีเวลาคิดสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีคุณค่าไว้สั่งสอนหรือสืบสานแก่มนุษย์รุ่นหลัง นั่นคือ อารยะธรรมทางปัญญาในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละกลุ่มสังคม ที่ถูกนำมาปลูกฝังสั่งสอนให้มนุษย์ในสังคมมีความเจริญงอกงามไปสู่คุณค่าและความหมายของความเป็นมนุษย์อยู่เสมอมา

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2546) กล่าวถึงคุณค่าศิลปกรรมกับเส้นทางของชุมชน ซึ่งเป็นการนำเสนอคุณค่าศิลปกรรมว่ามีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนในทิศทางใดบ้าง ผลจากการวิจัยพบว่าคุณค่าศิลปกรรมเป็นแก่นสำคัญที่สังคมให้การยอมรับว่ามีคุณค่าทั้งในด้านจิตใจและวิถีชีวิตซึ่งรวมอยู่ภายใต้หลังคาใหญ่ คือความเป็นวัฒนธรรมของชาติ ในขณะที่เดียวกันก็มีคุณค่าในด้านเศรษฐกิจและการอาชีพซึ่งรวมอยู่ภายใต้หลังคาใหญ่ คือ ความเป็นอุตสาหกรรมการค้าภายในชาติ และระหว่างชาติ

น. ณ ปากน้ำ (2540) กล่าวว่า การเข้าถึงศิลปะ เป็นเรื่องได้เปรียบหลายประการ ประการแรก คือ เราจะได้รับรสความงามอันเป็นอมตะของศิลปินซึ่งเราไม่เคยเห็นในธรรมชาติมาก่อนเลย ประการต่อมา คือ ความงามของศิลปะจะฝังแน่นอยู่ในความทรงจำชนิดไม่ลืมเลือนง่ายๆ ศิลปะจึงทำให้เราเห็นความงามร่วมทำให้มนุษย์มีจิตใจผูกพันกันยิ่งกว่าสิ่งใดๆ คนที่มีอารมณ์ตรงกันทางรสนิมมนั้นย่อมจะรักกันแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น มันเป็นสุขใจยิ่งกว่าเราคุยเรื่องใดๆทั้งสิ้น ศิลปะที่เรากำลัง

นิยมชมชื่นอยู่นั้นมีจุดโน้มน้าวใจให้เราเข้าถึงคุณค่าความงาม ความคิดบางอย่าง ซึ่งศิลปินเขาซ่อนเร้นอยู่ด้วยแล้ว เราก็ยังรับรสความอึ้งซึ่งของศิลปะเพิ่มขึ้น และพลอยปรับปรุงจิตใจให้ดีขึ้นคล้อยตามไปด้วย

ประสพ ลีเหมือดภัย (2543) แบ่งคุณค่าศิลปะออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางความงาม

ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความงาม ผ่านผลงานศิลปะอันประกอบด้วยความงามทางรูปทรง กล่าวคือ รูปทรงที่เห็นจะให้ความรู้สึกพึงพอใจ ชื่นชม เป็นความสุขทางตา ขณะเดียวรูปทรงก็จะชี้นำแก่อารมณ์ความรู้สึก และปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ รูปทรงเปรียบได้กับกายที่รูปธรรมของความงามในเบื้องต้น นอกจากนี้ยังมีความงามทางด้านเนื้อหา ซึ่งเป็นสิ่งแสดงความหมายของงานศิลปะนั้นๆ ผ่านทางรูปทรงศิลปะโดยเกิดจากการประสานกันของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง ที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดอารมณ์สันตะเทือนใจ และพร้อมจะรับอารมณ์อื่นๆ เช่น รัก โกรธ เศร้า เกลียด เนื้อหาจึงเปรียบเหมือน จิต วิญญาณของรูปทรงที่ให้แก่อุชชินชมงานศิลปะ

ความงามของรูปทรงกับความงามของเนื้อหาที่สัมพันธ์กันด้วยคมีแบบแผนและมีขอบเขตนี้เองที่เป็นคุณค่าทางความงามของศิลปะ

2. คุณค่าทางเชื้อชาติ

คุณค่าทางเชื้อชาติที่ปรากฏในงานศิลปะ เป็นมรดกตกทอดสำหรับปัจจุบัน เป็นสากลแห่งการยอมรับให้เป็นเหตุผลสำคัญที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แก่ชาติ เป็นเกียรติแก่รัฐ เป็นศักดิ์ศรีและอารมณ์แก่คนในชาติ โดยส่งผลให้เกิดความงอกงามขึ้นในจิตใจ แสดงออกซึ่งความหมายแห่งการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และทรงเกียรติในแต่ละชาติ

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม

ศิลปะทั้งอดีตและปัจจุบันได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นรูปแบบอันเสมือนสิ่งแทนความนึกเห็น และความเข้าใจที่ได้รับการยอมรับในสมัยนั้นๆ ซึ่งแวดงออกให้เห็นถึงลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นต้นความคิดซึ่งทำให้เกิดผลงานศิลปะ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่อยู่ในศิลปะจะมีใช้วัตถุที่มีเพียงความงามทางศิลปะเท่านั้น แต่จะเป็นสัญลักษณ์องค์แห่งการรับรู้ ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจให้เกิดมโนภาพ ความคิดรวบยอด จินตนาการ และเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง จึงเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ให้มากกว่าเรื่องของความงามและความพึงพอใจ

4. คุณค่าทางปรัชญา

ปรัชญา หมายถึง หลักแห่งการรับรู้และความจริง คุณค่าทางปรัชญาของศิลปะจึงมีความหมายถึง การทำผลงานของศิลปะที่ให้หลักความรู้และความจริงแก่ผู้ชื่นชม ศิลปะได้รับอิทธิพลทางความคิดและปรัชญาที่สั่งสมมานานนับพันปี ความคิดได้ซึมซาบอยู่ในความรู้ของคนรุ่นหนึ่งสู่คน

อีกรุ่นหนึ่งอย่างมีระบบแบบแผน คุณค่าทางปรัชญาของงานศิลปะจะดำเนินการควบคุมกับการสร้างสรรค์ศิลปะ และวิวัฒนาการทางสังคมตลอดมา

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

การสร้างสรรค์ศิลปะใดๆจะด้วยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ผลงานแต่ละยุคสมัยที่ปรากฏของแต่ละกลุ่มชน ล้วนได้บันทึกสภาพสังคมนั้นๆไว้สำหรับคนรุ่นหลังหรือสังคมอื่นได้อ่านไม่ว่าจะเป็นความเจริญ ความเสื่อม ความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า สติปัญญา ความสามารถต่างถูกถ่ายทอดลงสู่ผลงานศิลปะเหล่านั้น แล้วผ่านสู่การรับรู้ของผู้อื่น

เทวี ประสาท (2546) แปลหนังสือ “ART THE BASIC OF ADUCATION” ที่เขียนโดย Davi Prasad ซึ่งกล่าวถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะเป็นหัวใจสำคัญของศิลปะศึกษา การเข้าใจศิลปะอย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีต่อความงาม และความเข้าใจในหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างของคนคนหนึ่ง หมายความว่ามีความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความเข้าใจต่องานศิลปะของมวลมนุษยชาติ ถึงที่สุดแล้ว มนุษย์ต่างมีความต้องการและความใฝ่ฝันร่วมกันว่าจะอยู่ในเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ใด มนุษย์อาจสัมผัสรับรู้ความสุขด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ในแต่ละสถานการณ์แต่ละวัฒนธรรม แต่โดยพื้นฐานแล้ว ทุกคนล้วนมุ่งที่จะสร้างสรรค์ความงาม และเข้าถึงภาวะแห่งความอันนันทะ (บรมสุข) ตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จึงจำเป็นที่อุดมการณ์ทางการศึกษาของเรา จะต้องโอบอุ้มมวลมนุษยชาติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน และความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะจะกลายเป็นที่มาของความรัก ความเข้าใจต่อมวลมนุษยชาติ

จากหนังสือ แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะศึกษา โดย เลิศ อานันทะ (2549) เป็นบรรณาธิการ ได้นำเสนอบทความที่เขียนโดย วิจารณ์ พิชญ์ไพพบูลย์ ซึ่ง จำแนกคุณค่าศิลปะออกเป็น 7 ด้าน คือ

1. คุณค่าศิลปะต่อสังคม

ศิลปะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลให้มีคุณค่าต่อสังคม แต่ทว่าการส่งเสริมนั้นจะต้องเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในความสามารถของตนเอง และสามารถทำงานได้ตามความถนัด และความสนใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศิลปะส่งเสริมความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรม

การให้เด็กได้สามารถเข้าใจในความงามของศิลปะวัฒนธรรมของชาติ จนสามารถประเมินผลและตีคุณค่าของงานศิลปะนั้นๆได้ นักการศึกษาเชื่อว่าการสอนวิชาศิลปะนิยมมีคุณค่าในการส่งเสริม และรักษาศิลปะวัฒนธรรมได้

3. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการเตรียมพื้นฐานในการเรียนวิชาชีพ

วิชาทางศิลปศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุม ถึงวิชาศิลปะหลายแขนง ตามที่ได้จัดขึ้นในหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจตรวจสอบความถนัด ความสนใจและความสามารถของตนเอง เพื่อจะได้เลือกเรียนวิชาชีพได้ถูกต้อง

4. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมประสบการณ์ในการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน

กิจกรรมทางศิลปศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน เพื่อสามารถเตรียมตัวดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกันและประสานงานกับผู้อื่นได้

5. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมความงามเป็นระเบียบของบ้านเมืองและสิ่งแวดล้อม

วิชาศิลปศึกษามีส่วนร่วมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพและการรับรู้เด็กที่มีความเจริญเติบโตทางด้านนี้ จะได้รับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงานและรักสวยรักงาม ช่วยปรับปรุงบ้านช่อง และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบดีขึ้นอยู่เสมอ

6. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

วิชาศิลปะมีกิจกรรมหลายชนิดที่เด็กสามารถจะทำงานอดิเรกได้ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศิลปะบางแขนง เช่น ศิลปะหัตถกรรม และศิลปะตกแต่งทั่วไป อาจจะทำให้โดยไม่จำกัดเพศ และวัย ขอบข่ายของการทำงานอดิเรกกว้างขวางมาก นอกจากนั้นงานอดิเรกบางอย่าง นอกจากช่วยปลูกฝังนิสัยในการทำงานแล้วยังเป็นประโยชน์ช่วยการครองชีพ ช่วยเศรษฐกิจของครอบครัวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

7. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพจิต และบุคลิกภาพ

การสร้างสรรค้งานศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความคิดคำนึงและสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสุขใจ มีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผลต่อบุคลิกภาพที่ดี

2. วิชาทัศนศิลป์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระการเรียนรู้ศิลปะ ช่วงชั้นที่ 4

ความสำคัญ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิต

มนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการรับรู้การสังเกตที่ละเอียดอ่อน อันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะและสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจ โลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดแปลงจินตนาการ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นช่วยให้มีจิตใจงดงาม มีสมาธิ สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสมดุล อันเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

คุณภาพของผู้เรียน

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่า ความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบ

อาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้
อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
อย่างมีความสุข ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 4 ปีที่ 1-3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

สร้าง นำเสนอหรือแสดงผลงานศิลปะ โดยเลือกใช้การผสมผสานของทัศนธาตุ องค์ประกอบ
ดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ และทักษะทางเทคนิคให้ได้ผลตามที่ต้องการประเมินผลงานของตนเอง
และอธิบายให้ผู้อื่นรับรู้ได้

วิเคราะห์เทคนิคการจัดทัศนธาตุ องค์ประกอบดนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ ที่มีอิทธิพลต่อการ
สื่อความคิดความรู้สึก และผลกระทบต่องานศิลปะสาขาต่าง ๆ และอธิบายหลักและความงามของศิลปะ
จากกาลเวลา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อธิบายเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่องานศิลปะได้

นำความรู้ทางศิลปะที่ตนถนัดและความสนใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้
กลุ่มสาระนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ รับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนความรู้
ประสบการณ์ในการทำงานศิลปะร่วมกับผู้อื่น

เห็นคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัก ห่วงแทน ภูมิใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาไทย และสากล การสืบทอดงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานหลักสูตร

คุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือคุณภาพของผู้จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ขยัน ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน สามัคคี มีวินัย มีความรับผิดชอบ คำนึงถึงประโยชน์
ส่วนรวม
2. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
3. เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์
4. ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รักการอ่าน มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้
5. มีทักษะในการใช้ภาษาไทย และภาษาสากล
6. มีทักษะในการทำงาน การจัดการรักการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่องานและอาชีพ
สุจริต
7. มีความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการด้านอื่นๆ
8. มีความคิดเชิงระบบ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์

9. รักการออกกำลังกาย ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และมีสมรรถภาพทางกาย
10. ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ป้องกันตนเองจากสารเสพติด และอบายมุข
11. มีลักษณะนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
12. เห็นคุณค่าในความงามของศิลปะและธรรมชาติ
13. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม
14. รักท้องถิ่น ประเทศชาติ และความเป็นไทย สืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย
15. มีจิตสำนึกและปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐาน

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นกลุ่มศิลปะ

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 – ม.6

1. เข้าใจวิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจด้วยวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค วิธีการทางศิลปะ และสื่อความหมายได้

2. คิดริเริ่ม ดัดแปลง ยืดหยุ่น ใช้ทัศนธาตุและหลักองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เทคนิควิธีการ รูปแบบใหม่ ๆ ในการพัฒนางานตามความถนัด และความสนใจ

3. ใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ และประยุกต์ใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบ

4. แสดงออกถึงความรู้สึกรับรู้ความงามจากประสบการณ์ จินตนาการโดยใช้หลักและความงามของศิลปะตามความถนัดและความสนใจ

5. แสดงความคิดเห็นต่อผลงานทัศนศิลป์โดยวิเคราะห์ทัศนธาตุ และความงามของศิลปะ

6. นำความรู้เทคนิคและวิธีการทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 – ม.6

1. เข้าใจรูปแบบยุคสมัยและวิวัฒนาการทางศิลปวัฒนธรรมของไทยและสากล
2. เห็นคุณค่ารักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยเข้าใจการสืบทอด การทำงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ

การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาทัศนศิลป์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) ได้จัดทำรายงานการสังเคราะห์การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูต้นแบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดังนี้

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้

ได้จำแนกไว้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบการพัฒนากระบวนการคิดและการจัดการ

2. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบใช้ประสบการณ์จริง

3. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบบูรณาการ

4. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ จากแหล่งวิทยาการ

รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 กลุ่ม มีขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1.กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบการพัฒนากระบวนการคิดและการจัดการ

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จะพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ พัฒนากระบวนการคิดและการจัดการสร้างสรรค์ผลงาน และให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระปฏิบัติโครงการตามศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการ

ใช้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนต้องมีการใช้ข้อมูลทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการตัดสินใจ เลือดยุทธศาสตร์ กระบวนการ ประเมินตนเอง วางแผน ปฏิบัติงาน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ

คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ด้วยการสร้างแนวคิดใหม่ แสวงหาพิจารณาทางเลือกอย่างหลากหลาย ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง สำรวจทางเลือกที่เหมาะสม ตั้งข้อตกลงร่วมกัน

คิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ด้วยกระบวนการตรวจสอบทำให้ชัดเจน จัดระบบ ให้เหตุผล วิเคราะห์ ทำให้กระจ่างชัดตั้งสมมติฐาน ทำนาย ประเมิน สังเคราะห์

คิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) วิธีนี้จะคิดด้วยการตั้งคำถาม ถามตนเอง เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้าความคาดหวังและประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน ประเมิน วิเคราะห์ ตั้งสมมติฐาน แสวงหาพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม

กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดและการจัดการของผู้เรียนนี้ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบสร้างเด็กให้เป็นนักค้นคว้าวิจัยทางศิลปะ

รูปแบบนี้เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศิลปะได้เรียนรู้และปฏิบัติงานศิลปะด้วยสมอง 2 ซีก ซีกซ้ายและซีกขวา เชื่อมโยงกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT)

ผู้เรียนได้ฝึกคิดหลาย ๆ แบบ ได้วิเคราะห์หาคำคู่กับการได้ใช้อารมณ์และความรู้สึกสร้างสรรค์ศิลปะ กิจกรรมตามรูปแบบนี้ ได้ทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 5 ห้องเรียน พบว่า ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน และเป็นอิสระในการคิดค้นเทคนิคในการสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมทั้ง รู้จักการใช้เหตุผลคิดวิเคราะห์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระบบ สามารถสะท้อนแรงบันดาลใจ ปรัชญา แนวคิด กระบวนการ และการวิเคราะห์วิจารณ์งานศิลปะได้อย่างมีคุณค่า

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่า

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความสนใจ และจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียน โดยเน้น พัฒนาสมองซีกขวาของผู้เรียน เช่น ให้ผู้เรียนชมผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ โดยผู้สอน ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2) ขั้นคิดวิเคราะห์ประสบการณ์

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เป็น การพัฒนาสมองซีกซ้ายของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนระดมความคิดการใช้วัสดุสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยการสร้างแผนผังความคิด

3) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวา โดยอาศัยการสังเกตและ เชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจ ไปสู่ความคิดรวบยอด เช่น ผู้เรียนเลือกใช้วัสดุสร้างสรรค์งานศิลปะและ จินตนาการเป็นรูปภาพโดยร่างรูปแบบที่ต้องการ โดยผู้สอนคอยให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4) ขั้นศึกษาข้อมูลรายละเอียด

เป็นขั้นที่ผู้สอนให้สาระการเรียนรู้หรือข้อความรู้ โดยอาศัยสื่อ อุปกรณ์ หรือเทคนิคการ สอนต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์คุณสมบัติของวัสดุและค้นคว้าทดลอง วิธีการสร้างสรรค์

5) ขั้นวางแผนปฏิบัติงาน

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดด้วยการ ลงมือปฏิบัติ เช่น ร่วมกันกำหนด แนวคิด ปรัชญา และแรงบันดาลใจ พร้อมวางแผนปฏิบัติงาน และแบ่งภาระหน้าที่

6) ขั้นปฏิบัติงานด้วยความสุข

เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติงานด้วยความสุข โดยผสมผสานหลักการ จินตนาการ และอารมณ์ ความรู้สึก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

7) ขั้นประเมินเพื่อการพัฒนา

เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้สมองซีกซ้ายเพื่อวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือหาข้อเด่น ข้อด้อย และพัฒนาปรับปรุงให้สมบูรณ์

8) ขันนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

เป็นขั้นที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวา โดยร่วมกันแลกเปลี่ยน ข้อความที่พบ หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น นำเสนอผลงาน แสดงความรู้สึก เพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกลุ่ม หรือจัดแสดงนิทรรศการ

1.2 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบร่วมกลุ่มกันคิดอย่างสร้างสรรค์

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกันแต่ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือ ร่วมมือกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ชิ้นงานที่ได้เกิดจากความสำเร็จของกลุ่มที่ได้ร่วมกันคิดอย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นการศึกษาจากสื่อ

ผู้เรียนศึกษาใบงาน ใบความรู้ ฯลฯ ในเรื่องที่คุณสอนกำหนดตามจุดประสงค์หรือประเด็น ที่จะให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ หรือจะให้ผู้เรียนกำหนดเองก็ได้ การคิดอย่างสร้างสรรค์มีวิธีการคิดหรือ กระบวนการทำงานอย่างมีขั้นตอนตลอดจนคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ เป็นการคิดที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรืออาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนทุกกิจกรรมที่คุณสอนจะสอนให้ ผู้เรียนปฏิบัติ จึงต้องเน้นการเสริมสร้างความคิดอย่างสร้างสรรค์

2) ขั้นช่วยกันคิด

เมื่อศึกษาจากสื่อแล้วกลุ่มผู้เรียนช่วยกันคิด สรุปถึงกระบวนการปฏิบัติงาน ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน

3) ขั้นช่วยกันทำ

กลุ่มผู้เรียนช่วยกันคิด เกิดเป็นองค์ความรู้แล้วจะต้องร่วมมือกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ช่วยเหลือกันสร้างชิ้นงานให้เกิดความสำเร็จ ชิ้นงานที่ได้เป็นความสำเร็จของกลุ่ม ไม่ใช่บุคคลใด บุคคลหนึ่งในกลุ่ม

1.3 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบคิดก่อนทำ แล้วนำมาจัดคุณภาพ

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะกระบวนการด้านการสร้างความตระหนักในปัญหา การคิดวิเคราะห์ วิจัย การสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย การประเมินและเลือกทางเลือก การ กำหนด ขั้นตอนการปฏิบัติ การปฏิบัติด้วยความชื่นชม การประเมินระหว่างปฏิบัติ การปรับปรุงให้ดีขึ้น และการประเมินผลรวม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นสร้างความตระหนัก

แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ในขั้นนี้ ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อให้เห็นคุณค่าของเนื้อหาที่เรียนรู้ ด้วยเทคนิควิธีการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่การเรียนรู้ เช่น เล่นเกม ร้องเพลง อภิปรายกระบวนการคิด เป็นต้น

2) ขั้นวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน ในแต่ละแผนการสอนที่กำหนดไว้เป็นแนวทางให้ผู้เรียน โดยส่วนรวมจะกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ในสภาพจริงอาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนที่เป็นรายบุคคลด้วย

3) ขั้นปฏิบัติ

เป็นการปฏิบัติตามความถนัด ความสนใจ กิจกรรม ศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ควรให้โอกาสผู้เรียนเลือกหัวข้อเรื่องเทคนิค วิธีการสร้างสรรค์ที่ตนสนใจ หรือตามความถนัดของตนเองได้ ไม่จำเป็นว่าผู้เรียนจะต้องสร้างงานเหมือนกันทั้งห้อง ผู้เรียนจะปฏิบัติงานตามขั้นตอน คือ ได้เรียนรู้จากใบงานหรือร่วมกันสรุปจากการอภิปรายกระบวนการกลุ่ม

4) ขั้นอำนวยความสะดวก แนะนำให้คำปรึกษา

ผู้สอนจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในเรื่องที่ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำ คอยให้คำชมเชยกับชี้แนะเท่านั้น ไม่ควรไปกำหนดกฎเกณฑ์หรือดำเนินผลงานของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องระมัดระวังตนไม่ครอบงำความคิดของผู้เรียน

5) ขั้นนำเสนอผลงาน

เป็นการบูรณาการทักษะการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารควรผลัดเปลี่ยนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มและรายบุคคลได้นำเสนอผลงานถ้าผู้เรียนยังไม่กล้าแสดงออก ให้ออกไปแสดงผลงานเป็นกลุ่มก็จะช่วยแก้ปัญหาผู้เรียนที่ไม่กล้านำเสนอผลงานได้

6) ขั้นสรุป และเสนอแนะเพิ่มเติม

เมื่อผู้เรียนนำเสนอผลงานจบลง ผู้ชมผลงานควรจะได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน วิจารณ์ผลงานร่วมกัน โดยชื่นชมในส่วนตัวผู้สอนทำหน้าที่แนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่จะนำไปปรับปรุงและเพิ่มเติมในส่วนที่จะนำไปปรับปรุงและเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ได้ให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปสาระที่ได้จากกิจกรรม เช่น การนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการแก้ไขปัญหาขณะปฏิบัติ เป็นต้น

7) ขั้นเสริมศักยภาพผู้เรียน

โดยจัดให้มีโครงการชมรมศิลปะเด็กและเยาวชนขึ้น โครงการดังกล่าว เป็นเทคนิควิธีการที่นำมาพัฒนาผู้เรียนที่ร่วมกลุ่มสนใจด้านศิลปะ มาเรียนรู้เสริม ทั้งฝึกทักษะให้ชำนาญและซ่อม

เสริมกับผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาด้านศิลปะ การจัดการชมรมจะฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำทั้งสิ้น เช่น กำหนดหลักสูตรที่ต้องการเรียน เวลาเรียน ผู้สอนมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น

ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ เป็นการนำมาจัดคุณภาพ คือ นำผลงานที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานจนแล้วเสร็จมาวัดผลและประเมินผลงาน เพื่อมาจัดคุณภาพของผู้เรียน ทั้งนี้มุ่งประเมินกระบวนการและคุณลักษณะในการทำงาน เพราะจุดมุ่งหมายของการเรียนศิลปะ มิใช่การมีผลงานดีเด่น แต่ต้องการให้มีความชื่นชมในงานศิลปะ มีความเพลิดเพลินในขณะที่ปฏิบัติงาน ความงามของศิลปะเป็นเรื่องอัตนัยที่แต่ละคนมองไม่เหมือนกัน ผู้สอนต้องยอมรับผลงานทุกชิ้นที่เกิดจากแนวความคิดของผู้เรียน ไม่นำผลงานผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อจัดอันดับหรือใช้คำนิยมของผู้สอนมาประเมินการให้คะแนน ในเชิงรายงานความก้าวหน้าของแต่ละบุคคล จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง ย่อมทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางที่ตนถนัดและสนใจ

การวัดผลและประเมินผล เป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ผู้สอนศิลปะควรได้ฝึกการสร้างเครื่องมือ ฝึกวิจารณ์เครื่องมือที่ผู้อื่นสร้างแล้วทดลองนำไปใช้ พร้อมพิจารณาหาข้อปรับปรุง เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเครื่องมือ เช่น แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม (กระบวนการกลุ่มรายบุคคล) เป็นต้น

8) ขั้นการประเมินผล

แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินตามสภาพจริงที่ใช้ในการประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน เหมาะสมอย่างยิ่งกับการนำมาใช้ประเมินผลและวัดผลในวิชาศิลปศึกษา

9) ขั้นการจัดนิทรรศการศิลปะ

เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการจัดกระบวนการสอนศิลปะเพราะเมื่อผู้เรียนทำงานสำเร็จแล้ว ควรจะได้นำเอาผลงานมาจัดแสดงหรือจัดนิทรรศการขึ้นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน เช่น ห้องประชุม ใต้ร่มไม้ (ห้องเรียนธรรมชาติ) เพื่อประโยชน์ในการประเมินผล และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจชื่นชมในผลงานของตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการศิลปะนอกห้องเรียน ควรจัดเป็นงานที่มีรูปแบบมาตรฐาน อาจทำเป็นโครงการในแต่ละปีการศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาแบบโครงการ จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์โดยตรง ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะได้ทำการทดลอง ได้พิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้จักหาวิธีการต่าง ๆ มาแก้ปัญหาผู้เรียนจะทำงานอย่างมีระบบขั้นตอน รู้จักวางแผนในการทำงาน ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกการคิดวิเคราะห์ และประเมินตนเอง

1.4 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบการสอน แบบโครงการ

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ฝึกปฏิบัติกระบวนการทำงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถและความก้าวหน้า และฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นการคิดและเลือกโครงการ

ดำเนินการโดยใช้ใบงานดังนี้

ใบงานที่ 1 ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือก ประธาน เลขานุการ และกรรมการกลุ่ม เขียนชื่อทุกคนลงในใบงานให้เรียบร้อย

ใบงานที่ 2 ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มประชุมกันเลือกหัวข้อที่อยู่ในเนื้อหาที่ผู้เรียนสนใจจะจัดทำโครงการโดยระดมสมอง คือทุกคนในกลุ่มต้องออกความคิดเห็น พร้อมกับข้อสรุปของกลุ่มว่าตกลงเลือกเรื่องใด

2) ขั้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานที่จัดทำโครงการ

ขั้นตอนนี้ ผู้เรียนจะต้องค้นเอกสารจากห้องสมุด มุมค้นคว้า ตลอดจนระบุแหล่งความรู้ในชุมชน ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดเล็กเอกสารไม่เพียงพอ ผู้สอนต้องจัดหนังสือหรือเอกสารไว้บริการผู้เรียน ขั้นตอนนี้ ผู้สอนต้องมีใบงานให้ผู้เรียน

ใบงานที่ 3 ให้ผู้เรียนสำรวจเอกสารที่มีเนื้อหาหรือบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวข้องกับโครงการที่ผู้เรียนจัดทำโดยบอกชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ สถานที่พิมพ์ โรงพิมพ์/สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ เรียงลำดับชื่อผู้แต่งตามตัวอักษรไทย

3) ขั้นเขียนเค้าโครงของโครงการ

โดยมีใบงานเป็นรูปแบบโครงการที่ผู้สอนจัดทำขึ้น

1. โครงการ (ชื่อโครงการ)
2. ผู้จัดทำโครงการ (รายบุคคล หรือกลุ่ม)
3. ที่ปรึกษาโครงการ (ครู-อาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีในท้องถิ่น)
4. ระยะเวลาดำเนินงาน
5. หลักการและเหตุผล
6. วัตถุประสงค์
7. สมมติฐานของการศึกษา (เป็นโครงการที่มีการทดลอง)
8. ขั้นตอนการดำเนินงาน
9. ปฏิบัติ (ปฏิทินการปฏิบัติงาน)
10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ
11. เอกสารอ้างอิง (ชื่อเอกสาร รวมทั้งชื่อบุคคลที่ผู้เรียนไปสัมภาษณ์)

4) ขั้นการปฏิบัติ

เมื่อผู้เรียนจัดทำเค้าโครงของโครงการเรียบร้อยแล้วนำเสนอเพื่อให้ผู้สอนตรวจ และให้ผู้เรียนดำเนินการ ถือเป็น การเรียนรู้เนื้อหาฝึกทักษะ

5) ขั้นการเขียนรายงาน

เช่น สรุปรายงานผล ที่ประกอบด้วยบทคัดย่อ บทนำ เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการดำเนินงาน ผลการศึกษา สรุปอภิปรายผล

6) ขั้นการแสดงผลงาน

การนำผลงานมาแสดงนั้นจะทำได้โดยวิธีต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเนื้อหาของโครงการ เช่น การประดิษฐ์ ำ แสดงรูปเล่มการทำรายงาน จัดนิทรรศการขั้นตอน การคิดประดิษฐ์ วัสดุภัณฑ์ หรือแสดงสด นำเสนอด้วยวาจา

การประเมินผลโครงการ

สิ่งที่ต้องประเมิน ได้แก่ ด้านความรู้ความคิด ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม ค่านิยม ด้านกระบวนการ ผลงาน

เวลาในการประเมิน โดยประเมินตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุด ให้เป็นธรรมชาติตามสภาพจริง และประเมินทุกระยะ

ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อน ครู ผู้ปกครอง

วิธีประเมิน เป็นการสังเกต ตรวจงาน (รายงาน,ผลงาน) สัมภาษณ์ ใช้แบบทดสอบ

2. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ประสบการณ์จริง

กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบใช้ประสบการณ์จริง ประกอบด้วย รูปแบบและขั้นตอนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบโครงสร้าง ประสบการณ์ใหม่

รูปแบบนี้เป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สร้างทางเลือก และเลือกทางเลือกด้วยตนเอง และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นเรียนรู้หลักการ

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หาคำตอบด้วยตนเอง จากตัวอย่างของจริง ประสบการณ์ หรือเรื่องราวที่กำหนดให้โดยร่วมกันอภิปรายหาหลักการของเรื่องที่กำลังจะศึกษา เช่น ผู้เรียนร่วมกันศึกษาหาหลักการของเรื่องที่กำลังจะศึกษา

2) ขั้นการไตร่ตรอง

ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้รับและปรับปรุงมาแล้ว มาร่วมกันพิจารณาคิดค้นหาแนวทางจากตัวอย่าง ของจริง ประสบการณ์ หรือเรื่องที่ได้ศึกษา โดยนำสิ่งที่ค้นพบหรือหลักการมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทการปฏิบัติงานของตนเอง หาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน วิเคราะห์รายละเอียดของการปฏิบัติงาน เช่น

การวิเคราะห์งานว่าจะต้องทำอะไรบ้าง

- ลำดับขั้นตอนการกระทำอย่างไร
- มีเทคนิคในการปฏิบัติอย่างไร
- จะเตรียมการปฏิบัติอย่างไรบ้าง

3) ขั้นทดลอง/วางแผน

ผู้เรียนนำผลที่ได้ศึกษามากำหนดแนวการปฏิบัติ หรือวางแผนการปฏิบัติงานของตน

4) ขั้นนำแก่นความรู้มาสร้างสรรค์

ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าและวางแผนมาปฏิบัติงาน และสร้างสรรค์ชิ้นงานของตน

2.2 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใช้กระบวนการกลุ่ม แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

รูปแบบนี้เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ได้ช่วยเหลือกันในขณะที่ทำงานได้ค้นหาข้อบกพร่อง และรู้จักวิธีการแก้ไขปัญหา ร่วมกันจนสามารถ ปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ อย่างมั่นใจจนก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ มีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะแสดงผลงานทางศิลปะออกอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นนำ

เป็นขั้นเตรียมความพร้อม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน ควรหาสิ่งที่เร้าความสนใจของผู้เรียน ให้อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กำลังจะดำเนินต่อไป เช่น นำของจริงมาให้คุณตั้งคำถามที่ท้าทายชวนให้คิดและติดตามหาคำตอบ โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยแนะนำวิธีการ หรือกฎเกณฑ์การทำงานร่วมกัน

2) ขั้นการจัดกิจกรรม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน โดยสมาชิกทุกคนในกลุ่มร่วมมือกันทำงานไปพร้อม ๆ กัน โดยผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรม และคอยส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระ จนประสบความสำเร็จในการทำงาน โดยผู้สอนอาจใช้เครื่องมือในการช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น เช่น ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึก สื่อการสอนต่าง ๆ ฯลฯ

3) ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันสรุปผล จากการปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาทั้งพฤติกรรม ตลอดจนความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นมองเห็นปัญหา และวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4) ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป

เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิด และแนวทาง นำข้อสรุปจากเนื้อหาที่เรียนและประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม ไปประยุกต์ใช้ให้กับตนเองและผู้อื่น รู้จักแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันและสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานกลุ่มไปใช้ประโยชน์สำหรับตนเอง ครอบครัว และสังคม

5) ขั้นประเมินผล

เป็นขั้นที่พิจารณาผลของการปฏิบัติกิจกรรมว่า ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงานมากน้อยเพียงใด โดยประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและพฤติกรรมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งทำได้ทั่วไประหว่างการปฏิบัติกิจกรรมและหลังจากปฏิบัติกิจกรรมไปแล้วควรใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมินผล ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกิจกรรม เช่น แบบทดสอบการสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น แฟ้มสะสมผลงาน ฯลฯ

การประเมินผลสำเร็จของผู้เรียนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ไปแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนสามารถประเมินร่วมกันได้ในลักษณะการประเมินผลควรให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของผลงานและกระบวนการทำงาน แนวทางการประเมินผลไว้ 3 ด้าน

1) ด้านจิตพิสัย เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น ความสนใจ ความกระตือรือร้น การตั้งใจฟัง การตอบคำถาม ความพร้อมในการทำงาน การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

2) ด้านพุทธิพิสัย เป็นการประเมินความรู้ของผู้เรียน หลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ไปแล้ว เช่น การตอบคำถามได้ถูกต้อง การปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดให้ได้ถูกต้อง หรือประเมินจากผลงานที่ปรากฏของผู้เรียน ว่าเข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงไร

3) ด้านทักษะพิสัย เป็นการประเมินทักษะการทำงาน ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการทำกิจกรรมมากน้อยเพียงไร นอกจากประเมินผลงานที่สวยงามแล้ว ยังต้องประเมินทางด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความสะอาด ความประณีต ละเอียดถี่ถ้วนในการทำงานซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีทักษะในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น

2.3 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบรับผิดชอบร่วมกัน (กิจกรรมละครหุ่น)

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบทำงาน รับผิดชอบร่วมกัน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากภาระงานที่กลุ่มช่วยกันคิด จนได้ผลงานในระดับนำไปแสดงได้จริงในความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน

ว่าทุกคนมีความสามารถ มีความแตกต่างกันทุกคนสร้างสรรค์งานได้ เป็นการนำความรู้จากภาคทฤษฎี มาประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นการศึกษาจากสื่อ

เป็นการเสนอเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และวิธีการทำงานกลุ่ม โดยให้กลุ่มผู้เรียนช่วยกันศึกษาจากสื่อการเรียนการสอนเป็นการสร้างความรู้

2) ขั้นการช่วยกันคิด

เป็นการระดมพลังสมองของกลุ่มโดยใช้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสื่อเกี่ยวกับหลักการทฤษฎี การทำงานกลุ่ม มาบูรณาการเป็นผลงานของกลุ่ม

3) ขั้นการร่วมกันทำ

เป็นการปฏิบัติจริง โดยกลุ่มผู้เรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่ได้ร่วมกันวางไว้ และนำไปใช้ได้จริง

3. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบบูรณาการ

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานองค์ความรู้ทาง ศิลปะ การคิด ทักษะ กระบวนการ ประสานสัมพันธ์อย่างสอดคล้อง ทั้งด้านสาระทางศิลปะ และ กลุ่มสาระอื่น ๆ ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยรูปแบบต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบ 5 นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางเพื่อบูรณาการกับกิจกรรมใน วิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของเด็กแต่ละ คน กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาคนได้จริง พัฒนาสมองซีกขวาหรือที่นักวิจัยเรียกว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หากคนเราได้พัฒนาสมองทั้งสองซีกโดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้ บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ คือ พัฒนาทั้งไอคิวและอีคิว จะนำมาซึ่งคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นความต้องการของสังคมไทยและของโลก

การเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ หมายถึง หากผู้สอน ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว เด็กจะเรียนอย่างมีความสุขและเต็มตามศักยภาพ ทั้ง 5 นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา ผู้สอนต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเด็กได้แก่

นวัตกรรมที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบหลักวิชา ซึ่งเป็นทฤษฎีเดิม แต่ใส่รายละเอียดอย่าง ที่คิดขึ้นใหม่ลงไปเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของเด็กระดับประถมศึกษา

นวัตกรรมที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการระบายสี เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นการค้นพบเทคนิคพิเศษขณะที่ทำการสอน กลายมาเป็นหลักการที่ใช้สอนเด็กให้ระบายสีสวย สะอาด สดใส และง่ายต่อการเริ่มต้นการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ในระดับประถมศึกษา

นวัตกรรมที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบ DBAE เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมการสอนศิลปะที่ระดับอุดมศึกษาใช้อยู่ ได้นำมาเสนอในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ดี สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปคือ ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยหรือศิลปะพื้นบ้าน กล่าวคือ สอนให้ได้ครบทั้ง 4 แขน คือ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ แต่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ก็ไม่ใส่เนื้อหาหรือองค์ความรู้มากนัก

นวัตกรรมที่ 4 การจัดการเรียนรู้แบบพหุศิลปะศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในประเทศไทย นำมาจากแผนกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาพหุศิลปะศึกษาสำหรับสังคมไทย โครงการร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กับ คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปี 2544 เป็นความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจแบบใหม่ให้แก่ บุคลากรคือ ครู ผู้ปกครอง คนทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับศิลปะศึกษาว่าเป็นเรื่องของอะไรหลายอย่าง เช่นเป็นเรื่องของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยกิจกรรมศิลปะ เป็นกระบวนการศึกษาจากการบูรณาการความคิดและการสร้างสรรค์ โดยการเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย อาจเป็นสื่อสี สื่อร่างกาย วัตถุ สื่อเสียง สื่อภาษา จากสภาพการรู้คิดและจินตนาการ เพื่อสะท้อนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและสุนทรียะ ที่สัมพันธ์กับชุมชน ความเป็นชาติและความเป็นสากล หากผู้สอนและผู้ปกครองมีความเข้าใจแนวทางการจัดกิจกรรมแบบพหุศิลปะศึกษา จะทำให้เด็กเป็นผู้มีลักษณะอันถึงประสงค์ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

นวัตกรรมที่ 5 การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ แนวการจัดกิจกรรมโดยจัดตั้งกลุ่มสนใจและเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2534 จนถึงปัจจุบัน แต่นำทฤษฎีและหลักการมาจับจากรายงานวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

นวัตกรรมที่ 1 การจัดการเรียนรู้ศิลปะศึกษาแบบหลักวิชา

สาระสำคัญ (Concept) ของงาน

เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เด็กสามารถเรียนรู้กระบวนการทำงานที่เป็นทฤษฎีหลักวิชาศิลปะ เป็นความรู้ ความเข้าใจ ที่เข้าใจง่ายให้เด็กสามารถสร้างสรรคงานตามทฤษฎีเรื่ององค์ประกอบศิลป์การจดภาพ ทฤษฎีการใช้สีแสดงออกแบบเหมือนจริง

ขั้นตอน/กิจกรรมสำคัญของงาน

1. จัดแบ่งกลุ่มเรียนแบบร่วมมือ แต่ละกลุ่มศึกษาจากสื่อหนังสือส่งเสริมการอ่าน ”ฉันคือสี” “สนุกกับสี” แต่ละกลุ่มสรุปและนำเสนอ ทำงานปฏิบัติจากการเรียนรู้ของกลุ่ม นำเสนอ ประเมินกระบวนการและผลงานสำเร็จ หรือ

2. แต่ละกลุ่มศึกษาภาพตัวอย่างผลงานยอดเยี่ยม ศึกษาหลักทฤษฎีการจัดการภาพ การใช้สีวิจารณ์งาน สรุป ปฏิบัติ นำเสนอประเมินผลกระบวนการและผลงานสำเร็จ

นวัตกรรมที่ 2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการระบายสี เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สาระสำคัญ (Concept) ของงาน

เรียนรู้ทฤษฎีกระบวนการสร้างสรรค์งานโดยใช้แบบฝึกทักษะการทดลอง การค้นพบกระบวนการหรือกลวิธีการใช้สี การจัดโครงสร้างของงานศิลปะ การบูรณาการความคิดเพื่อการแสดงออกโดยกลวิธีหนึ่งตามความถนัดและความสนใจ

ขั้นตอน/กิจกรรมสำคัญของงาน

1. แต่ละกลุ่มศึกษาชุดฝึกทักษะกระบวนการระบายสีด้วยตนเอง โดยสรุป ระบายสีโดยได้นำหนักอ่อน - แก่ ใกล้เคียงกัน ให้สวยงาม

วิธีระบายสี

- 1) ระบายให้มีระยะใกล้ กลาง ไกล
- 2) ระยะใกล้แทนค่าด้วยสีเข้มสุด
- 3) ระยะกลางแทนค่าด้วยสีอ่อนลงมา
- 4) ระยะไกลแทนค่าด้วยสีอ่อนที่สุด ของกลุ่มสีนั้น ๆ
- 5) สีระยะใกล้ กลาง ไกล ควรเป็นสีอ่อน – แก่ ใกล้เคียงกัน

เช่น สีเขียวเข้ม (ใกล้) สีเขียนแก่ (กลาง) สีเขียวอ่อน (กลาง) สีเหลือง (ไกล) แล้วเกลี่ยให้กลมกลืนกัน

2. แต่ละกลุ่มทดลองปฏิบัติเพื่อค้นหากระบวนการระบายสี ตามชุดฝึก หรือที่แตกต่างจากชุดฝึก

3. ศึกษาวิธีการจัดภาพ/โครงสร้างของภาพ โดยสรุป

- มีจุดเด่น (ระยะใกล้) ตรงกับเรื่องที่กำหนดให้
- มีจุดรอง (ระยะกลาง) เพื่อส่งเสริมจุดเด่น
- มีฉากหลัง (ระยะไกล)
- ภาพเสร็จสมบูรณ์ สีสะอาด สด สวย
- มีความคิดสร้างสรรค์

4. คิดเรื่อง (การตีความ/โจทย์) เพื่อวาดภาพตามหัวข้อที่กำหนดขั้นนี้เป็นการบูรณาการความคิด เด็กต้องสามารถตีความได้ และรู้ว่าแหล่งความรู้เสริมจะได้อะไรมาจากที่ไหน เพื่อจะนำมาวาดภาพได้ตามโจทย์

5. ปฏิบัติเสร็จ นำเสนอผลงาน วิचारณ์ ประเมินกระบวนการและงานสำเร็จ

นวัตกรรมที่ 3 การจัดการเรียนการสอนแบบ DBAE (Discipline-Based Arts Education) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สาระสำคัญ (Concept) ของงาน

เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเชิงแบบแผน ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุทธิศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ ศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างมีหลัก และเด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ

ขั้นตอน/กิจกรรมสำคัญของงาน

กระบวนการเรียนการสอน ให้เด็กได้รับประสบการณ์ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ สุทธิศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และศิลปะสร้างสรรค์ ตัวอย่างขั้นตอนการสอนแบบ DBAE สอนเรื่อง “การทอผ้าขาวม้าของชาวไทยเบิ่งโคกสูง จังหวัดลพบุรี”

ต้องเขียนจุดประสงค์ให้ครบทั้ง 4 แกน คือ หนึ่งรู้ความเป็นมาของการทอผ้า (ประวัติ) สองชื่นชมความงามของลายผ้าขาวม้า (สุนทรีย์ศาสตร์) สามให้ฝึกวิจารณ์เสนอความคิดเห็นทางศิลปะ (วิจารณ์) สี่ให้ฝึกปฏิบัติ และออกแบบลวดลาย (ศิลปะสร้างสรรค์/ปฏิบัติ)

ให้ความรู้โดยเอกสาร หรือค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ในท้องถิ่น ว่าการทอผ้ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร ให้ฝึกวิจารณ์โดยการบรรยาย การวิเคราะห์ การตีความ ตามวุฒิภาวะของเด็ก ใช้สื่อเสริม อาจไปดูของจริง

กิจกรรมปฏิบัติประเภทจิตรกรรม โดยการระบายสีซึ่งวิเคราะห์จากกลุ่มลวดลายผ้าขาวม้า อาจกำหนดเรื่องขึ้นมาใหม่ หรือพัฒนางานเป็นรูปแบบใหม่ตามความคิดของเด็กเอง

นวัตกรรมที่ 4 การจัดการเรียนการสอนแบบพหุศิลปะศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย TWAE (Thai Wisdom Art Education)

สาระสำคัญ (Concept) ของงาน

พหุศิลปะศึกษา (Arts Education) หมายถึง กระบวนการศึกษาจากการบูรณาการความคิดและการสร้างสรรค์ โดยการเลือกสรรสื่อแสดงออกที่หลากหลาย สื่อแสดงออกอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

ไม่ว่าจะเป็น สื่อสี สื่อวัตถุ สื่อร่างกาย สื่อเสียง สื่อภาษา เป็นการแสดงออกจากสภาพการรู้คิด (Cognition) และจินตนาการ (Imagination) เพื่อสะท้อนวัฒนธรรม (Culture) ภูมิปัญญา (Wisdom) และสุนทรียะ (Aesthetic) ของปัจเจกบุคคล ที่สัมพันธ์กับชุมชนความเป็นชาติและความเป็นสากล

ภูมิปัญญา หมายถึง ปัญญาที่ติดดิน (ภูมิ = แผ่นดิน) มีคุณค่าตามความเป็นจริง ภูมิปัญญา เป็นนามธรรม ภูมิปัญญาสะท้อนสู่พฤติกรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ภูมิปัญญาหรือภูมิปัญญาไทย สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 8 ด้าน

1. วิธีการดำรงชีวิต
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี
3. ปรัชญาความเชื่อ
4. เรื่องเล่าพื้นบ้าน
5. ความเชื่อทางศาสนา
6. การละเล่นพื้นบ้าน
7. ศิลปะและงานช่าง
8. ภูมิปัญญาร่วมสมัย

การจัดการเรียนการสอนแบบพหุศิลปศึกษา สามารถเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาไทยทั้งที่สืบทอด มาจากอดีต ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาร่วมสมัย สามารถนำมาพัฒนาเป็น กระบวนการเรียนการสอน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

ขั้นตอน/กิจกรรมสำคัญของงาน

จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจ แสวงหาประสบการณ์ตรง สร้างองค์ความรู้เพื่อ พัฒนาสู่การสร้างสรรค์ กิจกรรมพหุศิลปศึกษา สามารถสร้างสรรค์ในเชิงบูรณาการสื่อการแสดงออก ทักษะศิลปะการแสดง ดนตรี หรือวิชาอื่น ๆ เข้าด้วยกัน หรือบูรณาการสื่อที่หลากหลาย เช่น ศิลปะ สร้างสรรค์โดยสื่อผสม การแสดงออกโดยใช้สื่อร่างกาย หรือระหว่างอดีตกับปัจจุบันไทยกับสากล หรือบูรณาการกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่หลากหลาย

ตัวอย่าง ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน “การละเล่นของชาวไทยเบิ่งโคกสูง”

1. ให้แต่ละกลุ่มแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับการละเล่น จาก บุคคล ในรูปแบบการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ จากปราชญ์พื้นบ้าน พระสงฆ์ ผู้เฒ่า ศิลปิน ช่างพื้นบ้าน ผู้ประกอบอาชีพแต่ละอาชีพ หรือจากเอกสารและบันทึกต่าง ๆ จากสมุดข่อย เป็นการ เดินทางไปสู่แหล่งข้อมูลโดยตรง สามารถสัมผัสและเรียนรู้ภูมิปัญญาได้ทุกด้าน

2. นำเสนอโดยหลากหลายรูปแบบ สร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะจากข้อมูลที่ได้มาก โดยการ เขียนภาพระบายสี กลุ่มสื่ออภิวเคราะห์จากกลดลลายสีของผ้าทอในท้องถิ่น โคกสูง เขียนภาพเป็น เรื่องราวโดยแนวคิดของตัวเอง

3. นำเสนอผลงานของตนเอง โดยการบอกกระบวนการสร้างสรรค์ตั้งแต่ การศึกษาข้อมูล แหล่งความรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ การวิเคราะห์สิ่งที่ใช้สร้างงาน/และร่วมประเมินผลงานทั้ง กระบวนการและผลงานสำเร็จ

นวัตกรรมที่ 5 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถด้านศิลปะ

สาระสำคัญ (Concept) ของงาน

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ นับว่าเป็น หัวใจสำคัญ ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อระบบการศึกษาตระหนักถึง ความแตกต่าง และสามารถตอบสนองเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษที่เหนือกว่าเด็กในวัยเดียวกัน กลุ่มผู้เรียนเหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาด้วย รูปแบบที่เหมาะสม

เด็กผู้มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้าน หนึ่ง หรือหลายด้าน ในด้านสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การ สร้างสรรค์งานศิลปะ ด้านดนตรี กีฬา และความสามารถทางวิชาการ ในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือ หลายสาขา อย่างเป็นที่ประจักษ์ เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือ ประสบการณ์เดียวกัน

ขั้นตอน/กิจกรรมสำคัญของงาน

เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ หรือด้านใด ๆ ก็ตาม ผู้สอนควรจัดกิจกรรมพิเศษที่ มากกว่าเด็กคนอื่น ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและแก้ปัญหาไม่ให้เกิดอาการน่าเบื่อ ขั้นตอนกิจกรรม สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ

1. จัดตั้งชมรมศิลปะเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกด้านศิลปะให้เต็มตามศักยภาพ
2. ให้กิจกรรมเพิ่มมากขึ้น จัดหาสื่อที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อสนองส่งเสริมการแสดงออก
3. ส่งเสริมให้ส่งผลงานภาพวาดเข้าร่วมกิจกรรมการประกวดภาพกับหน่วยงานที่จัดเวทีการ

ประกวด

ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับพหุศิลปศึกษา

- 1) การเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้จัดการวางแผน กิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน
- 2) กิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สามารถเลือกใช้สื่อ หลากหลายชนิด เพื่อการแสดงออกทางศิลปะที่อิสระ ปราศจากกรอบจำกัดแบบเก่า

3) กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาให้ผู้เรียน พัฒนาศักยภาพในการคิดอย่างเป็นศักยภาพ อันจะนำไปสู่ความสมดุลระหว่างการคิดหาเหตุผลและจินตนาการ อันจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีคุณค่า

4) กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพในการรับรู้ การเสพสุนทรียะของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การเป็นผู้เข้าใจสุนทรียะในยุคศิลปะหลังสมัยใหม่

5) กิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในอันที่จะเข้าใจ ภูมิปัญญา ความรู้ ความคิดของสากล ขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักตัวตนของตนเอง ชุมชน และสังคมที่ผู้เรียน ดำรงชีพอยู่

6) กิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนศิลปะ ละคร และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการ ดำรงชีพ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ชีวิต และงานศิลปะ ได้ดีมากขึ้น

7) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิด การเข้าใจถึงความหลากหลายและความแตกต่าง อันเป็นปรากฏการณ์ จริงของสังคม

การประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลการเรียนการสอนพหุศึกษา ในยุคศิลปะหลังสมัยใหม่ เป็นการประเมิน “กระบวนการทำงานเป็นสิ่งสำคัญและมีความมากกว่าชิ้นงานที่สำเร็จ” ฉะนั้นผู้สอนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด การทำงานของผู้เรียนเป็นหลัก เกณฑ์การประเมินควรจะเป็นเกณฑ์ที่เปิดกว้าง “ไม่ใช่เกณฑ์การวัดผลแบบวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดเก่า หากผู้สอนต้องเชื่อในเรื่องของความ หลากหลาย ความแตกต่างเป็นหัวใจสำคัญ”

ควรต้องพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล ไม่นำเด็กมาเปรียบเทียบกัน แต่ดูเปรียบเทียบกับตัวเอง ในการทำงานหลายชิ้นที่ผ่านมาว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

3.2 รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบจากต้องรู้...เป็นอยากรู้...สู่พหุปัญญา

รูปแบบนี้ เป็นการจัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้เลือกสิ่งที่อยากรู้ตามความสนใจ และวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติโดยมุ่ง ปลายทางที่พหุปัญญา ที่จะเกิดกับผู้เรียนในด้านต่าง ๆ นอกจากศิลปะ เช่น ทางด้านภาษา ด้าน จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านจังหวะดนตรีและการเคลื่อนไหว เป็นต้น

ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligence) ของการ์ดเนอร์

1) ด้านภาษา (Linguistic) เป็นความสามารถทางความเข้าใจภาษาและความสามารถในการใช้ ภาษา

2) ด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logical-mathematical) หมายถึงความไวและความสามารถที่จะเข้าถึงแบบแผนของคณิตศาสตร์

3) ด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial) ความสามารถในการรับรู้ด้านการมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของวัตถุนั้น ๆ เคลื่อนที่หรือเปลี่ยนทิศทางเป็นความสามารถด้านศิลปะ

4) ด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (Body Kniesthetic) ความสามารถด้านความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

5) ด้านดนตรีและจังหวะ (Musical/rhythmic) ความสามารถในการรับรู้จังหวะและเสียงดนตรีและความสามารถในการเล่นดนตรี

6) ด้านความเข้าใจตนเอง (Intrapersonal) ความสามารถในการรับรู้และสะท้อนตนเองตามความเป็นจริง ทั้งในด้านจุดอ่อนและจุดแข็งที่เกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความคาดหวัง ความปรารถนา แรงจูงใจ ตลอดจนความสามารถในการพัฒนาตนเอง การรักและเคารพตนเอง ผู้มีสติปัญญาด้านนี้สูงจะเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพใดก็มีโอกาสประสบความสำเร็จและดำเนินชีวิตอย่างมีสติและสงบสุข

7) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal) ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความคิด ความรู้สึก ความปรารถนาของผู้อื่น เป็นความสามารถในการปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี

8) ด้านความเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist) ความสามารถในการรับรู้และชื่นชมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีความสามารถหลากหลายด้าน ซึ่งกระตุ้นให้ผู้สอนได้ตระหนักว่าผู้เรียนอาจแสดงความสามารถที่แตกต่างกันได้ตามสิ่งที่ผู้เรียนรู้และทำได้ นั่นคือผู้เรียนมีความถนัด และแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ได้มากที่สุด

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ

1) ขึ้นกำหนดจุดประสงค์

โดยผู้เรียนเลือกเนื้อหาตามความสนใจ

2) ขึ้นสร้างความรู้

โดยผู้เรียนศึกษาเนื้อหาจากแหล่งเรียนรู้ เช่น จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชุมชน ภูมิปัญญา

ท้องถิ่น การสาธิต หนังสือ/เอกสารประกอบ

3) ขึ้นสรุปความคิดรวบยอด

โดยผู้เรียนนำเสนอผลการศึกษา

4) ขึ้นนำไปใช้

โดยผู้เรียนวางแผนเลือกวิธีการปฏิบัติงาน และดำเนินการปฏิบัติ

5) ขึ้นประเมินผล

โดยผู้เรียนนำเสนอผลงาน จัดนิทรรศการ

สำหรับผู้สอนด้านการเตรียมสาระและทักษะให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามศักยภาพและความสนใจ ค้นหาอัจฉริยะในตัวเด็ก ไม่ใช่ค้นหาเด็กอัจฉริยะ บูรณาการศิลปะกับวิชาต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย รู้จักตัวเองและความสัมพันธ์กับสังคมรอบตัว ได้แก่ ครอบครัวยุทธ ชุมชน เรียนรู้ศาสนา ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ฯลฯ เกิดความคิดสร้างสรรค์และมีความคิดที่กว้างไกล สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

สร้างรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การทดสอบ การประเมินพัฒนาการ ความประพฤติ พฤติกรรมต่าง ๆ การประเมินผลตามสภาพจริงในการปฏิบัติงาน การร่วมกิจกรรมกลุ่ม การสร้างรูปแบบประเมิน โดยการให้ผู้เรียนทราบถึงหลักการและสิ่งที่ประเมินว่าต้องการวัดอะไร ประเมินโดยใคร (ตัวเอง เพื่อน ครู) เช่น

แบบประเมินคุณลักษณะ (จิตพิสัย)

- ขยัน = มีความขยันหมั่นเพียร ค้นหาหาความรู้
- ซื่อสัตย์ = ตั้งใจทำงาน รู้จักหน้าที่ มีความซื่อตรง ยอมรับผู้อื่น
- รับผิดชอบ = ตรงต่อเวลา ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม ทำงานเป็นระบบ

แบบประเมินพฤติกรรม

- เก่ง = กระบวนการคิด การสร้างสรรค์ ทักษะฝีมือ และวิธีการนำเสนอผลงาน
- ดี = ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจเกื้อกูลกันมีความสุข
= ปฏิบัติงานและนำเสนอผลงานด้วยความขี้อ้นชมและเห็นคุณค่า

แบบประเมินผลงาน

- คิดเป็น = วางแผนปฏิบัติแล้วได้ผลดี
- ทำเป็น = ทำงานเสร็จถูกต้องตามกิจกรรมที่กำหนด
- แก้ปัญหาเป็น = มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปรับปรุงประยุกต์เปลี่ยนแปลง
ในขณะปฏิบัติงาน
- จัดการเป็น = ผลงานมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

4. กลุ่มรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการ

การจัดกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการนี้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใส่ใจแสวง และค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ ชิมชั้บความงาม ความสุนทรีย์ และการเห็นคุณค่าทางศิลปะ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนประกอบด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ

1) ขั้นสังเกตธรรมชาติ

ให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติ คือแหล่งเรียนรู้ เป็นชุมชนที่เป็นแรงบันดาลใจอันทรงคุณค่าให้มนุษย์สร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งปวง

ผู้สอนใช้สื่อการสอนที่อยู่ใกล้ตัวมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของผู้เรียน ธรรมชาติรอบกาย สีสนของสรรพสิ่งล้วนมีความงดงามในตัวเอง โดยผู้สอนจะพาลูกศิษย์ออกมาจากห้องสี่เหลี่ยม ชมธรรมชาติรอบ ๆ โรงเรียน ซึ่งมีทั้งป่าเขาลำเนาไพร ทุ่งนาเขียวจี หมู่วิหคนกกาที่ออกหากินอยู่ตามสุ่มทุมพุ่มไม้และโคลนตมในทุ่งนา ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนเป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามความคิดและจินตนาการที่กว้างไกล ลูกศิษย์ของผู้สอนจึงคิดประดิษฐ์งานศิลปะได้อย่างหลากหลายไม่ลอกเลียนแบบกัน เพราะเขาได้สัมผัสกับสิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้มากที่สุดคือ “ของจริงในธรรมชาติ” นั่นเอง

2) ขั้นฝึกวาดตามจินตนาการ

ผู้เรียนมีความคิด มีจินตนาการที่เป็นของตนเอง ซึ่งเขาได้รับมาจากการสังสมประสบการณ์ของแต่ละคน

ผู้สอนต้องไม่บังคับเขาให้ทำตามใจของผู้สอน แต่ผู้สอนจะให้ได้ทำงานอย่างอิสระ โดยผู้สอนจะเข้าไปชื่นชมให้การเสริมแรงเขาอย่างจริงจัง คือ ชมในสิ่งที่เขาทำได้ดีจริง ๆ ไม่เสแสร้ง เพราะเด็กจะจับความรู้สึกที่แท้จริงของเราได้ วันใดที่เขารู้ว่าเราไม่จริงใจวันนั้นการเสริมแรงของเราจะมีค่าเป็นศูนย์ทันที หากเขาต้องการความช่วยเหลือ ผู้สอนจึงจะไปช่วยตามความเหมาะสม

3) ขั้นสอดประสานเทคนิคง่าย ๆ

ทำอย่างไรจะสอนให้ผู้เรียนวาดภาพได้ คำถามนี้ ค้างคาใจผู้สอนหลายท่าน โดยเฉพาะท่านที่ไม่จบทางด้านศิลปะ ผู้สอนมีวิธีการสอนศิลปะด้วยเทคนิคง่าย ๆ ที่เผยแพร่ไปยังเพื่อนผู้สอนบ้างแล้ว

4) ขั้นสอนเป็นรายบุคคล

คนทุกคนในโลกนี้ ล้วนมีความแตกต่างกัน แม้แต่คู่แข่งก็ไม่เหมือนกันโดยแท้จริง ดังนั้นการใช้วิธีการเดียวกันมาสอนผู้เรียนทุกคนในห้องให้รับรู้เท่ากัน ย่อมเป็นไปได้ ผู้สอนจึงให้ความสำคัญกับลูกศิษย์ทุกคน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน

กลุ่มเก่ง คือ กลุ่มที่มีศักยภาพ สร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะไปเสริมเทคนิคการทำภาพสวยงาม น่าสนใจ มีชีวิตชีวาด้วยจุด เส้น สี ขนาดที่เหมาะสมกับภาพของเขา

กลุ่มกลาง คือ กลุ่มที่พอทำได้ตามรูปแบบ ตามตัวอย่างที่มีผู้สอนจะเข้าไปเพิ่มในส่วนที่ขาดส่วนที่จะช่วยให้ภาพของเขาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กลุ่มอ่อน คือ กลุ่มที่ยังไม่มีความมั่นใจในตนเองในการที่จะสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ค่อยกล้าวาด ไม่ค่อยกล้าระบายสี ภาพที่ออกมาจากเด็กกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นตัวเล็ก ๆ ภาพไม่เหมาะสมกับหน้ากระดาษ ระบายสีเฉพาะภาพ พื้นหลังไม่ยอมระบาย ฯลฯ ผู้สอนจะเข้าไปเสริมสร้างความมั่นใจให้กับเขาก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เขามีความภาคภูมิใจในตนเองก่อน โดยให้การเสริมแรงว่า “ภาพของคุณสวยแล้ว และจะสวยยิ่งขึ้นถ้าลูก ...

... เติมพื้นหลังลงไปอีกนิดหนึ่งนะลูก ...

... ขยายรูปคนและสัตว์ให้ตัวโตขึ้นอีกนิดจะเยี่ยมเลย ...

... เปลี่ยนแนวการสร้างภาพบ้าง ลูกจะพบความงามอีกแบบหนึ่ง ...

... ขยับจุดนี้มาไว้ตรงกลางสักนิดนะครับ รับรองว่าแจ๋วเลย ...

... ระบายสีพื้นหลังด้วยนะครับ ภาพเราจะได้สมบูรณ์ ...

ฯลฯ

วิธีการนี้ ทำให้ผู้สอนได้ค้นพบศักยภาพที่ซ่อนเร้นในตัวลูกศิษย์มากมาย จนหลายคนสามารถพัฒนาตนเองไปอยู่กลุ่มกลางและกลุ่มเก่งได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำเสนอผลงานต่อสาธารณชนได้อย่างเป็นอัจฉริยะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการคิด-การปฏิบัติ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

1. ทุกแห่งหนคือศิลปะ

สื่อการสอนที่ธรรมชาติมีอยู่มาก คือ โลกอันกว้างใหญ่ไพศาล ผู้สอนสามารถหยิบยกทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรามาใช้เป็นสื่อสอนงานศิลปะได้ ผู้เรียนต้องรู้สึกสนุกเป็นสุขกับการเรียน เพราะศิลปะคือชีวิต เขาใช้ศิลปะอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวันของเขา “เรียนรู้ศิลปะจึงเปรียบเสมือนเรียนรู้ชีวิตของตนเอง

ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น การแต่งกาย เราใช้เส้นและสีมาออกแบบเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย รองเท้า กระเป๋า ฯลฯ เราทำรูปร่างและรูปทรงเข้ามาเสริมเครื่องประดับจากดินเผาหรือรูปแบบอื่น ๆ ล้วนมาจากการออกแบบการปั้นหรือการแกะสลัก ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของหมู่วัยรุ่นในขณะนี้ เป็นต้น ดังนั้น การรู้จักหยิบยกนำของใกล้ตัวมาเป็นสื่อได้จึงเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการสอนศิลปศึกษา

2. ไม่ละเลยแทรกคุณธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นนามธรรมที่สอนให้เห็นผลเป็นรูปธรรมได้ยาก ต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้น การบูรณาการเข้าสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง ควรได้ฝึกทักษะการ

ประเพณีปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย การปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ ย่อมก่อให้เกิดการคิดเป็นนิสัยต่อไปในอนาคต ในการสอนแต่ละครั้งผู้สอนจะสอดแทรกคุณธรรม ได้ดังนี้

- 1) ความมีวินัย จากการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อยทุกครั้งก่อนออกจากห้องเรียน
- 2) ความอดทน ทำงานทุกชิ้นจนสำเร็จด้วยตนเอง
- 3) ความซื่อสัตย์ ไม่คัดลอกผลงานศิลปะของผู้อื่นมาเป็นภาพของตนเอง ไม่ขโมยอุปกรณ์ของคนอื่น ๆ
- 4) ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจศึกษาค้นคว้า สังเกต ทดลองปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ
- 5) การคิดไตร่ตรองแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยหมั่นตรวจสอบจุดบกพร่องของผลงาน และหาวิธีแก้ไขด้วยตนเอง
- 6) ความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน จากการนำอุปกรณ์ที่มีมาแลกเปลี่ยนกันใช้ ไม่เห็นแก่ตัว

3. ยอมรับคำวิจารณ์

การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เล่าถึงความภาคภูมิใจและกระบวนการ ขั้นตอนการทำงานของตนเองในชั้นเรียนของตน ทำให้ผู้สอนได้เรียนรู้ที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนได้อีกวิธีหนึ่ง โดยฝึกให้เขามีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และนำคำวิจารณ์ที่ดีมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงผลงานของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ในขั้นแรก ผู้สอนกับผู้เรียนจะร่วมวางกฎเกณฑ์ร่วมกันก่อนว่าเราจะวิจารณ์ผลงานศิลปะนั้น ๆ ในแง่มุมใดบ้าง ซึ่งสรุปได้ 4 ด้าน คือ

1. ความคิดสร้างสรรค์ มีแปลกใหม่ น่าสนใจ ไม่ลอกเลียนแบบใคร
2. ความสมดุล วางภาพได้เหมาะกับกระดาษ ไม่เอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง มีเอกภาพ
3. ตรงหัวข้อ ตามที่ได้อ่านหรือตั้งชื่อ
4. การให้สีสันท สวยงามเหมาะสมกับบรรยากาศในภาพ

เมื่อพิจารณาจากภาพ จึงดูตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผู้วิจารณ์ ควรวิจารณ์ด้วยความเป็นธรรมชาติ มีเหตุผล เป็นกลาง ไม่มีอคติ ซึ่งต้องฝึกฝนบ่อย ๆ จึงจะทำได้ดี

4. โชว์ผลงานด้วยตนเอง

ผลงานศิลปะทุกชิ้น ผู้เรียนทุกคนจะเป็นผู้จัดแสดงบนป้ายนิเทศด้วยตนเอง ฝึกการออกแบบ และตกแต่งป้ายนิเทศด้วยองค์ประกอบทางด้านศิลปะที่ได้เรียนมา จะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ มีประชาธิปไตยในการทำงาน เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และอีกคุณค่าหนึ่งที่เบ่งบานในหัวใจของเด็กทุกคน ก็คือ ผลงานของเขาได้รับการยอมรับจากเพื่อน ๆ

5. ใครเก่งนำเชิดชู

การได้รับการยอมรับจากสังคม นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง อันเป็นพหุปัญญาด้านหนึ่งของมนุษย์ โดยใช้กิจกรรมดังนี้

1. นำผลงานมาเป็นตัวอย่างให้เพื่อน ๆ ดู
2. เชิญผู้เรียนออกมาเล่าถึงวิธีการทำงานชิ้นนั้น ๆ
3. นำผลงานติดโชว์ตามห้อง ป้ายนิเทศต่าง ๆ เท่าที่โอกาสอำนวย
4. นำผลงานของผู้เรียนไปจัดนิทรรศการ
5. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สาธิตการทำงานศิลปะโชว์แก่ที่มาเยือน
6. ให้ผู้เรียนส่งผลงานเข้าประกวดในโอกาสต่าง ๆ
7. พาไปออกรายการโทรทัศน์ร่วมกับผู้สอน
8. ให้เป็นครูสอนเพื่อนต่างโรงเรียน

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ให้ความหมาย ของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการทางปัญญาระดับสูง ที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกัน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้สร้างสรรค์มีอิสรภาพทางความคิด

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาระดับสูงที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกันซึ่งประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดละออ (Elaboration) ผู้เรียนที่แสดงออกมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ แสวงหาและพิจารณาทางเลือกที่หลากหลาย

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ ๆ หรือเป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือไม่ซ้ำแบบใคร มีความแปลกใหม่ เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างเหมาะสม เราสามารถอธิบายความคิดสร้างสรรค์ ได้จาก 1) ผลงานที่ผลิต 2) กระบวนการที่จัดกระทำ 3) ทักษะที่ใช้ในแง่ความคล่องแคล่ว 4) บุคลิกภาพของบุคคลและเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ถือว่าเป็นคุณลักษณะทางความคิดอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน ฉะนั้นการสอนความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตอย่างมั่นใจในตนเอง และมีคุณภาพมากขึ้น

ประเภทของความคิดสร้างสรรค์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเภทของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทความเปลี่ยนแปลง (Innovation) คือ แนวคิดที่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เช่น ทฤษฎีใหม่ การประดิษฐ์สิ่งใหม่ เป็นต้น เป็นการคิดโดยภาพรวมมากกว่าแยกเป็นส่วนย่อย บางครั้งเรียกว่า “นวัตกรรม” ที่เป็นการนำเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การใช้สมองกล เป็นต้น

2 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การผสมผสานแนวคิดจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันมีคุณค่า เช่น การนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการบริหาร การใช้หลักการคำนวณของลูกคิดและหลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเป็นคอมพิวเตอร์ซึ่งกลายเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง

3 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทต่อเนื่อง (Extension) เป็นการผสมผสานกันระหว่างความคิดสร้างสรรค์ประเภทเปลี่ยนแปลงกับความคิดสร้างสรรค์ประเภทสังเคราะห์ คือ เป็นโครงสร้างหรือกรอบที่ได้กำหนดไว้กว้าง ๆ แต่ความต่อเนื่องเป็นรายละเอียดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานนั้น เช่น งานอุตสาหกรรม การสร้างรถยนต์ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากต้นแบบเดิม

4 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทลอกเลียน (Duplication) เป็นลักษณะการจำลอง หรือลอกเลียนแบบจากความสำเร็จอื่น ๆ โดยอาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้แปลกไปจากเดิมเพียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ยังคงแบบเดิมอยู่

ความคิดสร้างสรรค์แต่ละประเภทจะไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังเฉพาะตัว แต่จะบูรณาการและผสมผสานกันอยู่เสมอ คือ เมื่อมีการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้น ก็จะมีการพิจารณาสังเคราะห์โดยดำเนินการตามความคิดนั้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างกันออกไปหรือเพื่อให้เกิดการเลียนแบบที่ดีกว่าเดิม

องค์ประกอบที่สำคัญของความคิดสร้างสรรค์

Guilford (อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2540) มีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 อย่าง คือ

1 ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถในการคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้าให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หรือความสามารถคิดหาคำตอบที่เด่นชัดและตรงประเด็นมากที่สุด ซึ่งจะนับปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน

2 ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ความยืดหยุ่นเน้นในเรื่องของปริมาณที่เป็นประเภทใหญ่ ๆ ของความคิดแบบคล่องแคล่วนั่นเองเป็นตัวเสริมและเพิ่มคุณภาพของความคิดคล่องแคล่วให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และมีหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น

3 ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความสามารถคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดาหรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่มอาจจะเกิดจากการนำความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

4 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นรายละเอียดในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น และยังรวมถึงการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมาย

ความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ๆ จะค่อย ๆ สูงขึ้นตามอายุ จนกระทั่งเด็กเรียนอยู่ประมาณระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กจะลดลงอย่างเห็นได้ชัดหรือหยุดชะงักหายไปเลย ซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน กฎระเบียบที่เข้มงวดและการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การปฏิบัติตามแบบสังคม การรู้จักประนีประนอม ซึ่งทำให้เกิดความวิตกกังวลกลัวทำไม่ถูก กลัวการถูกลงโทษ ทำให้เด็กขาดความเป็นอิสระทั้งทางด้านความคิดและการกระทำขาดความกระตือรือร้น กังวลใจ อันเป็นผลทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ลดลง บางคนเมื่อความคิดสร้างสรรค์หายไปแล้วก็จะย้อนกลับมาใหม่ แต่บางคนก็จะหายไปเลยตั้งแต่นั้น

แนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

อูษณีย์ โปธิ์สุข (2547: อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนว่าสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงโดยการสอน ฝึกฝนและอบรม ทางอ้อม โดยการสร้างบรรยากาศ และการจัดสิ่งแวดล้อมส่งเสริมการเป็นอิสระในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ไม่อาจบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรดำเนินการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1 กระบวนการคิด เป็นการเพิ่มทักษะความคิดด้านต่าง ๆ เช่น ความคิดจินตนาการ ความคิดเอกชนัย อเนกนัย ความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ ความคิดแปลกใหม่ ความหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่าง และการประเมินผล

2 ผลผลิต เป็นสิ่งที่ชี้ให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่างของการคิด เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางความคิด การนำเอาความรู้ไปสู่การนำไปใช้ จุดสำคัญในการจัดการเรียนรู้จะต้องพิจารณาเกณฑ์ของผลผลิต ควรจะมีการกำหนดให้ผู้เรียนรู้จักการระบุจุดประสงค์ของการทำงาน รู้จักประเมินการทำงานของตนเองโดยใช้เหตุผล พยายาม และสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง

3 องค์ความรู้พื้นฐาน ให้โอกาสผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือความรู้ที่มาจากประสบการณ์ที่หลากหลายและมีแหล่งข้อมูลที่ต่างกันทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเองและที่สำคัญคือให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากตัวเอง

4 สิ่งที่ทำทนายผู้เรียน หางานที่สร้างสรรค์ และมีมาตรฐานให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ

5 บรรยากาศในชั้นเรียน ต้องให้อิสระเสรี ความยุติธรรม ความเคารพในความคิดของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษหากมีความคิดที่แตกต่างจากผู้สอน หรือคิดว่าผู้สอนไม่ถูกต้องยอมให้ผู้เรียนล้มเหลวหรือผิดพลาด (โดยไม่เกิดอันตราย) แต่ต้องฝึกให้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่ผ่านมา

6 ตัวผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเคารพตนเอง กระจายใคร่รู้

7 การใช้คำถาม ผู้สอนต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนถาม ตั้งคำถาม โดยผู้เรียน

8 การประเมินผล ผู้สอนต้องหลีกเลี่ยงการประเมินที่ซ้ำ ๆ ซาก ๆ หรือเป็นทางการอยู่ตลอด และสนับสนุนให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินร่วมกับผู้สอน

9 การสอนและการจัดหลักสูตร ควรนำไปผสมผสานกับวิชาการต่าง ๆ เพราะสามารถใช้ได้กับทุกวิชา ลองให้ผู้เรียน เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีความคอบที่ดีที่สุด และผู้สอนควรเป็นผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เรียนไม่ใช่ผู้สั่งการและสอน

10 การจัดระบบในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น ปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลาย จัดกลุ่มการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น จับคู่ กลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ และสอนแบบเดี่ยว นอกจากนี้ควรจัดห้องเรียนให้แตกต่างกันไปในแต่ละเวลา สถานที่ เช่น บางห้อง บางเวลา ไม่มีที่นั่ง นั่งใกล้กัน ไกลกัน นั่งข้างนอก เรียนที่สนาม เป็นต้น

การจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ศิลปะ

อุบล ตูจินดา (2532) กล่าวว่าในการเรียนการสอนศิลปะ ครูควรคำนึงถึงพัฒนาการของนักเรียนควบคู่กันไปกับเนื้อหาวิชาการพัฒนาบุคคลนั้น ได้แก่ การพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การรับรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งทางสุนทรียศาสตร์ ดังนั้นครูจึงควรจัดกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมของครู ครูจะต้องทำกิจกรรมในสิ่งที่เป็นความคิดริเริ่ม หรือเป็นแนวทางในการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่นักเรียนไม่อาจทำได้โดยง่าย เช่น แนวความคิดทางศิลปะ จากตำราต่างประเทศที่นักเรียนอ่านไม่รู้เรื่อง การทดลองศิลปะบางอย่างที่ต้องการผลแน่นอนหรือกิจกรรมบางอย่างเช่น การนำเข้าสู่บทเรียนหรือการสรุปผลของบทเรียน

2. กิจกรรมของนักเรียน นักเรียนจะต้องทำกิจกรรมในสิ่งที่เป็นตัวของตัวเอง และเป็น การเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง ลักษณะการสอนเป็นการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ ที่ต้องการให้นักเรียน

คิด ทำและแก้ปัญหาเป็น การสอนของครู ควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้แสดง มาเป็นผู้กำกับ การแสดงคอยชี้แนะแนวทาง กิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนทำมีหลายอย่างเช่น

2.1 กิจกรรมทางศิลปะเกี่ยวกับการพูดและการเขียน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางสมอง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้และความคิดเช่น

- อภิปรายงานร่วมกันเป็นหมู่
- แสดงความคิดเห็นหลังจากจบบทเรียนแล้ว
- รายงานหน้าชั้นหรือการเขียนเป็นรายงาน การปฏิบัติงาน เป็นรายบุคคล หรือเป็นหมู่
- สังเกตเปรียบเทียบ เช่น ลักษณะ คุณภาพของวัสดุ
- ชี้แจงเหตุและผลเกี่ยวกับคำตอบของนักเรียนหรือเนื้อหาสำคัญที่เรียนไปแล้วอธิบายหรือขยายความ คำศัพท์

- สรุปใจความสำคัญด้วยปากเปล่าหรือด้วยการเขียนก็ได้
- วิเคราะห์และตีพิมพ์ผลงาน
- ตั้งปัญหาทางศิลปะเพื่อให้โอกาสนักเรียน ได้รู้จักคิด
- วางโครงการหรือวางแผนงาน
- ประเมินคุณค่าหรือการลงความเห็นตัดสินว่ามีคุณค่าเพียงใด

2.2 กิจกรรมเกี่ยวกับการค้นหาความรู้ ความเข้าใจทางศิลปะ

- กำหนดให้อ่านหนังสือศิลปะต่าง ๆ ตำรา หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์และครูควรตั้งคำถามให้นักเรียนตอบหรือให้เขียนรายงาน
- สัมภาษณ์ศิลปินหรือครูศิลปะ โดยให้นักเรียนช่วยกันตั้งหัวข้อ ที่จะไปสัมภาษณ์เสียก่อน

- ฟังวิทยุ ปรากฏตา อภิปรายแล้วมารายงาน
- ทดลองและปฏิบัติงาน
- เก็บรวบรวมหรือสะสมตัวอย่างงานศิลปะ รูปภาพ วัสดุต่าง ๆ แล้วเขียนคำอธิบายกำกับ ไว้ ด้วย

2.3 กิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกหัด เพื่อให้เกิดทักษะทางศิลปะ

- ฝึกเขียนรายงานหรือเรื่องราวต่าง ๆ
- ฝึกคิด โดยครูตั้งคำถามแล้วให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด
- ฝึกสังเกตความเคลื่อนไหว สี ขนาด รูปร่าง ของสิ่งที่เรียน
- ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดทักษะ

นอกจากนี้ กิจกรรมศิลปะยังเน้นให้เด็กรู้จักวิธีการทำงาน รู้จักทดลองใช้วัสดุ อุปกรณ์และส่งเสริมคุณค่าทางประสาทสัมผัส จินตนาการ การแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ รสนิยม สร้างความภาคภูมิใจและมั่นใจในการแสดงออก

3. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า “ปลูกบ้านตามใจผู้อยู่ปลูกอยู่ตามใจผู้นอน” เป็นสุภาษิตไทยที่ใช้เป็นแนวความคิดในการจัดการศึกษาทางศิลปศึกษาสำหรับวัยรุ่นได้ เพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้จัดการศึกษา หรือครูในโรงเรียน จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเครื่องรับ นั่นคือนักเรียนมัธยมศึกษาซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่น ว่ามีพัฒนาการ พฤติกรรม และจิตวิทยาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อปรับเครื่องรับและเครื่องส่งให้ตรงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอยู่ที่การแสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนมัธยมศึกษา

พัฒนาการวัยรุ่น

วัยรุ่น คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ส่วนใหญ่เรียนระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) อายุระหว่าง 12-15 ปี และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) อายุระหว่าง 16-18 ปี พัฒนาการวัยรุ่นสามารถสังเกตเห็นในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และ พัฒนาการทางศิลปะ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัยรุ่น

ความเจริญเติบโตของวัยรุ่น จะมีอัตราการเพิ่มของส่วนสูงและถ้ำหนักอย่างรวดเร็ว สามารถเห็นชัดเจนในเพศชาย อวัยวะเพศของเด็กวัยรุ่นชาย อันได้แก่ องคชาติ อัณฑะ จะมีขนาดโตขึ้น จะเริ่มผลิตอสุจิ มีหนวดเครา ขนรักแร้ ขนตามตัว ขนบริเวณอวัยวะเพศ กล้ามเป็นมัด ๆ และเสียงห้าวในเพศหญิง อวัยวะเพศของเด็กวัยรุ่นหญิง อันได้แก่ รังไข่ จะมีขนาดเพิ่มขึ้น เริ่มมีประจำเดือน ลักษณะเพศจะปรากฏชัดเจน เช่น เต้านม ขนตามตัวและบริเวณอวัยวะเพศ เสียงแหลม สะโพกขยาย

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น

ฮอลล์ (G. Stanley Hall) กล่าวว่า อารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเหมือนพายุบูแคม ซึ่งหมายถึงอารมณ์ต่อไปนี้

2.1. อารมณ์รุนแรง หมายถึง การแสดงออกของอารมณ์มากเมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อย เช่น เมื่อพ่อแม่ขัดใจ อาจแสดงออกด้วยการหนีออกจากบ้าน ฆ่าตัวตาย

2.2 อารมณ์อ่อนไหว ไม่คงที่ เกิดง่ายและหายเร็ว

2.3 ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้

2.4 มักมีอารมณ์ค้าง

3. พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่นจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 คบเป็นหมู่คณะ คือ เลือกคบเพื่อนที่มีความสนใจตรงกัน

ระยะที่ 2 คบเพื่อนสนิท คือ เลือกคบเฉพาะเพื่อนที่สนิทประมาณ 4-5 คน

ระยะที่ 3 คบเป็นเพื่อนคู่หู คือ คบเฉพาะเพื่อนที่จะเล่าทุกเรื่องทุกอย่างให้ฟังได้ ส่วนมากจะมีราว 1- 2 คน และการคบเพื่อนต่างเพศ จะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 14-16 ปี และจะเริ่มสัมพันธ์กับต่างเพศจนแยกเป็นคู่ ๆ ราวอายุ 16-17 ปี

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยรุ่น

สติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ จอง พือาเจต์ (Jean Piaget) สรุปลักษณะสติปัญญา ของเด็กวัยรุ่นว่าเป็นเด็กที่คิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ

4.1. คิดในเชิงที่เป็นนามธรรมได้

4.2. สามารถตั้งสมมติฐานได้

4.3. สามารถทดสอบสมมติฐานได้

5. พัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยรุ่น

เพื่อหวังผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา นอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียนในระดับนี้ เพื่อการสนองตอบความต้องการของเด็กในวัยรุ่นนี้แล้ว ครูศิลปะควรมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยรุ่นด้วย เพื่อจะได้ทราบว่า เด็กวัยรุ่นนี้มีพัฒนาการทางศิลปะ คือมีศักยภาพในการแสดงออกทางด้านศิลปะแค่ไหน อย่างไร

นักศิลปศึกษา ชาวอเมริกัน คือ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ได้เสนอขั้นพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (Stages of Creative Development) ที่กำหนดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับอายุดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) อายุ 2-4 ปี
2. ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Preschematic Stage) อายุ 4-7 ปี
3. ขั้นสัญลักษณ์ (Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี
4. ขั้นเริ่มเหมือนจริง (The Dawning Realism) อายุ 9-12 ปี
5. ขั้นเหตุผล (The Age of Reasoning) อายุ 12-14 ปี
6. ขั้นการตัดสินใจ (The Period of Decision) หรือขั้นศิลปะวัยรุ่น (Adolescent Art)

อายุ 14-17 ปี

นั่นคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยรุ่นจะอยู่ในขั้นที่ 6 คือ ขั้นการตัดสินใจ (The Period of Decision) หรือขั้นศิลปะวัยรุ่น (Adolescent Art) อายุ 14-17 ปี

ลักษณะของการวาด (Drawing Characteristics)

- ถ้าปราศจากการสอน ผลงานวาดของเด็กวัยนี้คล้ายกับเด็ก 12 ปีเท่านั้น
- ตระหนักถึงพัฒนาการด้านทักษะทางศิลปะ
- เด็กซึ่งมีความถนัดเชิงทัศน์ (visually minded) ชอบวาดภาพ แสดงรายละเอียดแสงเงา
- เด็กที่มีความถนัดทางเชิงผัสสะ (haptic minded) จะเน้นที่การผูกเรื่องราวในผลงานศิลปะ
- สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ได้ชำนาญขึ้น
- ควบคุมวิธีการของการแสดงออกอย่างมีเป้าหมาย

การใช้เนื้อที่ในการวาด (Space Representation)

- เด็กกลุ่มที่มีความถนัดเชิงทัศน์ สามารถเรียนรู้ถึงหลักทัศนียภาพวิทยาและตระหนักถึงทัศนียภาพวิทยาเชิงอากาศ (สิ่งที่อยู่ใกล้ดูชัดเจน ใกล้ดูพรางมัว สิ่งที่อยู่ไกลมีสีสดกว่าสิ่งที่อยู่ไกล)
- พวกที่มีความถนัดเชิงผัสสะจะวาดภาพแสดงเกี่ยวกับอารมณ์ มีการตัดทอน ทัศนียภาพวิทยา หรือร่นระยะทางแบบภาพกินตาอย่างจงใจ รวมทั้งไม่ให้ความสนใจต่อการนำเสนอตามความเป็นจริงในธรรมชาติ

การแสดงออกด้านรูปคน (Human Figure Representation)

- เด็กบางคนจะพยายามวาดภาพเหมือนจริง และคำนึงถึงสัดส่วนด้านกายวิภาคที่ถูกต้องรวมทั้งลักษณะท่าทางตามความเป็นจริง เน้นรายละเอียด
- เด็กบางคนเน้นรายละเอียดเกินความเป็นจริง
- มีจินตนาการในการวาดภาพล้อเลียนเสียดสีหรือเยาะเย้ยถากถาง

วิธีการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 13-18 ปี

สุมน อมรวิวัฒน์ (2546) กล่าวว่าเด็กในช่วงต้น คือ 13-18 ปี โดยประมาณยังอยู่ในระบบการศึกษาของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับต่อเมื่ออย่างช้า 18 ปี หรือจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขาเริ่มมีทางเลือกที่จะศึกษาต่อสายสามัญ อาชีวศึกษา ออกไปประกอบอาชีพหรือช่วยงานของครอบครัว เด็กไทยทั้งชายและหญิง มีโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา แต่ในบางกลุ่มวัฒนธรรมเด็กหญิงอาจถูกจำกัดสิทธิ เนื่องจากทัศนคติของ พ่อแม่ หรือความจำเป็นที่ต้องช่วยทำงาน ทั้งที่เป็นงานบ้าน หรือการทำมาหากินของครอบครัว

เด็กอายุ 13-18 ปี จัดว่าเป็นวัยรุ่นเต็มตัว เป็นช่วงวัยที่สับสนระหว่างการเป็นเด็ก กับการเป็นหนุ่มสาว ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ปฐมวัย จะเริ่มปรากฏเด่นชัดทั้งในด้านร่างกาย บุคลิกภาพ อารมณ์ ความสนใจใฝ่รู้ วิธีคิด และการเลือกกลุ่มเพื่อน วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพลังเปลี่ยนแปลง และมีแรงจูงใจที่ผลักดันให้ในทางที่ดีหรือในทางเสื่อม ชีวิตของเด็กวัยนี้จึงดำเนินไปถึง “ทางโค้ง” ที่ต้องการความเอาใจใส่ ความเข้าใจ และความใกล้ชิดจากผู้ใหญ่ เด็กต้องได้รับการสั่งสอนฝึกฝน อบรมบ่มนิสัยด้วยวิธีเหมาะสมกับตัวเขา ไม่เข้มงวดกดขี่จนเด็กเครียดแต่ก็ไม่ปล่อยปละละเลยจนเด็กหัวเหว และหลงผิด

เด็กวัยนี้ต้องได้รับ “การสร้างความพร้อม” อีกครั้งหนึ่งแต่แตกต่างจากความพร้อมของเด็กปฐมวัย “ความพร้อม” ของเด็กวัยรุ่น หมายถึง ทักษะชีวิต และภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้เขาแข็งแรงพอทั้งทางกาย ความรู้ ความคิด อารมณ์ และความสามารถเผชิญสถานการณ์ที่แปลกใหม่และดูโจมได้อย่างฉลาด ถูกทำนองคลองธรรม

เด็กวัยนี้ ไม่ว่าจะเขาจะเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือไม่มีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมเช่นใด เขาได้เริ่มก้าวสู่โลกกว้างกว่าครอบครัว และสถานศึกษา พลังที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือเพื่อผลักดันให้วัยรุ่นดิ้นรนออกจากกรอบ และกฎเกณฑ์ ไปสู่สังคมภายนอกที่ตื่นเต้น ทำทาย การก้าวรุกทางวัฒนธรรม ความทันสมัย และสื่อเทคโนโลยี ตลอดจนกลุ่มเพื่อน กลุ่มแสวงหาผลประโยชน์จากรัฐได้ทำให้พ่อแม่ และครู ตามวัยรุ่นไม่ทัน การปกครองกดขี่เข้มงวดจึงไม่เกิดผลมากนัก หากแต่ผู้ใหญ่ต้องรู้จักใช้วิธีผ่อนสั้นผ่อนยาว เข้าใจจิตวิทยาวัยรุ่น เข้าใจสังคมของเขา และพัฒนาการของเขา แล้วทำตนเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งจะช่วยเหลือป้องกันให้เด็กผ่านพ้นวัยนี้ไปได้ด้วยดี

องค์รวมของลักษณะเด็กไทย ที่วิเคราะห์จากพรพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ ความเพียรที่บริสุทธิ์ปัญญาที่เฉียบแหลม และกำลังกายที่สมบูรณ์นั้น สอดคล้องกับพระบรมราชโองบาย ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในการดำเนินการศึกษาของวชิราวุธวิทยาลัย พระราชบันทึกโดยพระราชหัตถเลขาเป็นภาษาอังกฤษนั้น หม่อมเจ้าวิเศษศักดิ์ ชยางกูร ทรงแปลเป็นภาษาไทย ซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (2546) ได้ยกมาแสดงตอนหนึ่ง ดังนี้

“... สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงนั้นมิใช่ว่าเพียงจะให้สร้างเด็กตัวอย่างให้มีมาตรฐานอันเดียวกันหมด คือให้เป็นเด็กมัธยมอันรุ่งโรจน์ แต่ทุกคนมีคะแนนนับเป็นพัน ๆ เช่นนั้นหาไม่ได้ ข้าพเจ้าต้องการจะให้สร้างคนหนุ่มอันมีความสามารถ คนหนุ่มผู้ซึ่งมีกำลังกาย และใจใสสะอาด และเป็นผู้ซึ่งเต็มใจคอยจะทำงานหนักอันอนาคตจะพียงนำมาให้ไม่ว่าชนิดใดข้าพเจ้าไม่ต้องการให้คนหนุ่มเป็นเหมือนอนุสาวรีย์แห่งการเล่าเรียนและได้ผ่านการสอบไล่ทั้งหมดของท่านด้วยเกียรติยศอย่างสูง ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้เป็นประหนึ่งตำราเรียนที่เดินได้ สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการคือ ชายหนุ่มอันมีลักษณะผึ่งผาย ซื่อตรง มีความสัตย์ มีนิสัยและความคิดบริสุทธิ์ สะอาด และข้าพเจ้าจะไม่เสว้าโศกเสียใจเลยในเมื่อท่านบอกแก่ข้าพเจ้าว่า คนนั้น คนนี้ เรียนหนังสือด้วยความลำบากยิ่ง ทำเลขเศษส่วนไม่ได้ หรือไม่รู้เรขาคณิตเอาเสียเลย ถ้าข้าพเจ้ารู้แต่เพียงว่า เขาได้เรียนในโรงเรียนของข้าพเจ้าและรู้พอที่จะเปรียบเทียบได้ว่า ลักษณะของลูกผู้ชาย กับลักษณะของสตรีเพศผิดกันอย่างไร ก็พอใจ ข้าพเจ้าไม่ต้องการได้ยินคนฉลาดบ่นว่า “ปัญญาท่วมหัว เอาตัวไม่รอด” ที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง ข้าพเจ้าต้องการ ให้ การศึกษา มีความหมายว่าแปลงเด็กให้เป็นคนหนุ่มอันผึ่งผายและเป็นพลเมืองดี และมีให้น้ำหนักของหลักสูตรและแบบเรียนบดขยี้บุคลิกลักษณะของเขาและข้าพเจ้าต้องการให้การศึกษาเป็นสิ่งผลิตเพลินสำหรับเด็กเพื่อว่าในภายหน้า เขาเหล่านั้นจะได้หวนไปรำลึกถึงชีวิตที่ได้ผ่านมาเมื่ออยู่ในโรงเรียนว่าเป็นสิ่งสนุก ...”

แม้ว่าสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าจะทรงปรารถนาถึงคุณสมบัติของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยมุ่งแปลง “เด็กให้เป็นคนหนุ่มอันผึ่งผาย และเป็นพลเมืองดี” ในสังคมปัจจุบันคุณสมบัติทั้งหมดที่พระองค์ทรงมุ่งหวังนั้นน่าจะปรับใช้ได้กับ “คนสาว” ด้วย รวมเป็นกุลบุตรและกุลสตรี ที่มีความสามารถ มีกำลังกาย และใจใสสะอาด ซื่อตรง มีความสัตย์ ฉลาด ใช้ปัญญานำชีวิตรอดพ้นจากความเสื่อม และมีความผลิตเพลินในกระบวนการเรียนรู้ตลอดไป

สุนทร อมรวิวัฒน์ (2546) ได้สรุปว่า การพัฒนาเด็กวัยรุ่นให้มีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม และกำลังกายที่สมบูรณ์ ย่อมช่วยสร้างให้เด็กอายุ 13-18 ปี มีความพร้อม 7 ประการ ที่เป็นฐานของความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และช่วยสร้างความสุข ความมั่นคงปลอดภัยในช่วงวัยชีวิตที่กำลังก้าวสู่วัยต้นสูบสนช่วงนี้ ความพร้อมของวัยรุ่น มีคำอธิบายคู่ขนานไปกับประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนี้

1. ความพร้อมในการแสวงหา และค้นพบความรู้

ทั้งการรู้จักตนเอง รู้สรวทวิทยาการ รู้รอบ รู้ลึกในเรื่องที่ถนัดและสนใจ ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลความรู้เพียงพอในการดำเนินชีวิตหรือศึกษาต่อในอนาคต

ประสบการณ์การเรียนรู้ จึงต้องมีการฝึกทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ อีกรอย่างน้อย 1 ภาษา ทักษะการคิดคำนวณ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ฐานแห่งและวิธีการค้นคว้า จัดระบบข้อมูล จดจำ บันทึก สรุปประเด็น สามารถเลือกใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ทางสร้างสรรค์

2. ความพร้อมทางด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม

เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ปฏิบัติ ใฝ่ดี ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่งานและใช้สติปัญญา ทบทวนไตร่ตรอง รู้จักกลัวและละอายต่อการทำชั่ว มีความรู้เข้าใจวัฒนธรรมขนบประเพณีไทย และปรับตนได้กับ วัฒนธรรมต่างชาติ ผู้ใหญ่ต้องยอมรับว่าเด็กวัยรุ่นต้องการความมั่นใจที่จะอยู่ในสังคมกลุ่มเพื่อนวัย เดียวกัน เขาต้องได้รับการเตรียมความพร้อม คือจิตสำนึกที่ทำให้รู้จักผิดชอบชั่วดี การมีสติยั้งคิด และ ความมั่นคงทางอารมณ์

การปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรม จึงเปิดกว้างออกสู่สังคมการเรียนรู้และซึมซับแบบอย่างที่ดี ได้มีโอกาสเปรียบเทียบฝึกคิด ตัดสินใจ จากรณีต่าง ๆ และฝึกการเลือกรับ เลือกปฏิบัติอย่าง เหมาะสม โดยที่ผู้ใหญ่ทำตนเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งเข้าใจเขา จัดสิ่งแวดล้อมและทางเลือก ให้ เขารู้จักคุณค่าของความดีงามเพิ่มขึ้นในแต่ละวันที่เขาได้เรียนรู้

3. ความพร้อมทางด้านทักษะชีวิตและวินัยชีวิต

เด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก สภาพการ เรียนในระบบที่เข้มข้นดังเดี๋ยวมากขึ้น ทำให้เกิดความเครียด สังคมที่กว้างขึ้นได้พบคนใหม่ เพื่อน ใหม่ นอกเหนือไปจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสมันิยมที่บีบคั้นความ คาดหวังในด้านรูปลักษณ์ การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ การบันเทิง ทำให้เด็กเห็นความสำคัญ ของวัตถุมากขึ้น และเห็นคุณค่าแท้ของตนเองน้อยลง เกิดอารมณ์เก็บกด หรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ยังมีสิ่งจูงใจที่ยั่วยู่ทางเพศ สารเสพติด และการจับกลุ่มมั่วสุมทำให้เด็กตัดสินใจปฏิบัติตนผิดพลาดได้ ง่าย

การพัฒนาวินัยในการดำเนินชีวิต ก็มีความสำคัญเช่นกัน เด็กจำเป็นต้องได้รับการฝึกหัดอบรม ให้มีวินัยในตนเอง เช่น การดำเนินกิจวัตรประจำวัน การจัดสรรเวลาให้เหมาะสมในด้านการเรียน การพักผ่อน การใช้เวลาว่าง การออกกำลังกาย การตรงต่อเวลา การประหยัดและการออม ความ รับผิดชอบในหน้าที่การรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง การมีสติยั้งคิด การใช้เหตุผล เป็นต้น เด็กที่ไม่ มีวินัยในการดำเนินชีวิต จึงมักจะฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ฟุ้งเฟ้อ ถูกรังแกไปในทางเสื่อมได้ง่าย

กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความพร้อมด้านทักษะชีวิตและวินัยชีวิตจึงต้องคำนึงถึงฐานทาง จิตวิทยาพัฒนาการ และการจัดการเรียนการสอนหลายรูปแบบ ดังเช่น

3.1 การจัดสภาพแวดล้อม ที่สนับสนุนการใช้ชีวิตที่ดี เช่น จัดให้มีลานกีฬา ห้องดนตรี ที่อ่านหนังสือ ศูนย์ศิลปะ ฯลฯ อีกทั้งจำเป็นต้องกวดขันแหล่งอบายมุข แหล่งบันเทิงที่ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้าใช้บริการมีการสอดส่องดูแลแหล่งมั่วสุมต่าง ๆ มิให้หลอกล่อเด็กเข้าไปใช้บริการ ตลอดจนตรวจสอบสื่อโฆษณาที่จูงใจให้วัยรุ่นดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง กระตุ้นการซื้อของและเสื้อผ้าราคาแพง และการใช้ภาษาสื่อสารด้วยเจตนาให้ผิดเพี้ยน ฯลฯ การให้เด็กมีโอกาสมองอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นการสร้างบรรยากาศและความพร้อมที่จะปฏิบัติได้

3.2 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครอบครัวยุโรป โรงเรียน ชุมชน ควรจัดให้คนหลายวัยได้กิจกรรมทำร่วมกัน เช่น พ่อแม่คุยเล่าเหตุการณ์ ดูโทรทัศน์ร่วมกับลูก เล่นกีฬา ช่วยกันทำงานพักผ่อนร่วมกันทั้งครอบครัว การเรียนรู้จากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ครูจัดกิจกรรมเปิดกว้างออกสู่ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การเดินสำรวจชุมชน การศึกษานอกสถานที่ และการเล่นกีฬาร่วมกันกับโรงเรียนอื่น ๆ มีการจัดสนทนา จัดชมรมต่าง ๆ ตามความสนใจ เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้ฝึกทักษะทางสังคม และพัฒนาทักษะชีวิตไปพร้อมกัน

3.3 ครู พ่อแม่ ผู้ใหญ่ สร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิด ให้เด็กเกิดความไว้วางใจว่าเรามีที่พึ่ง ที่ปรึกษา การแนะนำและการให้คำปรึกษาแก่เด็กมีความสำคัญมาก เพราะทำให้เด็กมีแนวทางการคิด การเลือก การตัดสินใจได้ถูกต้องมากขึ้น ครูควรได้รับการฝึกอบรมให้สามารถจัดกิจกรรมแนะนำ และให้คำปรึกษาเด็กได้ วัด องค์กรทางศาสนา ควรจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมที่น่าสนใจสำหรับเด็กวัยรุ่น ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันสร้างเจตคติที่ถูกต้อง ความตระหนักรู้ในภัยพิบัติของชีวิตที่เด็กต้องเผชิญ และรู้จักแก้ปัญหา

3.4 การปรับพฤติกรรม และการแก้ไขเมื่อเริ่มเกิดปัญหา การที่ผู้ใหญ่ใกล้ชิดและสนใจ เข้าใจเด็ก ช่วยให้ผู้ใหญ่สามารถสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของเด็กว่าจะเกิดความเสื่อมเสียผิดพลาดหรือไม่ก่อนที่จะสายเกินไป เช่น เมื่อพบว่าเด็กเริ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าว ใจลอยฝันกลางวัน ซึมเศร้า แยกตัวออกจากกลุ่ม สาเหตุอาจจะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ผู้ใหญ่หลวงสำหรับเด็กวัยรุ่น การพูดคุยกับเขา ให้เด็กได้เข้ามาช่วยทำงาน สร้างบรรยากาศในบ้าน ในชั้นเรียน ในห้องแนะแนว ให้ผ่อนคลาย บุคลิกภาพของผู้ใหญ่ที่เมตตา เห็นใจ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเขา ทำให้ผู้ใหญ่ทราบสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตั้งแต่เริ่มต้น และศึกษาวิธีการปรับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการแก้ปัญหาต่อไป

3.4 การให้แบบอย่างที่ดี เด็กวัยรุ่นอยากปฏิบัติตาม เด็กอายุ 13-18 ปี ชอบเลียนแบบ หรือเอาอย่างเพื่อนวัยเดียวกัน การที่สังคมประกาศยกย่องเยาวชนตัวอย่างที่เสียสละ กล้าหาญ ขยันหมั่นเพียร ประพฤติดี เป็นการให้แบบอย่างการดำเนินชีวิตแก่เขา รวมทั้งการอธิบายความ

เป็นจริงของชีวิตด้วย ตัวอย่างเช่น การยกย่องดารานักร้องเยาวชน นักกีฬาที่เก่งระดับโลก นักเรียนที่ชนะเลิศในการแข่งขันทางวิชาการ เป็นต้น เส้นทางสู่ความสำเร็จมิได้ลอยมาโดยง่าย หากแต่ต้องทำงานหนัก อดทน เพียรพยายาม ต่อสู้ความยากลำบากมาก่อนทั้งสิ้น วิธีให้แบบอย่างควรต้องให้วัยรุ่นได้เข้าใจเหตุผล และองค์ประกอบที่สร้างความสำเร็จของแบบอย่างนั้นด้วย

วิธีการเรียนรู้โดยการให้แบบอย่างนั้น ส่วนมากเป็นการเสนอกรณีตัวอย่างหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้คิดวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสรุปความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตน

4. ความพร้อมทางด้านการคิด และจินตนาการ

ดังที่กล่าวแล้วว่าพัฒนาการของสมอง และการฝึกหัดฝึกฝนเป็นปัจจัยสำคัญทางการคิดและจินตนาการของมนุษย์ตั้งแต่เกิด โดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่น นอกจากความเก่งทางสติปัญญาแล้ววัยรุ่นต้องสามารถคิดเป็น คิดถูกวิธี คิดอย่างมีคุณธรรม ซึ่งได้อธิบายไว้ในตอนต้น ๆ แล้ว

บุคคลจะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต้องมีจินตนาการ ซึ่งเป็นการคิดที่กว้างไกลลึกซึ้งกว่าสิ่งที่เห็นหรือภาวะที่เป็นอยู่เป็นการคิดริเริ่มที่มีทิศทาง และจุดมุ่งหมาย มิฉะนั้นจะกลายเป็นความฝันเพื่อง และฟุ้งซ่าน

เด็กวัยรุ่นมีทักษะทางภาษา การคิดคำนวณ และมีสังคมที่กว้างกว่าเด็กอายุ 6-12 ปี ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ที่ฝึกการคิดและจินตนาการจึงสามารถจัดได้หลากหลายกว่า

เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่เริ่มค้นพบความถนัดและความสนใจของตน บางคนสนใจเครื่องจักร เครื่องยนต์ บางคนสนใจดนตรี ศิลปะ การวาดภาพ บางคนสนใจอ่าน-เขียน หนังสือ แต่งคำประพันธ์ บางคนสนใจกีฬา การแสดง ฯลฯ ความถนัดและความสนใจเหล่านี้ไม่มีการจำกัดว่าเพศใดต้องสนใจเรื่องใด เด็กชายอาจชอบทำกับข้าว เย็บปักถักร้อย และเด็กหญิงบางคนอาจชอบการต่อสู้ป้องกันตัว ซึ่งผู้ใหญ่ไม่ควรสกัดกั้นหรือพยายามชักจูงเด็กให้สนใจสิ่งที่ผู้ใหญ่สนใจ ความถนัดและความสนใจของเด็กวัยรุ่นนี้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเขาได้พบกับประสบการณ์ใหม่ ๆ และได้รับความสำเร็จในงานอื่น ๆ ภายหลัง

5. ความพร้อมด้านสังคม และมนุษย์สัมพันธ์

ความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น มีสื่อโทรทัศน์ วิทยุ มีเครื่องใช้ไฟฟ้า ในการใช้ชีวิตประจำวัน การเดินทาง การทำงาน ตลอดจนสภาพสังคมที่แยกคนออกจากครอบครัว มีการแข่งขันสูงทำให้คนรุ่นใหม่หมกมุ่นอยู่กับตนเอง ฝึกฝนตนเองให้เก่ง มีความรู้สึกใครดีใครได้ ครั้นเมื่อต้องการเพื่อน ต้องการงานเป็นทีม ต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลาย เด็กวัยรุ่น

จึงประสบปัญหาการปรับตัว การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น เด็กวัยรุ่นจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน การมีส่วนร่วม และการมีส่วนให้ในสังคม

การสร้างความพร้อมด้านสังคมและมนุษย์สัมพันธ์เริ่มต้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของตนเอง แล้วมี “บุคลิกภาพเปิด” พร้อมเข้าใจและเห็นคุณค่าของคนรอบข้าง ผู้ใหญ่เช่น พ่อ แม่ และ ครู จึงต้องสนทนาพูดคุยกับเขา รับฟังความคิดเห็นของเขา และมองพฤติกรรมของเขาด้วยความเข้าใจ ปัจจุบันเด็กไทยวัยรุ่นยังขาดทักษะการใช้ภาษาอย่างมาก คำพูดของเขาขาดเป็นห้วง ๆ และใจความไม่ติดต่อกัน ภาษาที่ใช้ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ภาษาเขียนผิดเพี้ยนไปจากภาษาของผู้ใหญ่มาก ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจเขา และใช้วิธีส่งเสริมแนะนำในทางบวก เพื่อพัฒนาทักษะภาษาเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงออก และเกิดความมั่นใจ

ในด้านพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นปัจจุบันมีกิริยาท่าทางตามแบบของกลุ่มพวก กลุ่มเพื่อน และตามสมัยนิยม ผู้ใหญ่ไม่สามารถบีบบังคับให้เด็กวัยรุ่นทั้งหมด ชาย “เรียบร้อยเป็นผ้าพับไว้” ดังแต่ก่อน พฤติกรรมที่พึงประสงค์คือให้วัยรุ่นรู้สึกเสรีที่แสดงออกอย่างรู้กาลเทศะ รู้ว่าควรประพฤติเช่นใดในชุมชนใดกับใครอย่างไร เขาควรมีท่วงท่าร่าเริงแจ่มใสมองคนในแง่ดีแต่ไม่ประมาทยอมรับความแตกต่าง ใจกว้าง ไม่หลงตนเอง

วัยรุ่นที่ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะทางสังคมและมนุษย์สัมพันธ์ย่อมได้รับการฝึกฝนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้เผชิญปัญหา ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแก้ไขความผิดพลาด นักเรียนควรฝึกฝนกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อค้นพบความถนัดความสามารถของตน กิจกรรมพัฒนา นักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะช่วยสร้างพร้อมด้านนี้ได้มาก ทั้งนี้ผลพลอยได้คือผู้เรียนมีลักษณะเป็นผู้นำ ทำงานกับผู้อื่นได้และไม่ปิดกั้นตนเองเมื่อมีปัญหา

6. ความพร้อมทางด้านการงานและความสามารถในการงานอาชีพ

เด็กอายุ 13-18 ปี มีวิถีชีวิตและวิธีการเรียนรู้แตกต่างกันหลายกลุ่ม เมื่อเด็กอายุ 13-16 (หรือ 15 ปี) เด็กส่วนใหญ่ยังเรียนในระบบโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ แต่ช่วงอายุ 16-18 ปี นั้น เส้นทางชีวิตของเด็กวัยรุ่นได้แยกออกเป็นหลายกลุ่มคือ

กลุ่มที่ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ทั้งในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน

กลุ่มที่ศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษา

กลุ่มที่มีได้ศึกษาต่อแต่ออกไปทำงานในสถานประกอบการ สถานบริการ ทำงานอาชีพของครอบครัวหรือในชุมชน

กลุ่มที่มีได้ศึกษาต่อและย้ายถิ่นจากครอบครัวไปทำงานและเผชิญชีวิตในท้องถิ่นอื่น

รายงานนี้มีไว้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์หลังถึงคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม แต่ขอ ระบุคุณลักษณะร่วมบางประการที่ทุกกลุ่มต้องมี เพื่อให้สามารถเข้าใจงานอาชีพและสามารถทำงานได้ สำเร็จ คุณลักษณะดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

6.1 เด็กวัยรุ่นได้รับการฝึกให้รู้จักแสวงหาข้อมูลข่าวสารและความรู้พื้นฐานในการ ทำงานและการประกอบอาชีพ

6.2 ได้รับการบ่มเพาะจิตสำนึกในหน้าที่ มีความขยันหมั่นเพียร รักงาน (ฉันทะ) พากเพียรทำงาน (วิริยะ) ตั้งใจ มุ่งมั่นทำงาน (จิตตะ) ทบทวนปรับปรุงแก้ไขงานที่ทำให้ดียิ่งขึ้น (วิมังสา)

6.3 เรียนรู้วิธีการทำงาน ด้วยการได้ฝึกทำจริง ปฏิบัติจริงในสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ การงานอาชีพที่สนใจ

6.4 ได้รับการส่งเสริมให้ฝึกฝนจนชำนาญในงานที่ถนัดและตรงกับความสนใจ มี ทักษะเฉพาะที่จำเป็นสำหรับงาน

6.5 เชื้อมั่นในตนเองแต่สามารถปรับตัวทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของ งาน

6.6 มีวินัยในการทำงาน รู้จักการจัดการบริหารเวลาทำงานและการพักผ่อน รวมถึง วิธีการจัดการต่าง ๆ ในงานอาชีพ

6.7 มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางกายและจิต

6.8 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุนทรียภาพและจินตนาการ

6.9 รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อปรับปรุงงานที่ทำให้เหมาะกับกาลสมัยอยู่เสมอ รวมถึง ทักษะใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญทางเทคโนโลยี

วิธีการเรียนรู้ของเด็กวัยรุ่น เพื่อพร้อมในการทำงานอาชีพจึงต้องมีลักษณะผสมผสาน ระหว่างองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การเรียนวิชาการอย่างเป็นระบบ กับ การเรียนรู้ชีวิตในการทำงาน
2. การนำผู้เรียนออกสู่สถานประกอบการในชุมชน กับ การนำความรู้เรื่องงานอาชีพใน ชุมชนเข้าสู่ชั้นเรียน
3. การปลูกฝังคุณธรรมการทำงาน กับ การเรียนรู้คุณธรรมจากการทำงานจริง
4. การฝึกทักษะความสามารถเฉพาะตน กับ การทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างทีมงาน
5. การฝึกใช้แรงงาน (ฝึกทำ) กับ การฝึกใช้ปัญญาในการทำงาน (ฝึกคิด ประยุกต์)
6. การฝึกหาความเป็นเลิศในงาน กับ การประเมินผลงานแต่ละขั้นตอน

ความพร้อมด้านการทำงาน และความสามารถในการงานอาชีพ เป็นคุณลักษณะร่วมสำหรับ วัยรุ่นไม่ว่าวิถีชีวิตอนาคตของเขาจะเป็นเช่นใด เพราะคุณค่าของคนในยุคสมัยต่อไปนี้ ขึ้นอยู่กับ ความสามารถฉลาดรู้ มากกว่าปริญญาบัตร และสถานะทางชนชั้น

7. ความพร้อมของสมรรถนะในการแข่งขัน

เด็กวัย 13-18 ปี จำเป็นต้องได้รับการสร้างสรรค์ความพร้อมให้มีสมรรถภาพที่จำเป็นบาง ประการก่อนที่จะก้าวสู่สนามแข่งขันในโลกกว้าง และในระดับที่สูงขึ้นไป

แม้ว่าในอุดมคติของการศึกษา มุ่งให้บุคคลสำรวจประเมินตนเอง และแข่งขันกับตนเองมากกว่าการแข่งขันกับผู้อื่น แต่ความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ได้บีบคั้นให้บุคคลไม่สามารถปิดตนเองให้อยู่ในมุมสงบของตนเองได้อีกต่อไป ความก้าวหน้าของยุคสมัย กระแสข่าวสาร จากสื่อออนไลน์ เหตุการณ์ที่เกิดผลกระทบไปทั่วโลก ความเสื่อมถอยของศีลธรรมในใจมนุษย์ และความเสื่อมโทรมของธรรมชาติแวดล้อม ได้ก้าวรุกเข้าจู่โจมทุกคนตั้งตัวไม่ติด เด็กรุ่นใหม่ต้องแกร่งและ กล้าพอที่จะลงสนามแข่งของชีวิตไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การทำมาหากิน การศึกษา การคบเพื่อน ความรัก ฯลฯ ทุกอย่างล้วนเป็นเกม ตามแนวคิดของคนรุ่นใหม่

คำว่าความรู้หนังสือ (literacy) จึงไม่จำกัดความหมายอยู่เพียงการอ่านออกเขียนได้ หากหมาย รวมถึง ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่กว้างกว่านั้นสมรรถภาพเด็กวัยรุ่น ต้องได้รับการสร้างความพร้อม ในการแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมทางศิลปะ ดนตรี กีฬา และนันทนาการที่ช่วยพัฒนาอารมณ์ ของวัยรุ่นให้ผ่อนคลายจากความเครียด และความวิตกกังวลในผลสำเร็จของงาน

การสร้างความพร้อมทั้ง 7 ประการ เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กวัย 13-18 ปี ที่สืบเนื่องมาจากที่ได้อธิบายไว้แล้วในคุณลักษณะของเด็กวัย 7-12 ปี ซึ่งขยายวงกว้างขึ้น ตามพัฒนาการของช่วงชีวิต ความพร้อมแต่ละด้านสร้างขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เขียนได้แยกอธิบายไว้ในแต่ละข้อแล้ว แต่การเรียนรู้ทุกด้านจะเชื่อมโยงบูรณาการผสมกลมกลืนกันได้ เกิดผลเป็นคุณลักษณะองค์รวมได้เช่นกัน

4. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

จังหวัดอุดรธานีเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีประวัติความเป็นมา ที่น่าสนใจนับแต่นักโบราณคดีค้นคว้าพบหลักฐานที่ชุมชนบ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน ว่าเคยเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์เป็นลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรมอายุราว 1,800-

5,600 ปีมาแล้วจนเวลาต่อมาได้รับการยกย่องเป็น “มรดกโลก” ลำดับที่ 359 และยังมีการค้นพบหลักฐานร่องรอยมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะหลักฐานภาพเขียนสีที่ผนังเพิงหินทรายอายุราว 2,500-3,000 ปีมาแล้ว ที่ “อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท” จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีพบว่า บริเวณพื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบัน เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ 5,000-7,000 ปี จากหลักฐานการค้นพบที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน และภาพเขียนสีบนผนังถ้ำ ที่อำเภอบ้านผือ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นอย่างดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาศาสตร์และโบราณคดีระหว่างประเทศ ว่าชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดอุดรธานี มีอารยธรรมความเจริญในระดับสูง และอาจถ่ายทอดความเจริญนี้ไปสู่ประเทศจีนก็อาจเป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่บ้านเชียงนั้น สันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่เก่าที่สุดของโลก (เสรี อุณยวง, 2543)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานีจึงเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยเข้าใจการสืบทอด การทำงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 23 (1) คือ การจัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

จังหวัดอุดรธานี

อุดรธานี เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ หลายคนคิดว่าเป็นเมืองใหม่ เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีมีการกล่าวถึงในพงศาวดาร และพื้นที่ที่ใช้สร้างเมืองอุดรธานีนั้น ไม่ใช่เมืองเก่ามาแต่โบราณแต่อย่างใดเนื่องจากเริ่มตั้งที่หมู่บ้านเล็ก ๆ มีผู้คนอาศัยประมาณไม่เกิน 200 หลังคาเรือน ซึ่งเรียกว่าบ้านหมากแข้ง แต่ในทางโบราณคดีและความเจริญทางด้านวัฒนธรรมนั้น ได้มีการค้นคว้าพบหลักฐานปรากฏชัดว่าในพื้นที่ของจังหวัดอุดรธานี พบว่าเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณซึ่งมีอายุเก่าแก่มากอยู่ระหว่าง 5,000 - 7,000 ปี ทั้งนี้จากการขุดพบโครงกระดูก เครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนเครื่องมือใช้ของโบราณ โดยพบที่บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ได้มีการนำไปตรวจสอบคำนวณหาอายุโดยใช้วิธีเทอร์โมลูมิเนสเซนส์ (THERMOLUMINESCENSE) ที่ห้องปฏิบัติการของพิพิธภัณฑน์มหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้มีการเรียกชื่อวัฒนธรรมที่เกิดในยุคร่วมสมัยของบ้านเชียงที่เกิดขึ้นในแหล่งอื่นของโลก ว่า BANCHIANG CIVILIZATION

ประวัติการก่อตั้งเมืองอุตรธานีนั้น มีสาเหตุเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและในปี ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) กล่าวคือได้เกิดกรณีพิพาทเรื่องดินแดนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งฝรั่งเศสมีนโยบายล่าอาณานิคมในอินโดจีน ได้ครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ของเขมร ญวน และแคว้นสิบสองจุไทยไว้แล้วฝรั่งเศสได้อ้างสิทธิเหนือดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของเขมรและญวน และส่งเรือรบ 2 ลำเข้ามาปิดปากแม่น้ำเจ้าพระยา มปากี ตัวแทนของฝรั่งเศสบีบบังคับให้ไทยยอมลงนามในสนธิสัญญากับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ให้ยอมรับสิทธิของฝรั่งเศสเหนือดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และบีบบังคับให้ไทยถอนทหารจากฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ในรัศมี 25 กิโลเมตร เป็นเหตุให้กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ข้าหลวงใหญ่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องย้ายที่มั่นกองบัญชาการมณฑลลาวพวนออกจากเมืองหนองคาย ภายในเวลา 1 เดือน

การย้ายกองบัญชาการมณฑลลาวพวน (พ.ศ. 2436)

จากสัญญาใหญ่และสัญญาน้อยที่ฝ่ายไทยจำต้องยอมทำกับฝรั่งเศสนี้เอง เป็นเหตุให้พระเจ้านั่งยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวพวน จำต้องย้ายที่บัญชาการมณฑลลาวพวน จากเมืองหนองคาย มาตั้งที่บ้านหมากแข้ง

เมื่อกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ได้อพยพกองทหารและข้าราชการบริวารลงมาทางใต้ จนถึงบ้านเดื่อหมากแข้ง (บ้านหมากแข้ง) เมื่อวันที่ 18 มกราคม ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) และตกลง พระทัยให้ตั้งกองบัญชาการ สร้างบ้านแปลงเมือง ณ บ้านหมากแข้ง พระองค์ได้สร้างวังที่ประทับ สถานที่ราชการศาลาที่ว่าการเมือง ซึ่งโดยมากจะหันหน้าไปทางทิศเหนือ ซึ่งเล่าต่อกันมาว่า เพราะเป็นการเตรียมรับข้าศึกที่จะมารุกราน

ดังนั้น บ้านหมากแข้งจึงมีฐานะเป็นกองบัญชาการมณฑลลาวพวน หรือมณฑลอุดรตั้งอยู่ที่บ้านหมากแข้งจึงมีข้าหลวงใหญ่ตามลำดับ คือ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม (ร.ศ. 112-118), พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวัฒนาวงศ์ (ร.ศ. 118-124) ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองมณฑลจากข้าหลวงใหญ่ (หรือข้าหลวงต่างพระองค์) เป็น สมุหเทศาภิบาลขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย

ใน พ.ศ. 2442 (ร.ศ. 118) ปีกุน เปลี่ยนชื่อมณฑลลาวพวน เป็นมณฑลฝ่ายเหนือ โดยมีเมืองต่าง ๆ รวม 12 เมือง คือ เมืองหนองคาย หนองหาน ขอนแก่น ชนบท หล่มสักดี กมูทาลัย ชัยบุรี สกลนคร โพนพิสัย ท่าอุเทน นครพนม มุกดาหาร

ในปี พ.ศ. 2443 เปลี่ยนชื่อมณฑลลาวพวน เป็นมณฑลอุดร และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่า เมื่อที่จัดแบ่งไว้ในมณฑลอุดรมีมากเกินความจำเป็นในการปกครอง จึงทรงรวมหัวเมืองในมณฑลเป็นบริเวณซึ่งมีฐานะเทียบเท่าจังหวัด เพื่อให้เหมาะสมแก่การปกครองและโปรดเกล้าฯ ให้ยุบเมืองจัตวาบางเมืองลงเป็นอำเภอ ส่วนอำเภอใดที่เคยเป็นเมืองขึ้นกับ

เมืองที่ตั้งเป็นบริเวณ หรือสมควรจะให้ขึ้นกับบริเวณใดก็ให้รวมเข้าไปในบริเวณนั้น โดยโปรดให้แบ่งออกเป็น 5 บริเวณ คือ

(1) บริเวณหมากแข้ง มี 7 เมือง คือ บ้านหมากแข้ง เมืองหนองคาย เมืองหนองหาร เมืองกุมภวาปี เมืองกุมภวาไสย เมืองโพนพิสัย เมืองรัตนวาปี ตั้งที่ว่าการบริเวณที่บ้านหมากแข้ง

(2) บริเวณพาชี มี 3 เมือง คือ เมืองขอนแก่น เมืองชนบท เมืองภูเวียง ตั้งที่ว่าการบริเวณที่เมืองขอนแก่น

(3) บริเวณธาตุพนม มี 4 เมือง คือ เมืองนครพนม เมืองไชยบุรี เมืองท่าอุเทน เมืองมุกดาหาร ตั้งที่ว่าการบริเวณที่เมืองนครพนม

(4) บริเวณสกลนคร มี 1 เมือง คือ เมืองสกลนคร ตั้งที่ว่าการเมืองสกลนคร

(5) บริเวณน้ำเหือง มี 3 เมือง คือ เมืองเลย เมืองบ่อเตน เมืองแก่นท้าวตั้งที่ว่าการบริเวณที่เมืองเลย

จากประวัติศาสตร์เมืองอุดรธานีนั้น เมืองอุดรธานี แม้จะมีกำเนิดขึ้นในเวลาไม่นานนัก เมื่อเทียบกับเมืองใหญ่ ๆ ทั้งหลายในประเทศไทย แต่อุดรธานี ก็เจริญเติบโตและพัฒนาเรื่อยมาเป็นลำดับ มีความเจริญรุ่งเรืองในระดับสูงในปัจจุบันจนเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอินโดจีน เป็นหนึ่งในจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ สมควรที่ชาวอุดรธานีและชาวไทยทุกคนจะภาคภูมิใจได้อย่างเต็มที่

ส่วนราชการและชาวจังหวัดอุดรธานี ได้รำลึกถึงพระกรุณาธิคุณของพระผู้สร้างเมืองอุดรธานี จึงได้ร่วมแรงร่วมใจสร้าง

อนุสาวรีย์กรมหลวงประจักษ์ประดิษฐานหน้าเมืองอุดรธานี บนเส้นทางอุดร - ขอนแก่นเพื่อเป็นสง่าราศี เสริมสร้างพระเกียรติคุณให้ปรากฏแก่ชาวเมืองและผู้สัญจรไปมา นอกจากนี้ พระนามของท่านได้ถูกจารึกเป็นอนุสรณ์คู่บ้านคู่เมืองอุดรธานีในสถานที่หลายแห่ง เช่น หนองประจักษ์ ค่ายประจักษ์ศิลปาคม โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร ถนนประจักษ์ สะพานลอยทองใหญ่ห้องประชุมกรมหลวงประจักษ์ห้องประชุมทองใหญ่ เป็นต้น อีกทั้ง ทางราชการยังดำริที่จะตั้งกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคมขึ้นอีกด้วย

บ้านเชียง

ราว พ.ศ. 2500 ราษฎรชาวบ้านเชียงบางท่านได้เริ่มให้ความสนใจเศษภาชนะดินเผาที่มีการตกแต่งด้วยการเขียนเป็นลายสีแดงซึ่งมักพบเสมอเวลาขุดดิน ในหมู่บ้าน จึงมีการเก็บรวบรวมไว้และนำไปมอบให้นายพรหมมี ศรีสุนทรวิฑู ครูใหญ่โรงเรียนบ้านเชียง (ประชาเชียงเชิด) เก็บรักษาและจัดแสดงให้คนชมที่โรงเรียนอย่างไรก็ตามในช่วงเวลานี้เรื่องราวทางโบราณคดีของบ้านเชียงก็ยังไม่เป็นที่สนใจของคนทั่วไป

ต่อมาใน พ.ศ. 2503 นายเจริญ พลเทศา หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 7 ได้ไปสำรวจที่บึงเชียง และได้รับมอบโบราณวัตถุส่วนหนึ่งมาจากนายพรหม ศรีสุนาคร้ว แต่เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเรื่องราวทางโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่เป็นที่เข้าใจและยังไม่เป็นที่สนใจกันนัก จึงมิได้มีการค้นคว้าทางโบราณคดีใด ๆ เกิดขึ้น

จนกระทั่งใน พ.ศ. 2509 นายสตีเฟน ยัง (Stephen Young) นักศึกษาวิชาสังคมศาสตร์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ซึ่งเป็นบุตรของเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในขณะนั้น ได้เดินทางมาศึกษาเรื่องราวของหมู่บ้านและราษฎรชาวบ้านเชียงเขาจึงได้มีโอกาสพบเห็นเศษภาชนะดินเผาสมัยโบราณกระจายเกลื่อนอยู่ทั่วไปตามผิวดินของหมู่บ้านและได้เก็บตัวอย่างไปมอบให้ศาสตราจารย์ชิน อยู่ดี ผู้เชี่ยวชาญโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ประจำกองโบราณคดีกรมศิลปากร ศาสตราจารย์ชิน อยู่ดี ได้ลงความเห็นว่าเป็นเศษภาชนะดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคโลหะในปีถัดมาคือ พ.ศ. 2510 กองโบราณคดีกรมศิลปากรโดยนายวิทยา อินทโกสย จึงดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีประเภทต่าง ๆ จำนวนมากมาย มีทั้งโครงกระดูกคน ภาชนะดินเผาทั้งชนิดลายเขียนสีแดงและลายอื่น ๆ โบราณวัตถุที่ทำด้วยหิน โบราณวัตถุที่ทำด้วยสำริดและโบราณวัตถุที่ทำด้วยเหล็ก ฯลฯ

ภาชนะดินเผาลายเขียนสีแดงที่ได้มาจากการขุดค้นที่บึงเชียงนั้นจัดเป็น โบราณวัตถุลักษณะเด่นมากในช่วงเวลานั้น เพราะเพิ่งมีการพบเป็นครั้งแรกในประเทศไทย จึงเป็นวัตถุที่ได้รับความสนใจมาก ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาลายเขียนสีแดงจำนวน 3 ชิ้น จึงถูกส่งไปหาอายุโดยวิธีเทอร์โมลูมิเนสเซนส์ ที่มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนียประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีรายงานผลการตรวจหาอายุครั้งนี้ว่าเศษภาชนะดินเผาลายเขียนสีของบ้านเชียงมีอายุระหว่าง 7,000-5,000 ปีมาแล้ว นอกจากนี้ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาที่ส่งไปหาอายุที่มหาวิทยาลัยนารา ประเทศญี่ปุ่น ก็ได้รับผลว่ามีอายุราว 6,400 ปีมาแล้ว

อนึ่งการค้นคว้าและการวิเคราะห์เพิ่มเติมในเวลาต่อมาทำให้ทราบว่าผลการหาอายุภาชนะดินเผาลายเขียนสีตามที่กล่าวข้างต้นนั้นไม่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงแล้ว ภาชนะดินเผาลายเขียนสีแดงที่บ้านเชียงนั้น มิได้มีอายุเก่าถึงราว 7,000 ปีมาแล้ว แต่มีอายุเพียงราว 2,200 - 1,800 ปีมาแล้วเท่านั้น

จากการที่ผลการหาอายุในช่วงระยะเวลานั้นระบุว่าภาชนะดินเผาลายเขียนสีของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงมีราว 7,000 ปีมาแล้ว ทำให้เกิดความสนใจภาชนะดินเผาชนิดนี้กันอย่างมาก นักสะสมของเก่าจำนวนมากทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความต้องการ โบราณวัตถุจากบ้านเชียง ปรากฏการณ์ที่เกิดตามมาก็คือพยายามค้นหาหมู่บ้านอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งโบราณคดีและการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุกันอย่างมากมายที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงและที่แหล่งโบราณคดีอื่น ๆ อีกนับร้อยแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โบราณวัตถุนานาชาติ โดยเฉพาะภาชนะดินเผาและเครื่องสำริดถูกรายจรูที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ขุดขึ้นมาขายให้แก่ักสะสมของโบราณและพ่อค้าโบราณวัตถุ

การลักลอบขุดหาโบราณวัตถุที่เกิดขึ้นทำให้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงและแหล่งโบราณคดีสำคัญอีกนับร้อยแห่งถูกทำลายไปอย่างรวดเร็วเพื่อสนองความต้องการของนักสะสมของเก่าซึ่งเป็นเพียงกลุ่มคนที่ประสงค์ให้ได้เพียงวัตถุมาไว้รอดไว้อีกทำให้เกิดความมีหน้าตาและผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น คนพวกนี้ไม่เคยคำนึงถึงและไม่เคยมองเห็นความจำเป็นที่จะอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีไว้ให้ชนรุ่นหลังใช้เป็นแหล่งหาความรู้ที่เป็นสมบัติของมนุษยชาติโดยรวม หลักฐานทางโบราณคดีนานาชาติที่สามารถจะให้ความรู้ต่าง ๆ นับไม่ถ้วนสาขาวิชาจึงถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิงโดยไม่สามารถเรียกกลับคืนมา ไม่สามารถหาสิ่งใดทดแทน และไม่สามารถจะหาได้อีกแล้วจากที่ใด ๆ หรือจากแหล่งโบราณคดีอื่นใดทั้งสิ้น

ใน พ.ศ. 2515 กองโบราณคดีกรมศิลปากร โดยนายพจน์ เกื้อกูลและนายนิคม สุทธิรักษ์ ได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้านเชียงอีกครั้งหนึ่งโดยทำการขุดค้นที่บริเวณวัดโพธิ์ศรีในและบริเวณบ้าน นายพจน์ มนตรีพิทักษ์ทั้งนี้ พื้นที่ขุดค้นในวัดโพธิ์ศรีในนั้นได้รับการปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งซึ่งเปิดให้ประชาชนเข้าไปศึกษาอยู่ตลอดมาถึงปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรการขุดค้นที่บ้านเชียงครั้งนี้ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2515

ปัจจุบันบ้านเชียงเป็นหมู่บ้านในเขตการปกครองของตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ตัวหมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดอุดรธานีไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ตามทางหลวงแผ่นดินสายอุดรธานี-สกลนคร เป็นระยะทางประมาณ 56 กิโลเมตร

หมู่บ้าน บ้านเชียงในปัจจุบันมีขนาดใหญ่ มีสาธารณูปโภคต่าง ๆ ค่อนข้างสมบูรณ์ ร้านขายของที่ระลึกร้านใหญ่ ๆ มีอยู่ 2-3 แห่งซึ่งเป็นธุรกิจใหม่ที่เกิดขึ้นมารองรับนักท่องเที่ยวที่บ้านเชียงเป็นจำนวนมากทุกปี

สิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางมายังบ้านเชียงนั้นก็คือเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตของพื้นที่หมู่บ้านนี้โดยเฉพาะเรื่องสมัยก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งมีการจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถาน 2 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านนี้คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง และพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งที่วัดโพธิ์ศรีใน

แม้ว่าหมู่บ้านปัจจุบันจะพัฒนาขึ้นมากและจะมีผู้คนมากมายเดินขวักไขว่ไปมาโดยเฉพาะในวันสุดสัปดาห์เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาที่บ้านเชียง แต่ราษฎรท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังคงมีวิถีชีวิตแบบชาวนาสามัญที่สืบเนื่องมาแต่บรรพบุรุษของตน

ศิลปกรรมท้องถิ่น ในจังหวัดอุดรธานี

จากรายงานของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี (2533) สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

โนนสาวเอ้

แหล่งภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์บนภูพระบาท หมู่บ้านคิ้ว ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

เป็นก้อนหินขนาดใหญ่ รูปร่างคล้ายแท่งสามเหลี่ยมหัวกลับ มีขนาดกว้าง 10.75 เมตร ยาว 11 เมตร สูง 5 เมตร ตั้งอยู่บนลานหิน มีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ เขียนด้วยสีแดงเป็นลายเส้น เต็มผนัง และมีภาพช้าง หงส์ และม้า เขียนด้วยสีขาว ซึ่งเป็นภาพเขียนขึ้นในสมัยหลังต่อมา

อ่ากึ่ง

แหล่งภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ใกล้พระบาทหลังเต่า หมู่บ้านบ้านใหม่ ตำบลเมือง อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

เป็นก้อนหินทราย 2 ก้อนวางเรียงซ้อนทับกัน ก้อนบนใหญ่กว่าก้อนล่างมาก รูปร่างคล้าย ดอกเห็ด ก้อนล่างกว้างประมาณ 5 เมตร สูง 7 เมตร ก้อนบนกว้าง 6 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 8 เมตร มีภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ เขียนด้วยสีแดงเป็นภาพลายเส้นมีลักษณะคล้ายหัวควงมีเขา

พระบาทหลังเต่า

เป็นรอยพระพุทธรูปประทับไว้บนแผ่นหิน บนเขาภูพาน

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

เป็นรอยพระพุทธรูปประทับลงบนแผ่นดิน ต่อมาได้ยกขอบให้สูงขึ้นจนกลายเป็นแอ่งหรือ บ่อในฤดูฝนจะกลายเป็นที่ขังน้ำ รอบ ๆ รอยพระพุทธรูปจะเป็นเพิงหินรูปร่าง ๆ และมีภาพเขียนสี พระบาทหลังเต่าจะอยู่ห่างจากวัดพระพุทธรูปบัวบกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ใกล้หน้าผาของภู พระบาทด้านทิศตะวันตกสามารถมองเห็นหุบพานและเทือกเขาภูพานได้ชัดเจน

สันนิษฐานว่า สถานที่นี้น่าจะได้ดัดแปลงให้เป็นศาสนาสถานสมัยเดียวกับ พระพุทธรูป บัวบก

วัดตาลก่อง

เป็นแหล่งศิลปกรรมสมัยทวารวดีตอนปลาย ลพบุรีตอนต้น และศิลปกรรมสมัยล้านช้าง พุทธ ศตวรรษที่ 21 - 22

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

กลุ่มโบสถ์มหาอุด หินทราย สิมร้าง พระพุทธรูปใบไม้ พระพุทธรูปสำริดป็นใหญ่สมัยประวัติศาสตร์อยู่ในวัดตาลก่อง พระพุทธรูปสำริด พระพุทธรูปไม้ ป็นใหญ่ จัดเก็บไว้ในอาคารหลังเล็ก ๆ ที่ก่อไว้ข้างศาลาการเปรียญ ส่วนโบสถ์ที่มีรูปจำหลักเป็นบุคคล ตั้งอยู่ด้านหน้าระหว่างอาคารเก็บโบราณวัตถุและหอแจก (ศาลา)

วัดโนนศิลาอาสน์นาราม

เป็นแหล่งศิลปกรรม และแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านกาลิม ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

เป็นวัด วัดโนนศิลาอาสน์นาราม มีโบสถ์ขนาดใหญ่ปิดล้อมรอบศาลาการเปรียญ (หอแจก) หลังเดิมปัจจุบันถูกรื้อไปแล้ว เสมาเป็นเสมาหินทรายจำหลักรูปบุคคล และเรื่องชาดกเป็นยุคประวัติศาสตร์สมัยทวารวดีตอนปลาย – ลพบุรีตอนต้น มีจำนวน 23 หลัก การปักจะปักเป็น 8 ทิศ มีทั้งปักคู่ และปักเดี่ยว

วัดพระพุทธรูปบัวบาน

เป็นแหล่งศิลปกรรม และแหล่งโบราณสถาน ตั้งอยู่บนภูเขาภูพาน บ้านไผ่ล้อม ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

มีเพิงผาอยู่ทางด้านทิศเหนือของเจดีย์พระพุทธรูป เรียกว่า ถ้ำพระ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไม้ ศิลปะล้านช้าง และพระพุทธรูปหินทรายจำหลักเป็นพระสี่ทิศ มีมณฑปก่ออิฐถือปูน เป็นศิลปะสมัยล้านช้าง

โรงเรียนบ้านใหม่

เป็นแหล่งชุมชนโบราณ และแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตั้งอยู่ที่บ้านใหม่ ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝืด จังหวัดอุดรธานี

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบ

เครื่องประดับทำด้วยสำริด เศษภาชนะดินเผา เครื่องถ้วยจีน กะโพนสำริด เครื่องมือทำทองรูปพรรณ เครื่องทำเกษตร เช่นเคียวเกี่ยวข้าว พบในโรงเรียนบ้านใหม่ โดยการขุดแปลงปลูกผัก

ประวัติชุมชน

เดิมอยู่ในบ้านเมืองพาน ต่อมาผู้คนจากเมืองพานขยายตัวออกมาหาที่ทำเกษตรกรรม และมีจำนวนมากขึ้น 293 หลังคาเรือนมีประชากร 1678 คน จึงได้เป็นหมู่บ้าน เพราะตั้งขึ้นมาใหม่ จึงเรียกว่า บ้านใหม่ นอกจากจะเป็นพวกบ้านเมืองพานขยายบ้านออกมาแล้ว ยังมีพวกจังหวัดเลยอพยพ

เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วย ชาวบ้านใหม่จึงเป็น ไทยพวน และไทยเลย ยังมีความเชื่อดั้งเดิมนับถือผี ผีฟ้า ผีปู่ตา และนับถือพุทธ และยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอีสานโบราณไว้

วัสดุสิ่งของที่ขุดพบในโรงเรียนบ้านใหม่ สันนิษฐานว่าเป็นชุมชนลาวที่อพยพหนีศึกฮ่อมา หลบอยู่บริเวณป่านี้ และได้ฝังทรัพย์สินไว้

บ้านเมืองพาน

เป็นแหล่งโบราณคดี และชุมชนโบราณ ตั้งอยู่ที่บ้านเมืองพาน ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝ่อ จังหวัดอุดรธานี

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบ

เศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (Stone Wave) เคลือบและไม่เคลือบ เครื่องมือหินขัด

ประวัติชุมชน

สภาพเป็นป่า เมื่อเกิดศึกฮ่อที่เมืองลาว พวกลาวพวนจากเชียงขวางได้อพยพหนีฮ่อเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองพาน

บวชพระปู่ วัดพระพุทธบาทบัวบาน

เป็นแหล่งศิลปกรรมสมัยทวารวดี - ลพบุรี บวชพระปู่อยู่บนภูพาน บ้านไผ่ล้อม ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านฝ่อ จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะแหล่งศิลปกรรม

กลุ่มใบเสมาหินทราย จำหลักภาพบุคคลในลักษณะต่าง ๆ มักเป็น 8 ทิศ ปักซ้อนกัน 2 หลัก บางหลักถูกทำให้ลึ้ม หลายหลักถูกดินทับถม มีจำนวนทั้งหมด 31 หลัก เป็นศิลปกรรมสมัยทวารวดี ตอนปลาย - ลพบุรีตอนต้น สมัยประวัติศาสตร์

วัดป่าภูเขาทอง

เป็นแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ บ้านภูดิน ตำบลบ้านฝ่อ อำเภอบ้านฝ่อ จังหวัดอุดรธานี

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบ

พระพุทธรูปสำริด สมัยล้านช้าง 9 องค์ สภาพค่อนข้างสมบูรณ์

เครื่องโลหะ จำพวกอาวุธ มีดาบ หอก มีด

เครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์หมิง 1 ใบ

เครื่องดนตรีสำริด ฆ้อง ฉาบ ฉิ่ง

ใบเสมา สมัยทวารวดีตอนปลาย จำนวน 2 หลัก สภาพค่อนข้างสมบูรณ์ หลักหนึ่งมีภาพจำหลักเป็นรูปสถูปอยู่ตรงกลาง อีกหลักไม่มีภาพจำหลัก เศษภาชนะดินเผา วัฒนธรรมบ้านเชียง ลายเขียนสี ชูบน้ำโคลน มีลายเชือกทาบลายปั้นแปะ ลายจุดขีด ยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์

เครื่องประดับ ลูกปัดแก้ว สีเขียว สีน้ำเงิน สีดำ ลูกปัดทำด้วยหินอาเกต หินคอร์เนเลียน สมัยก่อนประวัติศาสตร์

กำไลสำริด แหวนสำริด ขวาน หอกใบข้าว เคียวสำริดและเหล็ก ยุคก่อนประวัติศาสตร์

โครงกระดูก แดกหักเพราะการขุดฐานรากโบสถ์

แหล่งศิลปกรรม

เป็นสิมเก่า สถาปัตยกรรมล้านช้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ศึกษาจากอิฐที่ใช้ก่อสร้างร่วมสมัยกับกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2112 และพระพุทธรูปที่ขุดพบที่ฐานสิม เป็นสมัยล้านช้างประมาณ พ.ศ. 21 - 22

กลุ่มเสมาหินทราย

เป็นแหล่งศิลปกรรม และแหล่งโบราณคดี ตั้งอยู่ในวัดศิลาประดิษฐาราม และที่ดอนหินตั้งบ้านหินตั้ง ตำบลข้าวสาร อำเภอบ้านฝ่อ จังหวัดอุดรธานี

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่พบ

พบใบเสมาหินทรายขนาดใหญ่ หลายลักษณะ จำนวน 37 หลัก บางหลักจำหลักเป็นรูปสถูป บางหลักจำหลักที่เอวเสมาเป็นลายผักกูดบ้าง กลีบบัวบ้าง การปักเสมาจะปักเป็นคู่บ้าง ปักเดี่ยวบ้าง สภาพของใบเสมาสมบูรณ์ปานกลาง เป็นเสมาหินทรายสมัยทวารวดี

พบภาชนะดินเผา ประเภทเผาแกร่ง เป็นไหแข็งช้าง ลักษณะเครื่องดินเผาลาว

แหล่งศิลปกรรม

ประเภทเสมาหินทราย สมัยทวารวดี และมีหอรบั้ง ศิลปะล้านช้าง ฝมือช่างพื้นบ้าน ออกแบบหลังคา และตัวโหง (นาค) ประดับหลังคาได้งดงาม

หัตถกรรม ทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี

ประไพ ทองเจริญ (2548) กล่าวถึงกลุ่มทอผ้าในจังหวัดอุดรธานี คือ กลุ่มออนซอน ประกอบด้วยชุมชนบ้านเหล่าอ้อยและชุมชนบ้านตาลเลียน อำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี เมืองใหญ่อันดับ 3 ของอีสาน รองจากจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อย้อนประวัติศาสตร์อุดรธานีไปประมาณ 100 ปี ได้เปลี่ยนชื่อจากมณฑลลาวพวนมาเป็นมณฑลอุดร มีวิถีวัฒนธรรมชุมชนแบบคนไทยลาวทั่วไป และยังมีกลุ่มคนญวนหลายครอบครัวในพื้นที่แห่งนี้ด้วยอาหารการกินแบบพื้นบ้านอีสาน ใช้ภาษาไทยลาว ส่วนการแต่งกายแบบพื้นบ้านจะพบเห็นในโอกาสพิเศษ เช่นงาน

บุญตามประเพณี งานแต่งงาน งานบวชนาค ซึ่งเห็นได้ชัดว่ากลุ่มผู้หญิงนุ่งซิ่นผ้าฝ้ายครามมัดหมี่ ลวดลายใหญ่ ๆ ตลอดผืนเป็นระเบียบเดียวกัน ไม่มีการมัดหมี่เป็นเชิงชน แต่นิยมทอผืนซิ่นเป็น ลวดลายพิเศษมาเย็บต่อเป็นผืนซิ่น มักจะใช้สีน้ำเงิน สีแดง สีขาวอยู่ร่วมกัน เครื่องใช้ในบ้านจะมี ผ้าจิดเป็นจุดเด่น เช่น หมอนจิด สามเหลี่ยมใหญ่ หมอนจิดสี่เหลี่ยม เรียกว่าหมอนเท้า ตลอดจนผ้า หมี่จิดเต็มผืนซึ่งนิยมทอลายจิดใหญ่ ทำให้ผ้ามีความหนาฟูเหมาะกับการใช้ห่มกันหนาว ส่วนในเรื่อง ภูมิปัญญาผ้าพื้นบ้าน พบว่ากลุ่มออนซอนมีผู้รู้อยู่ เห็นได้จากเครื่องมือทอผ้าที่ถูกเก็บไว้แต่ขาดตอน การทำไปเมื่อไม่นานมานี้ ด้วยเหตุที่มีทิศทางการทอผ้าเพื่อสร้างงาน และสร้างรายได้โดยเฉพาะ โดยเฉพาะภูมิปัญญาการเงินฝ้ายเห็นได้จากชิ้นงานผ้าของกลุ่มมีการใช้เส้นใยจากโรงงานทั้งหมด แต่ ยังคงสืบทอดเทคนิคการทอผ้าลายจิดเอาไว้

ด้วยผ้าทอพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อบอกความเป็นจังหวัดอุดรธานี ได้คือ ผ้าจิด โดยเฉพาะผ้าจิดบ้าน นาข่าเป็นหมู่บ้านทอผ้าจิดที่รู้จักกันดี กลายเป็นงานต้นแบบของผ้าจิดและได้เผยแพร่มาถึงกลุ่ม ออนซอน ในรูปแบบของฝ้ายรองงาน ผ้าห่ม ผ้าคลุม ลายจิดเล็กบ้าง ลายจิดใหญ่บ้าง ตามภูมิรู้ทาง เทคนิคดั้งเดิม เช่น จิดนาค จิดดอกแก้ว จิดขอ ฯลฯ

ครูภูมิปัญญาไทย จังหวัดอุดรธานี

จากหนังสือ ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจัดพิมพ์โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี 2545 มีครูภูมิปัญญาไทย ในท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 ท่าน คือ

1. นายสุนทร พรรณรัตน์

ครูภูมิปัญญาไทย ด้านศิลปกรรม (จิตรกรรม)

ครูสุนทร พรรณรัตน์ จากจังหวัดอุดรธานี เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถพิเศษในการวาด ภาพสีน้ำมัน ใช้ภูมิปัญญาด้านจิตรกรรมเพื่อสื่อความหมายในการสืบสานและอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรมไทยได้กลมกลืนมากกว่า 40 ปีอย่างต่อเนื่อง ผลงานได้สะท้อนทั้งในแนวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณคดีของท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน ได้รับความสนใจ นำไปเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นที่คุ้นเคยต่อสายตาของชาวไทยและชาวต่างประเทศ ด้วย ผลงานภาพจิตรกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นสื่อในการถ่ายทอดวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานหลายเรื่อง ได้รับการยอมรับจากองค์กรของรัฐและเอกชน อาทิ มหาวิทยาลัยมหาสารคามประกาศยกย่องให้เป็น “ศิลปินพื้นบ้านอีสาน” อีกด้วย

การศึกษา ชีวิต และการทำงาน

ในช่วงวัยเด็กขณะที่กำลังศึกษาเล่าเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้น ชอบฝึกฝนการวาดภาพ เป็นชีวิตจิตใจ โดยชอบวาดภาพลายเส้นลวดลายแบบภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือเรียนขณะนั้นและที่ชื่นชอบมากที่สุดก็คือการวาดลวดลายแบบภาพลายเส้นของตัวละครในนิทานวรรณคดีไทยที่พิมพ์จำหน่ายแพร่หลายในยุคนั้น ได้แก่ เรื่อง สังข์ทอง ไกรทอง พระอภัยมณี รามเกียรติ์ อิเหนา ขุนช้างขุนแผน มัทนะพาธา (ตำนานดอกกุหลาบ) อุทัยเทวี สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย ศรีธนญชัย และสิงห์ไตรภพ

เมื่ออย่างเข้าสู่วัยหนุ่ม เริ่มฝึกวาดภาพสีน้ำและสีน้ำมันด้วยตนเอง ทั้งการออกแบบตกแต่ง และช่วยเขียนภาพให้ขบวนแห่ในงานจารีตประเพณีต่าง ๆ ของอำเภอและของจังหวัด ตลอดจนการออกแบบและเขียนฉากละครเวทีสมัครเล่นที่แสดงในงานวัดงานแต่งงาน รวมถึงวันสำคัญต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน

ด้วยเหตุที่ครูสุนทร ชอบอ่านหนังสือวรรณคดีไทยมาตั้งแต่เด็ก การวาดภาพสีน้ำมันของครูสุนทร จึงเน้นการถ่ายทอดวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นหลักจากการเจาะลึกวรรณคดีพื้นบ้านอีสาน ก็ยังทำให้ความรู้แตกฉานยิ่งขึ้นเพราะวรรณกรรมท้องถิ่นบางเรื่องไปผูกโยงกับแหล่งโบราณคดี เช่นเรื่อง “รูนาค” ตำนานพระพุทธรูปบาทบัวบก หรือเรื่อง “อุสา-บารส” ที่เรื่องราวไปเชื่อมโยงกับบริเวณ “อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท” อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี หรือวรรณกรรมท้องถิ่นบางเรื่อง ยังเป็นพงศาวดารของชื่อบ้าน นามเมือง เช่น เรื่อง “เมืองหนองหารหลวง” เป็นพงศาวดารจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ทำให้มีผลงานนำไปจัดนิทรรศการภาพวาดหลายครั้ง เช่น งาน 100 ปี อุดรธานี งานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 9 งานวันอนุรักษ์มรดกไทย ปี 37 และงานมรดกโลกบ้านเชียง ฯลฯ เป็นต้น

การเรียนรู้

ครูสุนทร ได้เรียนรู้จากผลงานการเขียนภาพลายเส้นของอาด อ้อดอ้าไพ ที่เขียนภาพประกอบลงในนิทานวรรณคดีไทยต่าง ๆ ในยุคดังกล่าวถือได้ว่าเป็น “ครูต้นแบบ” ที่ฝังใจครูสุนทรตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน ในบางโอกาสได้เรียนรู้โดยไปยืนดูช่างวาดภาพคัตเอาท์โฆษณาตามโรงภาพยนตร์ต่าง ๆ เพื่อสังเกตการวาดภาพสีน้ำมันของพวกช่างวาดซึ่งแต่ละคนต่างก็มีวิธีการวาดสีน้ำมันที่แตกต่างกันออกไป ภาพส่วนใหญ่มักจะเป็นภาพวาดแบบฉาบฉวย ไม่มีความละเอียดอ่อน แต่ก็พอเป็นแนวทางให้จดจำหลักเกณฑ์และวิธีการวาดภาพสีน้ำมันเพื่อนำไปฝึกฝนด้วยตนเอง

การเรียนรู้ที่สำคัญในชีวิตครูสุนทร อีกช่วงหนึ่งในปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมาเป็นช่วงแห่งการเรียนรู้การวาดภาพสีน้ำมันบนผ้าใบ และการวาดภาพสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำอย่างแท้จริง เนื่องจากเหล่าทหารจี.ไอ.จากสหรัฐอเมริกาที่มาตั้งฐานทัพที่จังหวัดอุดรธานี นิยมซื้อภาพวาดสีน้ำมันทั้งภาพวิว

ธรรมชาติ และมักจะว่าจ้างให้เขียนภาพเหมือนอีกด้วย ครูสุนทรจึงได้เรียนรู้ และประกอบอาชีพไปพร้อม ๆ กัน

องค์ความรู้

เมื่อศึกษาเรียนรู้ วิชาวาดภาพสีน้ำมันด้วยตนเองดังได้กล่าวมาแล้ว ครูสุนทรได้ข้อสรุปองค์ความรู้ของวิธีการวาดภาพสีน้ำมันได้ดังนี้

1. ติสเกล (ตีตาราง) และร่างภาพบนผ้าใบที่ผ่านการรองพื้นเรียบร้อยแล้วบางครั้งก็ใช้ผ้าใบนอกจากต่างประเทศซึ่งเป็นผ้าใบสำเร็จรูปไม่ต้องลงพื้นใช้วาดได้ทันที

ปัจจุบันการร่างภาพเหมือนไม่ต้องติสเกลตีตารางเหมือนเมื่อก่อนเพราะยุคนี้เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ สามารถใช้เครื่องฉายแผ่นทึบแสง โดยวางภาพตัวอย่างที่เราต้องการบนเครื่องฉายภาพก็จะปรากฏบนผืนผ้าใบให้ร่างภาพได้ดีทั้งสะดวกรวดเร็วและแม่นยำ

2. การลงสีภาพเหมือน(ภาพคน) ชั้นแรกจะลงสีเงาหนักก่อน ชั้นตอนต่อมาถึงสีเงากลาง ต่อมาถึงสีเงาเบา ๆ ไปจนถึงชั้นตอนที่สำคัญ คือการไล่เงาหนักไปหาเงากลางและไล่เงากลางไปหาเงาเบา ๆ ให้กลมกลืนกัน หลังจากนั้นก็จะปล่อยภาพให้แห้งพอสมควร ๆ ก็จะถึงชั้นตอนสุดท้ายที่ต้องใช้เวลาพอสมควรเพื่อเก็บรายละเอียดของภาพให้เสร็จสมบูรณ์

หลังจากที่ครูสุนทรได้ค้นพบสูตรทั้งหลักการและหลักเกณฑ์ในการวาดภาพสีน้ำมันบนผ้าใบพอสมควรแล้ว ครูสุนทรไม่ยอมหยุดนิ่งเพียงแค่นั้น ยังคงศึกษาค้นคว้าเทคนิคและวิธีการเขียนภาพสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำอีกด้วย เนื่องจากในยุคดังกล่าวภาพวาดสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำเป็นที่นิยมแพร่หลายในบรรดาเหล่าทหาร จี.ไอ.สหรัฐอเมริกา เป็นสินค้าที่ติดตลาดทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดอุดรธานีถดถอย การเงินคล่องตัวสะพัดดีมาก ชาวต่างประเทศจากหลายมุมโลกที่เดินทางมาทัศนศึกษาที่จังหวัดอุดรธานีต่างก็นิยมซื้อภาพวาดสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่เพื่อเป็นของที่ระลึกก่อนกลับบ้าน แม้ว่า การวาดภาพสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำจะยากกว่าวาดบนผ้าใบหลายเท่า ก็มีได้ทำให้ครูสุนทรท้อแท้แต่อย่างไร แต่กลับทำให้มุ่งมั่นและมุ่งมั่นฝึกฝนด้วยความวิริยะอุตสาหะ จนในที่สุดก็ค้นพบเคล็ดลับ และสามารถวาดภาพสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำได้ลงตัวสมความตั้งใจ และสามารถสรุปออกมาเป็นสูตรสำเร็จดังนี้

1. ใช้ชอล์กจืดผ้าสีขาวหรือสีเหลืองของพวกช่างตัดเย็บเสื้อผ้า มาตีสเกล (ตีตาราง) ล่างภาพวาดบนผ้ากำมะหยี่สีดำเสียก่อน (ใช้เครื่องฉายทึบแสงเหมือนผ้าใบไม่ได้ เพราะผ้ากำมะหยี่เป็นสีดำ ภาพที่เข้าเครื่องฉายออกมาภาพจะดูไม่ชัดเจน)

2. ลงสีวาดภาพเหมือนกับที่วาดภาพสีน้ำมันบนผ้าใบคือ เริ่มจากเงาหนักไม่ต้องลงสีโดยใช้พื้นสีดำของผ้ากำมะหยี่เป็นเงาหนัก ลงเฉพาะเงากลาง และเงาเบาก่อน เนื่องจากผ้ากำมะหยี่จะลงพื้นก่อนวาดเหมือนผ้าใบไม่ได้ เมื่อเราลงสีที่เงากลางและเงาเบาเสร็จ ผ้ากำมะหยี่จะดูสีที่ลงไปเกือบหมด แต่จะปรากฏให้เห็นเป็นภาพลางเลือน ที่เราวาดภาพบนผ้ากำมะหยี่สีดำระดับหนึ่ง

3. ปล่อยให้ภาพที่เราเพิ่งลงสีครั้งแรกทิ้งช่วงไว้ เพื่อให้สีแห้งสนิท ขั้นตอนที่สองเราจะลงเฉพะเงาเบา ไม่ต้องไปวาดซ้ำตรงเงากลางและเงาหนัก สีที่แห้งสนิทดีแล้ว เมื่อถูกวาดซ้ำตรงเงาเบา ภาพจะปรากฏชัดเจนเป็นรูปร่างขึ้นกว่าเดิม

4. การลงสีครั้งที่สองซ้ำตรงเงาเบาเมื่อวาดเสร็จแล้วก็ต้องทิ้งไว้อีกหนึ่งวันเช่นกัน เพื่อให้สีแห้งจนสนิท วันต่อมาเราจึงวาดไล่เงาตั้งแต่เงาหนัก เงากลาง และเงาเบา จนเข้ากันดีแล้วจึงปล่อยให้แห้งอีกหนึ่งวันเพื่อให้สีแห้งสนิท

5. ขั้นตอนต่อมาก็เช่นกัน เมื่อเราลงสีซ้ำในแต่ละครั้งในวันต่อมาอีกหลาย ๆ วัน หลาย ๆ ครั้ง ภาพที่เราวาดก็จะเด่นชัดขึ้นมาตามลำดับ จนในที่สุดเราก็สามารถวาดเก็บรายละเอียดของภาพได้ดีจนภาพวาดเสร็จสมบูรณ์

หมายเหตุ การวาดภาพสีน้ำมันบนผ้ากำมะหยี่สีดำนั้น หากไม่วาดตามขั้นตอนดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อสีที่ยังไม่แห้งสนิทเราจะไปวาดสีทับสักกี่ครั้งจนสีหนาเตอะ สีก็จะถูกผ้ากำมะหยี่สีดำดูดจะปรากฏเป็นภาพลางเลือนที่เลอะเทอะ ไม่สามารถวาดให้เสร็จรวดเดียวเหมือนการวาดภาพสีน้ำมันบนผ้าใบได้

การถ่ายทอดความรู้

มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้จากครูสุนทรมากมายได้แก่นักเรียนในทุกระดับชั้น ครู อาจารย์ ข้าราชการ โดยการมาฝึกปฏิบัติที่บ้าน ลูกศิษย์บางส่วนประสบความสำเร็จและมีผลงานปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน วิธีการสอน และถ่ายทอดนั้นมีทั้งการสาธิตและการอธิบายหลักเกณฑ์ หลักการของการวาดภาพ การบรรยายประกอบการฉายสไลด์และการฝึกปฏิบัติจริงโดยครูสุนทรได้กำหนดเนื้อหาการถ่ายทอดไว้ดังนี้

เทคนิคการเขียนภาพบนผืนผ้าใบและผ้ากำมะหยี่สีดำด้วยสีน้ำมัน

การเขียนภาพลายเส้น

การเขียนภาพตัวละครในวรรณกรรม/ภาพประวัติศาสตร์ ฯลฯ และ

จรรยาบรรณ/อุดมการณ์ ของศิลปิน

การที่ครูสุนทร พรธรรมรัตน์ เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม (จิตรกรรม) ได้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. นางสุณา ศรีบุตรโคตร

ครุภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (การทอผ้า)

ครุสุณา ศรีบุตรโคตร จากจังหวัดอุดรธานี เป็นผู้มีผลงานในการสร้างสรรค์และสืบสานการทอผ้า เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นผู้ที่ได้รับพระราชทานเส้นไหม ไปทดลองทอเป็นผ้าไหมลายจิด ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นที่พอพระราชหฤทัยทรงพระกรุณาพระราชทานเงินรางวัลและแต่งตั้งให้เป็น “ครุหลวง” เพื่อสอนและถ่ายทอดความรู้การย้อมสีและทอผ้าไหมลายจิด ณ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ และศูนย์ศิลปาชีพต่าง ๆ ต่อมากลุ่มแม่บ้านจังหวัดอุดรธานีได้นำไปเป็นต้นแบบในการทอผ้าไหมลายจิด อันเป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดอุดรธานีสืบต่อมา

การศึกษา ชีวิตและการทำงาน

ครุสุณา เกิดในครอบครัวที่ยากจนแต่ขยันขันแข็ง บิดามารดาเป็นชาวนา ชาวไร่ เนื่องจากเป็นลูกสาวคนโต จึงต้องช่วยงานบิดามารดาทุกอย่าง ลูกผู้หญิงสมัยก่อนจะถูกสอนให้รู้จักการทอผ้าไว้ใช้ในบ้าน ครอบครัวของครุสุณาและญาติผู้ใหญ่จะไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ คุณยายคือนางใจ เวชบรรพต และมารดาคือนางคำภา สาระกุล จึงได้สอน การทอผ้า ปั่นฝ้าย ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สว่าไหมให้ ครุสุณาได้เรียนรู้ตั้งแต่ในเยาว์วัย ครอบครัวของคุณยายอพยพมาจากตำบลผาน้อย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เคยปลูกฝ้ายแล้วปั่นเป็นเส้นนำมาทอเป็นผืนผ้าทุกชนิด ผ้าที่ทอในตอนนั้นส่วนใหญ่จะนำไปใช้สอยในบ้าน เช่น ผ้าถุงมัดหมี่ ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ผ้าตัดเสื้อ และผ้าที่ทอได้บางส่วนจะนำไปแลกข้าวเพราะไม่มีนาทำในสมัยก่อนไม่นิยมซื้อผ้ามาตัด นิยมใช้ผ้าที่ทอเอง ครุสุณาจึงได้ทอผ้าเป็นประจำ เมื่อแต่งงานมีครอบครัวและมีทำอาชีพเสริมคือการทอผ้าจิดหมอน ผ้ามัดหมี่ทำให้มีความคิดที่จะนำมาทอเป็นผ้าจิดฝ้าย ต่อมาผ้าที่ทอแล้วนำไปแลกข้าวก็เปลี่ยนมาเป็นการซื้อขายครุสุณาก็ได้เห็นลายต่าง ๆ จากหมอน จากผ้าถุง และจากการที่เป็นคนเฉลียวฉลาดและเรียนรู้จากผู้เป็นมารดา รวมทั้งจากความเอาใจใส่ช่วยเหลือจากผู้เป็นบิดา ช่วยทำที่ทอผ้า ทำกระสวย ทำอ้อ ทำอุปกรณ์ในการทอผ้าให้ทุกอย่าง จึงเรียนรู้ได้เร็วและมีความคิดประยุกต์สิ่งใหม่ ๆ เสมอ

นอกจากจะได้รับการสนับสนุนจากบิดาแล้วคู่ชีวิตคือสามีซึ่งเป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็งก็ได้ช่วยเหลืองานทุกอย่าง ทั้งการฟอกไหม ย้อมสี และการทำเครื่องทอ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินนมัสการหลวงปู่ขาว อนาลโย ณ วัดถ้ำกลองเพล ครุสุณาได้ทูลเกล้าฯ ถวายผ้ามัดหมี่และผ้าจิดฝ้าย ซึ่งทรงพอพระราชหฤทัยเป็นอันมาก ได้พระราชทานเส้นไหมให้ทอเป็นลายจิดเพิ่มเติม ต่อมาภายหลังฯ ในพระองค์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้มาจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าขึ้น จึงให้ครุสุณาเป็นประธานกลุ่ม นำเส้นไหมมาให้ทอเป็นลายจิด ในช่วงแรกครุสุณา也给สมาชิกทอในลักษณะเดิมด้วยวิธีการทอแบบเก่าเหมือนการทอ

หมอนจิด คือใช้มือยกจิดใส่ไม้ไว้เต็มเครือหูก การทอในลักษณะนี้ทอได้ช้า ในปีหนึ่งจะสามารถทอได้เพียง 10 เมตร เท่านั้น ต่อมาครูสุณาจึงได้คิดวิธีใช้ไม้หมอนลายจิดขึ้น โดยให้คนหนึ่งเป็นคนสอดลายจิด อีกคนหนึ่งเป็นคนหมอนลายจิด ทำให้การทอเร็วขึ้นโดยสามารถทอได้ 1 เมตร ภายในเวลา 3 วัน เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จฯ มาทอดพระเนตรครั้งที่ 2 ที่วัดถ้ำกลองเพลครูสุณาจึงได้นำผ้าไหมที่ทอแล้วไปทูลเกล้าฯ ถวาย ทรงโปรดมาก ตรัสชมว่าทอได้สวยงามและได้แต่งตั้งให้เป็น “ครูหลวง” ตามเสด็จฯ ไปสอนเด็กกำพร้าที่พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ และทอผ้าสาธิตให้ชาวไทยและชาวต่างชาติชมที่พระตำหนักฯ และศูนย์ศิลปาชีพต่าง ๆ

การเรียนรู้

ครูสุณาได้เรียนรู้การทอผ้ามาจากมารดาและคุณยาย ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น “ครูหลวง” ทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น เนื่องจากเป็นคนฉลาดและช่างสังเกต ช่างจดจำผนวกกับมีโอกาสเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในโรงฝึกทอผ้าในพระบรมมหาราชวัง ทั้งในเรื่องของการฟอก การผสมสี ก็ทอผ้า อุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้จดจำไว้แล้วนำมาปรับปรุงการทอผ้าที่บ้านพร้อมกับสอนและแนะนำสมาชิกไปด้วย ครูสุณาได้ตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปสอนเด็กกำพร้าในพระตำหนักสวญจิตรลดา พระบรมมหาราชวัง ได้ถ่ายทอดความรู้ของตัวเองให้เด็กกำพร้า ในขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้ใหม่ ๆ มาเสมอ ดังนั้นในการสอนแต่ละแห่งก็จะสอนลายใหม่ ๆ ที่นำมาคิดประยุกต์ทั้งสีและลายไม่ซ้ำกัน ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีรับสั่งให้กลับมาทอที่บ้านและทุกครั้งเสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ ครูสุณาจะนำผ้าทอขึ้นไปประกวดร่วมกับผู้ทอจากภาคต่าง ๆ และได้รับรางวัลทุกปี ทำให้มีโอกาสเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มทอผ้าจากจังหวัดอื่น ๆ ที่นำผ้าไปประกวดด้วย

องค์ความรู้

การได้มาซึ่งความรู้ในการทอผ้าจิดของครูสุณานั้นกล่าวได้ว่ามีที่มาจากหลายแห่งที่สำคัญก็คือ การได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระแม่เจ้าของปวงชนชาวไทยที่พลิกฟื้นผ้าไทยให้ชาวไทยในชนบทได้มีอาชีพมีรายได้เลี้ยงครอบครัวและผ้าไทยเป็นที่รู้จักและชื่นชมของนานาประเทศทั่วโลก สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานลายผ้าไหมลายจิดแก่ครูสุณาหลายลายได้แก่ จิดลายสมเด็จพระเจ้า จิดลายกำมปู จิดลายกาบชบา จิดลายดอกพิกุลและจิดลายร้อยปี

นอกจากนี้ก็มีลายที่ได้รับจากบรรพบุรุษ ได้แก่ จิดลายดอกแก้ว จิดลายแดงโม จิดลายเครือ จิดลายเป็ย จิดลายปูทะเล เป็นต้น ครูสุณาได้นำสิ่งที่ได้รับมาค้นคว้าและพัฒนาเป็นลายจิดใหม่สำหรับลายจิดของตนเองที่ได้คิดค้นขึ้น รวมทั้งการค้นพบเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการทอผ้า ได้แก่ การนำลายจิด 2 ลายมาผสมเป็นลายเดียว เช่น ลายนากประยุกต์ ก็นำลายนากมาผสมกับลายดอก

กระดุมทอง จากลายนาครธรรมดาที่ดอกใหญ่ 15 ไม้ หรือ 13 ไม้ ก็ย่นลงเหลือ 12 ไม้ ทำให้เป็นลายเล็กสวยงามมาก เป็นลายหนึ่งที่ทอขึ้นประกวดได้รับรางวัลเมื่อปี พ.ศ. 2536 รวมทั้งได้แนวความคิดจากลายที่เคยทอหมอนจิดและได้เห็นลวดลายต่าง ๆ ของผู้เฒ่าผู้แก่จากผ้าถุง จึงนำมาคิดขึ้นใหม่แล้วทอเป็นลายพญานาค ลายกุญแจ และลายผีเสื้อ นอกจากคิดค้นเทคนิคการทอผ้าแล้วก็ค้นคว้าเทคนิคการผสมสีย้อมไหมให้สีสวยงามมันวาว โดยจะผสมสีกับน้ำอุ่นก่อน แล้วนำเส้นไหมมาชุบยกขึ้นตั้งไฟให้เส้นไหมกินจนอิมตัว สีก็จะสวยงามไม่ต่าง เวลาอ้อมไม่ต้องใส่ยายกันสีตก หรือใส่น้ำยาให้สีสวยงาม ส่วนการฟอกไหมให้เส้นไหมสวยงามเป็นมันวาวนั้นมีเคล็ดลับอยู่ที่การใส่แชมพู เวลาต้มไหมฟอกต้องหมั่นดูเส้นไหมไม่ให้แตก แช่วางพอดี เวลาฟอกต้องเลื่อนไหมไปมาบ่อยๆ ริดเส้นให้ตรง ในหม้อ ใส่แชมพูสระผม เพื่อให้เส้นไหมมันวาว ล้างน้ำหลาย ๆ ครั้งให้ต่างออกจนหมด เวลาตาก ตากในร่ม เมื่อแห้งแล้วเก็บใส่ถุงไม่ให้ลมพัดจะได้เส้นไหมที่สวยงามมันวาวมาก

นอกจากคิดเทคนิคการทอผ้าลายใหม่ การผสมสีย้อมไหม การฟอกไหมแล้วยังคิดเทคนิคการทอผ้าเพิ่มเติมให้ทอได้เร็วยิ่งขึ้น ในสมัยก่อนใช้มือยกตะกอกเก็บลายจิดใส่ไม้ทอได้ช้า ปีหนึ่งทอได้ประมาณ 1 เมตร ปัจจุบันได้คิดค้นวิธีใหม่ โดยใช้ไม้กลมๆ เป็นไม้ไผ่พันลายจิดแทน ทำให้ทอผ้าได้เร็วขึ้น ทอจิด 1 เมตร ใช้เวลาเพียง 2-3 วัน เท่านั้น สำหรับเทคนิคการทอผ้าให้สวยงามเนื้อผ้าดีมีเทคนิคคือต้องกระแทกพื้อย่างสม่ำเสมอ ถ้าทอไม่สม่ำเสมอจะทำให้เนื้อผ้าหน้า-บาง ไม่เท่ากัน สีผ้าก็จะเข้ม อ่อน ผ้าต่างไม่สวย เทคนิคที่ค้นพบเทคนิคสุดท้ายก็คือ เทคนิคการหวีเครือหูก โดยการนำน้ำต้มข้าวมาผสมกับน้ำ แล้วนำไปหวีเครือหูก ผสมน้ำธรรมดากับน้ำข้าวให้พอดี หวีแล้วรีดน้ำข้าวออกหวีจนเครือหูกแห้งกับมือจะทำให้เส้นไหมกลมทอง่าย

การถ่ายทอดองค์ความรู้

ครูสุณาได้บรรยายและการสาธิต ให้แก่ผู้สนใจที่มาศึกษาดูงานที่ศูนย์ทอผ้าบ้านหนองอ้อ อำเภอหนองวอซอ จังหวัดอุดรธานีเป็นวิทยากรในการอบรม สัมมนานอกสถานที่ ในสถานศึกษา หน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่เชิญมา เช่น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี แต่งตั้งเป็นวิทยากรสอนวิชาชีพพระยาศรีสุนทร และสอนกลุ่มสนใจการทอผ้าไหม เป็นต้น รวมทั้งการพาฝึกปฏิบัติและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาโครงการหลวง ที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และศูนย์ศิลปาชีพต่าง ๆ

สาระของการถ่ายทอดประกอบด้วย

ความรู้เรื่องวัตถุ วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือในการทอผ้าไหมลายจิด
กรรมวิธีในการทอผ้าไหมลายจิด
ลวดลาย
สีเส้นของผ้า และประเภทของผ้า

ซึ่งมีผู้สนใจนำไปประกอบเป็นอาชีพเลี้ยงครอบครัวเป็นจำนวนมาก

การที่ครูสุณา ศรีบุตรโคตร เป็นบุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาในการทอผ้า ได้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จิตติศักดิ์ พากย์สุชี (2547) ศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการ การจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดชัยมงคล สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่เรียนวิชาทัศนศิลป์ จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ประกอบด้วยขั้นเตรียมความพร้อมผู้เรียน ขั้นเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ขั้นสรุปผลและประยุกต์ใช้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 4) แบบประเมินผลงานนักเรียน และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่ามัธยฐาน คณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัย ผลของการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาดูงานศิลปะนอกสถานที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การที่ได้สัมผัสกับผลงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลูกเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้ และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงาน ด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะชมผลงานศิลปะ ในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่า วิธีการสร้างงานของนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการการเลียนแบบและดัดแปลง ผลงานของนักเรียนมีโครงสร้างทางองค์ประกอบศิลป์คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทัศนธาตุ และเทคนิคบางประการในการสร้างงาน

ทวี ไพสิฐพัฒน์พงษ์ (2544) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมที่กำลังศึกษาในภาคปลาย ปีการศึกษา 2545 จำนวน 24 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยเรียนจากคอมพิวเตอร์ในลักษณะเว็บเพจ จำนวน 4 ครั้งๆ ละ 1 คาบเรียน โดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ และแบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ค่าเฉลี่ย ([Mean]) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการทดสอบค่าสถิติที (t-test) แล้วพบว่าความแตกต่างกัน โดยคะแนนของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ([Mean] = 32.08) สูงกว่าก่อนการเรียน ([Mean] = 11.46) 2) ด้านความคิดเห็นต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการการเรียนแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ความคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อการใช้เว็บเพจในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ([Mean] = 3.61) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการนำเว็บเพจไปใช้ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ศิลป์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ([Mean] = 3.92) ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านความเหมาะสมของการใช้เว็บเพจกับลักษณะรายวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ([Mean] = 3.92) สรุปว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการการเรียน อยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก ([Mean] = 3.85)

สน วัฒนสิน (2544) ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 16 คน ครูศิลปศึกษาจำนวน 36 คน และปราชญ์ท้องถิ่นจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้านเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในด้านนโยบาย การดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน 2. ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในด้านการดำเนินการ และการวัดและประเมินผล และมีปัญหาน้อยในด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน 3. ปราชญ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มีปัญหามีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน ขาดความชำนาญในวิธีการสอน ไม่มีเวลาว่างมาสอนในโรงเรียน นักเรียนไม่ซาบซึ้งในความงามและคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจเรียน เพราะถูกบังคับให้เรียนมากกว่าเลือกเสรี ปราชญ์ท้องถิ่นไม่มีโอกาสแนะนำเรื่องศิลปะพื้นบ้าน ให้กับครูศิลปศึกษา ปราชญ์ท้องถิ่นไม่นำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้

ท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่นพบว่าไม่ประสบความสำเร็จ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะปราชญ์ในท้องถิ่นไม่ใช่ผู้ประเมินผลงานนักเรียนด้วยตนเอง

ศรินทิรา ปัทมาคม (2544) สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภัณฑารักษ์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหารและภัณฑารักษ์ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มีรายชื่อขึ้นกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 40 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหาร 33 คนและภัณฑารักษ์ 30 คน และผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่คัดเลือก 96 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 69 คน และครูศิลปศึกษา 84 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับมากถึง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สำหรับการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ด้านหลักการและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระบบโรงเรียน 3) ด้านการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอน โดยใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ 4) ด้านผลที่คาดหวังจากการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ประชากรจากทั้งสองสถาบันยังต้องการการสนับสนุน ในด้านการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

คณิงหา สุภานันท์ (2544) ศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาตามทฤษฎี DBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้สอนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอนวิชาบังคับแกนศิลปศึกษา (สาขาทัศนศิลป์) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิดซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นโดยภาพรวมเกี่ยวกับ กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ตามทฤษฎี DBAE ในระดับเห็นด้วย และเมื่อพิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาจำแนกตามแกนความรู้ ตามทฤษฎี DBAE พบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นในแกนความรู้ต่างๆ ตามลำดับดังนี้ แกนความรู้ที่ครูศิลปศึกษาแสดงความเห็นในระดับสูงสุดคือ แกนความรู้ด้านศิลปะปฏิบัติ

($X = 4.29$) รองลงมาคือแกนความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ($X = 4.24$) แกนความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์ ($X = 4.21$) และแกนความรู้ที่ครูศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นในระดับต่ำสุดคือ ในแกนความรู้ด้านศิลปะวิจารณ์ ($X = 4.16$) ตามลำดับ

วิษณุ นาสารีย์ (2544) ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาจำนวน 61 คน และแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดกับปราชญ์ท้องถิ่นจำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยได้พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาเห็นด้วยมากเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในทุกด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายในการสอน ด้านเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนและการสอน และด้านการประเมินผล แนวคิดของปราชญ์ท้องถิ่นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา มีดังนี้ คือ 1. ด้านจุดมุ่งหมายในการสอน ควรเน้นเรื่องความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของศิลปะท้องถิ่น และการสร้างสรรค์งานศิลปะท้องถิ่น 2. ด้านเนื้อหาวิชาที่สอน ควรเน้นเรื่องของการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมทางพระพุทธศาสนา กับคุณค่าของศิลปะท้องถิ่นที่มีต่อการดำรงชีวิต 3. ด้านกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ควรเน้นในเรื่องความซาบซึ้งในศิลปะท้องถิ่น และการมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ศิลปะท้องถิ่น 4. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนและการสอน ควรเน้นเรื่องการใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่น 5. ด้านการประเมินผล ควรใช้วิธีการสังเกตและการมอบหมายการสร้างสรรค์งานศิลปะท้องถิ่น

พรชัย ทองแดง (2543) ศึกษาสภาพการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรและการนำไปใช้สอน วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูศิลปศึกษา จำนวน 180 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จำนวน 180 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประกอบด้วยแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูศิลปศึกษา จำนวน 180 ฉบับ ได้รับคืน 159 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.33 ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพการสอนการวาดเส้น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอนและการวัดและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 2 ด้าน ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านหลักสูตร และด้านการนำไปใช้สอนและการวัดและประเมินผล เมื่อ

พิจารณา รายละเอียดในรายด้านที่ได้รับความเห็นด้วยระดับมาก ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการวัดและประเมินผลนั้น การวัดและประเมินผลงานวาดเส้น โดยให้ความสำคัญกับเกณฑ์ต่างๆ นั้นครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นการให้ความสำคัญกับกลวิธีการวาด ซึ่งได้รับระดับความคิดเห็นปานกลาง เกณฑ์ที่ครูให้ความสำคัญสูงสุด คือ ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนในด้านหลักสูตรและการนำไปใช้สอน ประเด็นที่ครูศิลปะมีความเห็นด้วยระดับมากทุกข้อ คือ ความเข้าใจในเรื่องวัสดุอุปกรณ์และการนำไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการใช้กระดาษ

ฉัฐยา ทิพรัตน์ (2543) ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้าน ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การสอน การเลือกใช้วิธีและเทคนิคการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนศิลปศึกษาจำนวน 84 คน และปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้านเนื้อหา ผลการวิจัย 1. ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น "หนังตะลุง" ทั้ง 6 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม 2. ปราชญ์ชาวบ้านเห็นด้วยมากในการนำศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุง มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยเน้นการสอนทางด้าน การแสดงหนังตะลุง และการแกะรูปหนังตะลุง สถานที่ใช้ในการเรียนการสอน เน้นการสอนที่โรงเรียนมากกว่าที่บ้าน วิธีการสอนควรเน้นการสอนแบบสาธิต การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนควรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเองได้ 3. ผลจากการสังเกตการสอนของครูและปราชญ์ชาวบ้านในโรงเรียน พบว่า ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายสลับการสอนแบบสาธิต และแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และนำปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนโดยตรง การสอนจะเปิดสอนในคาบชุมนุม (กิจกรรมซ่อมเสริม) และเปิดเป็นวิชาเลือก นักเรียนที่สนใจส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มากกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย สถานที่สอนส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนที่อยู่ภายในอาคารเรียน ครูและปราชญ์ชาวบ้านสอนเรื่องของการแสดงและการแกะรูปหนังตะลุง สอนในเนื้อหาที่เห็นว่าสำคัญ และการสังเกตการแสดงหนังตะลุงจากการแสดงสดและเทปบันทึกการแสดง ลำดับขั้นตอนวิธีการแสดงไม่แตกต่างกัน แต่จะต่างกันที่บรรยากาศ การชมได้ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังการแสดง การแกะรูปหนังตะลุงไม่ยากจนเกินไป ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ 4. ครูศิลปศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

มนชัย พิทยวารภรณ์ (2547) ศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติของนิสิตปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติจำแนกตามภูมิภาค ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปี สายวิชาที่เข้ารับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยแบบบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดประเมินค่า 5 ช่วงคะแนน และสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างชนิดตรวจสอบรายการเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ 4 แบบ คือ ได้แก่ 1) แบบปฏิบัติเชิงกล 2) แบบปฏิบัติอย่างดั้งเดิม 3) แบบปฏิบัติด้วยปัญญา 4) แบบปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ โดยครอบคลุมโครงสร้าง ดังนี้ บุคลิกภาพทัศนคติในการทำงาน กระบวนการทำงาน และผลงาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่เป็นนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2546 จำนวนทั้งสิ้น 142 คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบการเรียนรู้จำแนกตามภูมิภาคเกี่ยวกับเพศ สายวิชาที่รับเข้าทำการศึกษาดูด้วยการทดสอบค่าที (t-test) ระดับชั้นปี และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทดสอบด้วยค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัย พบว่า

1. จากแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติทั้ง 4 แบบ นิสิตส่วนใหญ่มีลักษณะแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติแบบเชิงกลมากที่สุด ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมา ได้แก่ แบบการเรียนรู้ปฏิบัติด้วยปัญญา ($\bar{X} = 3.67$) และปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ ส่วนแบบการเรียนรู้ที่พบน้อยที่สุดคือ แบบปฏิบัติอย่างดั้งเดิม ($\bar{X} = 3.58$)

2. เมื่อเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ จำแนกตามภูมิภาคเกี่ยวกับ เพศ ระดับชั้นปี สายวิชาที่เข้ารับการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์ตามแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมของชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 2) ศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนของชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 3) สร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาดูเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาภาคสนามด้วยวิธี Participatory Rural Appraisal (PRA) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำเสนอเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน และตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏในชุมชนคือ 1) คุณค่าด้านวัฒนธรรม 2) ด้านสุนทรียภาพและจริยธรรม 3) ด้านบุคลิกภาพและอารมณ์ 4) ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม 5) ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชน พบว่าเกิดขึ้นโดย

2.1 หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจและความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับ การปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก

2.2 หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ ความไม่ภูมิใจและขาดเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ และหากชุมชนเกิดความไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรมภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

3. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนพบว่าคุณค่าศิลปกรรมส่งผลต่อการสร้างทัศนคติต่อตนเองพร้อมกับความผูกพันกับชุมชนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

อนุชิต หนูเอียด (2546) ศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทย ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาคุณค่าประติมากรรม ตามการรับรู้ของอาจารย์ และนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล การศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทยเกี่ยวกับคุณค่าประติมากรรมไทย 5 ด้าน คือ คุณค่าด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิปัญญา ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยอาจารย์ หลักสูตรศิลปปะบัณฑิต คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 13 คน และนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลหลักสูตรศิลปปะบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จำนวน 307 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา หากค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าประติมากรรมไทย ในด้านคุณค่าทางศิลปกรรม และคติความเชื่อและขนบนิยมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิปัญญา และด้านศิลปวัฒนธรรมตามลำดับ

ส่วนนักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมต่อคุณค่าประติมากรรมไทย ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.36$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.53$) นอกนั้นอยู่ในระดับเห็นด้วย กล่าวคือ ด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ($\bar{X} = 4.39$) ด้านศิลปกรรม ($\bar{X} = 4.34$) ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ($\bar{X} = 4.30$) และด้านภูมิปัญญา ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

นอกจากนี้อาจารย์ผู้สอนได้ข้อเสนอแนะในเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการเผยแพร่และอนุรักษ์ประติมากรรมไทย ส่วนนักศึกษาได้เสนอแนะในเรื่องการตระหนักถึงคุณค่าของประติมากรรมไทย ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการและการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ของงานประติมากรรม

ปณัฏฐิ แสงสว่าง (2546) ศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย ในด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปูนปั้น ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยมตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น จำนวน 13 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละและวิเคราะห์เนื้อหา สำนววจความคิดเห็นนักศึกษาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ จำนวน 223 คน จาก 10 สถาบัน โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบปลายเปิด และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1. ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่แสดงทัศนะว่า ศิลปะปูนปั้นจัดเป็นศิลปะแบบประเพณีไทย ใช้ประดับสถาปัตยกรรมและประติมากรรมประเภทต่างๆ งานปูนปั้นที่มีความสวยงามมากคือ งานปูนปั้นที่วัดนางพญา จังหวัดสุโขทัย วัดเขานันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี และวัดไถ่ จังหวัดลพบุรี ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่ามากที่สุด ในด้านความงาม (ด้านรูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และการถ่ายทอดความรู้สึก) ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ในด้านภูมิปัญญาของศิลปินช่างปูนปั้นที่สร้างงานได้สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่าในด้านที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อและแนวคิดตามพุทธศาสนาในประเทศไทย 2. นักศึกษาศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้วยต่อคุณค่าของศิลปะปูนปั้นไทยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปูนปั้น ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและนักศึกษาศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเน้นการสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชม และมีความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

สุทธิรักษ์ สาคร (2545) คุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความคิดเห็นตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับคุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ 5 ด้าน คือ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงคตินิยม คุณค่าต่อวิถีชีวิต คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งมรดกชุมชน คุณค่าทางการศึกษา

กลุ่มประชากร และตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยอาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรม ที่รับผิดชอบในการสอนวิชาศิลปะพื้นฐาน วิชาผลิตภัณฑ์พื้นฐาน วิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 18 คน และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ชั้นปีที่ 32 ที่ผ่านการเรียนวิชาพื้นฐานทางศิลปะตามหลักสูตรของโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ของสถาบันราชภัฏ จำนวน 196 คน จากสถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามสำหรับอาจารย์และนักศึกษา ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่าและแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นตามการรับรู้ในระดับมาก เกี่ยวกับคุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ทั้ง 5 ด้าน คือ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงคตินิยม คุณค่าต่อวิถีชีวิต คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งมรดกชุมชน คุณค่าทางการศึกษา

นอกจากนั้นอาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของผ้าไหมมัดหมี่ ที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้า จึงควรเห็นคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ในเชิงการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และการให้ความรู้ในระบบสถาบันการศึกษาท้องถิ่น

ศักดิ์ดา บุญยี่ด (2546) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่าง ของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่าง ของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชา

ศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี ใน 4 ด้าน คือ คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งชุมชน คุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชน คุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางการศึกษา

กลุ่มประชากร และตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญงานศิลปะแกะสลักไม้ 6 คน อาจารย์โปรแกรมวิชาศิลปกรรม 8 คน และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี 117 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นช่างพื้นบ้านส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรฯ เป็นงานศิลปะเชิงช่างของช่างพื้นบ้านอีสานตอนล่างที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา แสดงถึงภูมิปัญญาของช่าง และเอกลักษณ์ของงานศิลปะเชิงช่างอีสานตอนล่าง จากรูปแบบ เนื้อหา เรื่องราวและลวดลายที่เกิดจากการผสมผสานรูปแบบทางศิลปะระหว่างสกุลช่างบางกอก กับสกุลช่างพื้นบ้าน สะท้อนถึงวิถีชีวิต วิถีสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ของชุมชน และมีคุณค่าควรแก่การศึกษา เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ดั่งามของชุมชนและของชาติ

2. ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นนักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศิลปะแกะสลักไม้ฯ เป็นงานสร้างสรรค์ทางภูมิปัญญาเพื่อสนองความเชื่อในพระพุทธศาสนา แสดงออกถึงภูมิปัญญาในกาคิด การแก้ปัญหาทั้งด้านการออกแบบ ด้านวัสดุ และด้านเครื่องมือ สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีเฉพาะถิ่นดั้งเดิม เป็นเครื่องเชื่อมโยงและสร้างความผูกพันของคนในชุมชน มีสาระที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน และประวัติศาสตร์ด้านศิลปะเชิงช่างท้องถิ่น เป็นมรดกและมรดกทรัพย์ทางภูมิปัญญาที่มีคุณค่าแก่การศึกษา

3. อาจารย์ และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของงานศิลปะแกะสลักไม้ทั้ง 4 ด้าน คือ คุณค่าทางภูมิปัญญาแห่งชุมชน คุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชน คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าทางการศึกษา อยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมได้เสนอแนะว่า ศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม ให้ผู้เรียนและเยาวชนได้เห็นคุณค่า และความสำคัญ มีความสำนึก และตระหนักในการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

ประไพลิน จันทร์หอม (2547) วิจัยเกี่ยวกับ ผลการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตโดยใช้เทคนิคการจัดผังมโนทัศน์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วนเนื้อหาทัศนศิลป์ และทัศนคติที่มีต่อคุณค่างานทัศนศิลป์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้รับการสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2547

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตจำนวน 66 คน โดยการคัดเลือกชั้นเรียนแบบเจาะจง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วนเนื้อหาทัศนศิลป์โดยใช้ผังมโนทัศน์จำนวน 6 ครั้ง 2) แบบทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วนเนื้อหาทัศนศิลป์ 3) แบบสอบถามทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อคุณค่างานทัศนศิลป์ ทำการเก็บข้อมูลโดยทดสอบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วนเนื้อหาทัศนศิลป์ และวัดทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อคุณค่างานทัศนศิลป์ ก่อนและหลังการสอนเนื้อหาทัศนศิลป์ด้วยการใช้ผังมโนทัศน์เป็นเวลา 6 ครั้ง

วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง โดยใช้สถิติทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยประชากรแบบจับคู่ (Paired Sample t-test) และวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทัศนคติที่นักศึกษามีต่อคุณค่างานทัศนศิลป์ก่อนและหลังการเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มที่เป็นอิสระ (Independent Sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสอบคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเฉลี่ยหลังการเรียนด้วยผังมโนทัศน์ มีค่ามากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่องานทัศนศิลป์ ก่อนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยทัศนคติรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ซึ่งหลังการเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อพิจารณาในด้านต่างๆพบว่า คุณค่าด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยทั้งก่อนและหลังการเรียนมากที่สุด และคุณค่าด้านความงามมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้งก่อนและหลังการเรียน จากผลการวิจัยแสดงว่าผังมโนทัศน์ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วนเนื้อหาทัศนศิลป์ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยผังมโนทัศน์เป็นการแสดงภาพรวมของโครงสร้างขอบเขตเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในหัวข้อต่างๆ จนเกิดเป็นการเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้อย่างมีความหมาย อันจะส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่ความเข้าใจและซาบซึ้งในงานทัศนศิลป์ และศิลปะแขนงอื่นๆได้ต่อไป

สุภาภรณ์ อุ๋นเมตตาคิจิต (2541) ศึกษาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีสอนและการใช้สื่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์ จำนวน 95 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ จำนวน 7 คน และผู้ผลิตสื่อทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบประเมินค่า แบบปลายเปิด และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความถี่เรียงจากมากไปหาน้อย

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านวิธีสอนอาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอน ดังต่อไปนี้ อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์เห็นด้วยกับผู้สอนที่ส่งเสริมการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ในระดับมาก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีการสอนที่ส่งเสริมการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองในระดับมาก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีการสอนที่ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นในระดับปานกลาง อาจารย์ผู้สอนทัศนศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆในระดับมาก ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์เห็นด้วยกับวิธีสอนที่ทำให้ผู้เรียนนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆในระดับปานกลาง

ในด้านสื่อการสอน ผู้ผลิตสื่อเห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในระดับมาก เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ในระดับมาก เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนในระดับมาก เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ส่งเสริมการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ในระดับมาก เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในระดับมาก เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปในระดับปานกลาง เห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่น ในระดับปานกลาง และเห็นด้วยกับสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆในระดับปานกลาง

ชาตรี ถนอมวงษ์ (2545) การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูต้นแบบตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูต้นแบบตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยครูครูต้นแบบศิลปศึกษา ที่ได้รับคัดเลือกในปีการศึกษา 2541-2543 จำนวน 12 คน นักวิชาการศิลปศึกษาจำนวน 29

คน และครูศิลปศึกษาจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูต้นแบบตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ แบ่งเป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมการสอน ครูต้นแบบศิลปศึกษา ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ทำแผนการจัดการเรียนรู้ เตรียมเนื้อหา สื่อการเรียนรู้ และเตรียมการด้านการวัดและประเมินผล มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) ด้านการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้นแบบศิลปศึกษา ส่วนใหญ่ มีรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นประสบการณ์จริงที่หลากหลาย นำหลาย ทฤษฎีมาประยุกต์และบูรณาการ และบูรณาการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการผลิตและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ ครูต้นแบบศิลปศึกษาใช้ผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่มีในท้องถิ่น รวมทั้งสื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ประเภทวัสดุของจริงที่เป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล ครูต้นแบบศิลปศึกษา มีรูปแบบการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย เพื่อให้ทราบพัฒนาการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ส่วน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินบางครั้ง 5) ด้านการจัดปัจจัยส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ ครูต้นแบบศิลปศึกษา จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดป้ายนิเทศข่าวสาร ทางด้านศิลปะ ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัด ตกแต่งห้องเรียนมีการ วางแผนให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยเน้นความเป็นท้องถิ่น และความเป็น ไทย 6) ด้านการประสานความร่วมมือเพื่อจัดการเรียนรู้ครูต้นแบบศิลปศึกษามุ่งบูรณาการวิชาศิลปศึกษากับครูผู้สอนรายวิชาอื่นมีการชี้แจงให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ เกี่ยวกับนโยบายการจัดการ เรียนการสอนในการประชุมผู้ปกครองรวมทั้งมีการเชิญหน่วยงานของรัฐบาล เอกชนและผู้ปกครองที่ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนรู้ในบางโอกาส

ครูต้นแบบมีความตั้งใจและอุทิศเวลาในการทำงานด้านการสอน เสียสละกำลังกาย กำลัง ทรัพย์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตลอดเวลา เป็นผู้ใฝ่รู้ พัฒนาค้นคว้า โดยเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อสร้างภูมิ ความรู้ใหม่ๆ ให้ตนเอง เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สังคมและชุมชนอยู่เสมอใช้ความรู้ ทางจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เข้าร่วม กิจกรรมกับท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ จัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการทำนุบำรุงวัฒนธรรมในบริบทอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน การแต่งกายด้วยผ้าไทย เป็นต้น

ทางด้านความคิดเห็นของนักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอนศิลปศึกษาของครูต้นแบบ พบว่า ด้านการเตรียมการสอน ด้านการผลิตและเลือกใช้สื่อการ เรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการประสานความร่วมมือเพื่อจัดการเรียนรู้ นักวิชาการ

ศิลปศึกษาและครูศิลปศึกษา มีความเห็นด้วยในระดับมาก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษา มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ด้านการจัดปัจจัยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ นักวิชาการศิลปศึกษามีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ครูศิลปศึกษามีความเห็นด้วยในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

แมนดิ แพ็ททริกเซีย (2007) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลตอบสนองของครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาต่อหลักสูตรทัศนศิลป์ที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐนิวยอร์ก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้กรณีศึกษา เพื่อที่จะสำรวจถึงผลสะท้อนของครูศิลปะระดับมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาด้านศิลปะที่ได้รับการอนุมัติจากส่วนการศึกษาของรัฐนิวยอร์ก ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างแนวคิดที่เป็นการปรับปรุงให้ดีขึ้น และในส่วนของความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันของครูที่ต้องการความเป็นอิสระ และผู้บริหารที่ต้องการควบคุม คำถามที่ใช้ถามครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ระดับมัธยมศึกษาใช้คำถามหลักๆ เกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ประสิทธิภาพเกี่ยวกับศิลปะของนักเรียนสถานภาพของการศึกษาทางศิลปะ และความเป็นมืออาชีพของครูศิลปะ

ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ ระดับมัธยมศึกษา ใน ควีน นิวยอร์ก จำนวน 15 คน แต่ละคนจะถูกสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาแปรผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ถึงความพึงพอใจ ในทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่คาดหวังตามทฤษฎี ผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ส่วนใหญ่ พบว่า หลักสูตรใหม่ ช่วยให้หลักสูตรนั้นเป็นระบบมากขึ้น คือมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการวางแผนกิจกรรม ครูศิลปะคิดว่าหลักสูตรใหม่นั้น ยกกระดานภาพของความสัมพันธ์ของศิลปะกับเนื้อหาวิชาที่เป็นวิชาการด้านอื่นๆ จุดสำคัญและโครงสร้างของหลักสูตร ทำให้ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนดีขึ้น และช่วยสร้างประสิทธิภาพทางศิลปะให้นักเรียนมากยิ่งขึ้น ครูศิลปะให้ข้อเสนอแนะว่า หลักสูตรใหม่นั้น ทำให้ยกระดับความเป็นมืออาชีพของพวกเขา และทำให้ความสัมพันธ์ของศิลปะกับหลักสูตรการศึกษาอื่นๆมีระดับที่สูงขึ้น

การดำเนินการตามหลักสูตรใหม่นั้น แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จเพราะว่า ได้รับการออกแบบวางแผนจากนักการศึกษาด้านศิลปศึกษา ที่ได้เตรียมโครงสร้างให้ครูผู้สอน สิ่งที่เพิ่มขึ้นคือ พัฒนาการหลักสูตรวิชาศิลปะระดับชั้นมัธยมศึกษา มีแนวโน้มที่จะเพิ่มเติมในเรื่องของวิชาศิลปะอันที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานด้านอื่นๆ สิ่งที่น่าสนใจแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรศิลปะได้ถูกออกแบบมาเป็นอย่างดี ผู้ใช้ก็ให้การสนับสนุน และมีการต่อต้านเพียงเล็กน้อย

แอนโทนี่ (2004) วิจัยเรื่อง สิ่งที่ใช้แทนการสอนในวิชาศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนวิชาทัศนศิลป์การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจความรู้ความ

เข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งที่ใช้แทนการสอนในวิชาศิลปะศึกษาที่ควบคุมโดยครูศิลปะ โดยสำรวจจากครูที่เป็นตัวแทน และนักเรียนที่เรียนวิชาทัศนศิลป์

การศึกษาครั้งนี้มุ่งประเด็นที่ การปฏิบัติของครูที่สอนวิชาทัศนศิลป์ ในโรงเรียนของรัฐบาลที่อยู่ในการปกครองของรัฐอริโซนา โรงเรียนจำนวน 6 แห่ง ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากรตัวอย่างประกอบด้วย ครูศิลปะ ครูที่เป็นตัวแทน และนักเรียน ใช้วิธีการสำรวจและการสัมภาษณ์ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล 1) นักเรียนส่วนใหญ่มีความพอใจกับการสอน 2) การจัดการด้านห้องปฏิบัติงานนักเรียนมีความพอใจ 3) สิ่งที่ใช้แทนการสอนไม่ชะงักความต่อเนื่องของบทเรียนศิลปะ 4) นักเรียนมีความสามารถทางวิชาการลดลง 5) สิ่งที่ใช้เป็นตัวแทนมีความรู้ทางศิลปะในระดับต่ำ อันไหนที่เป็นผลกระทบจากการวางแผนการเรียน

เจนนิเฟอร์ คิงส์ (2007) วิจัยเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะศึกษาของนักเรียนในเขตเมือง : บทบาท, คุณค่า และความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญของศิลปะศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เบื้องหลังพื้นฐานทางความคิดทางการศึกษา ได้จัดสาขาวิชาทางด้านศิลปะอยู่ในส่วนสุดท้าย หรือไม่ก็ถูกตัดทิ้งไป นักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลผู้ที่เป็นกุญแจสำคัญของศิลปะถูกกีดกันจากการสนับสนุน ให้เข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ โยการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การศึกษาครั้งนี้เป็นการสืบสานความเข้าใจ ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตเมืองเกี่ยวกับคุณค่าของวิชาศิลปะคำถามนั้นครอบคลุมถึงการค้นหา ความเข้าใจพื้นฐาน เกี่ยวกับระดับของการรับรู้คุณค่าของวิชาศิลปะที่ควรจะเป็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น คำถามในตอนี่ 2 เป็นการเปรียบเทียบคุณค่าของวิชาศิลปะกับเนื้อหาวิชาอื่นๆในโรงเรียน และอะไรคือบทบาทของศิลปะที่ให้การสนับสนุนการแสดงผลงานของนักเรียน ซึ่งสรุปจากการศึกษารายกรณี ในเชิงลึกจากคำสัมภาษณ์นักเรียน 10 คน โดยใช้ข้อมูลหลายส่วน ได้แก่ ข้อมูลจากพ่อแม่ ครูผู้บริหารโรงเรียน การสังเกตภายในห้องเรียน และวิเคราะห์จากเอกสารต่างๆ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์จากคำอธิบาย ที่ตรงกับสาระสำคัญและหัวข้อที่กำหนดให้ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะในฐานะที่มีความพิเศษและเป็นวิชาที่มีคุณค่าในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่นๆ สิ่งที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นถึงศิลปะศึกษาเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กนักเรียนนั้นได้แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ และสนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นการขยายหนทางสู่ความสำเร็จของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการวางแผนกำหนดหลักสูตร อันที่จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์สำหรับนักเรียนในเขตเมืองที่จะประสบความสำเร็จและมีความเชื่อมั่นในตัวตนของพวกเขา

แทรงค์ ลี คอสแทนดิโน (2005) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะ : คู่กับกรณีศึกษาเกี่ยวกับสื่อที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับหลักสูตรและอาชีพครู ที่เกิดกับประสบการณ์ในการ

เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถานศิลปะของนักเรียน การศึกษาครั้งนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึง ความเป็นไปได้ ปลูกคุณค่าของประสบการณ์สุนทรียะที่อยู่ภายในศิลปะศึกษาอย่างมีลักษณะเฉพาะตัว เมื่อนักเรียนได้ พบผลงานทัศนศิลป์ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ อะไรที่ทำให้ประสบการณ์นั้นเกิดขึ้นได้ และมีวิธีการอย่างไร ในการให้ความรู้ หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวิชาครูจะอย่างไร และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นเค้าโครง ของประสบการณ์ ส่วนคำพูดอื่นๆ เช่น ประสบการณ์ของนักเรียนจะเป็นอย่างไรอันเกี่ยวกับ โครงสร้างของงานศิลปะตลอดจนกระบวนการของครูและต่อเนื่องถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของ นักเรียน ต่อลักษณะท่าทางหรือวัสดุต่างๆที่ปรากฏในงานศิลปะ จะทำอย่างไรกระบวนการของครูและ การจัดหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ถึงบทบาทของการทำงานศิลปะที่ เป็นผลมาจากประสบการณ์ อันเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ระดับชั้นของการศึกษาถึงธรรมชาติประสบการณ์นักเรียนที่ได้สัมผัสกับงานศิลปะใน พิพิธภัณฑสถานแบ่งออกเป็น 2 กรณี (Stake, 1995) ในฤดูใบไม้ร่วงปี 2002 ได้พานักเรียนเกรด 5 และเกรด 6 ไปที่สถาบันศิลปะแห่งเมืองชิคาโก โดยมีวิธีการในการศึกษาประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมของ ครูและนักเรียนขณะอยู่ที่พิพิธภัณฑสถาน การสัมภาษณ์ครูและนักเรียนและการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รายงานของนักเรียน ผลงานศิลปะของนักเรียน และแผนการจัดการหน่วยการเรียนรู้ของครู ตาม ทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ และ แชน จอร์ด การ์ดามเมอร์ ซึ่งเกี่ยวกับประสบการณ์สุนทรียะที่กล่าวว่า การศึกษาที่เกี่ยวข้องถึงความเจริญ และการอธิบาย และการแปลความหมายแต่ละคนกำหนดแบบ แผนทางทฤษฎีในการศึกษาถึงประสบการณ์สุนทรียะของนักเรียน ภายใต้การจัดการศึกษาโดยใช้ พิพิธภัณฑสถานศิลปะ

การศึกษาครั้งนี้ แสดงถึงความต้องการที่จะทราบถึงศิลปะและประสบการณ์สุนทรียะในฐานะ ที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ โดยพยายามที่จะสืบค้นถึงความเป็นไปได้ที่จะจัดการศึกษาให้เห็นถึง คุณค่าของประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเยาวชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยทำให้เกิดผลบางอย่างต่อ สิ่งที่เกิดขึ้นจากความพยายามของนักวิชาการดังที่ Elliot Eisner ที่ค้นหาถึงความเข้าใจในเนื้อหาของ คุณค่าศิลปะสำหรับด้านการศึกษา โดยอธิบายถึงประสบการณ์สุนทรียะอย่างเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นไป ได้ว่า มันมีคุณค่าทางการศึกษาอันที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ลึกๆภายใต้ความเข้าใจที่ มีอยู่ในตัวเองและประสบการณ์ของมนุษย์ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวิธีการที่จะเพิ่มศักยภาพทางการศึกษาที่ เกี่ยวกับประสบการณ์สุนทรียะ

ลอว์ลา เอ็ม บราวน์เออร์ (2004) วิจัยเรื่อง นอกจากห้องแสดงงานศิลปะ : ร้านค้าใน พิพิธภัณฑสถานศิลปะและประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชม พิพิธภัณฑสถานได้รับความสนใจจากผู้คนมากขึ้นทุกที่ ร้านค้าภายในพิพิธภัณฑสถานก็ได้รับรายได้ ผลกระทบของการค้าปลีกบนความต้องการด้านประสบการณ์ ของผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานควรได้รับการพิจารณา งานวิจัยครั้งนี้ พิสูจน์ให้เห็นว่าร้านค้ามีความ กระจือรือร้อนและตั้งอยู่ระหว่างผู้เยี่ยมชมกับพิพิธภัณฑสถาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลจากผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานใน

สองพิพิธภัณฑ์ของเมืองวอชิงตัน ดี ซี คือ Phillips Collection และ National Museum of Woman for the Arts ซึ่งมีบางส่วนที่ตรงประเด็นกับวิถีทางแห่งปราชญ์ ในเรื่องการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์และการบริโภครทางวัฒนธรรม และมีบทสรุปที่มีแนวโน้มโดยทั่วไปที่จะอธิบายเกี่ยวกับคุณค่าของร้านในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สมมุติฐานของการวิจัยในครั้งนี้คือ ร้านค้าในพิพิธภัณฑ์เตรียมความพร้อมให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้รับประสบการณ์ทางสุนทรียะเพิ่มขึ้นซึ่งมีความสำคัญต่อความรู้สึกภายในตนเอง

ร้านค้าพิพิธภัณฑ์ มีความเป็นไปได้ที่ผู้ที่มาเยี่ยมชมจะได้นำเอาประสบการณ์สุนทรียะนั้นกลับไปที่บ้านและรวบรวมเข้าเป็นสิ่งที่เต็มไปด้วยความหมายต่อการใช้ชีวิตประจำวันของพวกเขา

แมนซาโน ราอูล (2005) วิจัยเรื่อง นอกเหนือแนวคิดในการวาดภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจถึงความหมายอันหลากหลายของศิลปะในฐานะที่เป็นสื่อที่ใช้ในการสื่อสารความเข้าใจระหว่างมนุษย์ แนวความคิดของโครงการนี้คือ “นอกเหนือแนวคิดในการวาดภาพ” ประกอบด้วยลำดับของความเปลี่ยนแปลงในการวาดภาพ ที่เกิดจากความหลากหลาย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยศึกษาจากงานของศิลปิน 3 ท่าน ได้แก่ Pablo Picasso , Diego Rivera และ Judy Chicago ซึ่งผลงานของศิลปิน 3 ท่านนี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของศิลปะอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนำมาซึ่งความรู้สึกถึงความถูกต้องชอบธรรมของผู้คน ความมีพลังอำนาจของตนเอง และการศึกษา สิ่งที่เพิ่มเติมเข้าไปคือความรู้ทางประวัติศาสตร์ และทางทฤษฎีศิลปะหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีผลสะท้อนต่อความเป็นมืออาชีพ ความเป็นสาธารณะ การจัดแสดงและการออกแบบการจัดนิทรรศการศิลปะในโรงเรียน นำไปใช้ในการสอนและการพิจารณาในการจัดนิทรรศการ แสดงให้เห็นถึงการมองไปข้างหน้าในทิศทางใหม่เกี่ยวกับ ศิลปะและประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ช่วงเวลา สถานที่ สภาพแวดล้อม และผู้คน ที่เกี่ยวพันกันอย่างแยกออกไม่ได้

เจนนิเฟอร์ รัช โจน (2004) วิจัยเรื่อง การบูรณาการศิลปศึกษา : การศึกษาถึงความสมบูรณ์ของหลักสูตรศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาบ่อยครั้งที่กล่าวว่า ศิลปะไม่มีความจำเป็นในการเรียน ถูกจำกัดด้วยสถานะทางเศรษฐกิจ งานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ทางศิลปะ คุณค่าของศิลปะบางครั้งถูกมองข้ามไป ทั้งที่ศิลปะเป็นภาษาอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความคิดสร้างสรรค์ในสมอง และผู้วิจัยต้องการที่จะสนับสนุนให้ศิลปะนั้นเป็นวิชาที่เป็นแกนกลางในการทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ครูควรส่งเสริมในเรื่องของการบูรณาการหลักสูตรที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอื่นๆ เพราะการบูรณาการนั้นเป็นแนวทางของยุคที่เพิ่มขึ้นของข้อมูลข่าวสาร การกำหนดหลักสูตรสำหรับโรงเรียนนั้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน การสร้างหลักสูตรให้ได้มาตรฐานและการประเมินผลรวมถึงการพิจารณาถึงความตรงกับเป้าหมายที่โรงเรียนจะนำไปใช้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ศิลปะสามารถที่จะบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพกับวิชาอื่นๆ ทั้งที่เป็นความรู้

พื้นฐาน และความรู้เฉพาะ ในวิชาประวัติศาสตร์ประเทศอเมริกา โดยได้สำรวจถึงวิวัฒนาการของการบูรณาการหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ซึ่งนำเอาผลงานของศิลปะที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ของอเมริกา และใช้คำถามคือ 1) กระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตรจะเพิ่มความรู้ความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอเมริกาได้หรือไม่ 2) กระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตรเนื้อหา ด้านศิลปะและประวัติศาสตร์อเมริกานั้นมีผลต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อศิลปะใช่หรือไม่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการประเมินผลวิจัย ประกอบด้วย ประเมินจากการสำรวจ การรับรู้ของนักเรียนหลังจากการใช้กระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตร ว่ามีประโยชน์อย่างไรต่อการเรียนรู้ การทดสอบก่อนและหลังเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่องานศิลปะ โดยการสัมภาษณ์นักเรียน และสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแนวทางในการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตร มีการจัดเตรียมอย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งให้คำแนะนำถึงวิธีการดำเนินการ การใช้กิจกรรมทางศิลปะให้แก่ครูอย่างละเอียด ซึ่งในแต่ละกิจกรรมทางศิลปะนั้นได้ทำรูปแบบของหลักสูตรจาก Florida Curriculum Framework และ Sunshine Standards for Social Studies ซึ่งมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 5 ปี

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ สนับสนุนข้อความถามของผู้วิจัยถึงความพิเศษของการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตรนั้นทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อเมริกา และผู้เรียนมีทัศนคติและความซาบซึ้งในงานศิลปะเป็นอย่างดี สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าศิลปะศึกษานั้นควรที่จะพิจารณาเพิ่มเติมเข้าไป แนวคิดในการจัดการศึกษาที่มีเฉพาะที่จะเป็นวิชาพื้นฐาน แต่ควรที่จะแผ่ขยายเพิ่มเติมสนับสนุนให้ครูได้บูรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ โดยมีการร่วมมือกันและบูรณาการวิชาศิลปะเข้าไปในหลักสูตรให้มากขึ้น บทบาทที่เพิ่มขึ้นของศิลปะนี้ น่าจะนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปะศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป

แคโรล เฮนรี (Henry, 1995) พบว่าความสามารถในการรับรู้เชิงสุนทรียของเด็กซึ่งมิได้มีความรู้หรือการฝึกฝนใด ๆ ตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ แต่ประสบการณ์และสื่อที่ดีสามารถพัฒนาคุณสมบัตินี้ได้ผลดีตามทฤษฎี อีกทั้งสร้างความจดจำให้แก่เด็กได้ยาวนานด้วย เฮนรีศึกษาถึงการตอบรับ (response) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 100 คน ที่มีต่อผลงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์ที่พานักเรียนไปทัศนศึกษา โดยเทียบเคียงการตอบรับ(คำพูด)ของนักเรียนเหล่านั้น ที่มีต่อผลงานศิลปะและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ 18เดือนหลังการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดในเมืองแอตแลนตา เฮนรีสุ่มกลุ่ม 2 ตัวอย่างประชากร 51 คนเพื่อการสัมภาษณ์ถึงความจำและการรับรู้ผลงานศิลปะของเด็กกลุ่มนี้ผลปรากฏว่า 43% ของกลุ่มตัวอย่างสามารถเล่าประสบการณ์ และจำแนกประสบการณ์ศิลปะออกจากประสบการณ์อื่นๆ นักเรียนสามารถอภิปรายถึงคุณสมบัติของผลงานศิลปะตามแนวคิดของนักปรัชญาทางสุนทรียศาสตร์ในทฤษฎีต่างๆ ทั้งๆที่เด็กเหล่านี้มิได้มีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาก่อน การตอบรับของเด็กสะท้อนแนวคิดของทฤษฎีสุนทรียศาสตร์สำคัญๆ เช่น แนวคิดของเพลโต

แนวคิดของ ตอลสตอย คอลลิ่งวูด ไคล์ฟ เบลล์ แลงเจอร์และคานโต นอกจากนั้นเฮนริยังพบว่า ประสพการณ์ศิลปะที่มีคุณค่านั้นสามารถสร้างความทรงจำให้แก่เด็กได้ยาวนานอีกด้วย

เจสสิก้า เดวิส กับ เดวิด พารีเซอร์ และเอเซล ฟานเดินเบิร์ก สนใจในเรื่องเดียวกันคือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสุนทรียแบบโค้งรูปตัวยู ของ การ์ดเนอร์ โดย เจสสิก้า เดวิส (Davis, 1997) ตั้งคำถามขึ้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อทฤษฎีดังกล่าว และพบข้อมูลสนับสนุนทฤษฎีว่า คุณภาพเชิงสุนทรียในงานวาดของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉียบขาด วาดอย่างมั่นใจเช่นเดียวกับของศิลปินผู้ใหญ่ แต่จะลดลงในเด็กช่วงวัยระยะกลาง (ตามทฤษฎีคือหลังจากวัยประมาณ 8-10ขวบ) เดวิส พบว่าข้อแตกต่างระหว่างเด็กเล็กกับผู้ใหญ่คือ ความก้าวหน้าของการใช้สัญลักษณ์เชิงอุปมาอุปไมยของผู้ใหญ่จะก้าวหน้ากว่าเด็ก ความก้าวหน้านี้นับว่าเป็นกระบวนการพัฒนาจากระดับการแสดงออกเชิงส่วนตัว (ในวัยเด็กเล็ก) ไปสู่ระดับการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมาย (ในวัยผู้ใหญ่) ส่วนเดวิด พารีเซอร์ และ เอเซล ฟานเดินเบิร์ก (Pariser and Van den Berg, 1997) ตั้งข้อสงสัย ทฤษฎีโค้งรูปตัวยูของการ์ดเนอร์ว่า อาจจะเป็นพัฒนาการเชิงวัฒนธรรมตะวันตก เขาจึงทำการทดลองแบบเดียวกับเดวิส แต่ให้กลุ่มทดลองจากชุมชนชาวอินโดนีเซียในเมืองมอนทรีออลประเทศแคนาดา โดยผู้ประเมินผลงานวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง เป็นชาวตะวันตกและชาวอินโดนีเซีย 2 คน ผลที่พบสอดคล้องกับทฤษฎี แต่ผู้วิจัยเตือนให้ระวังในมุมมองบางประการที่ นักค้นคว้าไม่ควรมองข้าม เช่นรากฐานของหมู่ชนจากวัฒนธรรมอื่น แต่มีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมตะวันตก อาจซึมซับรับเอารากฐานสุนทรียจากวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะในแง่ของสุนทรียภาพในมาตรฐานศิลปะสมัยใหม่

ลินน์ ฮาร์ท (Hart, 1991) พบว่าเด็กนักเรียนวัยรุ่นจากวัฒนธรรมอื่นที่มีใช้ตะวันตก ซึ่งฝึกฝนการวาดเอง ตามแนวรากฐานทางสุนทรียในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน (ศึกษาเด็กในวัฒนธรรมฮินดูในประเทศสหรัฐอเมริกา) ผลงานมักไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของตะวันตก ซึ่งเด็กเองก็ขาดการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมทั้งของตนเองและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมเดิมกับวัฒนธรรมตะวันตก งานวิจัยของฮาร์ท อภิปรายในประเด็นของ แนวนิยมรูปทรงนัย แบบครอบจักรวาล(Universalist/Formalism) การตอบรับต่อผลงานศิลปะในลักษณะเฉพาะตัวกับการคัดค้านต่อแนวทางของรูปทรงนัย และเรื่องของหนทางสู่สุนทรียในพื้นฐานที่หลายวัฒนธรรม งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญที่ว่าศิลปะศึกษาไม่ควรวางเกณฑ์ทางสุนทรียภาพไว้กับมาตรฐานตะวันตกเท่านั้น การวิเคราะห์ประเมินผลหรือความซาบซึ้งในผลงานศิลปะควรเปิดทางให้กับวัฒนธรรมที่หลากหลาย แคนเดซ สเตาท์ (Stout, 1997) ศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) ถึงพื้นฐานทางปรัชญาและทฤษฎีการสอนของครูสอนศิลปะนิยระดับอุดมศึกษาผู้หนึ่ง ว่าพื้นฐานเหล่านี้เป็นแนวทางต่อการสร้างเสริมความคิดเชิงวิเคราะห์ และรากฐานไปสู่สุนทรียภาพ และความเข้าใจในเชิงหลากหลายวัฒนธรรมเช่นไร สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่น แบ่งออกเป็นสามส่วนคือ ประเด็นของการตีความของครูและนักเรียน ประเด็นของ

ศิลปะและผลงานศิลปะ และสุดท้ายคือประเด็นของการรู้ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนคลี่คลายการคิดในหมวดของการวิเคราะห์ วิจัยของสเตทอธิบายว่า ประเด็นทั้งสามนี้ทำงานเชื่อมโยงต่อกันเช่นไรในฐานะของการพัฒนาความซาบซึ้งในศิลปะในห้องเรียน โดยเฉพาะในแง่ของธรรมชาติทางการหาเหตุและผลแบบหลากหลายวัฒนธรรมทางด้านศิลปะ

Jaw, Shuenn-Ju (1998) ได้ศึกษาพัฒนาการและการวิเคราะห์การบูรณาการศิลปะศึกษาแบบประเพณีของจีน และศิลปะศึกษาตามหลักเกณฑ์(DBAE)ในพิพิธภัณฑ์ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อพัฒนาและวิเคราะห์การบูรณาการศิลปะศึกษาแบบประเพณีของจีน และศิลปะศึกษาตามหลักเกณฑ์(DBAE) โดยประเมินประสิทธิภาพของการบูรณาการทฤษฎีและวิธีการ ในสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์ ประกอบด้วย (a) การพัฒนาวิธีการสอนโดยการบูรณาการศิลปะศึกษาแบบประเพณีของจีน และศิลปะศึกษาตามหลักเกณฑ์ (DBAE) (b)กระบวนการแปลความหมายทฤษฎีการบูรณาการ ไปสู่ผลทางงานปฏิบัติในสมุดพกนำเที่ยวด้วยตนเอง(Self – Tour Guide Handbook) และ (c)การประเมินประสิทธิผลของการบูรณาการทฤษฎี ไปสู่การสอนแบบใหม่ในสภาพแวดล้อมของพิพิธภัณฑ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 2 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ประกอบด้วย 1)บทเรียนการปฏิบัติงานศิลปะและสมุดนำชมพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง 2)แบบทดสอบ Pretest และ Posttest ที่ใช้ประเมินผลการเรียนทางด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย 3) แบบตรวจสอบ Pre-intervention และ Post-intervention เป็นการเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงในวิธีการรับรู้ศิลปะจีนของนักเรียน และเพื่อเลือกกลุ่มนักเรียน ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนปรากฏให้เห็นว่า ได้เรียนรู้โดยใช้ฐานทั้ง 4 แกนของ DBAE 4) เครื่องมือตรวจสอบของครูที่จัดทำขึ้นเพื่อประเมินสมุดพกนำเที่ยวด้วยตนเอง (Self – Tour Guide Handbook)

ผลการตรวจสอบโดยใช้ค่าสถิติ T-test พบว่า คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ Pretest และ Posttest ของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนแบบบูรณาการมีผลในการปลูกเร้าการเรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัยของนักเรียน การประเมินผลการเรียนรู้ทางด้านจิตพิสัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ สนุกสนานกับการนำชมพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง และอยากจะไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์อีกครั้ง ผลของการเปรียบเทียบจากแบบตรวจสอบ Pre-intervention และ post- intervention พบว่านักเรียนนำการเรียนรู้ตามแกนทั้ง 4 ของ DBAE มาปฏิบัติภายหลังจากที่ได้รับกระบวนการตามเงื่อนไขการวิจัย(treatment) ผลจากเครื่องมือตรวจสอบของครู แสดงให้เห็น ว่าสมุดพกนำเที่ยวด้วยตนเอง (Self – Tour Guide Handbook)สะดวกในการใช้งาน มีสาระ และมีส่วนช่วยให้ความรู้แก่นักเรียนผลของการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การบูรณาการศิลปะศึกษาแบบประเพณีของจีนและศิลปะศึกษาตามหลักเกณฑ์ (DBAE)ในพิพิธภัณฑ์นั้นมีความเหมาะสม ให้ประโยชน์ในทางปฏิบัติจริงและมีประสิทธิภาพ

Sweeney (2004) ได้ศึกษาการเรียนรู้ของผู้เรียนในพิพิธภัณฑศิลป์ จากการศึกษาการนำชมพิพิธภัณฑศิลป์ของวิทยาการและความเปลี่ยนแปลงในการฝึกวิทยาการเพื่อพัฒนาประสบการณ์ของผู้เข้าชมงานศิลปะ การศึกษานี้มุ่งไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการนำชมพิพิธภัณฑศิลป์ของวิทยาการเป้าหมายของการศึกษาคือ เพื่อบรรยายและวัดผลการเรียนของนักเรียนที่ได้รับจากการนำชมพิพิธภัณฑศิลป์ของวิทยาการ เกี่ยวกับการเข้าชมงานในส่วนของการนิทรรศการที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน ประสบการณ์ที่ตื่นเต้นในงานศิลปะ และบริษัทของผลงานศิลปะในสภาพที่เป็นจริงการศึกษานี้มุ่งไปที่การใช้เครื่องมือประเมินผล สำหรับการวัดการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับแผนผังภายในพิพิธภัณฑศิลป์และการใช้เว็บไซต์ และการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล การใช้รูปแบบที่หลากหลาย แผนผังและการใช้เว็บไซต์ คือเครื่องมือเพียงอย่างเดียว ในปัจจุบันที่แนะนำการจัดแสดงต่างๆ ที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑศิลป์ การศึกษานี้เป็นเชิงบรรยายและนำเสนอตัวอย่าง ผลของความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการจากการฝึกและพัฒนาการของปัจจัยต่างๆ ในกระบวนการเรียนรู้และการฝึกฝนบรรยายสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างกันของพิพิธภัณฑศิลป์ส่วนใหญ่ซึ่งมีขนาดกลางหรือเล็ก สถาบันเหล่านี้เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับประชาชนในระดับชนชั้นกลางและในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป และให้บริการแก่นักเรียนเป็นจำนวนมากตลอดโปรแกรมการเปิดให้บริการ เช่นการจัดเข้าค่าย การขยายผลทางการเรียนรู้และการนำชมพิพิธภัณฑศิลป์โดยวิทยาการ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑศิลป์ทั้งหลายในอเมริกา และหน้าที่ในส่วนของงานให้การศึกษา คือพื้นฐานของบริบททางการศึกษาที่ดำรงอยู่ในพิพิธภัณฑศิลป์ โคลัมบัส การนำชมโดยวิทยาการ คือหน้าที่ในการให้การศึกษาที่สำคัญที่สุดของพิพิธภัณฑศิลป์ การศึกษานี้มุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้มีการวิจัยในเรื่องสำคัญนี้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง

Hubard (2004) ได้ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ทางสุนทรียะส่วนบุคคล : วิจารณ์กับการได้สัมผัสผลงานศิลปะของอิซามุ โนกุจิ(Isamu Noguchi) หลักการและเหตุผลของการวิจัย สืบเนื่องจากแนวโน้มของการวัดผลในการศึกษาทางด้านศิลปะนั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่กระบวนการหรือผลงานที่ตรวจสอบได้ และการสอบตามเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐาน การศึกษาทางด้านสุนทรียศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน ที่มักจะตัดสินในวิธีการซึ่งเกี่ยวกับผลงานศิลปวัตถุ ที่ช่วยพัฒนาทักษะของนักเรียนด้านการรับรู้ อันมีผลต่อการช่วยให้คะแนนสอบของนักเรียนสูงขึ้น การประเมินผลในรูปแบบนี้ กระทำโดยใช้เนื้อหาไปแบบถาวร ที่เกี่ยวกับขอบเขตของสุนทรียศาสตร์ในการให้การศึกษา ซึ่งปราศจากหลักการพิจารณาความสัมพันธ์ที่มนุษย์มีต่อศิลปะ วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อปลูกฝังนิสัย และค่านิยมในประสบการณ์ทางสุนทรียะของเยาวชน ด้วยการเน้นไปที่ มติของบุคคลต่อการเผชิญหน้ากับผลงานศิลปะ และมุ่งประเด็นไปที่ลักษณะพิเศษของการสำรวจศิลปะ ที่เกี่ยวกับพัฒนาการและความเจริญงอกงามของนักเรียนการทดสอบประสบการณ์ของนักเรียนที่มีต่อผลงานศิลปกรรมของโนกุจิ เผยให้เห็นถึงลักษณะที่เหมือนกันบางประการของโครงสร้างทางความคิด ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชม

งานกับผลงานศิลปะ ในอันซึ่งผลงานศิลปะได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของสาระสำคัญที่มีความหมายต่อมนุษย์ ซึ่งอยู่ภายในค่านิยมของเยาวชนผู้ชมงาน มากกว่านั้น ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าประสบการณ์ทางสุนทรียะของเยาวชนผู้ชมงาน ได้แสดงให้เห็นมิติที่หลากหลาย ประกอบด้วยความสับสน แก่นแท้ของตัวบุคคลและการตอบสนองทางอารมณ์ อีกทั้งมันได้กลายเป็นหลักฐานสำคัญที่ชัดเจนว่า ความหมายของผลงานศิลปะไม่สามารถแยกย่อยไปสู่ความคิดเดียว แต่เป็นการประกอบขึ้นด้วยหลายๆระดับชั้นของความคิด ความรู้สึกสัมผัส และพื้นฐานทางอารมณ์ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนผู้ชมงานกับ ผลงานศิลปกรรมทั้งหลายสามารถให้ผลในด้านการสร้างสรรค์ของ “สิ่งใหม่” และเต็มไปด้วยพลังของจิตความรู้ ซึ่งส่งผลให้นำไปสู่ความตระหนักในการรับรู้ และการเปลี่ยนแปลงภายในตัวของมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่อาจเรียกได้ว่า ความต่อเนื่องของประเพณีและวัฒนธรรม

6. บทสรุป

ศิลปศึกษาในหลักสูตร โรงเรียนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญขององค์ประกอบการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาผู้เรียนได้เข้าถึงและมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นอกเหนือไปจากการเรียนวิชาความรู้ต่างๆ การศึกษาศิลปะในศิลปศึกษาคือการสร้างความสุนทรีย์ให้กับชีวิตที่ผ่านประสบการณ์ทางศิลปะ คุณค่าศิลปะมีความสำคัญยิ่งในระบบการจัดการศึกษา ถือว่าศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเสริมสร้างสติปัญญาให้แก่ชีวิต เพราะศิลปะจะบอกให้ทราบถึงสภาวะของชีวิต และอารยะธรรมของคนในชาติ ที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ ศิลปะจึงเป็นแกนกลางหรือเป็นสื่อสำคัญในการประสานให้เกิดความงามความกลมเกลียวในสังคม ประเพณีและพฤติกรรมของคนในสังคม ศิลปะไม่สามารถแบ่งแยกออกไปจากประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ได้ ศิลปะคือประสบการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถภาพทางสุนทรียภาพของมนุษย์

ทัศนศิลป์ในศิลปศึกษา เป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญของการปลูกจิตสำนึกและพัฒนาการรับรู้ผ่านประสบการณ์ทางศิลปะที่มีต่อสิ่งที่อยู่รอบตัวตลอดจนภูมิหลังต่างๆที่เป็นมรดกชุมชน ก่อให้เกิดความตระหนัก ตื่นตัว ทันเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ก่อเกิดสมรรถภาพทางความงามกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์จากจินตนาการอย่างมีเหตุผล เป็นพลังสร้างสรรค์งานศิลปะของตนที่แผ่ความคิด และความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของตนเอง

เนื้อหาสาระ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาจากผลงานทางวิชาการของนักวิชาการ นักการศึกษา สามารถประมวลและพัฒนาเป็นกรอบความคิดการวิจัย ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 การพัฒนากรอบความคิดการวิจัย

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
<p>● Ralph W. Tyler (1969)</p>	<p>ศิลปศึกษาช่วยทำให้คนเป็นคนสมบูรณ์แบบ ยิ่งขึ้น,ช่วยพัฒนาความสนใจ,ช่วยพัฒนา ความสามารถทางเทคนิค,ช่วยขยายขอบเขตการ รับรู้และช่วยให้ความคิดและความรู้สึกที่กระจัด แฉ่มชัดออกมา</p>	<p>1. คุณค่ามิติทาง ศิลปศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ ใช้ประสาทสัมผัส รับรู้ ความงามจากงานศิลปะ</p>
<p>● สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536)</p>	<p>ศิลปะที่จัดเข้าไปในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญ ในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และเยาวชนให้ เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ ค่านิยม รสนิยม และ สุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่พื้นฐานของการเป็น พลเมืองดีในแต่ละสังคมต่อไปในอนาคต</p>	<p>ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ โดยทั่วไป เกิดความคิด และความรู้สึกที่กระจัด กว่าจากการใช้วิธีการพูด หรือเขียน เป็นวิธีการ ที่ช่วยพัฒนาความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต อารมณ์ และการ แสดงออก</p>

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
<p>● หลักสูตร การศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2544</p>	<p>กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการ เรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ซึ่งชมความ งาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพ ชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การ พัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความ เชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางศิลปะ การเห็น ภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบ ศักยภาพของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษา ต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข</p>	
<p>● ประเสริฐ ศิล รัตนา (2542)</p>	<p>ศิลปะเป็นสิ่งเร้าหนึ่งที่สามารถนำมากระตุ้น เร้าความรู้สึกที่ ดึงเครียด ให้เบี่ยงเบนผ่อน คลายหรือระบายออก กระทั่งเกิดความสงบนิ่ง และเพลิดเพลินเป็นสุขได้ ทั้งการขานรับหรือการ สร้างสรรค์ก็ตาม</p>	<p>2. คุณค่าต่อการพัฒนา จิตใจ การเรียนรู้และรับรู้ คุณค่าความงามในวิชา ทัศนศิลป์ ก่อให้เกิด</p>
<p>● วิทย์ พินคันเงิน (2547)</p>	<p>ศิลปะมีคุณค่าเพื่อพัฒนาจิตใจของมนุษย์แม้ว่า ผลงานทางศิลปะจะมีใช้สิ่งจำเป็นเสมอไปสำหรับ การดำรงชีวิตอย่างแท้จริงก็ตาม แต่ศิลปะก็เป็นสิ่ง สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เพราะอาจใช้ ศิลปะ เป็นสิ่งคลี่คลายอารมณ์พักผ่อนคลายกับ ศิลปะ ตลอดจนช่วยสะท้อนให้เห็นความเป็นไป ต่างๆ ของสังคม ความยุติธรรม การถูกรังแก ความ ยากจนในกลุ่มคนบางกลุ่มความมั่งมีศรีสุข ความ อุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้ล้วนถ่ายทอดมาสู่ศิลปะ ทั้งสิ้น</p>	<p>ความรู้สึกและมีผลต่อ จิตใจ เกิดความสงบสุข เยือกเย็น ก่อเกิดปิติและ สมาธิ เกิดความเชื่อมั่น และมีกำลังใจอย่างมุ่งมั่น ในการทำงานศิลปะของ ตนเองอย่างมีจุดหมาย เกิดความภาคภูมิใจใน ผลงาน และความเข้าใจ ในงานผู้อื่น</p>

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
<ul style="list-style-type: none"> ●สงวน รอดบุญ (อ้างถึงใน สุตถกษณ์ ศรีบุรี,2536) 	<p>ศิลปะช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์</p>	<p>3. คุณค่าในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์</p> <p>ความสำคัญของ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ●วิทย์ วัฒนกันเงิน (2547) 	<p>การสร้างสรรค้้นมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ตั้งแต่เด็กๆ เช่น รู้จักการคลี่คลาย แก้ปัญหาต่าง ๆ พยายามสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามความเข้าใจของเด็กเอง การเอาสิ่งหนึ่งสวลงอีกสิ่งหนึ่ง การเรียงสิ่งต่าง ๆ หรือการเลือกเอาสิ่งที่เป็นพวกเดียวกันไว้ด้วยกันเหล่านี้เป็นที่มาของการสร้างสรรค์ทั้งสิ้น แต่อยู่ในขั้นตอนของเด็กๆ</p>	<p>คุณค่าศิลปะในทัศนศิลป์ คือการสร้างสรรค้้นงานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้า ด้วยประสบการณ์ เรียนรู้ และรับรู้งานศิลปะที่คัดสรร เกิดความประทับใจ และเกิดแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึกแห่งจินตนาการ กล้าคิดกล้าทดลอง ทำงานสิ่งใหม่ที่ท้าทายและมีลักษณะเฉพาะของตนเอง</p>
<ul style="list-style-type: none"> ●ประเสริฐ สีลรัตน์ (2542) 	<p>ผู้ที่บกพร่องทางด้านความงามทางสุนทรียภาพ จะขาดความรู้สึกในคุณค่าของความงามความคิดและการแสดงออกทางการสร้างสรรค์ จะยับยั้ง การศึกษาทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะชื่นชมผลงานตลอดจนการชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทั่งสามารถนึกคิดจินตนาการและสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้</p>	<p>4.คุณค่าต่อการเสริมสร้าง ความสุนทรีย์</p> <p>ประสบการณ์ความเข้าใจคุณค่าศิลปะอย่างถูกต้อง ก่อเกิดการพัฒนาทางสุนทรีย์ และสามารถ</p>

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
<p>● Dewey, John (1934)</p>	<p>ศิลปะคือประสบการณ์ ที่ส่งเสริมสมรรถภาพ ทางด้านสุนทรียภาพของมนุษย์ และศิลปะ ไม่สามารถแยกออกไปจากประสบการณ์ชีวิตของ มนุษย์ได้</p>	<p>พัฒนาให้สูงขึ้นอย่าง ประณีต มีทัศนคติและ ค่านิยมที่ดีงามในวิถีการ ดำรงชีพอย่างมีคุณค่า มี ความรักและความ ภาคภูมิใจในคุณค่าความ งามศิลปะและวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกท้องถิ่นของ ตน สามารถปลูกฝังและ ถ่ายทอดค่านิยมที่ดี มี สุนทรียรสจากรุ่นสู่รุ่นได้ ความมีสุนทรีย์ทาง ความคิดและปัญญา สามารถทำให้อยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข</p>
<p>● ดร. ก่อ สวัสดิ์ พาณิชย์ (อ้างถึง ใน สุลักษณ์ ศรี บุรี, 2536)</p>	<p>ศิลปะศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติ , ช่วยทำให้ความมั่นคงของมนุษย์มีขึ้นได้, ช่วยฝึกให้ เยาวชนของชาติมีความคิดริเริ่ม , ช่วยทำให้คน จำนวนหนึ่งมีอาชีพ โดยอาศัยศิลปะและมีส่วนใน การพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง</p>	<p>5. คุณค่าต่อการมีส่วนร่วม ร่วมและจิตสำนึก สาธารณะ</p> <p>ศิลปะเป็นปัจจัยที่ อยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับสังคม โดยส่วนรวม มีคุณค่า และการดำรงอยู่ของ มนุษย์ ผลงานศิลปะถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญา สร้างสรรค์ของมนุษย์ที่</p>

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
<ul style="list-style-type: none"> ● สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) 	<p>ศิลปะเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม</p>	<p>เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกความรู้ ความคิด คติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม การให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้เข้าใจและเข้าถึงคุณค่าศิลปะ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ประเสริฐ สีลรัตน (2542) 	<p>ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยสร้างเสริมความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ทั้งระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้รับรู้ระหว่างผู้สร้างผลงานกับผู้สร้างผลงาน และระหว่างผู้ชมผลงานที่มีรสนิยมชมชอบในสิ่งสวยงามให้เกิดความเข้าใจดีระหว่างกัน</p>	<p>จะสร้างจิตสำนึก ให้เกิดความภาคภูมิใจ รู้หน้าที่ที่จะช่วยบำรุงรักษามรดกของแผ่นดินอย่างร่วมแรงและร่วมใจ และถือเป็นหน้าที่ของผู้ผู้มีความสามารถทางศิลปะ จำเป็นต้องมีส่วนร่วมส่วนช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม ทั้งส่วนที่เป็นงานศิลปะ และพื้นที่รายล้อมให้มีคุณภาพ น่าดู น่าอยู่ อย่างมีความงาม มีคุณค่าทางสุนทรีย์</p>

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปะ ตามการรับรู้ของผู้เรียน ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (questionnaires) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นจากข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าศิลปะ วิชาทัศนศิลป์ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 26 โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 19 โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 16 โรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 11 โรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 72 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งหมด 15,832 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (อ้างถึงใน อุทุมพร(ทองอุไทย) งานรमान ,2537 :30) ได้ขนาดตัวอย่าง 390 คน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 150 คน
2. กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 120 คน
3. กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 3 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 90 คน
4. กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 2 โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมาโรงเรียนละ 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายได้นักเรียนทั้งสิ้น 60 คน

ใช้แบบสอบถามจำนวน 420 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 407 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.90

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้เรียน เป็นแบบตรวจสอบคำตอบ (Checklist) และเติมทำในช่องว่าง (Questionnaire)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็นคุณค่าทางศิลปะ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบปลายเปิด (Open end)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล จากเอกสาร ตำรา และผลงานที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าศิลปะ วิชาทัศนศิลป์ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ศิลปะ และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง กับคุณค่าศิลปะ นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในเรื่องความครอบคลุมเนื้อหา ความถูกต้องชัดเจนของภาษา การใช้ถ้อยคำ ตลอดจนความน่าสนใจของแบบสอบถาม เพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบ แก้ไข ความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาของแต่ละข้อความ แล้วนำมา ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์พิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแก้ไขเครื่องมือใน ครั้งนี้ ดังนี้

3.1 เป็นผู้ที่ทำการสอนด้านทัศนศิลป์ ในระดับอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3.2 เป็นนักวิชาการทางศิลปศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับอุดมศึกษาไม่ ต่ำกว่า 5 ปี

3.3 เป็นศึกษานิเทศก์ ที่มีประสบการณ์ในด้านการนิเทศการสอนวิชาทัศนศิลป์ ไม่ ต่ำกว่า 5 ปี

3.4 เป็นครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 4 วิชาทัศนศิลป์ มัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี

4. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบอีกครั้ง

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับ ประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมี คุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากร ที่จะทำการศึกษา คือ ผู้เรียน ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ไม่ใช่ในกลุ่มประชากร จำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่องของแบบสอบถาม ที่ใช้ในการวิจัยที่อาจเกิดขึ้นในการตอบคำถาม เช่นความยากง่ายของข้อความ การใช้ภาษาและ ด้อยคำ รวมทั้งเวลาเฉลี่ยของการตอบแบบสอบถาม เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

6. นำแบบสอบถามที่ใช้ทดลองมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยวิธี หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .83

สูตรที่ใช้ในการหาความเชื่อมั่นคือ

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

k หมายถึง จำนวนข้อมูลแบบสอบถาม

S_i^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_x^2 หมายถึง ความแปรปรวนของคะแนนของผู้รับ

การทดสอบทั้งหมด หรือกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ของ คะแนนผู้รับการทดสอบทั้งหมด (ประกอบ วรรณสุด, 2538)

7. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง แล้วจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ผลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา ตั้งกวดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 , สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 14 โรงเรียน เพื่อขอหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมเอกสารด้วยตนเอง นำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบแล้วมารวบรวม ดังนี้

นำแบบสอบถามที่ได้รับคำตอบมารวบรวมคะแนนความคิดเห็นดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วยมาก	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
เห็นด้วยปานกลาง	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
เห็นด้วยน้อย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้ว นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมายคะแนน ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายนึ่ง
4.50 - 5.00	มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด
3.50 - 4.49	มีระดับความเห็นด้วยมาก
2.50 - 3.49	มีระดับความเห็นด้วยปานกลาง
1.50 - 2.49	มีระดับความเห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.49	มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS for Windows Version 11.5) หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ร้อยละ (Percent) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความถี่ของเครื่องมือขึ้นต้นดังนี้

ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสถิติดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางศิลปะ นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) ของคำตอบ และวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในตารางประกอบความเรียง

หาค่าร้อยละ (Percent) ใช้สูตรดังนี้

$$\text{ร้อยละของข้อใด} = \frac{\text{ความถี่ของข้อนั้น}}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}} \times 100$$

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ โดยให้คำตอบตามอัตรการประมาณค่า ซึ่งมีสเกล 5,4,3,2 และ1 ตามลำดับ มาตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดให้ความหมายค่าตัวเลขดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วยมาก	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
เห็นด้วยปานกลาง	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
เห็นด้วยน้อย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) แล้ว นำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลความหมายคะแนน ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
4.50 - 5.00	มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด
3.50 - 4.49	มีระดับความเห็นด้วยมาก
2.50 - 3.49	มีระดับความเห็นด้วยปานกลาง
1.50 - 2.49	มีระดับความเห็นด้วยน้อย
1.00 - 1.49	มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

เมื่อได้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) นำมาจัดอันดับและนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง
หาค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) จากสูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{n}$$

\bar{X}	แทน	ค่ามัชฌิมเลขคณิตของกลุ่มประชากร
$\sum fx$	แทน	ผลรวมของความถี่คูณกับคะแนนทั้งหมด
n	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

(บุญเรือง ขจรศิลป์ ,2539)

หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากสูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum f x^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum fx$	แทน	ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่
$\sum f x^2$	แทน	ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกำลังสองกับความถี่
X	แทน	คะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน
f	แทน	ความถี่ของคะแนน
N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

(ประคอง วรรณสุต ,2538)

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากเครื่องมือ แบบสอบถามปลายเปิด (Open - ended questionnaire) ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับมานำเสนอโดยเรียงลำดับจากความถี่สูงที่สุด ไปถึงความถี่น้อยที่สุดของข้อคิดเห็น ตัวเลขความถี่ แสดงจำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ให้คำตอบในข้อนั้นๆ นำเสนออยู่ในตอนท้ายในแต่ละข้อ

6. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี 5 ด้าน คือ

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 2 จำนวน และค่าร้อยละของเพศ ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัด
อุดรธานี

เพศ	จำนวน (N)	ร้อยละ
เพศชาย	111	27.27
เพศหญิง	296	72.73
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่เป็นเพศ
หญิง คิดเป็นร้อยละ 72.73 ที่เหลือเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 27.27

ตารางที่ 3 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านวาดภาพของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

มีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านวาดภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	235	57.74
ไม่ถนัด	172	42.26
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงาน
ด้านทัศนศิลป์ด้านวาดภาพ จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 57.74

ตารางที่ 4 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านการปั้นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านการปั้น	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	46	11.30
ไม่ถนัด	361	88.70
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านการปั้น จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30

ตารางที่ 5 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านแกะสลัก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านแกะสลัก	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	63	15.48
ไม่ถนัด	344	84.52
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านแกะสลัก จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.48

ตารางที่ 6 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านภาพพิมพ์ ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านภาพพิมพ์	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	44	10.81
ไม่ถนัด	363	89.19
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงาน
ด้านทัศนศิลป์ด้านภาพพิมพ์ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 10.81

ตารางที่ 7 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านศิลปะประดิษฐ์ ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านศิลปะประดิษฐ์	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	131	32.19
ไม่ถนัด	276	67.81
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงาน
ด้านทัศนศิลป์ด้านศิลปะประดิษฐ์ จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.19

ตารางที่ 8 จำนวน และค่าร้อยละของความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านอื่นๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านอื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
ถนัด	20	4.91
ไม่ถนัด	387	95.09
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 8 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี มีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านอื่นๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.91

ตารางที่ 9 จำนวน และค่าร้อยละของการไปทัศนศึกษาเพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การไปทัศนศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยไป	215	52.83
1 ครั้ง	115	28.26
2 ครั้ง	45	11.06
มากกว่า 2 ครั้ง	32	7.86
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 9 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ไม่เคยไปทัศนศึกษาเพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 52.83 เคยไป 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.26 เคยไป 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.06 และเคยไปมากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.86

ตารางที่ 10 จำนวน และค่าร้อยละของการไปชมนิทรรศการการแสดงผลงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การไปชมนิทรรศการ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคยไป	152	37.35
1 ครั้ง	139	34.15
2 ครั้ง	53	13.02
มากกว่า 2 ครั้ง	63	15.48
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 10 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ไม่เคยไปชมนิทรรศการการแสดงผลงานทัศนศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 37.35 เคยไป 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 34.15 เคยไปมากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 15.48 และเคยไป 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.02

ตารางที่ 11 จำนวน และค่าร้อยละของการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยชุมชนหน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์ จัดโดยชุมชนหน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	182	44.72
1 ครั้ง	118	28.99
2 ครั้ง	53	13.02
มากกว่า 2 ครั้ง	54	13.27
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 11 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ไม่เคย เข้าร่วมกิจกรรม

ด้านทัศนศิลป์ จัดโดยชุมชน หน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 44.72 เคยเข้าร่วม 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.99 เคยเข้าร่วมมากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.27 และเคยเข้าร่วม 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.02

ตารางที่ 12 จำนวน และค่าร้อยละของการมีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดย โรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

มีส่วนร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์ จัดโดยโรงเรียน ที่นักเรียนศึกษาอยู่	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	111	27.27
1 ครั้ง	118	28.99
2 ครั้ง	56	13.76
มากกว่า 2 ครั้ง	122	29.98
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 12 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ มากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.98 มีส่วนร่วม 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28.99 ไม่เคยมีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 27.27 และมีส่วนร่วม 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.76

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 จำนวน และค่าร้อยละของการเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานด้านทัศนศิลป์
ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอกโรงเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าประกวดผลงานด้านทัศนศิลป์ที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานภายนอกโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เคย	309	75.92
1 ครั้ง	51	12.53
2 ครั้ง	19	4.67
มากกว่า 2 ครั้ง	28	6.88
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 13 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ไม่เคย เป็นตัวแทน
โรงเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอกโรงเรียน คิดเป็นร้อย
ละ 75.92 เคยเป็นตัวแทน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 12.53 เคยเป็นตัวแทนมากกว่า 2 ครั้ง คิดเป็นร้อย
ละ 6.88 และเคยเป็นตัวแทน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.67

ตารางที่ 14 จำนวน และค่าร้อยละของการเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เลือกเรียนวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เลือก	138	33.91
1 รายวิชา	163	40.05
2 รายวิชา	37	9.09
มากกว่า 2 รายวิชา	69	16.95
รวม	407	100.00

จากตารางที่ 14 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาศิลปะ สาขาศิลปะ 1 รายวิชา คิดเป็นร้อยละ 40.05 ไม่เลือกเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.91 เลือกเรียนมากกว่า 2 รายวิชา คิดเป็นร้อยละ 16.95 และเลือกเรียน 2 รายวิชา คิดเป็นร้อยละ 9.09

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา			
1. พัฒนาขอบเขตการรับรู้ได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการสังเกต พิจารณา ทั้งรายละเอียด และองค์รวม	4.03	0.56	เห็นด้วยมาก
2. พัฒนาความคิด และความรู้สึกรู้สึกที่กระฉ่างกว่าการใช้วิธีการพูดหรือเขียน	4.10	0.61	เห็นด้วยมาก
3. ทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์ อย่างมีความสุข	4.26	0.67	เห็นด้วยมาก
4. ส่งเสริมพัฒนาความสนใจ และค่านิยมเห็นคุณค่าศิลปะมากขึ้น	4.23	0.64	เห็นด้วยมาก
5. พัฒนาทักษะการแสดงออกทางศิลปะด้วยความสามารถทางเทคนิคต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ	4.17	0.71	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.64	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 15 พบว่า การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$)

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ข้อที่ 3 ทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์ อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.26$)

ข้อที่ 4 ส่งเสริมพัฒนาความสนใจ และค่านิยมเห็นคุณค่าศิลปะมากขึ้น ($\bar{X} = 4.23$)

ข้อที่ 5 พัฒนาทักษะการแสดงออกทางศิลปะด้วยความสามารถทางเทคนิคต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.17$)

ข้อที่ 2 พัฒนาความคิด และความรู้สึก ที่กระจำกว่าการใช้วิธีการพูดหรือเขียน ($\bar{X} = 4.10$)

ข้อที่ 1 พัฒนาขอบเขตการรับรู้ได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการสังเกต พิจารณา ทั้งรายละเอียด และองค์รวม ($\bar{X} = 4.03$)

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
<u>คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ</u>			
6. ความงามในทัศนศิลป์เสริมสร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์ ก่อให้เกิดผ่อนคลาย อย่างมีความสุข	4.32	0.69	เห็นด้วยมาก
7. การทำงานศิลปะสามารถพัฒนาให้เกิดสมาธิ และมีความแน่วแน่ในการทำงาน	4.25	0.69	เห็นด้วยมาก
8. ความมีสมาธิในการทำงานศิลปะจะเกิดความสุขอย่างมีจุดหมาย	4.18	0.66	เห็นด้วยมาก
9. ความภาคภูมิใจในความสำเร็จจากผลงาน ก่อให้เกิดความปิติ และยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น	4.35	0.73	เห็นด้วยมาก
10. ยอมรับในความสามารถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี	4.33	0.65	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.29	0.68	เห็นด้วยมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 16 พบว่า การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$)

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ข้อที่ 9 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จจากผลงาน ก่อเกิดความปิติ และยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.35$)

ข้อที่ 10 ยอมรับในความสามารถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี ($\bar{X} = 4.33$)

ข้อที่ 6 ความงามในทัศนศิลป์เสริมสร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์ ก่อให้เกิดผ่อนคลาย อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.32$)

ข้อที่ 7 การทำงานศิลปะสามารถพัฒนาให้เกิดสมาธิและมีความแน่วแน่ในการทำงาน ($\bar{X} = 4.25$)

ข้อที่ 8 ความมีสมาธิในการทำงานศิลปะจะเกิดความสุขอย่างมีจุดหมาย ($\bar{X} = 4.18$)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
<u>คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์</u>			
11. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า หรือประสบการณ์การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.04	0.63	เห็นด้วยมาก
12. นักเรียนมีระบบความคิดเชิงเหตุผลจากจินตนาการ	4.09	0.67	เห็นด้วยมาก
13. นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง	4.18	0.65	เห็นด้วยมาก
14. นักเรียน กล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าแสดงออกอย่างฉลาด	4.06	0.71	เห็นด้วยมาก
15. นักเรียนสามารถพัฒนาความคิด เชิงนามธรรมสู่รูปธรรมได้อย่างสร้างสรรค์	4.01	0.70	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.08	0.67	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 17 พบว่า การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.08$)

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ข้อที่ 13 นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง ($\bar{X} = 4.18$)

ข้อที่ 12 นักเรียนมีระบบความคิดเชิงเหตุผลจากจินตนาการ ($\bar{X} = 4.09$)

ข้อที่ 14 นักเรียน กล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าแสดงออกอย่างฉลาด ($\bar{X} = 4.06$)

ข้อที่ 11 นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า หรือประสบการณ์การศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.04$)

ข้อที่ 15 นักเรียนสามารถพัฒนาความคิด เชิงนามธรรมสู่รูปธรรมได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.01$)

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทางด้าน คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
<u>คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์</u>			
16. ความเข้าใจในคุณค่าความงามของศิลปะ ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์และ ความคิด	4.29	0.67	เห็นด้วยมาก
17. ความสุนทรีย์ทางศิลปะ สามารถพัฒนาค่านิยม ที่ดีงามอย่างมีรสนิยม	4.20	0.67	เห็นด้วยมาก
18. การมีรสนิยมทางสุนทรีย์ที่ดีงาม สามารถ เข้าใจและเข้าถึงคุณค่าความงามในมรดกทาง ศิลปะของชุมชนได้อย่างดีและลึกซึ้ง	4.11	0.69	เห็นด้วยมาก
19. ความมีสุนทรีย์สามารถปลูกฝัง และถ่ายทอด จากรุ่นสู่รุ่นได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้และ บรรยากาศจากงานศิลปะ	4.14	0.68	เห็นด้วยมาก
20. ความสุนทรีย์นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคม อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข	4.31	0.68	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.21	0.68	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 18 พบว่า การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัด อุดรธานี โดยรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$)

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ข้อที่ 20 ความสุนทรีย์นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้ สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.31$)

ข้อที่ 16 ความเข้าใจในคุณค่าความงามของศิลปะ ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์และ ความคิด ($\bar{X} = 4.29$)

ข้อที่ 17 ความสุนทรีย์ทางศิลปะ สามารถพัฒนาค่านิยมที่ดีงามอย่างมีรสนิยม ($\bar{X} = 4.20$)

ข้อที่ 19 ความมีสุนทรีย์สามารถปลูกฝัง และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ และบรรยากาศจากงานศิลปะ ($\bar{X} = 4.14$)

ข้อที่ 18 การมีรสนิยมทางสุนทรีย์ที่ดีงาม สามารถเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าความงามในมรดก ทางศิลปะของชุมชนได้อย่างดีและลึกซึ้ง ($\bar{X} = 4.11$)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
<u>คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และ</u>			
<u>จิตสำนึกสาธารณะ</u>			
21. วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม	4.26	0.62	เห็นด้วยมาก
22. วิชาทัศนศิลป์ช่วยพัฒนาจิตสำนึกการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์และดำรงรักษางานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือเป็นมรดกชุมชน	4.19	0.65	เห็นด้วยมาก
23. ผลงานศิลปะของศิลปินที่สร้างสรรค์ด้วยปัญญาจัดเป็นมรดกที่มีคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน	4.22	0.69	เห็นด้วยมาก
24. ผู้มีการศึกษาและความสามารถทางศิลปะ ควรตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อชุมชนที่จะต้องช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้น่าอยู่ น่าอาศัย ที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์	4.21	0.69	เห็นด้วยมาก
25. ศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ถือเป็นสื่อกลาง ที่ทำให้วิถีชีวิตมนุษย์ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่าง			
สมดุล และสันติสุข	4.17	0.74	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.21	0.68	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 19 พบว่า การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ทางด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$)

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ข้อที่ 21 วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ($\bar{X} = 4.26$)

ข้อที่ 23 ผลงานศิลปะของศิลปินที่สร้างสรรค์ด้วยปัญญา จัดเป็นมรดกที่มีคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ($\bar{X} = 4.22$)

ข้อที่ 24 ผู้มีการศึกษาและความสามารถทางศิลปะ ควรตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อชุมชนที่จะต้องช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้น่าอยู่ น่าอาศัย ที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์ ($\bar{X} = 4.21$)

ข้อที่ 22 วิชาทัศนศิลป์ช่วยพัฒนาจิตสำนึกการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์และดำรงรักษางานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือเป็นมรดกชุมชน ($\bar{X} = 4.19$)

ข้อที่ 25 ศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ถือเป็นสื่อกลาง ที่ทำให้วิถีชีวิตมนุษย์ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมดุล และสันติสุข ($\bar{X} = 4.17$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

1. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.1 ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้เรียน	60
1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ประสาทสัมผัส	30
1.3 ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	18

2. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
2.1 ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีกำลังใจในการทำงานช่วยให้จิตใจเยือกเย็น	70
2.2 ทำให้มีสมาธิมากขึ้น	40
2.3 ทำให้จิตใจสงบ	34
2.4 ทำให้อารมณ์ดี	25
2.5 ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจมนุษย์ให้มีความอ่อนโยน	10
2.6 ทำให้จิตใจบริสุทธิ์	9

3. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
3.1 ช่วยให้เกิดความคิดในด้านต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด	40
3.2 ช่วยให้เกิดสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย	20
3.3 ทำให้รู้จักเชื่อมโยงความคิดให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้	10

4. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
4.1 ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน	30
4.2 การได้สัมผัสความงามของศิลปะทำให้เกิดความสุนทรีย์และผ่อนคลายอารมณ์	23
4.3 ทำให้มีความสุขกับการทำงานศิลปะ	13
4.4 ทำให้เกิดความประทับใจ รักและภาคภูมิใจในงานศิลปะมีความรัก ความภาคภูมิใจในตนเอง	12

5. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
5.1 ช่วยเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมให้เป็นมรดกของท้องถิ่นได้	40
5.2 ก่อให้เกิดการรักษาศิลปะอันเป็นมรดกของบ้านเมืองไว้ให้คงสืบต่อไป	25
5.3 ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม	24
5.4 ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	20
5.5 มีค่านิยมทางสังคมที่มีคุณภาพและเหมาะสม	16
5.6 ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน	13
5.7 ทำให้มีความสามัคคีในชุมชนและสังคม	12
5.8 รักและหวงแหนในชุมชนที่อยู่อาศัย	10
5.9 ช่วยให้เรา มีจิตสำนึกถึงวัฒนธรรมและประเพณีมากขึ้นช่วยลดความรุนแรงในสังคม	8

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี 14 โรงเรียน จำนวน 420 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยได้ทำการรวบรวมศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าศิลปะ วิชาทัศนศิลป์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระการเรียนรู้ ทัศนศิลป์ ระดับช่วงชั้นที่ 4 โดยเครื่องมือที่สร้างขึ้นได้รับการตรวจแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน พิจารณาความถูกต้อง ความตรงเนื้อหา (content validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง แก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นำกลับมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาจริง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง สร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ โดยแบบสอบถามดังกล่าว แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถาม ชนิดเลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ 5 ด้าน คือ

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

โดยแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิด มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีทางเลือก 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จากนักเรียนจำนวน 407 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.90 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ แล้วหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง แผนภูมิ และความเรียง

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียน วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Derivation) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ วิเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาสถานภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี 14 โรงเรียน พบว่าจากจำนวน 407 คน เป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย คือเป็นนักเรียนหญิง 296 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 เป็นนักเรียนชาย 111 คน คิด

เป็นร้อยละ 27.27 มีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ด้านวาดภาพ คิดเป็นร้อยละ 57.74 ในรอบปีที่ผ่านมามีไม่เคยไปทัศนศึกษาเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 52.86 ไม่เคยไปชมนิทรรศการการแสดงผลงานทัศนศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 37.35 ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ที่จัดขึ้นโดยชุมชน หน่วยงานราชการหรือภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 44.72 นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ที่จัดขึ้นโดยโรงเรียน 1 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 72.73 ไม่เคยเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานด้านทัศนศิลป์ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 75.92 และเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์ 1 รายวิชาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.09

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ 5 ด้าน คือ ด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา (ตารางที่ 15)

จากความคิดเห็นของนักเรียนในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา โดยส่วนรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ข้อที่ 3 ทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์ อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.26$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 พัฒนาขอบเขตการรับรู้ได้ชัดเจนขึ้นด้วยการสังเกต พิจารณา ทั้งรายละเอียด และองค์รวม ($\bar{X} = 4.03$)

2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ (ตารางที่ 16)

จากความคิดเห็นของนักเรียน ในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจโดยส่วนรวม พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักเรียนคือ ข้อที่ 9 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จจากผลงานก่อให้เกิดความปิติและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.35$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อที่ 8 ความมีสมาธิในการทำงานศิลปะจะเกิดความสุขอย่างมีจุดหมาย ($\bar{X} = 4.18$)

3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (ตารางที่ 17)

จากความคิดเห็นของนักเรียนในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยส่วนรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ข้อที่ 13 นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง ($\bar{X} = 4.18$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 15 นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดเชิงนามธรรมสู่รูปธรรมได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.01$)

4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ (ตารางที่ 18)

จากความคิดเห็นของนักเรียนในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์โดยส่วนรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ข้อที่ 20 ความสุนทรีย์นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ($\bar{X} = 4.31$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 18 การมีรสนิยมทางสุนทรีย์ที่ดีงามสามารถเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าความงามในมรดกทางศิลปะของชุมชนได้อย่างดีและลึกซึ้ง ($\bar{X} = 4.11$)

5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ (ตารางที่ 19)

จากความคิดเห็นของนักเรียนในด้านคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามความคิดเห็นของนักเรียน คือ ข้อที่ 21 วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ($\bar{X} = 4.26$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 25 ศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ถือเป็นสื่อกลางที่ทำให้วิถีชีวิตมนุษย์ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมดุลและสันติสุข ($\bar{X} = 4.17$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

นักเรียนได้ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะว่า คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ประสาทสัมผัส และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจ

นักเรียนได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจนั้นทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีกำลังใจในการทำงาน ช่วยให้จิตใจเยือกเย็น ทำให้มีสมาธิมากขึ้น ทำให้จิตใจสงบ ทำให้อารมณ์ดี ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ และช่วยกล่อมเกล่าจิตใจมนุษย์ให้มีความอ่อนโยน

3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

นักเรียนได้ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะว่า คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ช่วยพัฒนาความคิดในด้านต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย และทำให้รู้จักเชื่อมโยงความคิดให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้

4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

นักเรียนได้ให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะว่า คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์นั้นทำให้เกิดความเพลิดเพลิน การได้สัมผัสความงามของศิลปะทำให้มีความสุขกับการทำงานศิลปะ และทำให้เกิดความประทับใจ รักและภาคภูมิใจในงานศิลปะ มีความรักความภาคภูมิใจในตนเอง

5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ

นักเรียนได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะนั้น ช่วยเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมให้เป็นมรดกของท้องถิ่น ได้ ก่อให้เกิดการรักษาศิลปะอันเป็นมรดกของบ้านเมืองไว้ให้คงสืบไป ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคม ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มีค่านิยมทางสังคมที่มีคุณภาพ และเหมาะสม ทำให้เกิดความรู้สึกรักที่ต่อกัน รักและห่วงใยในชุมชนที่อยู่อาศัย และช่วยให้มีจิตสำนึกถึงวัฒนธรรมและประเพณีมากขึ้นช่วยลดความรุนแรงในสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย คิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี ได้แบ่งสาระสำคัญของการอภิปรายผลได้ 3 ตอน คือ

1. สถานภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในด้านต่างๆ
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียนต่อคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในด้านต่างๆ

ตอนที่ 1 สถานภาพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

เกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 เห็นได้ว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย ซึ่งปัจจุบันนี้มีการจัดการศึกษาด้านสายอาชีพ ทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชน จึงมีนักเรียนชายจำนวนมากนิยมศึกษาต่อด้านสายอาชีพ ทำให้นักเรียนชายในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนน้อยกว่านักเรียนหญิง นักเรียนกว่าครึ่งหนึ่งมีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ในด้านวาดภาพ จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 57.74 การวาดภาพเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ นักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์เรียนรู้ในการวาดภาพมาตั้งแต่เรียนอยู่ระดับประถมศึกษา และต่อเนื่องจนถึงระดับมัธยมศึกษา แต่ในความเป็นจริงแล้ว สารความรู้ทางด้านทัศนศิลป์ไม่จำกัดอยู่แค่การวาดภาพ หากยังมีเนื้อหาสาระอื่นๆอีก ได้แก่ ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ทัศนศิลป์ สื่อผสม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สาระทัศนศิลป์ (2544) ข้อที่ 1 เข้าใจวิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจด้านวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค วิธีการทางศิลปะ และสื่อความหมายได้ ข้อที่ 2 คิดริเริ่ม คิดแปลง ยืดหยุ่น ใช้ทัศนธาตุและหลักองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เทคนิควิธีการรูปแบบใหม่ๆ ในการพัฒนาความถนัดและความสนใจ

นักเรียนกว่าครึ่งหนึ่งไม่เคยไปทัศนศึกษา เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ มีจำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 52.83 ซึ่งการจัดให้ผู้เรียนไปทัศนศึกษาแต่ละครั้งนั้น ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ขึ้นอยู่กับระยะทางและสถานที่ที่จะน่านักเรียนไป จึงทำให้การจัดการด้านการทัศนศึกษาดูงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก อันมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ทั้งในส่วนของโรงเรียนและผู้ปกครองที่ให้การสนับสนุน การไปทัศนศึกษานั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์เรียนรู้โดยตรง และสามารถจดจำได้นานซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา เขมมณี (2547) การไปทัศนศึกษาเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เรียน ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ได้ใช้แหล่งชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีทั้งต่อสถานที่นั้นและต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ จูติศันส์ พากย์สุชี (2547) พบว่าการศึกษาดูงานศิลปะนอกสถานที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การที่ได้สัมผัสกับผลงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลุกเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงาน ด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะชมผลงานศิลปะ ในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่า วิธีการสร้างงานของนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการการเลียนแบบและดัดแปลงผลงานของนักเรียนมีโครงสร้างทางองค์ประกอบศิลป์คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทศนธาตุ และ เทคนิคบางประการในการสร้างงาน

นักเรียนส่วนใหญ่ เคยไปชมนิทรรศการการแสดงผลงานทัศนศิลป์ และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งไม่เคยไปชมนิทรรศการ การที่นักเรียนไม่เคยไปชมนิทรรศการเป็นนั่น มีเหตุผลคือ พื้นที่ตั้งของโรงเรียนนั้นอยู่ห่างไกลสถานที่ที่ศิลปินได้จัดแสดงผลงาน หรือหากมีการจัดแสดงผลงานในพื้นที่ที่ใกล้เคียงโรงเรียนก็มีจำนวนน้อยครั้ง หรือไม่ก็ไม่มีการจัดแสดงเลย ถ้าหากนักเรียนต้องการที่จะชมนิทรรศการของศิลปินที่มีชื่อเสียง ที่เป็นแบบอย่างได้ดั่งนั้นก็ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง การชมนิทรรศการด้านทัศนศิลป์เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ เรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ อันได้แก่ ความรู้ทางด้านเทคนิค วิธีการ สร้างผลงาน แนวความคิดของศิลปิน สื่อและวัสดุในการสร้างผลงาน รูปแบบของผลงานทัศนศิลป์ ซึ่งในปัจจุบันนี้มีความหลากหลายมากขึ้นจากในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับ อ่ำไพ ตีรณสาร (2536) การสร้างงานศิลปะที่ปรากฏในงานศิลปะเด็กที่เป็นที่ชื่นชมของคนทั่วไป นั้นคุณภาพของงานจะพัฒนาต่อไปได้ ต่อเมื่อเรา ร่วมกันสนใจการพัฒนาการมองเห็นของเด็กอย่างจริงจัง การพัฒนากระบวนการรับรู้ด้วยตา นั้น มีความสำคัญควบคู่กัน กับการสร้างงานศิลปะอย่างแยกกันไม่ได้ หากเป้าหมายทางศิลปะของเรา คือการพัฒนาศิลปะเด็กโดยภาพรวม

การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยชุมชน หน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน นักเรียนส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและมีนักเรียนเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์ที่จัดขึ้นโดยชุมชน หน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่บ่อยนัก ซึ่งมักจะจัดขึ้นในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ ได้แก่ วันเข้าพรรษา อาจจะมีกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ คือ การตกแต่งเทียนพรรษา การก่อปราสาททราย การจัดกิจกรรมศิลปะ เพื่อการส่งเสริมการขายสินค้าของภาคเอกชน เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์อีกทางหนึ่ง ที่สามารถส่งเสริมผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะทางทัศนศิลป์ นักเรียนได้มีโอกาสนำความรู้มาใช้ประโยชน์ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีคุณูปการหลายด้านทั้งแก่ตัวผู้เรียน ผู้จัดกิจกรรม สังคมและประเทศชาติ ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ มีน้อยมากที่จะจัดขึ้นในส่วนภูมิภาค ส่วนใหญ่นั้นจะจัดขึ้นในส่วนกลางเป็นส่วนมาก ดังนั้นผู้เรียนที่อยู่ตามส่วนภูมิภาคจึงมีโอกาสในการร่วมกิจกรรมศิลปะทางด้านทัศนศิลป์น้อยกว่าผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในส่วนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2536) การได้มีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา รวมทั้งมีความนิยมและเข้าใจคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ การปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีงามต่างๆเหล่านี้มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้บุคคลปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพต่างๆได้

อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการสร้างเสริมบุคคลให้สามารถสร้างสรรค์งานที่มีคุณค่าต่อชีวิตและสังคมต่อไป

นักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์ที่จัดโดยโรงเรียน ซึ่งในปัจจุบันนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนนั้น มีการบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า กิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากในชั่วโมงเรียนแล้วยังมีการจัดกิจกรรมพิเศษเพิ่มเติม ซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ในปัจจุบันนี้ มีการประสานความร่วมมือโดยการบูรณาการความรู้ อย่างหลากหลาย ในบางครั้ง หนึ่งกิจกรรมอาจมีการบูรณาการความรู้ได้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่สาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ มักจะถูกบูรณาการเข้าไปในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการจัดการประกวดวาดภาพ การประกวดจัดป้ายนิเทศ เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวว่า ในปัจจุบันกิจกรรมทางศิลปะของเด็กได้รับการส่งเสริม ปลูกเร้า และกระตุ้นต่อเนื่องจากฝ่ายรัฐและเอกชน ซึ่งถือว่าเป็นนิมิตรหมายที่ดีต่อวงการศิลปศึกษาในเมืองไทย ทำให้คาดเดาได้ว่าเยาวชนของชาติในอนาคตจะเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณค่าต่อสังคม

การเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์ของนักเรียน ส่วนมากจะเลือกเรียน คิดเป็นร้อยละ 66.09 ซึ่งการเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติมนั้น ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ และรายวิชาเพิ่มเติมที่เปิดให้ผู้เรียนเลือกเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะเป็นผู้กำหนดหรือวางแผนที่จะเปิดให้ผู้เรียน ซึ่งอาจจะมีครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ความพร้อมของแต่ละโรงเรียน สำหรับรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์นั้นเป็นวิชาที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักเรียน เนื่องจากเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้บูรณาการให้เกิดประโยชน์กับสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นความรู้ในเรื่องการออกแบบ การวาดภาพ การพิมพ์ภาพ เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 สาระที่ 1 ทัศนศิลป์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ข้อที่ 6 นำความรู้เทคนิคและวิธีการทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและ อารี สุธวิพันธ์ (2535) กล่าวว่า รสนิยมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและการออกแบบ การที่เรารู้จักเลือกของใช้เหมาะสม รู้จักแต่งตัวถูกต้องตามกาลเทศะ แสดงว่าเรามีรสนิยมที่ดี รสนิยมเป็นความพอใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ ผลรวมของการออกแบบที่ปรากฏเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ถ้าเราเข้าใจหลักการการออกแบบ ก็สามารถเลือกสิ่งที่เหมาะสมได้ แสดงว่าเรามีรสนิยมที่ดี ดังนั้น ศิลปะจึงมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นผู้เรียนที่เลือกวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์ เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์ทางด้านทัศนศิลป์ อันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เลือกเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

2.1 คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

จากสรุปผลการวิจัย ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา โดยรวมนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.16$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษาทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.26$) ซึ่งสอดคล้องกับไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1969) ที่กล่าวว่า ศิลปะศึกษาช่วยทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น กล่าวคือ ศิลปะช่วยให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายความเครียดต่างๆทางอารมณ์ที่สะสมอยู่ในตัว โดยการอาศัยการแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ เช่น การสร้างงานศิลปะในสตูดิโอ การทำงานศิลปะแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้เกิดประโยชน์ใช้สอย เช่น การตกแต่ง หรือแม้แต่การแสดงออกทางกรรือเพลง เต้นรำ เล่นดนตรี สิ่งต่างๆเหล่านี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้คนเราได้แสดงออก ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความเครียดเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่มีสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สักดิ์ชัย เกียรตินาสินทร์ (2542) เรื่อง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชน ที่กล่าวว่า หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรม โดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์ และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจ และความมีเกียรติภูมิจะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นการยอมรับ การปรับตัวต่อพฤติกรรมในชุมชนได้ ความพอใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนส่งเสริมให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมากขึ้น

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ คุณค่าของศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ส่งเสริมพัฒนาความสนใจและค่านิยม เห็นคุณค่าของศิลปะมากขึ้น ซึ่งมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.23$) ซึ่งสอดคล้องกับ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1969) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาช่วยพัฒนาความสนใจ และค่านิยมต่างๆของเด็กและเยาวชน การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ ถือว่าเป็นพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และช่วยพัฒนา

ความเข้าใจในศิลปะต่างๆ ได้ชัดเจนขึ้น และยังคงคล้องกับ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ซึ่งสรุปไว้ในท้ายบทความ เรื่อง คุณค่าศิลปะจากทัศนะของบุคคลต่างๆว่า ศิลปะที่จัดเข้าไว้ในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ ค่านิยม รสนิยม และสุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี ในสังคมต่อไปในอนาคต

ส่วนคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษาในข้ออื่นๆได้แก่ พัฒนาทักษะการแสดงออกทางศิลปะด้วยความสามารถทางเทคนิคต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาความคิดและความรู้สึก ที่กระฉ่างกว่าการใช้วิธีการพูดหรือเขียน และพัฒนาขอบเขตการรับรู้ได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการสังเกต พิจารณา ดังรายละเอียดและองค์รวม นักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนเห็นคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ซึ่งในหลักสูตรศิลปศึกษานั้นสามารถแยกองค์ประกอบออกเป็นหลายด้าน คือ ผู้สอน ผู้เรียน วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและการประเมินผล

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของสาระการเรียนรู้ศิลปะไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา ธนาไชยสกุล (2547) ที่ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม โดยบูรณาการวิธีการสอนศิลปศึกษาอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนและผู้เรียนมีความเห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรม โดยบูรณาการวิธีการสอนแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน โดยครูควรมีความรู้และความเชี่ยวชาญ นักเรียนควรมีความรู้พื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ ควรเป็นการเน้นกระบวนการคิดควบคู่ไปกับการปฏิบัติงาน ในด้านเนื้อหาวิชา ควรประกอบด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้านวิธีการสอนควรใช้วิธีการจัดการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สื่อการสอนควรใช้ผลงานจริง และควรประเมินผลจากการวัดและประเมินจากระบวนการศึกษาค้นคว้าเอกสารบันทึกประกอบการทำงาน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณพัฒน์ (2545) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านวัตถุประสงค์ ว่าในทุกระดับชั้น ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความซาบซึ้ง ความภาคภูมิใจในงานศิลปะไทยและศิลปะท้องถิ่น ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการเพื่อแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางผ่านกระบวนการทำงานของตนเอง ด้านเนื้อหาสาระ ครูศิลปศึกษาให้

ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรส่งเสริมการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่ได้มาจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ นอกห้องเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง ส่วนในด้านกระบวนการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานศิลปะตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจของตนเอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและวุฒิภาวะ และ เจนนิเฟอร์ รัช โจน (2004) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักสูตรนั้นทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และผู้เรียนมีทัศนคติและความซาบซึ้งในงานศิลปะเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าศิลปศึกษานั้นควรที่จะพิจารณาเพิ่มเติมเข้าไป แนวคิดในการจัดการศึกษาที่มีใจเฉพาะที่จะเป็นวิชาพื้นฐาน แต่ควรที่จะแผ่ขยายเพิ่มเติมสนับสนุนให้ครูได้บูรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ โดยมีการร่วมมือกันและบูรณาการวิชาศิลปะเข้าไปในหลักสูตรให้มากขึ้น บทบาทที่เพิ่มขึ้นของศิลปะนี้ น่าจะนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรด้านศิลปศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยต่อไป ดังผลการวิจัยของ เจนนิเฟอร์ กิงส์ (2007) ที่พบว่า ศิลปศึกษาเป็นวิธีการที่ทำให้เด็กนักเรียนนั้นได้แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ และสนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นการขยายหนทางสู่ความสำเร็จของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการวางแผนกำหนดหลักสูตร อันที่จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์สำหรับนักเรียนที่จะประสบความสำเร็จและมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสอดคล้องกับ แมนดิ แพ็ททริกเซีย (2007) พบว่า การดำเนินการตามหลักสูตรใหม่นั้นแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จเพราะว่า หลักสูตรได้รับการออกแบบ วางแผนจากนักการศึกษาด้านศิลปศึกษา ที่ได้เตรียมโครงสร้างให้ครูผู้สอน สิ่งที่เพิ่มขึ้นคือ พัฒนาการหลักสูตรวิชาศิลปะระดับชั้นมัธยมศึกษา มีแนวโน้มที่จะเพิ่มเติมในเรื่องของวิชาศิลปะอันที่เกี่ยวข้องกับวิชาพื้นฐานด้านอื่นๆ

2.2 คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ

จากสรุปผลการวิจัยความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจ โดยส่วนรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของผลงานก่อเกิดความปิติและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ($\bar{X} = 4.35$) ซึ่งสอดคล้องกับประเสริฐ สีลรัตน (2542) กล่าวไว้ว่า ศิลปะเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชีวิตที่สามารถช่วยพัฒนาสร้างสรรค์ค่าให้แก่มนุษย์ทางด้านต่างๆ ทั้งแก่ผู้สร้างสรรค์หรือผู้งานรับ การที่มนุษย์ได้พบเห็นซึมซับรับรู้สิ่งที่สวยงามทั้งจากธรรมชาติ หรือจากผลงานทางศิลปะย่อมมีอิทธิพลทำให้ความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิดโน้มเอียงไปในทางที่ดี และเกิดจิตสำนึกที่ดี ซึ่งส่งผลไปถึงพฤติกรรมการแสดงออกย่อมดีงามไปด้วย

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ขอมรับในความสามารถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี ซึ่งมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.33$) ดังที่ สวงน

รอดบุญ (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) เชื่อว่าศิลปศึกษามีคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เพราะศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยสร้างเสริมคุณประโยชน์ด้านต่างๆหลายด้าน รวมถึง ช่วยสร้างความเพลิดเพลินสนุกสนานและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ ซึ่งสอดคล้องกับ จิรนนท์ อิมสกุล (2548) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครูศิลปะได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการทำงาน การให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียนได้มากขึ้น สร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผ่อนคลายและเป็นไปอย่างสนุกสนาน และควรประเมินผลทางสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นสำคัญ ดังที่ ศักดิ์ชัย เกียรติธนาสินทร์ (2542) ได้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชน พบว่าหากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจและความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวก และหากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับ แบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับ การปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ ความไม่ภูมิใจและขาดเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ และหากชุมชนเกิดความไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรมภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย สอดคล้องกับ น. ณ ปากน้ำ (2540) ที่กล่าวว่า การเข้าถึงศิลปะ เป็นเรื่องได้เปรียบหลายประการ ประการแรก คือ เราจะได้รับรสความงามอันเป็นอมตะของศิลปินซึ่งเราไม่เคยเห็นในธรรมชาติมาก่อนเลย ประการต่อมา คือ ความงามของศิลปะจะฝังแน่นอยู่ในความทรงจำชนิดไม่ลืมเลือนง่ายๆ ศิลปะจึงทำให้เราเห็นความงามร่วมทำให้มนุษย์มีจิตใจผูกพันกันยิ่งกว่าสิ่งใดๆ คนที่มีอารมณ์ตรงกันทางรสนิยมนั้นย่อมจะรักกันแน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น มันเป็นสุขใจยิ่งกว่าเราคุยเรื่องใดๆทั้งสิ้น ศิลปะที่เรากำลังนิยมชมชื่นอยู่นั้นมีจุดโน้มน้าวใจให้เราเข้าถึงคุณค่าความงาม ความดีบางอย่าง ซึ่งศิลปินเขาซ่อนเร้นอยู่ด้วยแล้ว เราก็ยังรับรสความอึ้งซึ่งของศิลปะเพิ่มขึ้น และพลอยปรับปรุงจิตใจให้ดีขึ้นคล้อยตามไปด้วย และเทวีประสาธ (2546) ที่แปลหนังสือ “ART THE BASIC OF ADUCATION” ที่เขียนโดย Davi Prasad ซึ่งกล่าวถึง ความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะเป็นหัวใจสำคัญของศิลปศึกษา การเข้าใจศิลปะอย่างถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่มีต่อความงาม และความเข้าใจในหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างของคนคนหนึ่ง หมายความว่ามีความรู้สึกที่เต็มไปด้วยความเข้าใจต่องานศิลปะของมวลมนุษยชาติ ถึงที่สุดแล้ว มนุษย์ต่างมีความต้องการและ

ความใฝ่ฝันร่วมกันว่าจะอยู่ในเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ใด มนุษย์อาจสัมผัสรับรู้ความสุขด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แต่ในแต่ละสถานการณ์แต่ละวัฒนธรรม แต่โดยพื้นฐานแล้ว ทุกคนล้วนมุ่งที่จะสร้างสรรค์ความงาม และเข้าถึงภาวะแห่งความอันนันทะ (บรมสุข) ตามสถานการณ์ที่เป็นอยู่ จึงจำเป็นที่อุดมการณ์ทางการศึกษาของเรา จะต้องโอบอุ้มมวลมนุษยชาติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน และความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะจะกลายเป็นที่มาของความรัก ความเข้าใจต่อมวลมนุษยชาติ ดังที่ เลิศ อานันทะ (2549) ได้นำเสนอบทความที่เขียนโดย วิรัตน์ พิษณุไพบุลย์ ที่ว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความคิด คำนิ่งและสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสุขสบายใจ มีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผลต่อบุคลิกภาพที่ดี

2.3 คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

จากสรุปผลการวิจัย การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ โดยส่วนรวม นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.08$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง ($\bar{X} = 4.18$) ดังที่สุชาติ เกาทอง (2532: 44) กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกอันเป็นสภาวะทางจิตใจที่มีปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกกรอบๆตัว หรือจากความเชื่อและความศรัทธาต่อระบบความคิดของมนุษย์เองทำให้ปรากฏเป็นสิ่งมีชีวิตตนทางการสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศรีบุรี , 2536) ที่มีความเชื่อว่า ศิลปศึกษาในโรงเรียนมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ หลายประการรวมถึงศิลปศึกษาจะช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติมีความคิดริเริ่มอันจะเป็นทางนำไปสู่การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ นักเรียนมีระบบความคิดเชิงเหตุผลจากจินตนาการ ซึ่งมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.09$) ดังที่ วิทย์ พิณคันเงิน (2547) กล่าวว่า การสร้างสรรค์นั้นเป็นดุจกิจกรรมพิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งจะบังเกิดขึ้นได้จากความสนใจเป็นลำดับแรก ดังนั้น การสร้างความสนใจให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์จึงนับว่าสำคัญมาก ยกตัวอย่างเช่น การมีกระดาษหนึ่งแผ่น เราอาจแก้ปัญหาเรื่องความว่างเปล่าบนแผ่นกระดาษโดยขีดเส้นในทิศทางต่างๆ หรือบรรจุรูปเรขาคณิต มีรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม ลงในกรอบเส้นดินสอดซึ่งต่างคนต่างก็สามารถวาดได้และมีความคิดเห็นของตนเองทุกคนเช่นเดียวกับศิลปินผู้สร้างสรรค์ การตัดสินใจเขียนครั้งแรกก็เพื่อแก้ปัญหาความว่างเปล่า แล้วความคิดในการต่อเติม

เสริมแต่งให้เป็นภาพที่ดีมีการเรเงาอ่อน แก่ สลับกันก็จะเกิดขึ้นเอง ลักษณะของผลงานศิลปะที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์นั้น อาจพิจารณาได้จากขีดขั้นของผลงาน ดังนี้

1. เป็นขั้นต้นในการแสดงออกอย่างอิสระ แม้จะเป็นเพียงเส้นขยุกขยิก สีที่ระบายเปรอะหรือภาพที่ยังไม่เข้าท่า แต่เมื่อมีการแสดงออกอย่างอิสระแล้วก็ถือว่าเป็นงานสร้างสรรค์ เช่นงานศิลปะ ของ เด็ก
2. เป็นขั้นที่แสดงออกอิสระมีเรื่องราวขึ้น หรือเป็นผลผลิตที่อิสระแต่มีคุณภาพขึ้นกว่าขั้นที่ 1 เพราะสามารถอ่านความหมายออกว่าเป็นอย่างไร ถือว่าเป็นผลผลิตที่มีเรื่องราวขึ้น
3. เป็นขั้นที่แสดงออกอย่าง อิสระและเป็นแนวใหม่แปลกออกไปจากงานเดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นงานรูปธรรมที่ได้สัดส่วนกลมกลืน เหมาะสม
4. เป็นงานที่แสดงออกอย่างอิสระและไม่ซ้ำแบบใคร ทั้งดีกว่า และน่าสนใจกว่า เป็นงานรูปธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยนามธรรมมากขึ้น เป็นผลผลิตที่ทำให้เกิดการกล้าคิดและสร้างสรรค์อารมณ์สะท้อนใจมากขึ้น
5. เป็นงานที่แสดงออกอย่างอิสระที่มีลักษณะรูปแบบทางนามธรรมสูง หลุดพ้นออกไปจากความเชื่อในทฤษฎีเดิมเป็นการตั้งทฤษฎีใหม่กว่าได้ มีปรัชญาเฉพาะตัวที่ชัดเจน

ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการทางปัญญาระดับสูง ที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกันเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือแก้ปัญหาที่มีอยู่ให้ดีขึ้น ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้สร้างสรรค์มีอิสรภาพทางความคิด

ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาระดับสูงที่ใช้กระบวนการทางความคิดหลาย ๆ อย่างมารวมกันซึ่งประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดริเริ่ม (Originality) และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ผู้เรียนที่แสดงออกมาซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ แสวงหาและพิจารณาทางเลือกที่หลากหลาย

ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมใหม่ ๆ หรือเป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหรือไม่ซ้ำแบบใคร มีความแปลกใหม่ เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่ได้อย่างเหมาะสม เราสามารถอธิบายความคิดสร้างสรรค์ ได้จาก 1) ผลงานที่ผลิต 2) กระบวนการที่จัดกระทำ 3) ทักษะที่ใช้ในแง่ความคิดคล่องแคล่ว 4) บุคลิกภาพของบุคคลและเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ถือว่าเป็นคุณลักษณะทางความคิดอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน ฉะนั้นการสอนความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตอย่างมั่นใจในตนเอง และมีคุณภาพ

มากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเภทของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทความเปลี่ยนแปลง (Innovation) คือ แนวคิดที่เป็น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เช่น ทฤษฎีใหม่ การประดิษฐ์สิ่งใหม่ เป็นต้น เป็นการคิดโดยภาพรวมมากกว่าแยกเป็นส่วนย่อย บางครั้งเรียกว่า “นวัตกรรม” ที่เป็นการนำเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การใช้สมองกล เป็นต้น

2 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทการสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การผสมผสาน แนวคิดจากแหล่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วก่อให้เกิดแนวคิดใหม่อันมีคุณค่า เช่น การนำความรู้ทาง คณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหาการบริหาร การใช้หลักการคำนวณของลูกคิดและหลักทฤษฎี ทางวิทยาศาสตร์มาผสมผสานเป็นคอมพิวเตอร์ซึ่งกลายเป็นศาสตร์อีกสาขาหนึ่ง

3 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทต่อเนื่อง (Extension) เป็นการผสมผสานกันระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์ประเภทเปลี่ยนแปลงกับความคิดสร้างสรรค์ประเภทสังเคราะห์ คือ เป็น โครงสร้างหรือกรอบที่ได้กำหนดไว้กว้าง ๆ แต่ความต่อเนื่องเป็นรายละเอียดที่จำเป็นในการ ปฏิบัติงานนั้น เช่น งานอุตสาหกรรม การสร้างรถยนต์ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการปรับปรุงอย่าง ต่อเนื่องจากต้นแบบเดิม

4 ความคิดสร้างสรรค์ประเภทลอกเลียน (Duplication) เป็นลักษณะการจำลอง หรือลอกเลียนแบบจากความสำเร็จอื่น ๆ โดยอาจจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้แปลกไปจากเดิมเพียง เล็กน้อยแต่ส่วนใหญ่ยังคงแบบเดิมอยู่

ความคิดสร้างสรรค์แต่ละประเภทจะไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังเฉพาะตัว แต่จะบูรณาการ และผสมผสานกันอยู่เสมอ คือ เมื่อมีการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้น ก็จะมีการพินิจพิจารณา สังเคราะห์โดยดำเนินการตามความคิดนั้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างกันออกไปหรือเพื่อให้เกิดการเลียนแบบที่ดีกว่าเดิม

ส่วนความคิดเห็นในข้ออื่นๆ ได้แก่ นักเรียนกล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าแสดงออกอย่าง ฉลาด นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า หรือประสบการณ์การศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองและนักเรียนสามารถพัฒนาความคิด เชิงนามธรรมสู่รูปธรรมได้ อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมีค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อน้อยลงตามลำดับ ซึ่ง แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเห็นคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ให้ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประเด็นแรกก็คือการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ถือว่าเป็นคุณลักษณะทางความคิดอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ

ต่อผู้เรียน ฉะนั้นการสอนความคิดสร้างสรรค์และการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีชีวิตอย่างมั่นใจในตนเอง และมีคุณภาพมากขึ้นซึ่งแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ อุษณีย์ โพธิ์สุข (2537) กล่าวว่า สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการสร้างสรรค์บรรยากาศและการจัดสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมอิสระในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ควรดำเนินการในกระบวนการจัดการเรียนรู้

2.4 คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

จากสรุปผลการวิจัย การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด อุตรธานี เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ โดยส่วนรวมนักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสุนทรีย์ นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ($\bar{X} = 4.31$) ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ สีรัตน์ (2542: 249-250) กล่าวว่า การรับรู้สภาวะธรรมชาติเป็นสิ่งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์ และค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์จากธรรมชาติก็ให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์และเกิดแรงบันดาลใจ ให้ถ่ายทอดความรู้สึกทางความงามออกมาในรูปแบบการสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะ ความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์ จึงเกี่ยวข้องกับการรับรู้จากประสาทสัมผัส ความคิด ความรู้สึกที่ บูรณาการประสบการณ์และการแสดงออกจนเกิดค่าของความงามในลักษณะใหม่ ผู้ที่บกพร่องทางด้านความงามทางสุนทรียภาพจะขาดความรู้สึกในคุณค่าของความงามความคิด และการแสดงออกทางการสร้างสรรค์จะสับสน การศึกษาทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะปฏิบัติงาน ขณะชื่นชมผลงาน ตลอดจนการชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทั่งสามารถนึกคิดจินตนาการและสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้ ซึ่งตรงกับทัศนะของ ดร. ก่อ สวัสดิพานิชย์ (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) มีความเชื่อว่าศิลปะศึกษาช่วยรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ วัฒนธรรมที่เรารักษาไว้ที่จะช่วยทำให้ความมั่นคงของมนุษย์มีขึ้นได้ เพราะคนในชาตินั้นจะรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน และอยู่ร่วมกันโดยอาศัยวัฒนธรรมชนิดเดียวกัน

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ความเข้าใจในคุณค่าความงามของศิลปะ ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์และความคิด ซึ่งมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.29$) ซึ่งการที่นักเรียนจะเกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์และความคิดนั้นนักเรียนจะต้องมีความเข้าใจในคุณค่าความงามของศิลปะเสียก่อน อารมณ์สุนทรีย์มีส่วนสัมพันธ์กับชีวิตเรามาก เพราะช่วยให้เราคลายจากโลกแห่งความเป็นจริง เข้าไปสัมผัสกับโลกของความสุขทางอารมณ์ ซึ่งจะช่วยให้ประคองสุขภาพจิตให้มีพลัง รู้จักใช้เวลาว่างไม่เคร่งเครียดจนร่างกายบอบช้ำ ดังที่ รัชชัย ยอดพิชัย

(2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุนทรียศาสตร์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการเรียนการสอน วิชาสุนทรียศาสตร์ในหลักสูตรศิลปศึกษา ตามที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ระบุ และพิจารณาไว้หลายประเด็น อาทิ ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน เน้นให้เห็นความสำคัญของคุณค่าทางสุนทรียภาพ เนื้อหาที่มีความสำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์ทางสุนทรียะ ทฤษฎีทางสุนทรียศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอน จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงได้รับประสบการณ์จริง และให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด สื่อการเรียนการสอนมีความกว้างหลากหลาย และทันสมัย การวัดผลและประเมินผล มีหลักการและทฤษฎีที่ชัดเจนในการกำหนดเกณฑ์ประเมิน สำหรับแนวคิดในการเสริมพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เสนอแนะให้พัฒนาและผลิตหนังสือและตำราเรียนสุนทรียศาสตร์ หรือสุนทรียศึกษาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ทางศิลปศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ประไพลิน จันท์หอม (2547) วิจัยเกี่ยวกับ ผลการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตโดยใช้เทคนิคการจัดผังมโนทัศน์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า (1.) ผลสอบคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเฉลี่ยหลังการเรียนด้วยผังมโนทัศน์ มีค่ามากกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2.) คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของนักศึกษา ที่มีต่องานทัศนศิลป์ ก่อนและหลังการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยทัศนคติรวมมีค่าอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก ซึ่งหลังการเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อพิจารณาในด้านต่างๆพบว่า คุณค่าด้านอารมณ์ มีค่าเฉลี่ยทั้งก่อนและหลังการเรียนมากที่สุด และคุณค่าด้านความงามมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดทั้งก่อนและหลังการเรียน จากผลการวิจัยแสดงว่าผังมโนทัศน์ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิต ในส่วน เนื้อหาทัศนศิลป์ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ในหัวข้อต่างๆ จนเกิดเป็นการเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้อย่างมีความหมาย อันจะส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่ความเข้าใจและซาบซึ้งในงานทัศนศิลป์ และศิลปะแขนงอื่นๆได้ต่อไป ตรงกับ แครอล เฮนรี (Henry, 1995) พบว่าความสามารถในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของเด็กซึ่งมิได้ับความรู้หรือการฝึกฝนใด ๆ ตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ แต่ประสบการณ์และสื่อที่ดีสามารถพัฒนาคุณสมบัตินี้ ได้ผลดีตามทฤษฎี อีกทั้งสร้างความจดจำให้แก่เด็กได้ยาวนานด้วย เฮนรีศึกษาถึงการตอบรับ (response) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 100 คน ที่มีต่อผลงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์ ที่พานักเรียนไปทัศนศึกษา โดยเทียบเคียงการตอบรับ(คำพูด)ของนักเรียนเหล่านั้น ที่มีต่อผลงานศิลปะและทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ 18 เดือนหลังการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดในเมือง แอตแลนตา เฮนรี สุ่มกลุ่ม 2 ตัวอย่างประชากร 51 คนเพื่อการสัมภาษณ์ถึงความจำและการรับรู้ ผลงานศิลปะของเด็กกลุ่มนี้ผลปรากฏว่า 43% ของกลุ่มตัวอย่างสามารถเล่าประสบการณ์ และ จำแนกประสบการณ์ศิลปะออกจากประสบการณ์อื่นๆ นักเรียนสามารถอภิปรายถึงคุณสมบัติของ ผลงานศิลปะตามแนวคิดของนักปรัชญาทางสุนทรียศาสตร์ในทฤษฎีต่างๆ ทั้งๆที่เด็กเหล่านี้มิได้มี

ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาก่อนการตอบรับของเด็กสะท้อนแนวคิดของทฤษฎีสุนทรียศาสตร์สำคัญๆ เช่น แนวคิดของเพลโต แนวคิดของ ตอลสตอย คอลลิ่งวูด ไคล์ฟ เบลล์ แลงเจอร์และคานโต นอกจากนั้นเฮนรี่ยังพบว่าประสบการณ์ศิลปะที่มีคุณค่านั้นสามารถสร้างความทรงจำให้แก่เด็กได้ยาวนานอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Hubbard (2004) ที่ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์ทางสุนทรียะส่วนบุคคล : วิจารณ์กับการได้สัมผัสผลงานศิลปะของอิซามุ โนกูชิ(Isamu Noguchi) พบว่า ประสบการณ์ทางสุนทรียะของเยาวชนผู้ชมงาน ได้แสดงให้เห็นมิติที่หลากหลาย ประกอบด้วย ความสับสน แก่นแท้ของตัวบุคคลและการตอบสนองทางอารมณ์ อีกทั้งมันได้กลายเป็นหลักฐานสำคัญที่ชัดเจนว่า ความหมายของผลงานศิลปะไม่สามารถแยกย่อยไปสู่ความคิดเดียว แต่เป็นการประกอบขึ้นด้วยหลายๆระดับขั้นของความคิด ความรู้สึกสัมผัส และพื้นฐานทางอารมณ์ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยคือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนผู้ชมงานกับ ผลงานศิลปกรรมทั้งหลายสามารถให้ผลในด้านการสร้างสรรค์ของ“สิ่งใหม่ๆ”และเต็มไปด้วยพลังของขีดความรู้ ซึ่งส่งผลให้นำไปสู่ความตระหนักในการรับรู้ และการเปลี่ยนแปลงภายในตัวของมนุษย์ อันเป็นสิ่งที่อาจเรียกได้ว่า ความต่อเนื่องของประเพณีและวัฒนธรรม ดังที่ แทรคซี ลี คอสแทนดีโน (2005) พบว่า ประสบการณ์สุนทรียะมีคุณค่าทางด้านการศึกษาอันที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ลึกๆภายใต้ความเข้าใจที่มีอยู่ในตัวเองและประสบการณ์ของมนุษย์

2.5 คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ

จากสรุปผลการวิจัย การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ในด้านคุณค่าของศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะโดยส่วนรวมมีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.21$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ($\bar{X} = 4.26$) ซึ่งงานศิลปกรรมส่วนมากที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเชื่อ ความศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด รวมถึงวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ เครือจิต ศรีบุญนาถ (2542) กล่าวว่า ศิลปะเป็นภาพสะท้อนหรือสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของสังคม ศิลปะนอกจากจะแสดงเรื่องราวให้ปรากฏแล้ว ยังมีส่วนเชื่อมโยงถึงวิญญาณของสังคม หมายถึง แสดงออกถึงความเป็นเอกภาพทางวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีด้านต่างๆ ตลอดทั้งแสดงถึงนิสัยใจคอ บุคลิกภาพของคนในสังคมนั้น ศิลปะเป็นตัวเชื่อมโยงความเชื่อในทางความคิดและพฤติกรรมในหมู่มนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์กับสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ที่ได้แสดงออกมาในรูปแบบที่ต่างกัน ในทางทัศนศิลป์จะปรากฏได้จากงานวาดภาพ งานแกะสลัก ที่ช่างศิลป์ได้แสดงออกมาอย่างประณีตและพิถีพิถันกว่าปกติวิสัย เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของมนุษย์ในสังคมของตน ซึ่งเห็นได้จากกรุปเคารพต่างๆ เป็นพื้นฐานทางด้าน

จิตใจ ส่วนสิ่งที่คิดจะประดิษฐ์ขึ้นเพื่อยังชีพในการดำเนินชีวิตอาจจะลดความสวยงามลงบ้างตามความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ทางกาย ซึ่งตรงกับ สวงวน รอดบุญ (2533) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปินทุกยุคทุกสมัยได้สะท้อนความรู้สึกลึกซึ้ง และวิญญานออกมาในรูปของศิลปะ อาจเป็นการแสดงออกในแง่ของความหมาย ความเป็นจริง หรือเน้นความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสื่อต่อการรับรู้ และเป็นผลดีต่อจิตใจหรือจาริตประเพณีของชุมชน หรือในสังคมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ ทั้งยังเป็นอนุสรณ์ให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมในยุคของตนด้วย ว่ามีความก้าวหน้าหรือพัฒนา มากน้อยเพียงใด

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ผลงานของศิลปินที่สร้างสรรค์ด้วยปัญญา จัดเป็นมรดกที่มีคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ($\bar{X} = 4.22$) ซึ่งศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ด้วยความวิริยะอุตสาหะ เพื่อนำเสนอแนวคิดที่มีการไตร่ตรองและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นผู้ที่สมควรจะได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติให้เป็นที่ยอมรับในสังคม รวมถึงผลงานศิลปะนั้นจัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ศิลป์ พีระศรี (อ้างถึงใน วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2549) กล่าวว่า แท้จริงศิลปินสร้างศิลปกรรมขึ้นได้ก็เนื่องมาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งบันดาลใจ (inspiration) กระทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ ปลุกประสาทอินทรีย์ ให้นึกเห็นเป็นภาพขึ้นในใจ แล้วอาศัยฝีมือความสามารถ ซึ่งเป็นวิชาชีพของตนถอดเอาภาพความคิดเห็นนั้นออกมาเป็นรูปธรรม คือ เป็นถ้อยคำ ตัวหนังสือ เป็นเสียงหรือเป็นรูป เป็นสี ได้อย่างงาม อย่างไพเราะ กระทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟัง หรือผู้ดู บังเกิดความรู้สึกสะเทือนใจดังกล่าวมาข้างต้น สิ่งที่ศิลปินสร้างขึ้นมีลักษณะอย่างนี้แหละที่เป็นวิจิตรศิลป์หรือเป็นศิลปะชั้นสูง เป็นศิลปะบริสุทธิ์ เพราะฉะนั้นค่าอันแท้จริงของวิจิตรศิลป์ ในศิลปกรรมจึงอยู่ที่ทั้งสองฝ่าย คือศิลปินผู้สร้างกับผู้อ่าน ผู้ฟังหรือผู้ดู มีปิตุชาบซึ่งเป็นการรู้สึกสะเทือนใจในทางจิตใจร่วมกัน ไม่ใช่ว่าฝีมือความสามารถในวิชาชีพของศิลปินอย่างเดียวที่ทำให้เกิดศิลปะขึ้นมาได้ ศิลปกรรมที่เลิศทางวิจิตรศิลป์ ควรจะต้องมีความสมบูรณ์ทางจิตใจ อีกอย่างหนึ่ง ศิลปกรรมแม้สมบูรณ์ทางเทคนิคและการดำเนินวิธีทำ แต่ผู้อ่าน ผู้ฟัง หรือผู้ดูอาจรู้สึกเฉยๆ ไม่เกิดความรู้สึกสะเทือนใจก็ได้ ทั้งนี้เพราะศิลปินผู้สร้างไม่สามารถถอดเอาความรู้สึกนึกเห็นเป็นจินตนาการของตน อันเกิดจากความรู้สึกสะเทือนใจอย่างแรงกล้า ออกมาตีแผ่ภายนอกใจให้ประจักษ์อยู่ในศิลปกรรมของตน หรืออาจเป็นเพราะผู้ที่ได้ชื่อว่าศิลปินคนนั้นก็เพียงช่างฝีมือเท่านั้น และศิลปกรรมที่ตนสร้างขึ้นก็เป็นศิลปะสามัญธรรมดาไม่ใช่เป็นวิจิตรศิลป์โดยแท้ ดังที่สมชาย สนทนก (2539) ศึกษาคุณค่าในจิตรกรรมฝาผนังไทย ตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรี ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมเห็นคุณค่าทางศิลปะ ได้แก่ ความงาม ความรู้สึกซาบซึ้ง ความรู้ การรับรู้ และกระบวนการเชิงวิจารณ์ ส่วนสาระสำคัญของข้อเสนอแนะ พบว่า ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญในคุณค่าจิตรกรรมฝาผนังไทย การสร้างทัศนคติให้คนในชาติเกิดความรักความหวงแหน ควรให้การศึกษาค

แต่เยาว์วัย ควรปลูกฝังส่งเสริมเผยแพร่และให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีพ และ สน วัฒนสิน (2544) ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การวางแผนร่วมกับโรงเรียน ขาดความชำนาญในวิธีการสอน นักเรียนไม่ซาบซึ้งในความงามและคุณค่างานศิลปะพื้นฐาน นักเรียนถูกบังคับให้เลือกเรียน ประชาชนท้องถิ่นไม่มีโอกาสแนะนำเรื่องศิลปะพื้นฐานให้กับครูศิลปศึกษา ประชาชนท้องถิ่นไม่นำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น และประชาชนท้องถิ่นพบว่าไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะประชาชนท้องถิ่นไม่ใช่ผู้ประเมินผลงานนักเรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับ แมนซาโน ราอูล (2005) พบว่าคุณค่าของศิลปะอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนำมาซึ่งความรู้ถึงความต้องการขอปรารถนาของผู้คน ความมีพลังอำนาจของตนเอง และการศึกษา สิ่งที่เพิ่มเติมเข้าไปคือความรู้ทางประวัติศาสตร์ และทางทฤษฎีศิลปะหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีผลสะท้อนต่อความเป็นมืออาชีพ ความเป็นสาธารณะ การจัดแสดงและการออกแบบการจัดนิทรรศการศิลปะในโรงเรียน นำไปใช้ในการสอนและการพิจารณาในการจัดนิทรรศการ แสดงให้เห็นถึงการมองไปข้างหน้าในทิศทางใหม่ที่เกี่ยวข้อง ศิลปะและประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ช่วงเวลา สถานที่ สภาพแวดล้อม และผู้คน ที่เกี่ยวพันกันอย่างแยกออกไม่ได้

ผลการวิจัย การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นมากที่สุดในด้านคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจ รองลงมาคือ คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์ และคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งตรงกับเป้าหมายด้านคุณภาพผู้เรียน ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระการเรียนรู้ศิลปะซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความสวยงาม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 3 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในด้านต่างๆ

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

ประเด็นที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ส่งเสริมประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้เรียน รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการใช้ประสาทสัมผัส ซึ่งสอดคล้องกับ Ralph W Tyler (1969 อ้างถึงในสุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการบรรจุวิชาศิลปศึกษาไว้ในหลักสูตรโรงเรียนว่า วิชาศิลปศึกษามีความสำคัญ 5 ประการ คือ

1) ศิลปศึกษา ช่วยขยายขอบเขตของการรับรู้ของผู้เรียนทางการใช้ประสาทสัมผัส โดยศิลปศึกษาช่วยให้คนเราสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเป็นการมองด้วยการสังเกต ฟังพิจารณาเปรียบเสมือนศิลปินมองเห็นสิ่งที่เห็น และเก็บรายละเอียดจากสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอดด้วยงานศิลปะ

2) ศิลปศึกษาสามารถทำให้ความคิดและความรู้สึกกระฉ่างแจ่มชัดออกมา โดยอาศัยสื่ออย่างอื่นเพิ่มเติมเหนือจากคำพูด จะเห็นได้ว่ามีนักเรียนเป็นจำนวนมากไม่น้อยที่สามารถแสดงออกทางศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเขียน หรือการพูด

3) ศิลปศึกษาช่วยทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น กล่าวคือ ศิลปะช่วยให้เกิดความรู้สึก่อนคลายความเครียดต่างๆ ทางอารมณ์ที่สะสมอยู่ในตัว โดยอาศัยการแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมศิลปะต่างๆ เช่น การสร้างงานศิลปะในสตูดิโอ การทำงานศิลปะแล้วนำไปใช้ในวิถีประจำวันให้เกิดประโยชน์ใช้สอย เช่น การตกแต่ง หรือแม้แต่การแสดงออกทางการร้องเพลง เต้นรำ เล่นดนตรี สิ่งต่างๆเหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเราได้แสดงออก ทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความเครียดเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาความสนใจ และก่านิยมต่างๆของเด็กและเยาวชน การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบต่างๆ ถือเป็นพื้นฐานที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและช่วยพัฒนาความเข้าใจในศิลปะต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5) ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความสามารถทางเทคนิคได้ ตัวอย่างเช่น กระบวนการที่จะทำให้เกิดทักษะในการระบายสี การวาดภาพคน การเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิณา ธนาไชยกุล (2547) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการ วิธีการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์พื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในด้านวัตถุประสงค์ควรเน้นกระบวนการคิดควบคู่ไปกับการปฏิบัติงาน เน้นที่ความเข้าใจ กระบวนการสร้างผลงานจิตรกรรมอย่างเป็นขั้นตอน ในด้านวิธีการสอน ควรใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนแสดงออกทางความคิดค้นคว้าในสิ่งที่ตนสนใจ และมีอิสระในการแสดงออก มีการใช้วิธีการพาผู้เรียนไปดูขั้นตอน กระบวนการทำงานของศิลปิน และให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานด้วยตนเอง ดังที่ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะไว้ว่าศิลปะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง ศิลปะเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม ศิลปะส่งเสริมให้มนุษย์ชาติมีความเจริญ และมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ และ ศิลปะที่จัดเข้าไว้ในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ ค่านิยม รสนิยม และสุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดีในแต่ละสังคมต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับ เลิศ อานันทะ (2549) ได้นำเสนอบทความที่เขียนโดย วิรัตน์ พิชญ์ไพพบูลย์ กล่าวว่าศิลปะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลให้มีคุณค่าต่อสังคม แต่ทว่าการส่งเสริมนั้นจะต้องเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในความสามารถของตนเอง และสามารถทำงานได้ตามความถนัด และความสนใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้เด็กได้สามารถเข้าใจในความงามของศิลปวัฒนธรรมของชาติ จนสามารถประเมินผลและตีคุณค่าของงานศิลปะนั้นๆได้ นักการศึกษาเชื่อว่าการสอนวิชาศิลปะนิยมมีคุณค่าในการส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมได้ วิชาทางศิลปศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุม ถึงวิชาศิลปะหลายแขนงตามที่ได้จัดขึ้นในหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจตรวจสอบความถนัด ความสนใจและความสามารถของตนเอง เพื่อจะได้เลือกเรียนวิชาชีพได้ถูกต้อง กิจกรรมทางศิลปศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน เพื่อสามารถเตรียมตัวดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกันและประสานงานกับผู้อื่นได้ วิชาศิลปศึกษามีส่วนร่วมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพและการรับรู้เด็กที่มีความเจริญเติบโตทางด้านนี้ จะได้รับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงานและรักสวยรักงาม ช่วยปรับปรุงบ้านช่อง และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบดีขึ้นอยู่เสมอ การสร้างสรรค์งานศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความคิดคำนึงและสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสบายใจ มีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผลต่อบุคลิกภาพที่ดี วิชาศิลปะมีกิจกรรมหลายชนิดที่เด็กสามารถจะทำเป็นงานอดิเรกได้ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศิลปะบางแขนง เช่น ศิลปะหัตถกรรม และศิลปะตกแต่งทั่วไป อาจจะทำได้โดยไม่จำกัดเพศ และวัย ขอบข่ายของการทำงานอดิเรกกว้างขวางมาก นอกจากนั้นงานอดิเรกบางอย่าง นอกจากช่วยปลูกฝังนิสัยในการทำงานแล้วยังเป็นประโยชน์ช่วยการครองชีพ ช่วยเศรษฐกิจของครอบครัวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาจิตใจ

ประเด็นที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด คือ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีกำลังใจในการทำงาน ช่วยให้จิตใจเยือกเย็น ร่องลงมา คือ ทำให้มีสมาธิมากขึ้น เห็นได้จากการที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางด้านทัศนศิลป์ก็เป็นการฝึกสมาธิ ทำให้จิตใจเยือกเย็น ก่อให้เกิดความ

เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิชาทัศนศิลป์นั้นมีความสำคัญและช่วยให้จิตใจของผู้เรียนมีการพัฒนาในทางที่ดีเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะจะเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยบรรเทาทุกข์จากปัญหา ปมด้อยได้ คือ การระบายอารมณ์ที่ตึงเครียด และกล้าแสดงออกความรู้สึกรุนแรง หรือความต้องการด้วยสื่อทางศิลปะ เช่น การวาดภาพ การปั้น หรือทำงานศิลปะอื่นๆ เป็นการสร้างปมเด่นให้สังคมยอมรับ ในความสามารถทางศิลปะนิสัย และผลงานที่สร้างขึ้น เมื่อได้รับคำ ยกย่องชมเชยและให้ความสำคัญแก่ตนมากขึ้น ความกล้าในการแสดงออกในทางที่สังคมยอมรับก็จะตามมาทำให้เกิดความมั่นใจที่จะกระทำสิ่งใดๆโดยไม่กระทบกระเทือนต่อผู้อื่นให้เดือดร้อน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่กำหนดคุณภาพของผู้เรียน ไว้ว่า เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงามมีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2547) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบคิดก่อนทำ แล้วนำมาจัดคุณภาพ ขั้นเสริมศักยภาพผู้เรียน ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการเรียนศิลปะ มิใช่การมีผลงานดีเด่น แต่ต้องการให้มีความชื่นชมในงานศิลปะ มีความเพลิดเพลินในขณะปฏิบัติงาน ความงามของศิลปะเป็นเรื่องอัตนัยที่แต่ละคนมองไม่เหมือนกัน ผู้สอนต้องยอมรับผลงานทุกชิ้นที่เกิดจากแนวความคิดของผู้เรียน ไม่นำผลงานผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน เพื่อจัดอันดับหรือใช้ค่านิยมของผู้สอนมาประเมินการให้คะแนน ในเชิงรายงานความก้าวหน้าของแต่ละบุคคล จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง ย่อมทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการสร้างสรรค์ผลงานตามแนวทางที่ตนถนัดและสนใจ และ รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบ 5 นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา นวัตกรรมที่ 1 การจัดการเรียนรู้แบบหลักวิชา ซึ่งเป็นทฤษฎีเดิม แต่ใส่รายละเอียดอย่างที่คิดขึ้นใหม่ลงไปเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของเด็กระดับประถมศึกษา นวัตกรรมที่ 2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการระบายสี เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นการค้นพบเทคนิคพิเศษขณะที่ทำการสอน กลายมาเป็นหลักการที่ใช้สอนเด็กให้ระบายสีสวย สะอาด สดใส และง่ายต่อการเริ่มต้นการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา นวัตกรรมที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบ DBAE เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมการสอนศิลปะที่ระดับอุดมศึกษาใช้อยู่ ได้นำมาเสนอในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นรูปแบบการสอนที่ดี สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่ท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปคือ ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยหรือศิลปะพื้นบ้าน กล่าวคือ สอนให้ได้ครบทั้ง 4 แขน คือ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ แต่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ก็ไม่ใส่นี้อาหรือองค์ความรู้มากนัก นวัตกรรมที่ 4 การจัดการเรียนรู้แบบพหุศิลปศึกษาเชิงภูมิปัญญาไทย เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในประเทศไทย นำมาจากแผนกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาพหุศิลปศึกษาสำหรับสังคมไทย นวัตกรรมที่ 5 การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่มี

ความสามารถพิเศษด้านศิลปะ ซึ่งรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ แบบ 5 นวัตกรรมการสอน ศิลปศึกษานี้ เป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นสื่อกลางเพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเด็กให้เต็มตามศักยภาพ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธีเพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของเด็กแต่ละคน กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาคนได้จริง พัฒนาสมองซีกขวาหรือที่นักวิจัยเรียกว่าความฉลาดทางอารมณ์ หากคนเราได้พัฒนาสมองทั้งสองซีกโดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้บุคคลนั้นมีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ คือพัฒนาทั้งไอคิวและอีคิว จะนำมาซึ่งคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นความต้องการของสังคมไทยและของโลก ซึ่งสอดคล้องกับ สุนน อมรวินันต์ (2546) ที่กล่าวว่า เด็กอายุ 13-18 ปี จัดว่าเป็นวัยรุ่นเต็มตัว เด็กวัยนี้ต้องได้รับ “การสร้างความพร้อม” อีกครั้งหนึ่งแต่แตกต่างจากความพร้อมของเด็กปฐมวัย “ความพร้อม” ของเด็กวัยรุ่น หมายถึง ทักษะชีวิต และภูมิคุ้มกันที่ช่วยให้เขาแข็งแรงพอทั้งทางกาย ความรู้ ความคิด อารมณ์ และความสามารถเผชิญสถานการณ์ที่แปลกใหม่และจู่โจมได้อย่างฉลาด ถูกทำนองคลองธรรม เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่ปฏิบัติ ใฝ่ดี ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่งานและใช้สติปัญญา ทบทวนไตร่ตรอง รู้จักกลัวและระมัดระวังต่อการทำชั่ว มีความรู้เข้าใจวัฒนธรรมขนบประเพณีไทย และปรับตัวได้กับวัฒนธรรมต่างชาติ ผู้ใหญ่ต้องยอมรับว่าเด็กวัยรุ่นต้องการความมั่นใจที่จะอยู่ในสังคมกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกัน เขาต้องได้รับการเตรียมความพร้อม คือจิตสำนึกที่ทำให้รู้จักผิดชอบชั่วดี การมีสติยั้งคิด และความมั่นคงทางอารมณ์ การปลูกฝังคุณธรรมและวัฒนธรรม จึงเปิดกว้างออกสู่สังคมการเรียนรู้และซึมซับแบบอย่างที่ดี ได้มีโอกาสเปรียบเทียบฝึกคิด ตัดสินใจ จากรณีต่าง ๆ และฝึกการเลือกรับ เลือกปฏิบัติอย่างเหมาะสม โดยที่ผู้ใหญ่ทำตนเป็นกัลยาณมิตร พร้อมทั้งจะเข้าใจเขา จัดสิ่งแวดล้อมและทางเลือก ให้เขารู้จักคุณค่าของความดีงามเพิ่มขึ้นในแต่ละวันที่เขาได้เรียนรู้

3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ประเด็นที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด คือ ช่วยพัฒนาความคิดในด้านต่างๆ ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด รองลงมา คือ ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิ วัฒนสิน (2541) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคลและสังคม ซึ่งจะสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยมีมาในอดีตจนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน ความคิดสร้างสรรค์ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากการสร้างขึ้นในแต่ละตัวบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมเราสามารถสังเกตเห็น ได้จากการแสดงออกหรือเห็นได้จากความสำเร็จของการสร้างสรรค์ เด็กในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์มากที่สุด และโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญในการวางรากฐานในการสร้างความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยในการส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ในเด็กระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คือการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี โดยปราศจากข้อจำกัดทางสติปัญญา สอดคล้องกับ อุษณีย์ โพธิ์สุข (2547: อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนว่าสามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงโดยการสอน ฝึกฝนและอบรมทางอ้อม โดยการสร้างบรรยากาศ และการจัดสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการเป็นอิสระในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรดำเนินการในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) กระบวนการคิด เป็นการเพิ่มทักษะความคิดด้านต่าง ๆ เช่น ความคิดจินตนาการ ความคิดเอहनัย อเนกนัย ความคิดวิจารณ์ญาณ ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ ความคิดแปลกใหม่ ความหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่าง และการประเมินผล 2) ผลผลิต เป็นสิ่งที่ชี้ให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่างของการคิด จุดสำคัญในการจัดการเรียนรู้จะต้องพิจารณาเกณฑ์ของผลผลิต ควรจะมีการกำหนดให้ผู้เรียนรู้จักการระบุจุดประสงค์ของการทำงาน รู้จักประเมินการทำงานของตนเองโดยใช้เหตุผล พยายาม และสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง 3) องค์ความรู้พื้นฐาน ให้โอกาสผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัสหรือความรู้ที่มาจากประสบการณ์ที่หลากหลายและมีแหล่งข้อมูลที่ต่างกันทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเองและที่สำคัญคือให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากตัวเอง 4) สิ่งที่ทำทนายผู้เรียน หน่วยงานที่สร้างสรรค์ และมีมาตรฐานให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ 5) บรรยากาศในชั้นเรียน ต้องให้อิสระเสรี ความยุติธรรม ความเคารพในความคิดของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษหากมีความคิดที่แตกต่างจากผู้สอน 6) ตัวผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเคารพตนเอง กระหายใคร่รู้ 7) การใช้คำถาม ผู้สอนต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนถาม ตั้งคำถาม โดยผู้เรียน 8) การประเมินผล สนับสนุนให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินร่วมกับผู้สอน 9) การสอนและการจัดหลักสูตร ควรนำไปผสมผสานกับวิชาการต่าง ๆ เพราะสามารถใช้ได้กับทุกวิชา ลองให้ผู้เรียน เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีความคอบที่ดีที่สุด 10) การจัดระบบในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น ปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลาย ดังที่ ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542 : 236-256) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะกับการพัฒนามนุษย์ ในส่วนของ พัฒนาการทางด้านสร้างสรรค์ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นผู้ที่สามารถคิดโยงสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองต่างๆที่แปลกใหม่ได้มากกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าผู้ที่คิดในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ได้รับการพัฒนาทางด้านสร้างสรรค์ จะมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ผลผลิต สิ่งแปลกใหม่ ซึ่งไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน ผลผลิตนั้นอาจเกิดจากการรวบรวมเอาความรู้ต่างๆที่ได้จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ใหม่ เกิดการกระทำที่ให้เกิดผลผลิตใหม่ วิธีการศิลปะจึงเป็นทางที่จะพัฒนาการแสดงออก พัฒนาความคิด อันเป็นหนทางไปสู่การพัฒนาบุคคลให้สมบูรณ์ต่อไป กรอบกับ

วชิษฐ์ นาสารีย์ (2544) พบว่า แนวคิดของปราชญ์ท้องถิ่นในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ ควรเน้นในเรื่องความซาบซึ้งในศิลปะท้องถิ่น และการมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ศิลปะท้องถิ่น และเจนนิเฟอร์ รัช โจน (2004) กล่าวว่า ศิลปะเป็นภาษาอย่างหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความคิดสร้างสรรค์ ในสมอง ครูควรส่งเสริมในเรื่องของการบูรณาการหลักสูตรที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอื่นๆ เพราะการบูรณาการนั้นเป็นแนวทางของยุคที่เพิ่มขึ้นของข้อมูลข่าวสาร การกำหนดหลักสูตรสำหรับโรงเรียนนั้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน การสร้างหลักสูตรให้ได้มาตรฐาน และการประเมินผลรวมถึงการพิจารณาถึงความตรงกับเป้าหมายที่โรงเรียนจะนำไปใช้

4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

ประเด็นที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด คือ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน รองลงมาคือ การได้สัมผัสความงามของศิลปะทำให้เกิดความสุนทรีย์และผ่อนคลายอารมณ์ ดังที่ ประเสริฐ ศิลรตนา (2542) กล่าวถึงคุณค่าศิลปะต่อพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ในตอนหนึ่งว่า การสร้างสรรค์ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ได้แสดงออกอย่างเสรี ย่อมกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน และภาคภูมิใจแก่ผู้ที่ได้กระทำงานศิลปะ ขณะเดียวกันก็จะช่วยพัฒนาอารมณ์ให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ฟังพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน หรือซาบซึ้งในความงามที่ไม่ได้คิดหรือรู้สึกมาก่อน ขณะเดียวกันผู้รับรู้หรือขานรับงานศิลปะก็สามารถมองเห็นความงามเหล่านี้ได้ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริม ให้เกิดการสังเกต เรียนรู้ และเกิดอารมณ์ ชื่นชม เป็นสุข รู้คุณค่า ทำให้โลกสดใสมีชีวิตชีวา ไม่แห้งแล้ง น่าอยู่ น่ารื่นรมย์ สอดคล้องกับ วิทย์ พิณคันเงิน (2547) กล่าวว่า ศิลปะก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตมนุษย์ เพราะอาจใช้ศิลปะเป็นสื่อคลายอารมณ์พักผ่อนคลายใจกับศิลปะ เรื่องของความงามเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ ใครมาว่าเราว่าไม่งามเลย น่าเกลียด เรามักจะไม่ค่อยพอใจ ทั้งๆ ที่พยายามแต่งตัวเท่าที่พอจะแต่งได้อยู่แล้วก็ตามใครๆ ก็อยากมีผลงานทางศิลปะที่มีคนชมว่า งาม เราเองก็อยากเห็นสิ่งงาม ๆ หรือบางทีเราเองเห็นว่างามเพราะพอใจ แต่ใครจะว่าไม่งามก็ตามที่...ศิลปะที่งามๆ โดยรูปแบบที่แสดงออกให้เห็นนั้น เป็นสิ่งมองเห็นได้ง่าย เช่น ความงามของดอกไม้ ใบหน้าผู้หญิง หรือลวดลายที่ซับซ้อนสวยงามน่าทึ่ง แต่ศิลปะที่ซ่อนความงามไว้กลายเป็นสิ่งมองเห็นได้ยาก เช่น ภาพใบหน้าหญิงชราที่เหี่ยวช่นแต่มีแสง เงา และสีแปร่งที่เด็ดเดี่ยวงามอย่างยิ่ง ก็เป็นความรู้สึกลึกซึ้งทางความงามเช่นกัน และเป็นความงามที่ลึกซึ้งกว่าภาพที่งามด้วยสีสันเสียอีก ดังที่ คิวอี้ (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศรีบริ, 2536) ให้ข้อสังเกตว่า การที่เราไม่สามารถจะวิเคราะห์ธาตุแท้ของสุนทรีย์ธาตุในศิลปะได้ เป็นเพราะเราขาดการสัมผัส หรือขาดประสบการณ์ที่มีต่อสิ่งต่างๆ อย่างแท้จริง โดยเฉพาะภูมิหลังและสิ่งแวดล้อมของเรา ดังนั้นเราจึงต้องตื่นตัวให้ทันกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราเสมอ โดยสรุปแล้ว คิวอี้เชื่อว่า

ศิลปะคือประสบการณ์ ที่ส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านสุนทรียภาพของมนุษย์ และศิลปะไม่สามารถแยกออกไปจากประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ได้ ซึ่ง ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะกับการพัฒนามนุษย์ ในส่วนของพัฒนาการทางด้านสุนทรียศาสตร์ว่าการรับรู้สถานะธรรมชาติเป็นสื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์ และค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์จากธรรมชาติ ก็ให้อิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์และก่อให้เกิดแรงบันดาลใจให้ถ่ายทอดความรู้สึกทางความงามออกมาในรูปแบบการสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะ ความเจริญงอกงามทางสุนทรียศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับการรับรู้จากประสาทสัมผัส ความคิด ความรู้สึกที่บูรณาการประสบการณ์และการแสดงออกจนเกิดค่าของความงามในลักษณะใหม่ ผู้ที่บกพร่องทางด้านความงามทางสุนทรียภาพ จะขาดความรู้สึกในคุณค่าของความงาม ความคิด และการแสดงออกทางการสร้างสรรค์จะสับสน การศึกษาทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะชื่นชมผลงาน ตลอดจนการชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทั่งสามารถนึกคิดจินตนาการและสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้ ตรงกับ ประสพ ธีรเมื่อดภัย (2543) ที่กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความงาม ผ่านผลงานศิลปะอันประกอบด้วยความงามทางรูปทรง กล่าวคือ รูปทรงที่เห็นจะให้ความรู้สึกพึงพอใจ ชื่นชม เป็นความสุขทางตา ขณะเดียวรูปทรงก็จะชี้นำแก่อารมณ์ความรู้สึกและปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ รูปทรงเปรียบได้กับกายที่รูปธรรมของความงามในเบื้องต้น นอกจากนี้ยังมีความงามทางด้านเนื้อหา ซึ่งเป็นสิ่งแสดงความหมายของงานศิลปะ นั้นๆ ผ่านทางรูปทรงศิลปะโดยเกิดจากการประสานกันของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง ที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดอารมณ์สั่นสะเทือนใจ และพร้อมจะรับอารมณ์อื่นๆ เช่น รัก โกรธ เสรีา เกลียด เนื้อหาจึงเปรียบเหมือน จิต วิญญาณของรูปทรงที่ให้แก่วิชากรงานศิลปะ ความงามของรูปทรงกับความงามของเนื้อหาที่สัมพันธ์กันด้วยดีมีแบบแผนและมีขอบเขตนี้เองที่เป็นคุณค่าทางความงามของศิลปะ สอดคล้องกับ ประไพลิน จันทร์หอม (2547) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ผลการ สอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตโดยใช้เทคนิคการจัดผังมโนทัศน์ที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของ นักศึกษา พบว่า ผังมโนทัศน์ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิตในส่วน เนื้อหาทัศนศิลป์ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยผังมโนทัศน์เป็นการแสดงภาพรวมของ โครงสร้างขอบเขตเนื้อหาอย่างสมบูรณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใน หัวข้อต่างๆ จนเกิดเป็นการเรียนรู้และเข้าใจบทเรียนได้อย่างมีความหมาย อันจะส่งผลต่อการ พัฒนาไปสู่ความเข้าใจและซาบซึ้งในงานทัศนศิลป์ และศิลปะแขนงอื่นๆได้ต่อไป และตรงกับ แทรคซี ลี คอสแทนติโน (2005) ที่พบว่า ศิลปะและประสบการณ์สุนทรียะในฐานะที่เป็น ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ มีศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ลึกๆภายใต้ความเข้าใจที่มีอยู่ในตัวเองและ ประสบการณ์ของมนุษย์ ดังนั้นจัดการศึกษาให้เห็นถึงคุณค่าของประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ประเด็นที่นักเรียนระบุถึงมากที่สุด คือ ช่วยเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมให้เป็นมรดกของท้องถิ่นได้ รองลงมาคือ ก่อให้เกิดการรักษาศิลปะอันเป็นมรดกของบ้านเมืองไว้ให้คงสืบไป ซึ่งการดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติบ้านเมืองนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชาติที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน คือ เอกลักษณ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติ และการที่จะรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้นั้น คือ การมีส่วนร่วมของทุกคนในชาติในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชาติตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับสัญลักษณ์ ศรีบูรพา (2536) ที่ได้สรุปทัศนะต่างๆเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะจากบุคคลสำคัญในตอนหนึ่งว่า ศิลปะเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม และตรงกับ ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542) ที่กล่าวถึงคุณค่าศิลปะต่อการพัฒนาการทางสังคมว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ช่วยสร้างเสริมความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง ทั้งระหว่างผู้สร้างสรรค์กับผู้รับรู้ ระหว่างผู้สร้างผลงานกับผู้สร้างผลงาน และระหว่างผู้ชมผลงานที่มีรสนิยมชอบในสิ่งสวยงามให้เกิดความเข้าใจดีระหว่างกัน สอดคล้องกับ ประสพ ลีเหมือดภัย (2543) กล่าวว่า งานศิลปะ เป็นมรดกตกทอดสำหรับปัจจุบัน เป็นสากลแห่งการยอมรับให้เป็นเหตุผลสำคัญที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แก่ชาติ เป็นเกียรติแก่รัฐ เป็นศักดิ์ศรีและอาภรณ์แก่คนในชาติ โดยส่งผลให้เกิดความงอกงามขึ้นในจิตใจ แสดงออกซึ่งความหมายแห่งการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และทรงเกียรติในแต่ละชาติ ศิลปะทั้งอดีตและปัจจุบันได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นรูปแบบอันเสมือนสิ่งแทนความนึกเห็น และความเข้าใจที่ได้รับการยอมรับในสมัยนั้นๆ ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นต้นความคิดซึ่งทำให้เกิดผลงานศิลปะ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่อยู่ในศิลปะจะมีชีวิตที่มีเพียงความงามทางศิลปะเท่านั้น แต่จะเป็นสัญลักษณ์องค์แห่งการรับรู้ ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจให้เกิดมโนภาพ ความคิดรวบยอด จินตนาการ และเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง จึงเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ให้มากกว่าเรื่องของความงามและความพึงพอใจ การทำผลงานของศิลปะที่ให้หลักความรู้และความจริงแก่ผู้ชื่นชม ศิลปะได้รับอิทธิพลทางความคิดและปรัชญาที่สั่งสมมานานนับพันปี ความคิดได้ซึมซาบอยู่ในความรู้ของคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างมีระบบแบบแผน การสร้างสรรค์ศิลปะใดๆจะด้วยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ผลงานแต่ละยุคสมัยที่ปรากฏของแต่ละกลุ่มชน ล้วนได้บันทึกสภาพสังคมนั้นๆไว้สำหรับคนรุ่นหลังหรือสังคมอื่นได้อ่าน ไม่ว่าจะเป็ความเจริญ ความเสื่อม ความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า สติปัญญา ความสามารถต่างถูกถ่ายทอดลงสู่ผลงานศิลปะเหล่านั้น แล้วผ่านสู่การรับรู้ของผู้อื่น ดังที่งานวิจัยของ อนุชิต หนูเอียด (2546) พบว่า อาจารย์ผู้สอนได้ข้อเสนอแนะในเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการเผยแพร่และอนุรักษ์ประติมากรรมไทย ส่วนนักศึกษาได้เสนอแนะในเรื่องการตระหนักถึงคุณค่าของประติมากรรมไทย ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งแสดงถึงวิวัฒนาการและการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ของงาน

ประติมากรรม สอดคล้องกับ ปฤณัติ แสงสว่าง (2546) พบว่าผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและ นักศึกษาศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยให้มีการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเน้นการสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชม และมีความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป และตรงกับ สุทธิรักษ์ สาคร (2545) พบว่า อาจารย์ และนักศึกษาโปรแกรมศิลปกรรมได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของผ้าไหมมัดหมี่ ที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน และสังคมในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม เศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้า จึงควรเห็นคุณค่าของงาน ศิลปหัตถกรรมพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ในเชิงการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และการให้ความรู้ในระบบสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ ศักดา บุญยดี (2546) พบว่า อาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมได้เสนอแนะว่า ศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาค อีสานตอนล่างเป็นศิลปะที่ควรค่าแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการ ศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม ให้ผู้เรียน และเยาวชนได้เห็นคุณค่า และความสำคัญ มีความสำนึก และตระหนักในการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป และตรงกับงานวิจัยของ ชาตรี รัตนอมวงษ์ (2545) ที่ ศึกษาการจัดการเรียนการสอน ศิลปศึกษาของครูต้นแบบตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ พบว่า ครูต้นแบบมีความตั้งใจและอุทิศเวลา ในการทำงานด้านการสอน เสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตลอดเวลา เป็นผู้ใฝ่รู้ พัฒนาตนเอง โดยเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อสร้างภูมิความรู้ใหม่ๆ ให้ตนเอง เป็นวิทยากรใน การถ่ายทอดความรู้ให้แก่สังคมและชุมชนอยู่เสมอ ใช้ความรู้ทางจิตวิทยาในการจัดการเรียน การสอนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและองค์กรท้องถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมกับท้องถิ่นอย่าง สม่ำเสมอ จัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้ง การทำนุบำรุงวัฒนธรรมในบริบทอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแต่งกายด้วย ผ้าไทย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐยา ทิพรัตน์ (2543) ที่ได้ ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น "หนังตะลุง" ทั้ง 6 ด้าน คือ การเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน การใช้สื่อ การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การสอนซ่อมเสริม 2. ปราชญ์ชาวบ้านเห็นด้วยมากในการนำ ศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุง มาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยเน้นการสอนทางด้านการ แสดงหนังตะลุง และการแกะรูปหนังตะลุง สถานที่ใช้ในการเรียนการสอน เน้นการสอนที่โรงเรียน มากกว่าที่บ้าน วิธีการสอนควรเน้นการสอนแบบสาธิต การวัดและประเมินผลโดยการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนควรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเองได้ 3. ผลจากการสังเกตการสอน

ของครูและปราชญ์ชาวบ้านในโรงเรียน พบว่า ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายสลับการสอนแบบสาธิต และแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และนำปราชญ์ชาวบ้านมา ถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนโดยตรง การสอนจะเปิดสอนในคาบชุมนุม (กิจกรรมซ่อมเสริม) และ เปิดเป็นวิชาเลือก นักเรียนที่สนใจส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มากกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย สถานที่สอนส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนที่อยู่ภายในอาคารเรียน ครูและปราชญ์ ชาวบ้านสอนเรื่องของการแสดงและการแกะรูปหนังตะลุง สอนในเนื้อหาที่เห็นว่าสำคัญ และการ สังเกตการแสดงหนังตะลุงจากการแสดงสดและเทปบันทึกการแสดง ลำดับขั้นตอนวิธีการแสดงไม่ แตกต่างกัน แต่จะต่างกันที่บรรยากาศ การชมได้ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังการแสดง การแกะรูป หนังตะลุงไม่ยากจนเกินไป ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ 4. ครูศิลปศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้ ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการ นำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชา ทัศนศิลป์เพื่อมาเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของนักเรียน
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเปรียบเทียบการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะ 2 แบบ
3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะของบุคคลในหลายสาขาอาชีพต่อคุณค่าศิลปะ ตามการ ประยุกต์ใช้ในแต่ละสาขาอาชีพ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการฝึกอบรมความรู้ด้านศิลปะแก่บุคคล ในหลากหลายอาชีพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิริติ บุญเจือ. ปรัชญาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542.

กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟิก, 2542.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ครุภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สกศ, 2545.

คะเนิงหา สุภานันท์. ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาตาม ทฤษฎีDBAEในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช2521(ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2533)ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.

เครือจิต ศรีบุญนาค. สุนทรียภาพของชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอิร์คเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2542.

จรรยา ไกมทรัดนานนท์. ศิลปะคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่, 2539.

เจษฎา กิตพงษ์วรชัย. การศึกษาแนวโน้มและความต้องการของครูศิลปะ ในการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกเพื่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ชาติรี ถนอมวงษ์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาของครูต้นแบบตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้อ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

จิตติสันต์ พากย์สุชี .ผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.

ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, 2539.

ณัฐยา ทิพรัตน์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น"หนังสือทะเลงู" ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.

- ทวี ไพสิฐพัฒน์พงษ์. ผลการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยบูรณาการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
 ทิศนา แจมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี,สำนักงาน. ที่ระลึกงานฉลองมรดกโลกบ้านเชียง 5000 ปี เนื่องใน
วโรกาสเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี.กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่, 2539.
- เทวี ประสาท. ศิลปะรากฐานแห่งการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก, 2546.
- น.ณ. ปากน้ำ. บันไดเข้าถึงศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:ดันอ้อแกรมมี่, 2540.
- นพมาศ ชีรเวทิน. จิตวิทยาสังคมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.
- ประไพ ทองเชิญ. นี่คือผ้าทอพื้นบ้าน. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์, 2548.
- ประไพลิน จันทน์หอม. ผลการสอนวิชาสุนทรียภาพของชีวิต โดยใช้เทคนิคการจัดผังมโนทัศน์ที่มี
ต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- ประสพ ลีเหมือดค้อย. ศิลปะนิยม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543.
- ประเสริฐ สัตร์ธนา. สุนทรียะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2542.
- ปฤถต์ แสงสว่าง. การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและ
นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 2541.
- ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ . ความซาบซึ้งในภาพจิตรกรรม สุนทรียภาพบนพื้นที่ 2 มิติ .วารสารครุ
ศาสตร์. 22,1 (ก.ค- ก.ย. 2536) : 77-89.
- พรชัย ทองแดง .สภาพการสอนการวาดเส้น ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.
- พระธรรมปิฎก,ประเวศ วะสี,เอกวิทย์ ณ ถลาง และศรีศักร วัลลิโภดม. การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ
สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ภัคธรรม, 2544.

- พัชริน สงวนผลไพโรจน์. การศึกษาลักษณะของห้องปฏิบัติการศิลปะที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วารสารครุศาสตร์ . 34 , 1(ก.ค.-ก.ย.2548):113-132.
- พัชรินทร์ สงวนผลไพโรจน์. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 2709244 ศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.
- พิสิฐ เจริญวงศ์. บ้านเชียง. กรุงเทพมหานคร: พิมณศ, 2516.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล, นิพนธ์ ทวีกาญจน์ และทวีเกียรติ ไชยขยศ. สามมิติ ทัศนะทางศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2533.
- มนชัย พิทยวารภรณ์ .การศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ ของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. ศิลปศึกษา ความเป็นมา ประชญาหลักการ วิชาการด้านหลักสูตร ทฤษฎี การเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- มัย สุขเยี่ยม. การพัฒนาประสบการณ์ชีวิตและสังคม . กรุงเทพมหานคร: พิษณุการพิมพ์, 2537.
- รุ่งแสง อรุณไพโรจน์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมในประสบการณ์สังคมทักษะชีวิต และพฤติกรรมสร้างสรรค์สังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ .17 , 3 (ก.ย.-ธ.ค.2545): 53-56.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของครูต้นแบบ (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) รูปแบบการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สกศ, 2547.
- เลิศ อานันทะ. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- วศิษฐ์ นาสารีย์ . การศึกษานำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี . วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.
- วิทย์ พิณคันเงิน . การสร้างสรรค์ศิลปะ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน . 28, 2 (เม.ย.- มิ.ย.2546): 450-455.
- วิทย์ พิณคันเงิน. ศิลปะทัศน. กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2547.

- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. เครื่องจักสานในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2532.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูรย์. ศิลปะเป็นมรดกฐานสำคัญ. วารสารครุศาสตร์. 22, 1(ก.ค- ก.ย. 2536): 1-12.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2536.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ, 2532.
- วีณา ธนาไชยกุล. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาจิตรกรรม โดยบูรณาการวิธีการสอน ศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาศิลปศึกษา. วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2541.
- ศักดิ์ดา บุญยี่ต. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.
- ศักดิ์ชัย เกียรติจินา. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน. วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญาดุสิตบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.
- ศักดิ์ชัย เกียรติจินา. คุณค่าศิลปกรรมกับเส้นทางของชุมชน. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี ,2546.
- ศึกษาธิการ,กระทรวง กรมวิชาการ. การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์, 2546.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. ทัศนศิลป์เพื่อชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮาส์, 2537.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดอุดรธานี. ข้อมูลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี.อุดรธานี: หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี, 2533.
- สกนธ์ ภู่งามดี. ศิลปะปริทัศน์. กรุงเทพมหานคร: บิ๊ก พอยท์ , 2548.
- สงวน รอดบุญ . ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์, 2533.
- สน วัฒนสิน. การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.

- สมโภชน์ ทองแดง. การวิจารณ์ศิลปะ. วารสารครุศาสตร์. 22, 1 (ก.ค - ก.ย. 2536): 90-103 .
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ. เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2537.
- สันติ คุณประเสริฐ, สมใจ สิทธิชัย. ศิลปศึกษา-ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สุชาติ เกษประสิทธิ์. สุนทรียศาสตร์กับความเป็นมนุษย์. วารสารภูมิแล. 24, 2 (3 ก.ย.- ธ.ค. 2546) : 16-25.
- สุชาติ เกาทอง. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์, 2532.
- สุชาติ สุทธิ. คู่มือการสอนสุนทรียภาพของชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, 2544.
- สุทธิรักษ์ สาคร. คุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- สุภาภรณ์ อุ่นเมตตาจิต. การศึกษาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- สุภาภรณ์ อุ่นเมตตาจิต. การศึกษาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- สุมน อมรวิวัฒน์. วิธีการเรียนรู้: คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟิก, 2546.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. คุณค่าศิลปะจากทัศนะของบุคคลต่างๆ. วารสารครุศาสตร์. 22, 1(ก.ค- ก.ย. 2536): 51-63.
- เสรี อุ่นยวง. อุดรธานี จุดกำเนิดของอารยธรรมยุคประวัติศาสตร์ “มรดกโลก ทางประวัติศาสตร์”. นนทบุรี: เอส พี เอฟ พรินติ้ง กรุ๊ป, 2543.
- อนุชิต หนูเอียด. การศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทย ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- อารี พันธุ์มณี. ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่, 2540.

- อารี สุทธิพันธ์. การระบายสีน้ำ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535.
- อารี สุทธิพันธ์. ทัศนศิลป์และความงาม. กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์, 2532.
- อารี สุทธิพันธ์. ประสบการณ์สุนทรีย์. กรุงเทพมหานคร: แสงศิลป์การพิมพ์, 2533.
- อำไพ ตีรณสาร. ขยายมุมมองการเรียนรู้ศิลปะ. วารสารครุศาสตร์. 22, 1 (ก.ค- ก.ย. 2536): 64-76 .
- อุบล ผู้จินดา. หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2532
- เอกวัฒน์ สุวันทโรจน์. ผลการสอนวิชาจิตรกรรม 1 (ศ 015) เรื่องแสงเงา โดยบูรณาการโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.

ภาษาอังกฤษ

- Aristotle. Aristotle's poetics. Translated by S.H. Butcher with an introductory essay by Francis Fergusson. New York : Hill and Wang, 1992.
- Bell, Clive. Art. Reprinted by arrangement with Chatto & Windus Ltd. New York : Capricorn Book. G.P.Putnam's Son, 1958.
- Burton, D. Exhibiting Student Art. Art Education 57(6) (November 2004) : 41-46
- Congdon, K., G., Blandy, D., and Bolin, P.E. Histories of Community-Based Art Education. Reston,VA : Reston, 2001.
- Efland,A.,D. Art and Cognition : Integrating the Visual Arts in the Curriculum. New York : Teachers College Press, 2002.
- Efland,A.,D. The Entwined Nature of the Aesthetic : A Discourse on Visual Culture. Studies in Art Education 45(3) (Spring 2004) : 234-251.
- Efland,A.,D.,Freedman,K.,and Stuhr,P. Postmodern Art Education : An Approach to Curriculum. Reston,VA : Reston, 1996.
- Emme, M.J. Visuality in Teaching and Research : Activist Art Education . Studies in Art Education 43(1) (Fall 2001) : 57-74.
- Freedman, K. Teaching Visual Culture : curriculum, aesthetics, and the social life of art. New York : Teachers College Press, 2003.
- Galbraith, L. Preservice Art Education : Issue and Practice. Reston,VA : Reston, 1995.
- Gombrich, E.H. Art and Illusion. New York : Pantheon Books. Random House, 1960.
- Hicks, J.M. It's An Attitude. Art Education 57(3) (May 2004) : 13-17.

- Hubard, Olga M. The human dimensions of aesthetic experience: An adolescent encounter With the art of Isamu Noguchi. Columbia University teachers College, Dissertation Abstracts International. Vol. 64. No.9. 3166-A, 2004.
- Jaw, Shuenn-Ju. The development and analysis of incorporating Traditional Chinese Art Education and Discipline-based Art Education in a museum setting. University of Northern Colorado, Dissertation Abstracts International. Vol.59. No.3. 696-A, 1998.
- Dewey, John. Art as Experience. New York :The Berkley Group,1934.
- Michael, John A.Teaching Art at The Secondary Level. New York: Columbia University, Teachers College press, 1983.
- Middle Art Students. Studies in Art Education 43(1) (Fall 2001) : 45-56.
- Plato. The Republic of plato. Translated by francis Macdonal Cornford London : Oxford University Press, 1974.
- Tyler, Ralph W. Basic principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago press, 1969.
- Sweeney, Barbara Zollinger. Student learning in art museum: A study of docent-led Tours And changes in docent training to improve visitors' experiences, The Ohio State University, Dissertation Abstracts International. Vol. 64. No.12.4320-A, 2004.
- Szekely, G. The Art of Student Teacher. Art Education 57(3) (May 2004) : 18-24.
- Tolstoy, Leo. "What is Art." In What is art : Aesthetic Theory from Plato To Tolstoy. New York : Sensonske Alexander, 1965.
- Walter, H. Art Education Middle/Junior High School. 3 rd ed. Reston,VA : Reston, 1980.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รศ.ดร.ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. ผศ.นนทภัทร ทินานนท์ อาจารย์ประจำภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. นายวินัย อสุณี ณ อรุชยา ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ด้านศิลปะ
ฝ่ายนิเทศ และติดตามผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1
4. นายอัครพล เดชะพุด ครูชำนาญการพิเศษ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

โดย นายสรารุช ใจแจ้ง

วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หมายเลขโทรศัพท์ 0-2218-2290

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยมีจุดหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็น
เกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี โดยการวิจัยครั้งนี้ ไม่มีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินบุคคล
หรือสถาบันใด และไม่มีการตัดสินคำตอบที่ถูกหรือผิด คำตอบทุกคำตอบจะเป็นไปตามความคิดของแต่ละบุคคล
โปรดประเมินความคิดเห็นของท่านทุกข้อด้วยความจริงใจ คำตอบที่ได้จากท่านผู้วิจัยจะถือเป็นความลับ
และนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา
2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ
3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์
5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัด
อุดรธานี

คำจำกัดความในงานวิจัย

คุณค่าทางศิลปะ หมายถึง คุณค่าต่อการพัฒนามนุษย์ที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต คติความเชื่อ การสืบทอดและควมมีสุนทรียะ ตลอดจนการเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สังคม และสิ่งแวดล้อม มีทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัส รับรู้ความงามจากงานศิลปะที่แตกต่างจากการเรียนรู้โดยทั่วไป เกิดความคิดและความรู้สึกที่กระฉ่างกว่าจากการใช้วิธีการพูดหรือเขียน เป็นวิธีการที่ช่วยพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต อารมณ์ และการแสดงออก

2. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ

การเรียนรู้และรับรู้คุณค่าความงามในวิชาทัศนศิลป์ ก่อให้เกิดความรู้สึกและมีผลต่อจิตใจ เกิดความสงบสุข เยือกเย็น ก่อเกิดปิติและสมาธิ เกิดความเชื่อมั่น และมีกำลังใจอย่างมุ่งมั่น ในการทำงานศิลปะของตนเองอย่างมีจุดหมาย เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และความเข้าใจในงานผู้อื่น

3. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความสำคัญของคุณค่าศิลปะในทัศนศิลป์ คือการสร้างสรรค้งานที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยประสบการณ์ เรียนรู้และรับรู้งานศิลปะที่คัดสรร เกิดความประทับใจ และเกิดแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึกแห่งจินตนาการ กล้าคิดกล้าทดลอง ทำงานสิ่งใหม่ที่ท้าทายและมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

4. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์

ประสบการณ์ความเข้าใจคุณค่าศิลปะอย่างถูกต้อง ก่อเกิดการพัฒนาทางสุนทรีย์ และสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นอย่างประณีต มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีงามในวิถีการดำรงชีพออย่างมีคุณค่า มีความรักและความภาคภูมิใจในคุณค่าความงามศิลปะและวัฒนธรรม ที่เป็นมรดกท้องถิ่นของตน สามารถปลูกฝังและถ่ายทอดค่านิยมที่ดี มีสุนทรีย์รสจากสุนทรีย์ได้ ความมีสุนทรีย์ทางความคิดและปัญญาสามารถทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

5. คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ

ศิลปะเป็นปัจจัยที่อยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์และเกี่ยวข้องกับสังคมโดยรวม มีคุณค่า และการดำรงอยู่ของมนุษย์ ผลงานศิลปะถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึก ความรู้ ความคิด คติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นในสังคม การให้ความรู้แก่ผู้เรียนให้เข้าใจและเข้าถึงคุณค่าศิลปะ จะสร้างจิตสำนึก ให้เกิดความภาคภูมิใจ รู้หน้าที่ ที่จะช่วยบำรุงรักษามรดกของแผ่นดินอย่างร่วมแรง และร่วมใจ และถือเป็นหน้าที่ของผู้ที่มีความสามารถทางศิลปะจำเป็นต้องมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม ทั้งส่วนที่เป็นงานศิลปะ และพื้นที่รากล้อมให้มีคุณภาพ น่าดู น่าอยู่ อย่างมีความงาม มีคุณค่าทางสุนทรีย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามโดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบ หรือข้อความในช่องว่างที่กำหนดให้ตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. ชั้น _____ โรงเรียน _____

3. นักเรียนมีความถนัดงานด้านทัศนศิลป์ในด้านใด (สามารถเลือกตอบได้หลายด้าน)

วาดภาพ การปั้น การแกะสลัก ภาพพิมพ์ ศิลปะประดิษฐ์

อื่นๆ (ระบุ) _____

4. ในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนไปทัศนศึกษา เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์กี่ครั้ง

ไม่เคยไป 1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง

5. ในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนมีโอกาสไปชมนิทรรศการแสดงผลงานทัศนศิลป์กี่ครั้ง

ไม่เคยไป 1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง

6. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยชุมชน หน่วยงานราชการ หรือภาคเอกชน กี่ครั้ง

ไม่เคย 1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง

7. นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมศิลปะด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่กี่ครั้ง

ไม่เคย 1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง

8. นักเรียนเป็นตัวแทนโรงเรียนเข้าร่วมประกวดผลงานด้านทัศนศิลป์ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานภายนอกโรงเรียนกี่ครั้ง

ไม่เคย 1 ครั้ง 2 ครั้ง มากกว่า 2 ครั้ง

9. นักเรียนเลือกเรียนวิชาเพิ่มเติม ในกลุ่มวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์ กี่รายวิชา

ไม่เลือก 1 รายวิชา 2 รายวิชา มากกว่า 2 รายวิชา

ตอนที่ 2

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหมายเลข ให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด เพียงข้อ
ละหนึ่งระดับเท่านั้น

ระดับความคิดเห็นในตาราง มีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วย เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนเป็นส่วนมาก
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ เพราะข้อความดังกล่าวตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนบางส่วนและไม่ตรงกับ
กับความคิดเห็นของนักเรียนบางส่วน
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนเป็น
ส่วนมาก
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะข้อความดังกล่าวไม่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนเลย

ตัวอย่าง

ข้อที่	คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
		5	4	3	2	1
*	วิชาทัศนศิลป์เป็นวิชาที่แสดงให้เห็นถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ชุมชน		✓			

***หมายความว่า นักเรียนเห็นด้วย ว่าวิชาทัศนศิลป์เป็นวิชาที่แสดงให้เห็นถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์
ชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์

ข้อที่	คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
		5	4	3	2	1
คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา						
1.	พัฒนาขอบเขตการรับรู้ได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการสังเกต พิจารณา ทั้งรายละเอียด และองค์รวม					
2.	พัฒนาความคิด และความรู้สึก ที่กระฉ่างกว่าการใช้วิธีการพูด หรือเขียน					
3.	ทำให้คนมีความเป็นคนสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน อารมณ์สุนทรีย์ อย่างมีความสุข					
4.	ส่งเสริมพัฒนาความสนใจ และคำนิยมเห็นคุณค่าศิลปะมากขึ้น					
5.	พัฒนาทักษะการแสดงออกทางศิลปะด้วยความสามารถทางเทคนิคต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ					
คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ						
6.	ความงามในทัศนศิลป์เสริมสร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์ ก่อให้เกิดผ่อนคลาย อย่างมีความสุข					
7.	การทำงานศิลปะสามารถพัฒนาให้เกิดสมาธิและมีความแน่วแน่ในการทำงาน					
8.	ความมีสมาธิในการทำงานศิลปะจะเกิดความสุขอย่างมีจุดหมาย					
9.	ความภาคภูมิใจในความสำเร็จจากผลงาน ก่อเกิดความปิติ และยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น					
10.	ยอมรับในความสามารถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี					

ข้อที่	คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
		5	4	3	2	1
คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์						
11.	นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า หรือ ประสบการณ์การศึกษาอื่นกว่าด้วยตนเอง					
12.	นักเรียนมีระบบความคิดเชิงเหตุผลจากจินตนาการ					
13.	นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง					
14.	นักเรียน กล้าคิด กล้าทดลอง และกล้าแสดงออกอย่างฉลาด					
15.	นักเรียนสามารถพัฒนาความคิด เชิงนามธรรมสู่รูปธรรมได้อย่างสร้างสรรค์					

คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความสุนทรีย์						
16.	ความเข้าใจในคุณค่าความงามของศิลปะ ก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์และความคิด					
17.	ความสุนทรีย์ทางศิลปะ สามารถพัฒนาค่านิยมที่ดีงามอย่างมีรสนิยม					
18.	การมีรสนิยมทางสุนทรีย์ที่ดีงาม สามารถเข้าใจและเข้าถึงคุณค่าความงามในมรดกทางศิลปะของชุมชนได้อย่างดีและลึกซึ้ง					
19.	ความมีสุนทรีย์สามารถปลูกฝัง และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้และบรรยากาศจากงานศิลปะ					
20.	ความสุนทรีย์นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน งดงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข					

ข้อที่	คุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
		5	4	3	2	1
คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และจิตสำนึกสาธารณะ						
21.	วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม					
22.	วิชาทัศนศิลป์ช่วยพัฒนาจิตสำนึกการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์และดำรงรักษางานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถือเป็นมรดกชุมชน					
23.	ผลงานศิลปะของศิลปินที่สร้างสรรค์ด้วยปัญญา จัดเป็นมรดกที่มีคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน					
24.	ผู้มีการศึกษาและความสามารถทางศิลปะ ควรตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อชุมชนที่จะต้องช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อม ให้น่าอยู่น่าอาศัย ที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์					
25.	ศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ถือเป็นสื่อกลาง ที่ทำให้วิถีชีวิตมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมดุล และสันติสุข					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในจังหวัดอุดรธานี

1. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับ **คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ในหลักสูตรศิลปศึกษา**

.....
.....
.....

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับ **คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการพัฒนาด้านจิตใจ**

.....
.....
.....

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับ **คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ต่อการส่งเสริมความคิด
สร้างสรรค์**

.....
.....
.....

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับ **คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการเสริมสร้างความ
สุนทรีย์**

.....
.....
.....

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับ **คุณค่าศิลปะในวิชาทัศนศิลป์ที่มีต่อการมีส่วนร่วม และ
จิตสำนึกสาธารณะ**

.....
.....
.....

6. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

.....
.....
.....

ขอแสดงความขอบคุณ จากผู้ทำการวิจัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสรารุช ใจแจ่ม เกิดวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2515 ที่อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล และเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนอุดรพิชัยรัศมีพิทยา จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีที่วิทยาลัยครูอุดรธานี วิชาเอกศิลปศึกษา สำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2537 และสอบเข้ารับราชการครู สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่โรงเรียนบึงโขงหลงวิทยาคม อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย ในปี พ.ศ. 2537 จากนั้นปี พ.ศ. 2538 ได้ย้ายไปรับราชการที่โรงเรียนยุงทองพิทยาคม อำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี และเมื่อปี 2541 ได้ย้ายมารับราชการที่โรงเรียนอุดรธานีพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2548 ได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งครูชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนอุดรธานีพิทยาคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย